

**ΠΕΝΤΑΕΤΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ
2014-2019**

**ΕΝΟΤΗΤΑ 1:
ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟΣ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ**

Φεβρουάριος 2016

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΜΕΡΟΣ Ι: ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ	1
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΒΑΣΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	1
1. Γεωγραφικά Στοιχεία	1
1.1. Η θέση της Περιφέρειας και η σχέση της με τους αναπτυξιακούς άξονες της χώρας	1
1.2. Ο διασυνοριακός χώρος	2
1.3. Γεωμορφολογία – Κλίμα	3
2. Διοικητική Οργάνωση	5
3. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά	8
4. Αναπτυξιακό Προφίλ	9
5. Περιγραφή Βασικών Χαρακτηριστικών των Περιφερειακών Ενότητων - Ανισότητες.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ	12
6. Φυσικό Περιβάλλον-Υποδομές/Δίκτυα	12
6.1. Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός	12
6.1.1. Κατευθύνσεις – Επιλογές Χωροταξικού Σχεδιασμού στην Π.Α.Μ.Θ.	12
6.1.2. Επιμέρους Χωρικές Ενότητες – Υποκείμενος Σχεδιασμός	19
6.1.3. Οικιστικό Δίκτυο	20
6.1.4. Χρήσεις Γης και Συγκρούσεις.....	20
6.1.5. Αξιολόγηση της εφαρμογής του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού.....	25
6.1.6. Κρίσιμα Ζητήματα.....	26
6.2. Φυσικό Περιβάλλον.....	27
6.3. Φυσικοί Πόροι	31
6.4. Μεταφορικές Υποδομές	40
6.5. Ενεργειακές Υποδομές – Δίκτυα	46
6.5.1. Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας	46
6.5.2. Δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου	47
6.5.3. Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	48
6.6. Περιβαλλοντικές Υποδομές	51
7. Κοινωνικό Περιβάλλον-Ποιότητα Ζωής	55
7.1. Κοινωνική Μέριμνα και Υγεία.....	55
7.1.1. Κοινωνική Πρόνοια – Κοινωνική Μέριμνα	55
7.1.2. Υγεία	59
7.2. Πολιτισμός – Αθλητισμός	63
7.2.1. Πολιτισμός	63
7.2.2. Αθλητισμός	72
7.3. Παιδεία – Δια-βίου Μάθηση	74
7.4. Πολιτική Προστασία – Περιβαλλοντική Ποιότητα	86
7.4.1. Πολιτική Προστασία - Κίνδυνοι	86
7.4.2. Περιβαλλοντική Ποιότητα – Αέριοι Ρύποι.....	91
8. Οικονομικά Χαρακτηριστικά – Απασχόληση	95
8.1. Παραγωγικοί Τομείς – Ανταγωνιστικότητα	100
8.1.1. Πρωτογενής	100

8.1.2.	Δευτερογενής Τομέας.....	106
8.1.3.	Τριτογενής Τομέας.....	110
8.2.	Έρευνα & Καινοτομία.....	123
8.3.	Απασχόληση - Εισόδημα – Φτώχεια.....	126
8.3.1.	Απασχόληση – Ανεργία.....	126
8.3.2.	Εισόδημα – Φτώχεια	140
9.	Τα Συγκριτικά Πλεονεκτήματα και Προκλήσεις της Α.Μ.Θ. (Ανάλυση SWOT).....	157
9.1.	Φυσικό Περιβάλλον – Υποδομές/Δίκτυα.....	157
9.1.1.	Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός.....	157
9.1.2.	Φυσικό Περιβάλλον.....	158
9.1.3.	Φυσικοί Πόροι – Ενέργεια	159
9.1.4.	Μεταφορικές Υποδομές	161
9.1.5.	Ενεργειακές Υποδομές.....	162
9.1.6.	Περιβαλλοντικές Υποδομές	164
9.2.	Κοινωνικό Περιβάλλον – Ποιότητα Ζωής.....	165
9.2.1.	Κοινωνική Πρόνοια – Κοινωνική Μέριμνα	165
9.2.2.	Υγεία	167
9.2.3.	Πολιτισμός – Αθλητισμός	170
9.2.4.	Παιδεία – Δια Βίου Μάθηση.....	173
9.2.5.	Πολιτική Προστασία – Περιβαλλοντική Ποιότητα.....	174
9.3.	Οικονομικά Χαρακτηριστικά – Απασχόληση	176
9.3.1.	Παραγωγικοί Τομείς - Ανταγωνιστικότητα	176
9.3.2.	Έρευνα & Καινοτομία	185
9.3.3.	Απασχόληση – Εισόδημα – Φτώχεια	187
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ.....		190
10.	Οργάνωση και Λειτουργία.....	190
10.1.	Οργάνωση της Περιφέρειας	190
10.2.	Οργανόγραμμα	194
10.3.	Επιτροπές.....	195
10.4.	Πρότυπα, συστήματα, εργαλεία.....	195
10.5.	Γενικά Προβλήματα	196
10.6.	Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες	197
11.	Στελέχωση – Ανθρώπινο Δυναμικό	197
11.1.	Γενικά Προβλήματα	208
11.2.	Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες	208
12.	Υποδομή και Συστήματα Υποστήριξης.....	209
12.1.	Κτιριακή υποδομή.....	209
12.2.	Τεχνικός Εξοπλισμός	214
12.3.	Ηλεκτρονική διακυβέρνηση.....	214
12.4.	Γενικά Προβλήματα	215
12.5.	Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες	216
13.	Συμπεράσματα – Κρίσιμα ζητήματα για την οργάνωση, τη στελέχωση και τις υποστηρικτικές υποδομές.....	216
14.	Οικονομική Διαχείριση	217

14.1.	Ακίνητη Περιουσία προς Αξιοποίηση	218
14.2.	Οικονομικά Στοιχεία	237
14.3.	Κρατικές επιχορηγήσεις.....	247
14.4.	Οικονομική οργάνωση και λειτουργία.....	247
14.5.	Ανάλυση προϋπολογισμού – έσοδα.....	249
14.6.	Ανάλυση προϋπολογισμού - έξοδα	249
14.7.	Αξιολόγηση - Κρίσιμα Ζητήματα	249
15.	Τα Συγκριτικά Πλεονεκτήματα και Προκλήσεις της Π.Α.Μ.Θ. (Ανάλυση SWOT)	251
15.1.	Οργάνωση και Λειτουργία.....	251
15.2.	Στελέχωση – Ανθρώπινο Δυναμικό	252
15.3.	Υποδομή και Συστήματα Υποστήριξης.....	253
15.4.	Οικονομική Διαχείριση	254
ΜΕΡΟΣ ΙΙ: ΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ		255
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΑΡΧΕΣ		255
16.	Σκοπός και Όραμα για την Α.Μ.Θ.	255
17.	Κατευθυντήριες Αρχές Πολιτικής - Ο ρόλος της Περιφέρειας.....	256
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ		262
18.	Στόχοι – Προτεραιότητες	262
18.1.	Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός	262
18.2.	Φυσικό Περιβάλλον.....	263
18.3.	Φυσικοί Πόροι	263
18.4.	Μεταφορές	265
18.5.	Ενέργεια.....	269
18.6.	Περιβαλλοντικές Υποδομές	270
18.7.	Κοινωνική Πρόνοια – Μέριμνα.....	270
18.8.	Υγεία	271
18.9.	Πολιτισμός – Αθλητισμός	271
18.10.	Παιδεία – Δια-βίου Μάθηση	272
18.11.	Πολιτική Προστασία – Περιβαλλοντική Ποιότητα	273
18.12.	Οικονομία	273
18.13.	Έρευνα – Καινοτομία	277
18.14.	Απασχόληση.....	278
18.15.	Φτώχεια	279
19.	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων – Υπεύθυνοι Υλοποίησης – Πιθανή πηγή χρηματοδότησης.....	280
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....		295

ΜΕΡΟΣ Ι: ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ – ΘΡΑΚΗΣ

Κεφάλαιο 1: Βασικά Χαρακτηριστικά της Περιφέρειας

1. Γεωγραφικά Στοιχεία

1.1. Η θέση της Περιφέρειας και η σχέση της με τους αναπτυξιακούς άξονες της χώρας

Η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. βρίσκεται στο βορειοανατολικό άκρο της Ελληνικής Επικράτειας και συνορεύει ανατολικά με την Τουρκία, βόρεια με τη Βουλγαρία και δυτικά με την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Νοτιοδυτικά βρέχεται από το Αιγαίο Πέλαγος και νοτιοανατολικά από το Θρακικό.

Βασικό χαρακτηριστικό της Περιφέρειας αποτελεί η συνοριακή της θέση. Η Περιφέρεια βρίσκεται στα βορειοανατολικά σύνορα της χώρας και στα νοτιο-ανατολικά εξωτερικά σύνορα της ΕΕ καθώς αυτή συνορεύει με τη Βουλγαρία και την Τουρκία αντίστοιχα. Επιπρόσθετο χαρακτηριστικό της περιφέρειας συνιστά και η «έκκεντρη» θέση της ως προς τους θεωρούμενους παραδοσιακούς «άξονες ανάπτυξης» της χώρας.

Η συγκεκριμένη συνοριακή θέση, μέχρι σχετικά πρόσφατα (1989), επέβαλε σημαντικούς περιορισμούς σε κάθε είδους κινητικότητα, προς βορρά και προς ανατολάς. Με δεδομένες τις σχέσεις της χώρας με την Τουρκία και την προ του 1989 Βουλγαρία, η συγκεκριμένη θέση συνεπαγόταν μια σημαντική απομόνωση και αποκοπή της περιφέρειας από την ιστορική¹ ενδοχώρα της που παλιότερα καθόριζε και τις εξαρτήσεις² της Α.Μ.Θ. δηλ. από τα αστικά κέντρα της Θεσσαλονίκης, της Κωνσταντινούπολης, της Αδριανούπολης και της Σόφιας.

Την τελευταία δεκαετία όμως η Π.Α.Μ.Θ. μετασχηματίζεται από «ακριτική περιφέρεια» σε «πύλη της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης». Κύριοι παράγοντες προς την κατεύθυνση αυτή είναι η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού και η διεύρυνση της ΕΕ με γειτονικά κράτη. Σήμερα, η Βουλγαρία και η Ρουμανία αποτελούν κράτη μέλη της ΕΕ.

Τόσο η Βουλγαρία όσο και η Τουρκία, αποτελούν, τουλάχιστο με τα μέχρι πρόσφατα δεδομένα³, χώρες «χαμηλού μισθολογικού κόστους», χαμηλής φορολόγησης και σχετικά χαμηλών τιμών σε πρώτες ύλες. Με δεδομένες τις αποστάσεις, τις οδικές υποδομές και την κινητικότητα που αυτές επιτρέπουν, ο «ανταγωνισμός» αυτός περιορίζει την ελκυστικότητα της περιφέρειας ως τόπου εγκατάστασης παραγωγικών μονάδων και άλλων επιχειρήσεων και περιορίζει σημαντικά τον αναπτυξιακό δυναμισμό

---

¹ Προ της δημιουργίας των Εθνικών Κρατών, π.χ. κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, το Βυζάντιο, κλπ

² Με αυτές τις εξαρτήσεις συνδέονταν και το σχετικά καθετοποιημένο ιστορικό παραγωγικό πρότυπο της, του οποίου κύρια προϊόντα ήταν ο καπνός ανατολικών ποικιλιών στους Γιακάδες της Ροδόπης και το μετάξι στον Έβρο.

³ Η ύφεση που σημειώνεται τα τελευταία 5 χρόνια στην Ελλάδα έχει συμπιέσει τα κόστη αυτά κλείνοντας την ψαλίδα, η οποία όμως παραμένει σε σημαντικό ακόμη βαθμό.

της Περιφέρειας με τη φυγή υφιστάμενων επιχειρήσεων προς τις γειτονικές χώρες. Παράλληλα όμως, οι γεωγραφικές αυτές περιοχές αποτελούν και πηγές ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών. Ενδεικτικών δυνατοτήτων αυτών είναι οι τάσεις που καταγράφονται πρόσφατα στις εξαγωγές Ελληνικών προϊόντων: πρόσφατα οι εξαγωγές της Ελλάδας προς την ΕΕ (27) εμφανίζουν στασιμότητα ενώ αξιοσημείωτη αύξηση καταγράφεται στις εξαγωγές προς τις υπόλοιπες χώρες του ΟΟΣΑ (Ισλανδία, Νορβηγία, Ελβετία, Τουρκία) φέρνοντας την Τουρκία στην πρώτη θέση, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2013, και τη Βουλγαρία στην πέμπτη θέση (μετά τις Ιταλία, Γερμανία και Γιβραλτάρ).

Η ολοκλήρωση της Εγνατίας και η ήδη ολοκληρωμένη από τις αρχές του 2015 σύνδεση του λιμένα Αλεξανδρούπολης με το σιδηροδρομικό δίκτυο δημιουργούν πλέον τις προϋποθέσεις επέκτασης του λεγομένου «εθνικού αναπτυξιακού άξονα» προς ανατολάς συμβάλλοντας σημαντικά στην εσωτερική συνοχή της περιφέρειας και περιορίζοντας τις χρονοαποστάσεις μεταξύ των αστικών της κέντρων της χώρας. Οι αναπτυξιακές επιπτώσεις του συγκεκριμένου οδικού άξονα - σε συνδυασμό με τα Διευρωπαϊκά Δίκτυα Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ) που διασχίζουν τη Βαλκανική Χερσόνησο και τις συνδέσεις με τα λιμάνια της ΑΜΘ - έχουν επίσης πολύ μεγάλη σημασία για την άρση της απομόνωσης της ΑΜΘ σε σχέση με τον Ευρωπαϊκό χώρο και τις χώρες της Μαύρης Θάλασσας και τον καθορισμό ενός νέου ρόλου της ως διαμετακομιστικό κέντρο της ευρύτερης περιοχής. Τα αναμενόμενα αυτά θετικά αποτελέσματα κυρίως από τις προς βορρά συνδέσεις⁴ - δεν έχουν ακόμη υλοποιηθεί πλήρως λόγω της καθυστέρησης στην ολοκλήρωση των καθέτων αξόνων – που είναι κρίσιμη για την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη της ΑΜΘ - και κυρίως λόγω της μεγάλης υστέρησης στα έργα συνδυασμένων μεταφορών – κυρίως των σιδηροδρομικών.

1.2. Ο διασυνοριακός χώρος

Η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. έχει το μεγαλύτερο μήκος χερσαίων συνόρων από κάθε άλλη περιφέρεια του ελληνικού χώρου. Ήδη με τη Βουλγαρία υλοποιεί κοινές δράσεις και προγράμματα. Η Τουρκία δεν έχει καταφέρει να αποκτήσει προενταξιακό καθεστώς, και ως τρίτη χώρα παρουσιάζει κάποιες δυσχέρειες ως προς την ανάπτυξη συνεργιών και ανταλλαγών. Ο συνοριακός χώρος μπορεί να προσδιοριστεί σε δυο επίπεδα: α) τον *άμεσο ευρύτερο χώρο* που περιλαμβάνει τις νότιες περιφέρειες της Βουλγαρίας και την περιοχή της Τουρκίας που περιλαμβάνει την Περιφέρεια της Θάλασσας του Μαρμαρά και την μητροπολιτική περιοχή της Κωνσταντινούπολης και β) το *λοιπό ευρύτερο χώρο*.

Στον *άμεσο ευρύτερο χώρο* η Α.Μ.Θ. έχει παλαιότερες ιστορικές σχέσεις συνεργασίας και ανάπτυξης εδαφικής συνοχής. Στο χώρο αυτό κυριαρχούν τα μεγάλα αστικά κέντρα (κατά σειρά μεγέθους) Κωνσταντινούπολη, Θεσσαλονίκη, Σόφια, και Φιλιππούπολη που βρίσκονται στους τρεις άξονες ανάπτυξης και διαμετακομιστικού εμπορίου:

---

⁴ Με τις χώρες τις Μαύρης Θάλασσας.

- Βιέννη, Βελιγράδι, Νis, Σόφια, Φιλιππούπολη, Ορεστιάδα, Αδριανούπολη, Κωνσταντινούπολη
- Θεσσαλονίκη, Νis, Βελιγράδι, Βιέννη
- Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Αλεξανδρούπολη, Κωνσταντινούπολη

Στο σημείο αυτό θα μπορούσε να προστεθεί και το Βουκουρέστι, το οποίο αν και δεν ανήκει στο άμεσο ευρύτερο χώρο της Περιφέρειας, εντούτοις σημειώνει σημαντικές ροές προς αυτήν, ιδιαίτερα επί του άξονα Κομοτηνή – Κάρτζαλι – Βουκουρέστι.

Η Εγνατία οδός και οι κάθετοι άξονες αποτελούν ένα σχετικά νέο συγκοινωνιακό σύστημα που βρίσκεται στα πρώτα στάδια ανάπτυξής του με σκοπό να συνδέσει τους εσωτερικούς άξονες της βαλκανικής ενδοχώρας με τα βόρεια παράλια του Αιγαίου.

1.3. Γεωμορφολογία – Κλίμα

Στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. κυριαρχεί η έντονη ορεινή μορφολογία (κυρίως οροσειρά της Ροδόπης) και τα διάσπαρτα πεδινά τμήματα, που ταυτίζονται με τα τριτογενή τεκτονικά βυθίσματα της Ροδοπικής μάζας.

Η μορφολογία της περιοχής έχει επηρεαστεί έντονα από τα αποτελέσματα των τεκτονικών δραστηριοτήτων του παρελθόντος (δράση ρηγμάτων) της ευρύτερης περιοχής. Ως αποτέλεσμα αυτών καθώς και της λιθολογικής σύστασης της περιοχής διακρίνονται στην ευρύτερη περιοχή των πεδινών τμημάτων, δυο επιπλέον χαρακτηριστικές μορφολογικές ενότητες: η ενότητα των λοφωδών καθώς και αυτή των ακτών.

Οι ορεινές εκτάσεις της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης καλύπτουν το 39,6% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Ο πληθυσμός των ορεινών περιοχών είναι περίπου 65.000 κάτοικοι που αποτελεί ποσοστό 11,6% επί του συνολικού πληθυσμού. Σημαντικότερος ορεινός όγκος είναι η Οροσειρά της Ροδόπης που αναπτύσσεται μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας. Το μεγαλύτερο τμήμα της Ροδόπης βρίσκεται στη γειτονική χώρα, αλλά οι υψηλότερες κορυφές Κούλα (1.827 μέτρα) και Παπίκιο βρίσκονται πάνω στα σύνορα. Το ανατολικό άκρο της Ροδόπης εκφυλίζεται σταδιακά στο ανατολικό τμήμα της Θράκης στα μικρού ύψους όρη Σάπκα και Καλλιθέα (1.044 και 945 μέτρα αντίστοιχα). Άλλοι ορεινοί όγκοι της Περιφέρειας είναι:

- το Φεγγάρι στη Σαμοθράκη με μέγιστο ύψος 1.802 μέτρων
- το Φαλακρό στην ΠΕ Δράμας με μέγιστο ύψος 2.111 μέτρων στην κορυφή Χιονότρυπα
- το Υψάρι στη Θάσο με μέγιστο ύψους 1.129 μέτρων
- το Μενοίκιο στα όρια ΠΕ Δράμας και Σερρών μέγιστου ύψους 1.963 μέτρων
- ο Όρβηλος με μέγιστο υψόμετρο 2.212 μέτρων
- ο Κορύμβος με υψόμετρο περίπου 500 μέτρων που αποτελεί τη νότια απόληξη του Φαλακρού Όρους

- το Παγγαίον όρος στα όρια των ΠΕ Καβάλας και Σερρών με μέγιστο υψόμετρο 1956 μέτρων (κορυφή «Μάτι»), και το νότιο παράλιο τμήμα του με το όρος Σύμβολο (694 μέτρα).

Οι σημαντικότερες πεδινές περιοχές της Περιφέρειας είναι :

- Το πεδινό– ημιλοφώδες τμήμα της Ορεστιάδας,
- Το νότιο παρέβριο τμήμα, που εντοπίζεται ανατολικά και νότια του νομού Έβρου.
- Το πεδινό – ημιλοφώδες τμήμα της λεκάνης Βιστωνίδα, που περιλαμβάνει τα πεδινά τμήματα, Ξάνθης - Κομοτηνής και Σαππών.
- Το πεδινό τμήμα της λεκάνης Δέλτα Νέστου, που περιλαμβάνει το πεδινό τμήμα του δέλτα του Νέστου και του Λασποπόταμου.
- Το πεδινό τμήμα Δράμας – Φιλίππων.

Η Περιφέρεια περιλαμβάνει δύο κατοικημένα νησιά, τη Θάσο έκτασης 13.451στρ (στην ΠΕ Καβάλας) και τη Σαμοθράκη έκτασης 2.712 στρ (στην ΠΕ Έβρου) καθώς και ένα ακατοίκητο νησί, τη Θασοπούλα.

Η παράκτια ζώνη της Περιφέρειας εντοπίζεται στο νότιο τμήμα των ΠΕ Καβάλας, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου. Στην επικράτεια της ΑΜΘ εντοπίζονται δεκάδες παραλίες, εκ των οποίων πολλές στη νήσο Θάσο.

Οι μεγαλύτεροι ποταμοί που διασχίζουν την Περιφέρεια (και εκβάλουν στο Αιγαίο Πέλαγος) είναι ο Έβρος και ο Νέστος. Ο Έβρος είναι ο δεύτερος μεγαλύτερος ποταμός μετά τον Δούναβη στα Βαλκάνια και αποτελεί φυσικό σύνορο της Ελλάδας με την Τουρκία. Πηγάζει από την οροσειρά Ρίλα της Βουλγαρίας και εκβάλλει στο Θρακικό κόλπο. Έχει συνολικό μήκος 530 χλμ. όπου τα 230 χλμ. ανήκουν στον Ελλαδικό χώρο. Σημαντικότερος παραπόταμος του Έβρου είναι ο Άρδας. Ο ποταμός Νέστος πηγάζει από το όρος Ρίλα της Βουλγαρίας και αποτελεί φυσικό όριο μεταξύ Μακεδονίας-Θράκης. Έχει συνολικό μήκος 234 χλμ. εκ των οποίων τα 140 βρίσκονται στον Ελλαδικό χώρο.

Στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. υπάρχει μία φυσική λίμνη, η λίμνη Ισμαρίδα (Μητρικού) και έξι τεχνητές λίμνες. Οι μεγαλύτερες τεχνητές λίμνες (Θησαυρού και Πλατανόβρυσης) βρίσκονται στον ποταμό Νέστο. Επίσης κατά μήκος της παράκτιας ζώνης εντοπίζονται σημαντικά μεταβατικά ύδατα όπως το Δέλτα του Έβρου το Δέλτα του Νέστου και η Λιμνοθάλασσα Βιστωνίδα.

Το κλίμα της Π.Α.Μ.Θ. χαρακτηρίζεται ως μεσογειακό στην παράκτια περιοχή και ως μεσευρωπαϊκό στα υπόλοιπα τμήματα. Η μέση ετήσια θερμοκρασία κυμαίνεται μεταξύ 14° και 16° C με μεγάλες διακυμάνσεις. Η βροχόπτωση στην Π.Α.Μ.Θ. κατά την περίοδο της βλαστικής ανάπτυξης (τετράμηνο Μάιος-Αύγουστος) παρουσιάζει την μεγαλύτερη διακύμανση σε ολόκληρη την χώρα.

Η ηπιότητα των χειμώνων στην παράκτια ζώνη από την Καβάλα έως την Αλεξανδρούπολη δημιουργεί αντίθεση με τις παρατεταμένες περιόδους χιονιού και τις χαμηλές θερμοκρασίες από το Νευροκόπι και τον Εχίνο έως το Ορμένιο και τους άλλους βόρειους οικισμούς της ΠΕ Έβρου. Παράλληλα, η ανά-

πτυξη μικροκλιματικών συνθηκών σε διάφορες περιοχές ενισχύεται από τις ιδιαιτερότητες της μορφολογίας του εδάφους που δημιουργούν κατάλληλες συνθήκες για τη βιοποικιλότητα.

Αξιοσημείωτο γεγονός είναι οι υψηλές ταχύτητες των ανέμων που καταγράφονται στην ΠΕ Έβρου αλλά και στην ΠΕ Ροδόπης. Οι διαφοροποιήσεις αυτές ως προς τις υπόλοιπες περιοχές της Περιφέρειας, αλλά και των περισσότερων περιοχών της Ελλάδας, τις καθιστούν περιοχές πρώτης προτεραιότητας για την αξιοποίηση του αιολικού δυναμικού με την ανάπτυξη έργων ΑΠΕ.

2. Διοικητική Οργάνωση

Διοικητικά η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. αποτελείται από 6 Περιφερειακές Ενότητες, Δράμας, Καβάλας, Θάσου, Ξάνθης, Ροδόπης και Έβρου και 22 Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ βαθμού (Καλλικρατικούς Δήμους).

Κύρια αστικά κέντρα είναι:

- η Κομοτηνή, διοικητικό κέντρο της Περιφέρειας,
- η Αλεξανδρούπολη και η Καβάλα, παραθαλάσσιες πόλεις που διαθέτουν μεγάλα λιμάνια, και
- τρεις ακόμα πόλεις στο εσωτερικό: Δράμα, Ξάνθη και Ορεστιάδα.

Η Θάσος αποτελεί ξεχωριστή Περιφερειακή Ενότητα ενώ η Σαμοθράκη ανήκει διοικητικά στην Π.Ε. Έβρου

Ο μόνιμος πληθυσμός της Περιφέρειας, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της απογραφής του 2011, ανέρχεται σε 606.170 κατοίκους, και αντιστοιχεί στο 5,62% του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Από το σύνολο των κατοίκων της, το 49,3% (299.100 κατ.) είναι άρρενες και το 50,7% (307.070 κατ.) είναι θήλεις. Ως αστικός πληθυσμός χαρακτηρίζεται το 59,1% του συνολικού πληθυσμού το οποίο και παρουσιάζει αυξητικές τάσεις ενώ ως αγροτικός το 40,9%, και παρουσιάζει τάσεις μείωσης.

Πίνακας 1: Έκταση και πληθυσμός της Περιφέρειας ΑΜΘ ανά Διοικητική Ενότητα.

ΔΗΜΟΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ				
Περιφερειακή Ενότητα	Δήμος	Έδρα	Έκταση (τ.μ.)	Πληθυσμός ⁵
Δράμας	ΔΟΞΑΤΟΥ	Καλαμπάκι	243.400	14.580
	ΔΡΑΜΑΣ	Δράμα	840.103	59.010
	ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	Κάτω Νευροκόπι	873.552	7.930
	ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	Παρανέστι	1.029.392	3.960
	ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	Προσοτσάνη	481.846	13.060
Καβάλας & Θά- σου	ΘΑΣΟΥ	Θάσος	380.097	13.720
	ΚΑΒΑΛΑΣ	Καβάλα	351.350	70.360
	ΝΕΣΤΟΥ	Χρυσούπολη	678.831	22.200
	ΠΑΓΓΑΙΟΥ	Ελευθερούπολη	701.427	31.920
Ξάνθης	ΑΒΔΗΡΩΝ	Γενισέα	352.047	18.830
	ΜΥΚΗΣ	Σμίνθη	633.334	15.530
	ΞΑΝΘΗΣ	Ξάνθη	495.118	64.450
	ΤΟΠΕΙΡΟΥ	Εύλαλο	312.493	11.480
Ροδόπης	ΑΡΡΙΑΝΩΝ	Φιλλύρα	771.175	16.570
	ΙΑΣΜΟΥ	Ίασμος	485.285	13.750
	ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	Κομοτηνή	644.934	66.580
	ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ-ΣΑΠΩΝ	Σάπες	641.751	14.710
Έβρου	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	Αλεξανδρούπολη	1.216.954	72.750
	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	Διδυμότειχο	565.372	19.510
	ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ	Νέα Ορεστιάδα	955.591	37.530
	ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ	Σαμοθράκη	177.977	2.840
	ΣΟΥΦΛΙΟΥ	Σουφλί	1.325.721	14.900

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Η πληθυσμιακή κατανομή ανά Περιφερειακή Ενότητα (σε απόλυτους αριθμούς και ποσοστά) και αντιστοίχως η πυκνότητα πληθυσμού έχει ως εξής:

⁵ Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία «Προσωρινά αποτελέσματα του Μόνιμου Πληθυσμού της Ελλάδος - Απογραφή 2011»

Πίνακας 2: Πληθυσμιακή πυκνότητα της Περιφέρειας ΑΜΘ ανά Περιφερειακή Ενότητα.

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ (ΠΕ)	ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ (κάτοικοι)	% ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΠΑΜ-Θ	ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ (κάτοικοι ανά τετρ. χλμ)
ΔΡΑΜΑΣ	98.540	16,26	28,41
ΚΑΒΑΛΑΣ & ΘΑΣΟΥ	138.200	22,80	65,45
ΞΑΝΘΗΣ	110.290	18,20	61,51
ΡΟΔΟΠΗΣ	111.610	18,41	43,89
ΕΒΡΟΥ	147.530	24,33	34,78
ΣΥΝΟΛΟ Π.Α.Μ.Θ.	606.170	100,00	42,82

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Οι δυσλειτουργίες του συστήματος διοικητικής οργάνωσης του χώρου της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης, όπως αυτό καταμερίζεται στα τρία επίπεδα διοίκησης βάσει του Ν. 3852/2010 (Αρχιτεκτονική της Τοπικής Αυτοδιοίκησης), ήτοι Δήμοι, Περιφέρεια (Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης Α΄ και Β΄ βαθμού) και Αποκεντρωμένη Διοίκηση, σχετίζονται κυρίως με διοικητικούς περιορισμούς στους ακόλουθους τομείς, οι οποίοι μπορούν να αρθούν κατόπιν νομοθετικής πρωτοβουλίας της εκτελεστικής εξουσίας, και ως εκ τούτου δεν εμπíπτουν στην άμεση δικαιοδοσία των αυτοδιοικητικών οργάνων:

- Δεν υφίσταται θεσμικά κατοχυρωμένη - στο εύρος που απαιτούν οι σύγχρονες ανάγκες - δυνατότητα ουσιαστικής σύμπραξης και συνεργασίας μεταξύ των φορέων και των νομικών προσώπων των διαφόρων βαθμίδων της τοπικής αυτοδιοίκησης, πλην της δυνατότητας σύναψης προγραμματικών συμβάσεων (κυρίως λόγω της έλλειψης διαχειριστικής επάρκειας των ΟΤΑ Α΄ βαθμού), διαβαθμιδικών συμβάσεων, καθώς και της διαβούλευσης σε θέματα που αφορούν στον περιφερειακό σχεδιασμό διάθεσης αποβλήτων και στον χωροταξικό σχεδιασμό. Ειδικά στον τόσο αναπτυξιακά κρίσιμο τομέα του περιφερειακού σχεδιασμού τεχνολογικής έρευνας και καινοτομίας, επίκειται η διασαφήνιση του κανονιστικού πλαισίου ως προαπαιτούμενου ούτως ώστε να δρομολογηθούν οι περαιτέρω ενέργειες για την σχηματοποίηση του συστήματος διακυβέρνησης, ενώ προκειμένου να μεγιστοποιηθούν οι συνέργειες και να αποφευχθεί η πολλαπλή διάθεση πόρων σε έργα από διαφορετικές χρηματοδοτικές πηγές και εργαλεία (Επιχειρησιακά Προγράμματα ΟΤΑ, ΚΑΠ, ΠΔΕ, ΕΣΠΑ κ.ο.κ.), καίριο ρόλο προτείνεται να διαδραματίσουν οι Επιτελικές Μονάδες Στρατηγικού Σχεδιασμού στην Έδρα της Περιφέρειας και των πληθυσμιακά σημαντικών (άνω των 10.000 κατοίκων) ΟΤΑ α΄ βαθμού.
- Εκ των ουκ άνευ θεωρείται απαραίτητη η σύνταξη και διάχυση με κάθε πρόσφορο μέσο (έντυπο, ιστοχώρο, διαδικτυακή εφαρμογή – smartphone app) του Οδηγού της Περιφέρειας, με

σκοπό να αποτελέσει ένα αναλυτικό εγχειρίδιο-βοηθό για κάθε πολίτη, το οποίο θα τον ενημερώνει έγκυρα για τον φορέα που είναι εγκατεστημένος στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας και είναι επιφορτισμένος να δεχθεί τα δικαιολογητικά ή να διεκπεραιώσει την συναλλαγή που τον απασχολεί.

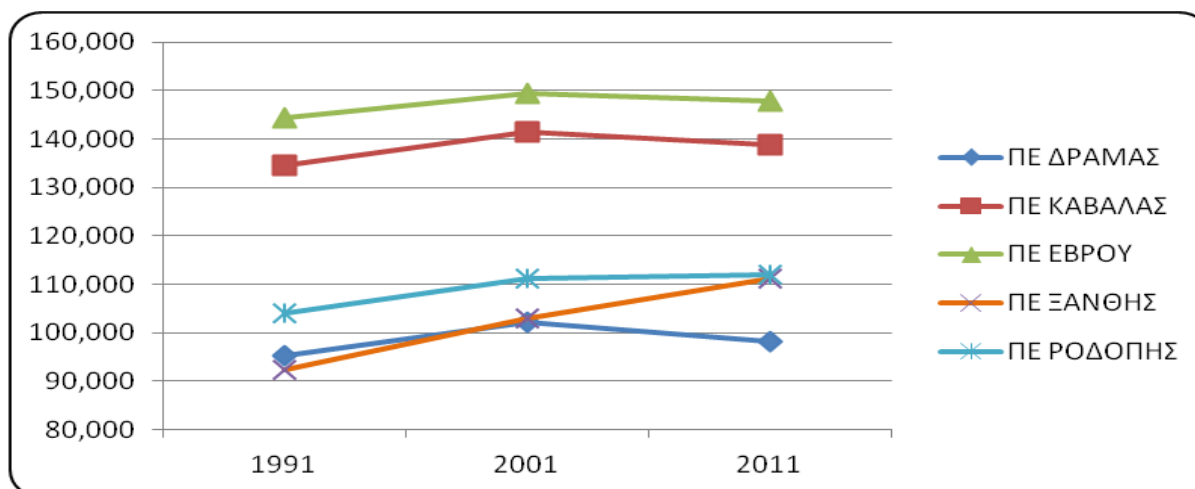
- Δεν υπάρχει αντιστοίχιση μεταξύ αρμοδιοτήτων, πόρων και δυνατότητας υλοποίησης (τεχνικής και όχι μόνον) δράσεων, με αποτέλεσμα να αναδεικνύονται κενά αναποτελεσματικότητας σε βάρος της κοινωνίας.

3. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά

Η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. διατήρησε στη δεκαετία 2001-2011 τον πληθυσμό της, τη στιγμή που σε εθνικό επίπεδο καταγράφηκε για πρώτη φορά μείωση πληθυσμού (1991-2001 αύξηση κατά 7,1% και 2001 - 2011 αύξηση κατά 0,54%).

Σύμφωνα με τις απογραφές της ΕΛΣΤΑΤ του 2011, 2001 και 1991 ο συνολικός μόνιμος πληθυσμός ανά Περιφερειακή Ενότητα διαχρονικά παραμένει σχετικά σταθερός⁶.

Εικόνα 1: Πληθυσμός ανά Περιφερειακή Ενότητα 1991-2011

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Η σχετικά χαμηλή μέση ηλικία του πληθυσμού (42,3 έτη) κατατάσσει την Περιφέρεια στην έκτη θέση σε σύνολο 13 Περιφερειών, μετά από τις Περιφέρειες Νοτίου Αιγαίου (39,8), Κρήτης (40), Αττικής (41,3), Κεντρικής Μακεδονίας (41,7), και Δυτικής Ελλάδος (41,8), ενώ παρουσιάζει μια σχετική ισοκατανομή μεταξύ των δύο φύλλων (49,3% άρρενες, 50,7% θήλεις). Στις αγροτικές περιοχές κατοικούν εν γένει άτομα μεγαλύτερης ηλικίας (μέση ηλικία 46,3 έτη) απ' ότι στις αστικές περιοχές της Περιφέρειας.

⁶ Περιλαμβάνει και τη Θάσο.

ας (μέση ηλικία 40,6 έτη). Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Δήμος Ξάνθης (36,9 έτη) συγκαταλέγεται μεταξύ των 10 Δήμων της Χώρας με τη μικρότερη μέση ηλικία⁷. Σε επίπεδο Π.Ε., οι ΠΕ Ροδόπης και Ξάνθης, που χαρακτηρίζονται από εντονότερη παρουσία μουσουλμανικού πληθυσμού, παρουσιάζουν νεανική δομή⁸, ενώ αντίθετα οι ΠΕ Έβρου, Καβάλας, Θάσου και Δράμας παρουσιάζουν κάποιες τάσεις γήρανσης⁹.

Σαν γενική τάση επίσης συνεχίζεται - με διαφορετική κατά τόπους ένταση - η μετακίνηση πληθυσμού από την ενδοχώρα και τις πιο απομακρυσμένες περιοχές προς τις αστικές και περιαστικές ζώνες των εδρών των ΠΕ.

Το μέσο μέγεθος νοικοκυριού της Περιφέρειας βρίσκεται στον Εθνικό μ.ο. της Χώρας (2,5 για τα αστικά νοικοκυριά και 2,6 για τα αγροτικά). Όσον αφορά τον τόπο γέννησης, το 79,5% του μόνιμου πληθυσμού της Περιφέρειας έχουν γεννηθεί στην Α.Μ.Θ., το 9,9% σε άλλες περιοχές της Χώρας και το 10,6% είναι αλλοδαποί.

4. Αναπτυξιακό Προφίλ

Η περιφέρεια ΑΜΘ καθ' όλη την περίοδο 2000-2013 δεν έχει καταφέρει να ξεπεράσει το 75% του μ.ο. της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ευρισκόμενη διαχρονικά στις τελευταίες θέσεις στην κατάταξη των Περιφερειών της ΕΕ όσον αφορά το κατά κεφαλήν περιφερειακό ΑΕΠ, παρά τη μικρή αλλά παροδική βελτίωση το 2009 και 2010, η οποία μάλλον οφείλεται στην πτώση του μ.ο. λόγω της ένταξης κρατών με χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης παρά σε πραγματική αύξηση της παραγωγικότητας και μεγέθυνση της περιφερειακής οικονομίας.

Σύμφωνα δε με στοιχεία της Eurostat, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της ΠΑΜ-Θ το 2014 ανερχόταν σε 11.200 € και ισοδυναμούσε με το 41% του μέσου όρου της ΕΕ-28. (Ελλάδα 59% του μ.ο της ΕΕ-28), γεγονός που την κατέταξε τελευταία περιφέρεια στην χώρα.

Αυτό οφείλεται κυρίως στους χαμηλούς ρυθμούς μεγέθυνσης της οικονομίας οι οποίοι (π.χ. κατά την δεκαετία 2000-2009) κυμάνθηκαν από -1% έως 11% και κατά μέσο όρο στο 5%, όταν οι αντίστοιχοι ρυθμοί για τη χώρα ήταν κατά μ.ο. 6%, για την Αττική 9% και για το Νότιο Αιγαίο και τα Ιόνια Νησιά 6%. Παράλληλα, οι Περιφερειακές Ενότητες συμμετέχουν άμεσα στη διαμόρφωση του περιφερειακού ΑΕΠ, φαινόμενο που οξύνθηκε τα τελευταία χρόνια. (Οι σημαντικότερες μεταβολές παρατηρούνται στις ΠΕ Καβάλας και Δράμας, με την πρώτη να αυξάνει τη συμμετοχή της στο συνολικό ΑΕΠ της Περιφέρειας και τη δεύτερη να τη μειώνει.)

---

⁷ Οι λοιποί Δήμοι είναι: Φυλής και Ασπροπύργου (στη Δυτική Αττική), Κορδελιού (στη Θεσσαλονίκη) Ρεθύμνου, Αχαρνών (στην Ανατολική Αττική), Κω, Μυκόνου, και Θήρας.

⁸ Το ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 0-29 ετών είναι στην Π.Ε. Ξάνθης 38,7%, Π.Ε. Ροδόπης 34,4%, Π.Ε. Έβρου 32,8%, Π.Ε. Καβάλας 30,2%, Π.Ε. Δράμας 29,4%, και Π.Ε. Θάσου 27%.

⁹ Το ποσοστό πληθυσμού ηλικίας 70+ ετών είναι στην Π.Ε. Ξάνθης 11,5%, Π.Ε. Ροδόπης 14,8%, Π.Ε. Έβρου 17,9%, Π.Ε. Καβάλας 17,9%, Π.Ε. Δράμας 20,2%, και Π.Ε. Θάσου 19,2%.

Αντιθέτως, η συμμετοχή της ΑΜΘ στο πεδίο των εξαγωγών θεωρείται αρκετά σημαντική, από την άποψη ότι είναι σχεδόν ανάλογη της πληθυσμιακής βαρύτητας της περιφέρειας και ότι συγκρίνεται με την αναμενόμενη κυριαρχία των δύο μεγαλύτερων, μητροπολιτικών περιφερειών της χώρας. Η σημαντικότερη αγορά είναι η Τουρκία.

Επιπλέον, οι επιπτώσεις του δίδυμου οικονομικής και δημοσιονομικής κρίσης σε όλα τα πεδία είναι προφανείς. Ενώ όλοι οι δείκτες κοινωνικής συνοχής παρουσίαζαν κατά την περίοδο 1999-2008 μια θετική πορεία, μετά το 2008 αυτή η τάση αντιστράφηκε απότομα και οι δείκτες τείνουν να επιστρέψουν στα επίπεδα του 1997. Το 2009, έτος έναρξης της οικονομικής ύφεσης στη χώρα, παρατηρείται σημαντική πτώση των επενδύσεων στην περιφέρεια σε όλους τους τομείς.

Στην ΠΑΜ-Θ, τα διαρθρωτικά προβλήματα δεν έχουν μέχρι σήμερα αντιμετωπισθεί συστηματικά και παρά τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν στο παρελθόν οι ανισότητες επιμένουν, ενώ η φτώχεια και η ανεργία αυξάνονται, ιδιαίτερα μετά το 2008.

Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης αποτυπώνονται στην απώλεια 34.205 θέσεων εργασίας κατά την περίοδο 2008-2011-με το δευτερογενή τομέα να σημειώνει τη μεγαλύτερη μείωση (46,8%) και αύξηση του ποσοστού ανεργίας από 14,4% το 2010, σε 26,4% το 2013, με μεγαλύτερη ένταση στους νέους (59,8% το 2013).

Παράλληλα, η συμμετοχή της ΠΑΜ-Θ στην απασχόληση (49,1% το 2013 για τις ηλικίες 15-64), συνεχίζει να υπολείπεται τόσο του Ευρωπαϊκού μ.ο. όσο και του Εθνικού (64,1% και 49,3% αντίστοιχα) ενώ είναι ιδιαίτερα χαμηλή στους νέους (έως 24 ετών).

Μάλιστα, το Δ' Τρίμηνο του 2015 στην ΠΑΜ-Θ καταγράφεται υψηλή ανεργία 23,5%, με μεγαλύτερη ένταση στους νέους που είναι περίπου 59,8% (2013) και έντονα κοινωνικά προβλήματα όπως μετανάστευση, φτώχεια και κλείσιμο επιχειρήσεων.

Εξαιτίας όμως της υψηλής ανεργίας, εντείνεται και το ανησυχητικό φαινόμενο διαρροής ταλέντων (brain drain), καθώς ολοένα και περισσότεροι νέοι επιστήμονες εγκαταλείπουν την ΠΑΜ-Θ αναζητώντας στο εξωτερικό ευκαιρίες για απασχόληση σε θέσεις υψηλής ποιοτικής στάθμης.

Έτσι, η ΠΑΜ-Θ χάνει τεράστιους πόρους, καθώς αποστραγγίζεται από το ανθρώπινο δυναμικό που είναι απαραίτητο για την ανόρθωσή της και την έξοδο από την κρίση.

Οι επιδόσεις της περιφέρειας στην ανάπτυξη της καινοτομίας δεν είναι ικανοποιητικές. Σήμερα εντάσσεται στην κατηγορία των περιφερειών με υψηλή παραγωγική δυνατότητα αλλά μέσο επίπεδο καινοτομίας, στην 7η θέση μεταξύ των 13 περιφερειών της χώρας και στο 25% με τις χαμηλότερες επιδόσεις μεταξύ των περιφερειών Ευρωπαϊκής Ένωσης. Παρά ταύτα η Περιφέρεια ΑΜΘ επιλέχθηκε πιλοτικά για την διαδικασία εφαρμογής της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης για την Έρευνα και την Καινοτομία (RIS 3) όπου και πήρε τα πιο θετικά σχόλια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά την παρουσίαση των αποτελεσμάτων, το Νοέμβριο 2015, στις Βρυξέλλες.

Ως προς τους ανθρώπινους πόρους (HSRT) η ΠΑΜ-Θ βρίσκεται στην 8η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών ως προς τους κατά κεφαλή πτυχιούχους ή υποψήφιους πτυχιούχους τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ηλικίας 15-74 ετών (περιλαμβάνει και τους φοιτητές των ΑΕΙ/ΤΕΙ) και στο 50% του ευρωπαϊκού μέσου όρου. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι το απόθεμα ανθρώπινων πόρων με προσόντα που μπορούν εν δυνάμει να υποστηρίξουν καινοτομική δραστηριότητα είναι πολύ χαμηλό.

Το χαμηλό απόθεμα ανθρώπινων πόρων καταλλήλων προσόντων σε συνδυασμό με τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της περιφερειακής απασχόλησης που είναι βασισμένη στη μεταποίηση χαμηλής έντασης γνώσης και τον πρωτογενή τομέα εξηγούν τις ιδιαίτερα χαμηλές κατά κεφαλή δαπάνες σε Ε&Α που στηρίζονται ουσιαστικά από το προσωπικό των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων που ως αναλογία πληθυσμού είναι χαμηλά στο δεύτερο τεταρτημόριο σε σχέση με το σύνολο των ευρωπαϊκών περιφερειών.

5. Περιγραφή Βασικών Χαρακτηριστικών των Περιφερειακών Ενοτήτων - Ανισότητες

Σε ενδοπεριφερειακό επίπεδο, διαπιστώνονται έντονες ανισότητες μεταξύ των 6 Π.Ε με βάση το επίπεδο των δεικτών του παραγόμενου και κατά κεφαλήν προϊόντος.

Στην πρώτη ομάδα, με σχεδόν ισοδύναμες επιδόσεις, εντάσσονται οι Π.Ε. Έβρου και Καβάλας – Θάσου, οι οποίες αθροιστικά παράγουν σχεδόν το 55% του προϊόντος της ΑΜΘ και έχουν υψηλότερο βιοτικό επίπεδο από τον μέσο όρο της Περιφέρειας κατά 8 με 9 ποσοστιαίες μονάδες. Στη δεύτερη ομάδα ανήκουν οι Π.Ε. Ξάνθης, Ροδόπης και Δράμας, οι οποίες συμβάλλουν αθροιστικά στο υπόλοιπο 45% του προϊόντος της ΑΜΘ και έχουν χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο από το μέσο όρο της Περιφέρειας κατά 5 έως και σχεδόν 10 ποσοστιαίες μονάδες. Οι Π.Ε. Ξάνθης και Ροδόπης έχουν επίσης και άλλα μειονεκτικά χαρακτηριστικά όπως συγκεντρώσεις πληθυσμού με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο.

Στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης συγκαταλέγονται και οι ειδικές πληθυσμιακές ομάδες που διαβιούν στη περιφέρεια, με κυριότερη τη θρησκευτική μουσουλμανική μειονότητα, η οποία διαβιεί κυρίως στις Π.Ε. Ροδόπης και Ξάνθης.

Τέλος, στην Π.Α.Μ.Θ. – παρά τα σχετικά καλά δημογραφικά στοιχεία – υπάρχουν περιοχές με δημογραφικό πρόβλημα: οι σημαντικότερες πληθυσμιακές μειώσεις το 2011 καταγράφονται στους ορεινούς Δήμους Παρανεστίου και Προσοτσάνης της Π.Ε. Δράμας (ενώ η Προσοτσάνη κατέγραφε μια από τις μεγαλύτερες αυξήσεις τη δεκαετία 1991-2001), στους «εσωτερικούς» Δήμους Σουφλίου και Διδυμοτείχου της ΠΕ Έβρου (όπου εντάθηκε η πτωτική πορεία της προηγούμενης δεκαετίας), καθώς και στο Δήμο Μαρωνείας-Σαπών της Π.Ε. Ροδόπης (που είχε παρουσιάσει αύξηση το 2001).

Κεφάλαιο 2: Περιγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης στη γεωγραφική ενότητα της Περιφέρειας

6. Φυσικό Περιβάλλον-Υποδομές/Δίκτυα

6.1. Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός

6.1.1. Κατευθύνσεις – Επιλογές Χωροταξικού Σχεδιασμού στην Π.Α.Μ.Θ.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός σε εθνικό επίπεδο συγκροτείται από:

- το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ, ΦΕΚ 128/Α/3.7.2008),
- το Ειδικό Πλαίσιο (ΕΠΧΣΑΑ) για τον Τουρισμό (ΦΕΚ 3155/Β/12.12.2013)¹⁰,
- το Ειδικό Πλαίσιο για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΦΕΚ 2464/Β/3.12.2008),
- το Ειδικό Πλαίσιο για τη Βιομηχανία (ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13.4.2009),
- το Ειδικό Πλαίσιο για τις Υδατοκαλλιέργειες (ΦΕΚ 2505/Β/04.11.2011) και
- το Ειδικό Πλαίσιο για τα Καταστήματα Κράτησης (ΦΕΚ 1575/Β/28.11.2001).

Τα παραπάνω κείμενα περιγράφουν – απεικονίζουν το γενικό πλαίσιο χωρικής ανάπτυξης καθώς και την εξειδικευμένη τομεακή θεώρηση του εθνικού χώρου με ένα σύνολο κατευθύνσεων – ρυθμίσεων και επιλογών που αφορούν και στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ.

Ο χωροταξικός σχεδιασμός σε επίπεδο Περιφέρειας αναφέρεται στο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ) το οποίο εγκρίθηκε με το ΦΕΚ 1471/Β/9.10.2003. Επειδή προηγήθηκε χρονικά των εγκρίσεων του ΓΠΧΣΑΑ και των κυριότερων ΕΠΧΣΑΑ, έγινε αναγκαία η αναθεώρησή του. Σήμερα η διαδικασία τελεί ακόμη υπό εξέλιξη.

Οι κατευθύνσεις που προέρχονται από τα παραπάνω πλαίσια χωροταξικού σχεδιασμού είναι οι εξής:

i. Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΓΠΧΣΑΑ)

Τα κυριότερα σημεία που έμμεσα ή άμεσα αφορούν την Π.Α.Μ.Θ. αναφέρονται συνοπτικά παρακάτω είτε ως διαπιστώσεις είτε ως κατευθύνσεις.

- Αναγνωρίζεται η μειονεκτική θέση της Π.Α.Μ.Θ. , που μαζί με την Ήπειρο και τη Δυτική Ελλάδα μειονεκτούν ως προς το εισόδημα, την ευημερία και την ανταγωνιστικότητα.

¹⁰ Επισημαίνεται ότι το ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό έχει ακυρωθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας (Απόφαση Ολομέλειας ΣΤΕ υπ' αριθμ. 3632/2015). Το πλαίσιο ωστόσο δεν κρίθηκε επί της ουσίας αλλά ακυρώθηκε για τυπικούς λόγους, δηλαδή την υποβάθμιση των συμμετοχικών διαδικασιών κατά την εξέτασή του από το Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξίας. Ως εκ τούτου, όλα τα ζητήματα του περιεχομένου του πλαισίου που έχουν επιφέρει αντιδράσεις παραμένουν ακόμη ανοιχτά μιας και το ΣΤΕ απέφυγε να πάρει θέση. Έτσι, η Πολιτεία είναι υποχρεωμένη να κινήσει ξανά τις σχετικές διαδικασίες έγκρισης ειδικού πλαισίου για τον τουρισμό αφού το ζήτημα τεθεί πρώτα σε ψηφοφορία στο Εθνικό Συμβούλιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης.

- Προτείνεται το μοντέλο του διπόλου Κομοτηνής – Αλεξανδρούπολης ως πρωτεύοντες Εθνικοί Πόλοι και το πολύ-πολο Καβάλα – Ξάνθη – Δράμα με την Καβάλα να κατατάσσεται ως δευτερεύων Εθνικός Πόλος και Ξάνθη, Δράμα ως λοιποί Εθνικοί Πόλοι
- Διαπιστώνονται οι προοπτικές αγροτικής ανάπτυξης με την αξιοποίηση των μεγάλων πεδινών και γόνιμων εκτάσεων, καθώς και η προοπτική εκμετάλλευσης του ορυκτού πλούτου.
- Γίνεται εκτενής αναφορά στη συμβολή των συγκοινωνιακών υποδομών (Εγνατία – κάθετοι άξονες, σιδηρόδρομος, λιμένες) με έμφαση στη σύνδεση με τους διευρωπαϊκούς άξονες.
- Τονίζεται ο ρόλος της Π.Α.Μ.Θ. ως κόμβου ή πύλης για την πραγματοποίηση ανταλλαγών με το ΝΑ Βαλκανικό και τον παρευξείνιο χώρο σε συνδυασμό με την ανάγκη εξωστρέφειας της χώρας.
- Καταγράφονται γενικές κατευθύνσεις που αφορούν εξειδικευμένες κατηγορίες χώρου *‘ορεινός, παράκτιος, παραμεθόριος’*. Οι κατευθύνσεις αυτές έχουν ήδη αρχίσει να εξειδικεύονται για την Π.Α.Μ.Θ. και να εφαρμόζονται για τον ορεινό και παράκτιο χώρο με τα επιχειρησιακά προγράμματα Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα Βιώσιμης Ανάπτυξης Οροσειράς Ροδόπης (ΟΠΒΑ-ΟΡ), Παράκτια Ζώνη).
- Για την παραμεθόριο, δηλαδή την Π.Α.Μ.Θ. ως συνοριακή περιοχή – εξωτερικών και εσωτερικών συνόρων της ΕΕ – υποδεικνύονται ευκαιρίες συνεργασιών με τις αντίστοιχες γείτονες χώρες στους τομείς της *‘επιχειρηματικότητας, του τουρισμού, του πολιτισμού, της διαχείρισης των υδάτων και γενικά της προστασίας του περιβάλλοντος καθώς και του συνοριακού ελέγχου’*.
- Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στις συνδυασμένες μεταφορές και στα δυο λιμάνια (Καβάλα, Αλεξανδρούπολη) ως κομβικά σημεία σύγκλισης, κυρίως εμπορευματικών μεταφορών ένταξης στα διεθνή δίκτυα. Για την επίτευξη του στόχου προσδίδεται ιδιαίτερη έμφαση στο λιμένα Αλεξανδρούπολης για τον οποίο ο σχεδιασμός προβλέπει κάθε είδους εξειδικευμένη λειτουργία (διυλιστήρια, εγκαταστάσεις αποθήκευσης, πετρελαιοειδών, εφοδιασμού πλοίων, πρόγνωσης και αντιμετώπισης ναυτικών ατυχημάτων κλπ.)
- Τέλος, προκαλεί ιδιαίτερη εντύπωση η πρόταση υιοθέτησης δυο νέων παραλιακών πανευρωπαϊκών διαδρόμων κατά μήκος της Αδριατικής και των ακτών του Εύξεινου (για την Π.Α.Μ.Θ. : Αλεξανδρούπολη – Ορμένιο – Μπουργκάς – Βάρνα – Κωσταντζα – Βουκουρέστι).

ii. *Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΕΠΧΣΑΑ – ΑΠΕ)*

Αιολική Ενέργεια

Η Περιφέρεια περιλαμβάνει στο ανατολικό ακραίο της τμήμα μια από τις τέσσερις Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας (Π.Α.Π.) της χώρας. Αυτή χωροθετείται στο νότιο τμήμα της Π.Ε. Έβρου και την βορειοανατολική ορεινή Ροδόπη. Αποτέλεσμα αυτού του προσδιορισμού είναι και το αυξανόμενο ενδι-

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
αφέρον για εγκαταστάσεις αιολικών πάρκων στους Δήμους Αλεξανδρούπολης, Δ.Ε. Σουφλίου, Δ.Ε. Τυχερού, Δ.Ε. Αρριανών, και Δ.Ε. Κέχρου, όπου έχει καθοριστεί και αυξημένη φέρουσα ικανότητα από το Ειδικό Πλαίσιο.

Η χωροθέτηση των Αιολικών Πάρκων και τα σχετικά μεγέθη ρυθμίζονται με αναλυτικούς κανονιστικούς όρους περιοχών αποκλεισμού και ελέγχου για τις επιπτώσεις στο τοπίο.

Λοιπές Εγκαταστάσεις Α.Π.Ε.

Το ΕΠΧΣΑΑ περιλαμβάνει γενικές ρυθμίσεις και κατευθύνσεις για τα Μικρά Υδροηλεκτρικά Έργα (ΜΥΗΕ), τις εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης ηλιακής ενέργειας, εγκαταστάσεις εκμετάλλευσης από βιομάζα ή βιοαέριο καθώς και εγκαταστάσεις γεωθερμικής ενέργειας. Για τις κατηγορίες αυτές προβλέπονται γενικές κατευθύνσεις, συγκεκριμένοι όροι περιοχών αποκλεισμού και ένα απλούστερο κανονιστικό πλαίσιο σε σχέση με τα Αιολικά Πάρκα.

Ιδιαίτερη σημασία αποδίδεται στην δυνητική αξιοποίηση των γεωθερμικών πεδίων που έχουν εντοπιστεί σε όλη την έκταση της Περιφέρειας.

Τα αυξημένα κίνητρα και η διάθεση σχολαζουσών εκτάσεων τόσο στον αγροτικό χώρο όσο και σε υποδοχείς βιομηχανίας έχουν προσελκύσει επενδύσεις για Φωτοβολταϊκούς σταθμούς με σημαντικές συγκεντρώσεις στις ΒΙΠΕ.

iii. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ – Βιομηχανίας)

Το Ειδικό Πλαίσιο αναφέρεται τόσο στο γενικό επίπεδο στρατηγικής για τη χώρα όσο και σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις σε επίπεδο περιφέρειας και νομού. Στις βασικές διαπιστώσεις αναγνωρίζει την σημαντική συμβολή της βιομηχανίας στην αναπτυξιακή διαδικασία αλλά και τις τάσεις αποβιομηχάνισης της περιφερειακής οικονομίας. Η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. περιλαμβάνεται στους δευτερεύοντες βιομηχανικούς πόλους διαπεριφερειακής εμβέλειας διακρίνοντας δυο συγκεντρώσεις: τη ζώνη Καβάλας – Ξάνθης – Δράμας και τη ζώνη Αλεξανδρούπολης – Κομοτηνής.

Ο σχεδιασμός προβλέπει τη δημιουργία ή εξυγίανση οργανωμένων υποδοχέων διαφορετικών τύπων αλλά και διάσπαρτη ή μεμονωμένη εγκατάσταση εκτός σχεδίου, ωστόσο διακρίνεται η πρόθεση - με χρήση κινήτρων ή διοικητικών διαδικασιών - περιορισμού των εγκαταστάσεων στον εξωαστικό χώρο.

Το χωροταξικό πρότυπο για την Π.Α.Μ.Θ. που προτείνεται αναγνωρίζει ως κύριο άξονα την ζώνη της Εγνατίας οδού και τους ήδη εγκατεστημένους υποδοχείς ΒΙΠΕ – ΒΙΟΠΑ ως σημαντική και μη αξιοποιημένη υποδομή. Αναφέρονται επίσης δυνατότητες χωροθέτησης ελεύθερων ζωνών στα λιμάνια Καβάλας και Αλεξανδρούπολης καθώς και σε συνοριακούς υποδοχείς (Ορμένιο, Δ.Ε. Τριγώνου)¹¹.

¹¹ Βλέπε Παράρτημα Ι, ΦΕΚ 151/ΑΑΠ/13.4.2009, «Κατευθύνσεις για τη Χωρική Οργάνωση της Βιομηχανίας σε Περιφερειακό και Νομαρχιακό Επίπεδο», Παράγραφος 1.2, σελ. 1719

iv. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό (ΕΠΧΣΑΑ – Τουρισμού)¹²

Το ισχύον ειδικό πλαίσιο ορίζει μια σειρά κατηγοριών του χώρου ως προς τις κατευθύνσεις, το πρότυπο και τη δεκτικότητα μορφών τουρισμού και αναψυχής. Σε συνδυασμό με τους υφιστάμενους τουριστικούς πόρους και τις υποδομές συγκροτείται η γενική κατεύθυνση για κάθε τουριστική περιοχή.

Στην Π.Α.Μ.Θ. αναγνωρίζονται οι παρακάτω περιοχές διαφορετικής τυπολογίας του χώρου αναδεικνύοντας τις πολλαπλές κατευθύνσεις τουριστικής ανάπτυξης και δυνατοτήτων διάχυσης στο χώρο της Περιφέρειας. Συνοπτικά αυτές είναι:

- Αναπτυγμένες Τουριστικά Περιοχές (Α1): Θάσος, Περιοχή του Κόλπου Καβάλας από Νέα Πέραμο μέχρι Νέα Καρβάλη
- Αναπτυσσόμενες Τουριστικά Περιοχές (Α2): Όλη η παράκτια ζώνη της Περιφέρειας εκτός των περιοχών Α1 και των υδροτοπικών εκτάσεων που περιλαμβάνονται στην περιοχή του Εθνικού Πάρκου Α.Μ.Θ. μεταξύ των οικισμών Φαναρίου και Ιμέρου
- Περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού (Β1): Ανατολική και Δυτική Ροδόπη – Όρη Λεκάνης– Παγγαίο – Σύμβολο – Φαλακρό – Παρανέστια περιοχή – Δέλτα Έβρου – Δαδιά – Παράρτιες περιοχές, περιοχή του Εθνικού Πάρκου Α.Μ.Θ. μεταξύ των οικισμών Φαναρίου και Ιμέρου
- Πόλοι εντατικής ανάπτυξης ειδικών μορφών τουρισμού (Β2): Χιονοδρομικό κέντρο Φαλακρού Δράμας (μαζί με τους οικισμούς που το περιβάλλουν), Λουτρά Ελευθερών Καβάλας
- Λοιπές κατηγορίες, όπου κατατάσσονται περιοχές της Περιφέρειας βάσει γεωμορφολογικών χαρακτηριστικών και βάσει ευαισθησίας των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων.

v. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τις Υδατοκαλλιέργειες (ΕΠΧΣΑΑ – Υδατοκαλλιέργειών)

Σκοπός του ειδικού χωροταξικού για τις υδατοκαλλιέργειες είναι κυρίως η ρύθμιση - όσον αφορά τη χωροθέτηση και τις προϋποθέσεις λειτουργίας - των υδατοκαλλιεργειών εκτροφής σε οργανωμένους χώρους με χρήση εγκαταστάσεων τεχνικών μέσων. Προβλέπονται Περιοχές Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (Π.Α.Υ.) στον παράκτιο θαλάσσιο χώρο ευρύτερης έκτασης, που καθορίζουν τα όρια ΠΟΥ περιοχών μέσα στις οποίες μπορούν να χωροθετηθούν εγκαταστάσεις οργανωμένων υποπεριοχών (Π.Ο.Α.Υ.). Προβλέπονται επίσης και μεταβατικές ρυθμίσεις για την μετεγκατάσταση, την επέκταση ή την ίδρυση νέων Π.Ο.Α.Υ.

Στην Π.Α.Μ.Θ. οριοθετούνται 5 περιοχές ανάπτυξης υδατοκαλλιεργειών συγκεκριμένων κατηγοριών:

¹² Υπενθυμίζεται ότι το ΕΠΧΣΑΑ για τον Τουρισμό έχει ακυρωθεί από το Συμβούλιο της Επικρατείας (Απόφαση Ολομέλειας ΣΤΕ υπ' αριθμ. 3632/2015) για τυπικούς λόγους και όχι για λόγους ουσίας.

Πίνακας 3: Περιοχές Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών σύμφωνα με το ΕΠΧΣΑΑ Υδατοκαλλιεργειών

Β: ΠΕΡΙΟΧΕΣ Π.Α.Υ. ΜΕ ΠΕΡΙΘΩΡΙΑ ΠΕΡΑΙΤΕΡΩ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ			
A/A	Περιοχή	Περιφερειακή Ενότητα Αρμοδιότητας Π.Α.Υ.	Κύρια Υδατοκαλλιεργητική Δραστηριότητα
B.12	Στρυμωνικός Κόλπος	Σερρών – Καβάλας	Ιχθυοκαλλιέργεια - Οστρακοκαλλιέργεια -Λοιποί Υδρόβιοι Οργανισμοί
B.13	Ηρακλείτσα - Νέα Πέραμος	Καβάλας	
B.14	Άγιασμα - Κεραμωτή – Εράσμιο	Καβάλας – Ξάνθης	
B.15	Μαρώνεια	Ροδόπης – Έβρου	
Δ: ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΗΡΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ			
Δ.2	Βιστωνικός Κόλπος	Ξάνθης – Ροδόπης	Ιχθυοκαλλιέργεια - Οστρακοκαλλιέργεια -Λοιποί Υδρόβιοι Οργανισμοί

Πηγή: ΕΠΧΣΑΑ – Υδατοκαλλιεργειών

Σχετικά με τις διαδικασίες και προϋποθέσεις αδειοδότησης Π.Ο.Α.Υ., το Ειδικό Πλαίσιο παραπέμπει στον καθορισμό των χωροθετήσεων στα ΓΠΣ και ΣΧΟΟΑΠ ως προς τα κριτήρια συμβατότητας με τις χρήσεις γης στο χερσαίο χώρο καθώς και τις προϋποθέσεις για περιβαλλοντική αδειοδότηση.

vi. Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΠΧΣΑΑ – Καταστημάτων Κράτησης)

Το Ειδικό Πλαίσιο για Καταστήματα Κράτησης περιλαμβάνει: (α) τα κριτήρια χωροθέτησης των καταστημάτων κράτησης σε δύο χωρικά και διοικητικά επίπεδα, το Εθνικό και το Περιφερειακό, και (β) το πρόγραμμα δράσης και τον καθορισμό μεγεθών, για την προγραμματική περίοδο 2002-2016 και την κατανομή τους σε επίπεδο Περιφέρειας, την εξειδίκευση των ενεργειών σε επιμέρους υποπρογράμματα και το χρονικό προγραμματισμό τους.

Κριτήρια χωροθέτησης νέων καταστημάτων κράτησης σε περιφερειακό επίπεδο

Η επιλογή της ή των θέσεων των νέων καταστημάτων κράτησης μέσα στην Περιφέρεια γίνεται κατά τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται:

- η δημιουργία ενός καταστήματος κράτησης στην ευρύτερη περιοχή της έδρας κάθε εφετείου και των τυχόν απαιτούμενων σε μια από τις ευρύτερες περιοχές των βασικών αστικών κέντρων της Περιφέρειας, σε προσπελάσιμη και κεντροβαρική θέση, με στόχο την καλύτερη δυνατή εξυπηρέτηση τόσο του μεγαλύτερου μέρους της Περιφέρειας, όσο και του καταστήματος κράτησης από τις υφιστάμενες τεχνικές και κοινωνικές υποδομές της περιοχής,

- η συμβατότητα με υφιστάμενες ή προγραμματισμένες χρήσεις γης ανάλογα με το είδος του καταστήματος κράτησης,
- το χαμηλότερο κατά περίπτωση περιβαλλοντικό, κατασκευαστικό και λειτουργικό κόστος για το κατάστημα κράτησης και την περιοχή υποδοχής του,
- η κατά το δυνατόν αποδοχή της τοπικής κοινωνίας, όπως εκφράζεται από τους θεσμοθετημένους φορείς.
- η κατάλληλη λειτουργική σύνδεση των καταστημάτων κράτησης με το οικιστικό δίκτυο.

Η λειτουργική εξάρτησή τους ποικίλει ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό για τον οποίο προορίζονται. Τα Γενικά Καταστήματα Κράτησης πρέπει να βρίσκονται εκτός αστικού ιστού και σε λειτουργική απόσταση από αυτόν. Τα Ειδικά Καταστήματα Κράτησης (Κέντρα Ημι-ελεύθερης Διαβίωσης, Αγροτικές Φυλακές, Κεντρικές Αποθήκες Υλικού Φυλακών) και τα Θεραπευτικά Καταστήματα Κράτησης (Γενικά Νοσοκομεία και Θεραπευτήρια για ψυχασθενείς, καταστήματα τοξικομανών) χωροθετούνται σύμφωνα με τον ειδικότερο σκοπό για τον οποίο προορίζονται. Με βάση τα παραπάνω και το πρόγραμμα δράσης της προγραμματικής περιόδου 2001-2016, για την Π.Α.Μ.Θ. **προβλέπεται η κατασκευή νέου Γενικού Καταστήματος Κράτησης (280 θέσεων)** σε θέση που θα προσδιοριστεί. Το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ θεσμοθετήθηκε μετά το Ειδικό Πλαίσιο, εντούτοις η επεξεργασία του είχε ολοκληρωθεί σε προγενέστερο χρόνο, και δεν είχε περιλάβει τη σχετική πρόβλεψη, η οποία θα μπορούσε να συμπεριληφθεί στο νέο υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ..

vii. Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΠΠΧΣΑΑ)

Το υφιστάμενο ΠΠΧΣΑΑ θεσμοθετήθηκε το 2003, οπότε τα περισσότερα από τα Ειδικά Πλαίσια και το Γενικό Πλαίσιο δεν είχαν θεσμοθετηθεί. Το ΠΠΧΣΑΑ και τα ΕΠΧΣΑΑ λάβανε υπόψη τους τα ΠΠΧΣΑΑ κατά την σύνταξη τους υιοθετώντας αρκετές από τις γενικές κατευθύνσεις τους. Ουσιαστικά ο υπερκείμενος σχεδιασμός ακολούθησε αυτόν των Περιφερειακών Πλαισίων, ωστόσο υπάρχει ένα ζήτημα ως προς το αν κατά την αναθεώρηση των Περιφερειακών Πλαισίων θα πρέπει να υπάρξουν και προτάσεις αναθεώρησης του Γενικού Πλαισίου ή/και των Ειδικών Πλαισίων.

Τα κυριότερα σημεία του υφιστάμενου περιφερειακού πλαισίου είναι τα ακόλουθα:

- Διακρίνει τρεις μεγάλες γεωγραφικές ενότητες (πεδινές, ημιορεινές, ορεινές) και κατηγοριοποιεί τις πόλεις και οικισμούς ανάλογα με το γεωγραφικό τους προσδιορισμό και τον αριθμό των κατοίκων τους. Με αυτό τον τρόπο προκύπτει ένα μοντέλο διοικητικής πρωταρχικώς οργάνωσης με κέντρο την Κομοτηνή (κατηγορία 1) και με «δορυφόρους» τις υπόλοιπες πόλεις με την Αλεξανδρούπολη σε ένα πιο αναβαθμισμένο ρόλο λόγω του λιμένα της. Για κάθε μία από τις περιοχές αυτές καθορίζει αρμοδιότητες ανάλογα με τον πλούτο που διαθέτουν η κάθε μία, και σε τρίτο επίπεδο ανάλυσης καθορίζονται και για τις υπόλοιπες οικιστικές περιοχές διακριτοί άξονες ανάπτυξης.

- Δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στον αγροτικό χαρακτήρα και το ρόλο που θα πρέπει να διαδραματίσει στο μέλλον, καθώς η Περιφέρεια βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση από άποψη εύφορων πεδιάδων σε σχέση με άλλες Περιφέρειες. Επισημαίνονται οι προοπτικές ανάπτυξης και σε επίπεδο μεταποίησης, κτηνοτροφίας και υδατοκαλλιεργειών.
- Στο ζήτημα της αξιοποίησης του μεταλλευτικού πλούτου δεν δίνονται συγκεκριμένες κατευθυντήριες γραμμές. Γίνεται αναφορά στην εκμετάλλευση πετρελαίου η οποία χαρακτηρίζεται «περιορισμένη» και στη δραστηριοποίηση που υπάρχει στην εξόρυξη μαρμάρου, χωρίς να προσδιορίζεται ευκρινές πλαίσιο ορθολογικής εκμετάλλευσης και αξιοποίησης.
- Φυσικοί πόροι - υδατικό δυναμικό – περιβάλλον τονίζονται ιδιαίτερα και προτείνονται τρόποι διαχείρισης.

Σήμερα, το ισχύον ΠΠΧΣΑΑ τελεί υπό αναθεώρηση με την Α΄ Φάση της μελέτης να έχει ολοκληρωθεί και τη Β΄ Φάση να είναι σε εξέλιξη. Αντικείμενο αυτής της μελέτης αποτελεί η αξιολόγηση, η αναθεώρηση και η εξειδίκευση του συνόλου των κατευθύνσεων και των προβλέψεων του θεσμοθετημένου ΠΠΧΣΑΑ, όπου αυτό απαιτείται.

Η νέα αυτή μελέτη:

α) καταγράφει και αξιολογεί τη θέση της Περιφέρειας στο διεθνή και ευρωπαϊκό χώρο, το ρόλο της σε εθνικό επίπεδο και σε σύγκριση με άλλες Περιφέρειες και τις λειτουργίες διαπεριφερειακού χαρακτήρα που έχει ή μπορεί να αναπτύξει,

β) καταγράφει και αξιολογεί τους παράγοντες που επηρεάζουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και διάρθρωση του χώρου της Περιφέρειας,

γ) αποτιμά τις χωρικές επιπτώσεις των ευρωπαϊκών, εθνικών και περιφερειακών πολιτικών και προγραμμάτων στην Περιφέρεια, και

δ) προσδιορίζει, με προοπτική τουλάχιστον δεκαπέντε (15) ετών, τις βασικές προτεραιότητες και τις στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου της Περιφέρειας, οι οποίες προωθούν την ισότιμη ένταξή της στον ευρύτερο διεθνή, ευρωπαϊκό και εθνικό χώρο.

Σύμφωνα με την Περιφέρεια ΑΜΘ, σε γενικές γραμμές το Β1 Στάδιο της μελέτης κρίνεται ικανοποιητικό ως προς τη διατύπωση της δομής του χωρικού προτύπου που προτείνει και των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων – κατευθύνσεων που θέτει. Αναδεικνύεται η ανάγκη ενίσχυσης του ενδογενούς αναπτυξιακού δυναμικού και της στοχευμένης προσέλκυσης αναπτυξιακών δραστηριοτήτων και επενδύσεων, μέσω της αξιοποίησης της γεωγραφικής θέσης, των φυσικών και παραγωγικών πλεονεκτημάτων και των υποδομών της Περιφέρειας. Στόχος είναι να δημιουργηθούν σταθερές βάσεις για μια αυτοδύναμη, εξωστρεφή και βιώσιμη ανάπτυξη, έτσι ώστε μέσα στην επόμενη πενταετία, να σταθεροποιηθούν τα φθίνοντα σήμερα οικονομικά και δημογραφικά μεγέθη. Αυτό αναμένεται να επιτευχθεί με την ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα με αναδιάρθρωση προϊόντων, μεθόδων παραγωγής

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
και καθετοποίηση, την ανάδειξη του τουρισμού ως βασικού αναπτυξιακού άξονα της Περιφέρειας και την ενίσχυση του δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα με δράσεις καινοτομίας¹³.

6.1.2. Επιμέρους Χωρικές Ενότητες – Υποκείμενος Σχεδιασμός

Ο υποκείμενος υφιστάμενος σχεδιασμός στην Π.Α.Μ.Θ. αφορά κυρίως τις μελέτες χωροταξικού – πολεοδομικού σχεδιασμού (ΓΠΣ Ν. 1337/83 και ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ Ν. 2508/97)¹⁴. Σε επόμενο – δεύτερο επίπεδο σχεδιασμού - με την έννοια της εξειδίκευσης και εφαρμογής του πρώτου - περιλαμβάνονται α) οι Πολεοδομικές Μελέτες (Π.Μ.) οι οποίες μπορεί να αφορούν επεκτάσεις πόλεων και οικισμών, αναθεωρήσεις ρυμοτομικών σχεδίων, πολεοδόμηση των Π.Ε.Ρ.ΠΟ., αστικές αναπλάσεις κλπ. και β) οι πράξεις εφαρμογής, οι οποίες αποτελούν την εφαρμογή του πολεοδομικού σχεδιασμού επί του εδάφους.

Σήμερα στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. υπάρχουν συνολικά 22 εγκεκριμένα Γ.Π.Σ. τα οποία εκπονήθηκαν βάσει των διατάξεων του Ν. 1337/83 και 3 που εκπονήθηκαν βάσει των διατάξεων του Ν. 2508/97. Υπάρχουν επίσης 5 Γ.Π.Σ. και 5 Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. υπό εκπόνηση, όλα βάσει του Ν. 2508/97.

Επισημαίνεται ότι με τον Ν. 4269/2014, τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ αντικαθίστανται από τα Τοπικά και τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια (ΤΧΣ, ΕΧΣ) και οι Πολεοδομικές Μελέτες από τα Ρυμοτομικά Σχέδια Εφαρμογής (ΡΣΕ).

¹³ Για πιο αναλυτικά βλέπε και Απόφαση Περιφερειακού Συμβουλίου ΑΜΘ υπ. αριθμ. 173/2015 με θέμα «Γνωμοδότηση για το Β1 στάδιο της μελέτης «Αξιολόγηση, αναθεώρηση & εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης».

¹⁴ Θα πρέπει να αναφερθεί ότι ο προωθούμενος από το υφιστάμενο θεσμικό πλαίσιο ρυθμιστικός σχεδιασμός για την περιοχή της Καβάλας δεν έχει προχωρήσει ενώ η θεσμοθετημένη ΖΟΕ στην περιοχή της Αλεξανδρούπολης έχει καταργηθεί με απόφαση του ΣΤΕ.

Πίνακας 4: Κατάσταση υποκείμενου χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού στην Π.Α.Μ.Θ.

Χωροταξικά- πολεοδομικά προγράμματα
Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια (Γ.Π.Σ.)
<p>ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ (Βάσει του Ν. 1337/83 (Τα όρια περιλαμβάνουν μόνο τον αστικό ιστό του οικισμού) εκτός Ιάσμου, Καβάλας και Ξάνθης)</p> <p><u>Π.Ε. Καβάλας</u>: Καβάλας (εγκεκριμένο με τον Ν. 2508/97 στα όρια του Δήμου βάσει του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»), Χρυσούπολης, Λιμένα Θάσου, Ελευθερούπολης, Νικήσιανης-Γεωργιανής</p> <p><u>Π.Ε. Ροδόπης</u>: Κομοτηνής, Ιάσμου (εγκεκριμένο με τον Ν. 2508/97 στα όρια του Δήμου βάσει του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας»),</p> <p><u>Π.Ε. Ξάνθης</u>: Ξάνθης (προσαρμογή στις διατάξεις του Ν.2508/97)</p> <p><u>Π.Ε. Έβρου</u>: Αλεξανδρούπολης, Διδυμοτείχου, Ορεστιάδας, Σουφλίου, Φερών, Νέας Βύσσης, Χώρας Σαμοθράκης, Τυχερού</p> <p><u>Π.Ε. Δράμας</u>: Δράμας, Καλαμπακίου, Προσοτσάνης, Δοξάτου, Κάτω Νευροκοπίου, Αγίου Αθανασίου</p> <p>ΥΠΟ ΕΚΠΟΝΗΣΗ (με τις διατάξεις του Ν.2508/97).</p> <p><u>Π.Ε. Καβάλας</u>: Χρυσούπολης, Ελευθερών, Θάσου, Φιλίππων</p> <p><u>Π.Ε. Έβρου</u>: Αλεξανδρούπολης</p>
Σχέδια Οικιστικής Οργάνωσης Ανοιχτής Πόλης (Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π)
<p>ΥΠΟ ΕΚΠΟΝΗΣΗ (με τις διατάξεις του Ν. 2508/97).</p> <p><u>Π.Ε. Καβάλας</u>: Ορφανού</p> <p><u>Π.Ε. Ροδόπης</u>: Αιγείρου</p> <p><u>Π.Ε. Ξάνθης</u>: Βιστωνίδας (προς προκήρυξη)</p> <p><u>Π.Ε. Έβρου</u>: Τραϊανούπολης, Σαμοθράκης</p>

Πηγή: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Π.Α.Μ.Θ. 2012 – 2014, Ιδία επεξεργασία

Είναι σαφές ότι ο σχεδιασμός, μέσω των ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ως βασικών εργαλείων ρύθμισης του χώρου σε επίπεδο ΟΤΑ, παρουσιάζει σημαντική καθυστέρηση στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ., καθώς έως σήμερα έχει εγκριθεί ένας πολύ μικρός αριθμός τους. Αντίστοιχη κατάσταση παρουσιάζεται και στο επίπεδο των Πολεοδομικών Μελετών οι οποίες φαίνεται να παρουσιάζουν ελλείμματα και να αντιμετωπίζουν προβλήματα λόγω θεσμικών, οικονομικών και διοικητικών θεμάτων.

6.1.3. Οικιστικό Δίκτυο

Σύμφωνα με τον υφιστάμενο χωροταξικό σχεδιασμό της Περιφέρειας (ΓΠΧΣΑΑ και ΠΠΧΣΑΑ), διακρίνονται δύο επιμέρους άξονες ανάπτυξης με αφετηρία την Κομοτηνή (έδρα της ΠΑΜΘ) και με βάση τις διευρυμένες έδρες των Περιφερειακών Ενοτήτων:

- Κομοτηνή - Ξάνθη - Καβάλα - Δράμα - Κάτω Νευροκόπι / Εξοχή, και
- Κομοτηνή - Σάπες - Αλεξανδρούπολη - Διδυμότειχο - Ορεστιάδα - Δίκαια / Ορμένιο.

Ο κορμός του οικιστικού δικτύου της Περιφέρειας προβλέπεται να περιλαμβάνει τις πρωτεύουσες των Περιφερειακών Ενοτήτων: Δράμα, Καβάλα, Ξάνθη, Κομοτηνή, Αλεξανδρούπολη, καθώς και την Ορεστιάδα, ως δεύτερο κέντρο της ΠΕ Έβρου.

Δευτερεύοντα ρόλο παίζουν οι δύο διακριτοί κάθετοι άξονες: α) Καβάλα - Δράμα - Κάτω Νευροκόπι / Εξοχή (ΕλληνοΒουλγαρικά σύνορα) και β) Αλεξανδρούπολη - Διδυμότειχο - Ορεστιάδα - Δίκαια / Ορμένιο (ΕλληνοΒουλγαρικά σύνορα).

Παράλληλα, περιγράφονται δύο υποομάδες αστικών κέντρων: α) το «δίπολο» Κομοτηνή - Αλεξανδρούπολη και β) το «τρίπολο» Καβάλα - Δράμα - Ξάνθη, εντός των οποίων τα συγκεκριμένα αστικά κέντρα προβλέπεται να ενισχύσουν τους συμπληρωματικούς τους ρόλους παράγοντας μία νέα αναπτυξιακή δυναμική.

Ειδικότερα, η Κομοτηνή και η Αλεξανδρούπολη κατατάσσονται ως πρωτεύοντες Εθνικοί Πόλοι ανάπτυξης. Πρόκειται για δύο μεσαίου μεγέθους αστικά κέντρα της χώρας, με τον πληθυσμό τους να παρουσιάζει τάσεις αύξησης, ιδιαίτερα στην Αλεξανδρούπολη. Αντιμετωπίζονται από κοινού ως αναπτυξιακό δίπολο, εξαιτίας της συνοριακής τους θέσης και των αναμενόμενων αλλαγών λόγω της πρόσφατης και της πιθανής διεύρυνσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης προς ανατολάς. Το παραγωγικό τους πρότυπο κινείται περί το μέσο όρο της χώρας στη μεταποίηση και τις υπηρεσίες και άνω του μέσου όρου στον πρωτογενή τομέα. Η Κομοτηνή αποτελεί έδρα της Π.Ε. Ροδόπης, της Περιφέρειας ΑΜΘ και του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης ενώ στην Αλεξανδρούπολη εδρεύει το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο. Βρίσκονται και οι δύο στο αναδυόμενο τμήμα του βόρειου άξονα ανάπτυξης της χώρας. Οι δύο πόλεις βρίσκονται σε μια διαδικασία προσέγγισης, που μπορεί να αποδοθεί στην ανάπτυξη της Εγνατίας Οδού, ενώ η Αλεξανδρούπολη σύμφωνα με τους ευρύτερους σχεδιασμούς εξελίσσεται σε ενεργειακό κόμβο διεθνούς σημασίας.

Αναγνωρίζεται επίσης το τρίπολο ανάπτυξης των αστικών περιοχών Καβάλας - Ξάνθης - Δράμας. Ο συγκεκριμένος πόλος αποτελείται από τρία αστικά κέντρα, που συνιστούν πόλεις μεσαίου πληθυσμιακού μεγέθους. Τα τρία αυτά κέντρα αναπτύσσουν συστήματα ημερήσιας μετακίνησης στα οποία εντάσσονται οι γειτονικοί προς αυτά Δήμοι ενώ αναπτύσσουν και σημαντικές τάσεις δικτύωσης μεταξύ τους. Οι τάσεις αυτές ενισχύονται από τις μικρές μεταξύ τους αποστάσεις και τις διαρκώς μειούμενες χρονοαποστάσεις στις μεταξύ τους συνδέσεις λόγω των αναπτυσσομένων και βελτιωμένων έργων μεταφορικής υποδομής. Και οι τρεις πόλεις αποτελούν έδρα Π.Ε., ενώ στην Καβάλα και στη Δράμα λειτουργούν τμήματα Τεχνολογικών Ιδρυμάτων (ΤΕΙ). Στην Ξάνθη λειτουργούν τμήματα του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (Πολυτεχνική Σχολή), ενώ και οι τρεις πόλεις αποτελούν τμήμα του παραδοσιακού αναπτυξιακού άξονα της χώρας. Η Καβάλα κατατάσσεται ως Δευτερεύων Πόλος ανάπτυξης, η Ξάνθη και η Δράμα κατατάσσονται ως «Λοιποί Εθνικοί Πόλοι ανάπτυξης».

Σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας, όσον αφορά στην οικιστική οργάνωση, προβλεπόταν η περαιτέρω διάκριση των οικισμών σε δύο επιμέρους κατηγορίες:

- τα Τοπικά Αναπτυξιακά Κέντρα, που περιλαμβάνουν οικισμούς 3ου επιπέδου (πλην αυτών που αναφέρθηκαν παραπάνω στους βασικούς άξονες ανάπτυξης) με δυνατότητες ενίσχυσης, και
- τους Λοιπούς οικισμούς, που περιλαμβάνουν οικισμούς 4ου και 5ου επιπέδου και αναφέρονται εκτός των εδρών των ΟΤΑ σε παραδοσιακούς οικισμούς, χερσαίους μεθοριακούς σταθμούς, κέντρα υπηρεσιών θαλάσσιου τουρισμού και κέντρα ανάπτυξης ορεινών περιοχών.

Ωστόσο, με σκοπό την ενίσχυση των προαναφερόμενων δικτυώσεων και ρόλων των αστικών κέντρων της ΠΑΜΘ, σύμφωνα με την με αριθ. Απόφαση 173/2015 του Περιφερειακού Συμβουλίου Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης «Γνωμοδότηση για το Β1 στάδιο της μελέτης «Αξιολόγηση, αναθεώρηση & εξειδίκευση του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Ανατολικής Μακεδονίας & Θράκης», προτείνεται η αναβάθμιση του ρόλου των αστικών κέντρων Καβάλας, Δράμας, Ξάνθης ως πρωτεύοντων εθνικών πόλων, στο πλαίσιο συγκρότησης ενός ενιαίου αναπτυξιακού πόλου, δεδομένου ότι σύμφωνα με το ΓΠΧΣΑΑ η Καβάλα περιλαμβάνεται στους δευτερεύοντες εθνικούς πόλους και η Δράμα και η Ξάνθη στους λοιπούς εθνικούς πόλους.

Επιπλέον, προτείνονται: (α) η συγκρότηση ενός ενιαίου λειτουργικού-αναπτυξιακού πόλου αποτελούμενο από τα αστικά κέντρα Διδυμοτείχου-Ορεσιτιάδας με την κατάταξη του Διδυμοτείχου στο 5ο επίπεδο οικιστικού δικτύου και τον χαρακτηρισμό του ως Πρωτεύον Περιφερειακό Αστικό Κέντρο και (β) η συγκρότηση ενός ενιαίου λειτουργικού-αναπτυξιακού πόλου αποτελούμενο από τα αστικά κέντρα 6ου επιπέδου Δοξάτου-Καλαμπακίου ως Δευτερεύον Περιφερειακό Αστικό Κέντρο και Τοπικό Αναπτυξιακό Κέντρο¹⁵.

Προς αυτή την κατεύθυνση κρίνεται απαραίτητη η ολοκλήρωση των σχετικών υποδομών και η περαιτέρω προώθηση συνεργιών που να ενισχύουν τις ροές - δικτυώσεις μεταξύ των αστικών κέντρων της ΠΑΜΘ και το ρόλο τους σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

6.1.4. Χρήσεις Γης και Συγκρούσεις

Οι γενικές χρήσεις γης και η κατανομή τους στο χώρο διαμορφώνονται διαχρονικά βάσει του συνδυασμού γεωμορφολογίας-ανθρωπογενών δραστηριοτήτων. Στον εξωαστικό χώρο - όπου αναπτύσσονται οι πεδινές εκτάσεις - ασκείται κυρίως η γεωργική δραστηριότητα. Μεγάλα τμήματα των εκτάσεων αυτών έχουν αναπτυχθεί με εγγειοβελτιωτικά έργα και αναφέρονται ως γη υψηλής γεωικανότητας. Οι περισσότερες πεδινές εκτάσεις της περιφέρειας έχουν αξιοποιηθεί χωρίς να έχει εξα-

---

¹⁵Επισημαίνεται ότι η ανωτέρω πρόταση του Περιφερειακού Συμβουλίου αποσκοπεί στο να υιοθετηθεί ως ανάδραση (πρόταση τροποποίησης) προς το ΓΠΧΣΑΑ με αφορμή το υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ της ΠΑΜΘ

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
 ντληθεί το πλούσιο υδάτινο δυναμικό του συστήματος και η ανάπτυξη τεχνολογίας διαχείρισης των
 υδατικών πόρων.

Πίνακας 5: Κατανομή των εκτάσεων κατά βασικές κατηγορίες χρήσεων γης, 1999-2000 (χιλιάδες στρέμματα)

Περιοχή	Συνολική Έκταση	Δάση και Βοσκότοποι	Υγρότοποι	Αγροτική γη	Εκτάσεις οικισμών	Λοιπά
Αν. Μακεδονία - Θράκη	14.179,9	7.898,7	350,4	5.332,3	180,1	418,5
Δράμα	3.468,8	2.517,0	18,5	733,4	33,1	166,8
Καβάλα	1.735,8	946,5	45,0	653,4	32,0	58,9
Θάσος	381,5	279,2	0,4	72,3	1,7	27,9
Έβρος	4.248,0	1.821,1	129,0	2.217,7	56,1	24,2
Ξάνθη	1.795,6	1.085,5	75,1	578,2	21,9	34,9
Ροδόπη	2.550,2	1.249,4	82,4	1.077,3	35,3	105,8
Σύνολο Ελλάδας	131.982,2	72.420,5	1.790,1	50.684,6	2.307,5	4.779,6

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Σύμφωνα με την κατανομή των χρήσεων γης (ΕΛΣΤΑΤ,2000) τα δάση και οι βοσκότοποι αποτελούν τη σημαντικότερη χρήση (8 εκ στρ περίπου) και ακολουθεί η αγροτική γη (5,3 εκ στρ περίπου).

Ειδικότερα, οι εκτάσεις των βοσκοτόπων σύμφωνα με νεότερα στοιχεία της Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής της Περιφέρειας, ανέρχονται σε 3,5 εκ στρέμματα. Η ΠΕ Δράμας περιλαμβάνει τους περισσότερους βοσκοτόπους (1,2 εκ στρ περίπου) και ακολουθούν η ΠΕ Καβάλας και Ροδόπης.

Πίνακας 6: Κατανομή των βοσκοτόπων.

Περιφερειακές Ενότητες	Έκταση (σε στρ)
Π.Ε. Δράμας	1.259.047
Π.Ε. Καβάλας & Θάσου	887.600
Π.Ε. Ξάνθης	501.507
Π.Ε. Έβρου	380.000
Π.Ε. Ροδόπης	560.814
Σύνολο	3.588.968

Πηγή: Περιφέρεια ΑΜΘ 2016

Στην πεδινή και παράκτια περιοχή της Α.Μ.Θ. συγκεντρώνεται η συντριπτική πλειοψηφία των οικιστικών και των παραγωγικών ζωνών του Δευτερογενή και Τριτογενή τομέα (βιομηχανικών και εμπορικών ζωνών), οι οποίες χωροθετούνται ως επί το πλείστον κατά μήκος του κύριου οδικού και αναπτυξιακού άξονα Δράμας-Καβάλας-Ξάνθης-Κομοτηνής-Αλεξανδρούπολης-Ορεστιάδας. Το ίδιο ισχύει και για τις βασικές εγκαταστάσεις μεταφορών, όπως και για την αρώσιμη γεωργική γη, τις μόνιμες καλλιέργειες και τα λιβάδια.

Στην παράκτια περιοχή της Α.Μ.Θ., το κυριότερο διαχρονικά ζήτημα ρύθμισης των χρήσεων γης ήταν η προστασία των ευαίσθητων οικολογικά και πολιτιστικά περιοχών από τις οικιστικές πιέσεις που προκαλεί η παρουσία της θάλασσας (β' κατοικία/τουρισμός) αλλά και η έντονη παρουσία του πρωτογενούς τομέα, καθώς και η αποφυγή συγκρούσεων μεταξύ των χρήσεων (παραγωγικές με τουριστικές, ειδικές με αγροτικές, κοκ). Η διάταξη των οικιστικών περιοχών σε τόξο και σε απόσταση γύρω από τις περιοχές προστασίας και τους υγροβιότοπους δείχνει ότι, ως προς την οικιστική χρήση τουλάχιστον, αποφεύχθηκε η άμεση γειτνίαση με τις ευαίσθητες οικολογικά περιοχές αλλά μακροπρόθεσμα απαιτείται η δημιουργία σωστά χωροθετημένων θυλάκων τουριστικής ανάπτυξης. Επιπλέον, στο θεσμικό πλαίσιο των ευαίσθητων οικολογικά περιοχών ορίζονται αυστηρές ρυθμίσεις και περιορισμοί ως προς τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης, γεγονός που καθιστά δύσκολη την προσέλκυση άλλων ετερόκλητων χρήσεων που θα μπορούσαν να προκαλέσουν συγκρούσεις.

Προβλήματα και συγκρούσεις δημιουργούνται επίσης από την εξόρυξη πετρελαίου και φυσικού αερίου στο Θρακικό Πέλαγος, καθώς στην παράκτια ζώνη υπάρχει έντονη δραστηριότητα συνοδών έργων και υποδομών της πετρελαϊκής βιομηχανίας, οι οποίες εμφανίζουν κοινούς κινδύνους με τις εγκαταστάσεις εξόρυξης.

Στον ορεινό χώρο της Περιφέρειας, ο οποίος καταλαμβάνει το 40% περίπου της έκτασής της, καταγράφεται σημαντικό και πλούσιο φυσικό περιβάλλον, ενώ σε ορισμένες περιοχές εμφανίζονται συγκρούσεις χρήσεων μεταξύ των ευαίσθητων περιοχών και εξορυκτικών δραστηριοτήτων. Αντίστοιχα προβλήματα μπορούν να εμφανίζονται και σε περιοχές ανάπτυξης αιολικών πάρκων σε συνδυασμό με την ανάγκη για προστασία του φυσικού περιβάλλοντος.

Τέλος, ο νησιωτικός χώρος της Περιφέρειας, περιλαμβάνει τη Θάσο και τη Σαμοθράκη. Ανάμεσα στα δύο νησιά καταγράφονται:

- σημαντική διαφορά στο επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης (στη Θάσο η τουριστική ανάπτυξη βασίστηκε στον μαζικό τουρισμό και στη Σαμοθράκη σε ηπιότερες μορφές), αλλά και
- πολλές ομοιότητες στα φυσικά χαρακτηριστικά τους (συνδυασμός παραλιών και ορεινής μορφολογίας, αξιόλογο και πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό-αρχαιολογικό περιβάλλον και στα δύο νησιά).

Η Θάσος εμφανίζει επίσης σημαντική εξορυκτική δραστηριότητα (λατομεία μαρμάρου, πετρέλαιο) σε αντίθεση με τη Σαμοθράκη. Η διαφορά στο επίπεδο τουριστικής έντασης είχε καταφανή επίπτωση στην περίπτωση της Θάσου, με σημαντικές αλλοιώσεις στο φυσικό και στο ανθρωπογενές περιβάλλον. Επιπλέον, η παρουσία της εξόρυξης μαρμάρου στην ενδοχώρα της Θάσου ενέχει κινδύνους υποβάθμισης του φυσικού τοπίου που παράλληλα αποτελεί και τουριστικό πόρο και επομένως αποτελεί στοιχείο σύγκρουσης χρήσεων γης. Συγκρούσεις σε μικρότερο βαθμό παρατηρούνται και μεταξύ τουριστικών χρήσεων και της μικρής κλίμακας αγροτικές δραστηριότητες.

6.1.5. Αξιολόγηση της εφαρμογής του χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού

Οι εξελίξεις στο αναπτυξιακό προφίλ της Περιφέρειας αλλά και στο θεσμικό – χωροταξικό – προγραμματικό πλαίσιο επέβαλλαν την αναθεώρηση του χωροταξικού σχεδιασμού της Περιφέρειας η οποία αυτό το διάστημα εξελίσσεται και αναμένεται να ολοκληρωθεί. Στο διάστημα που ακολούθησε την έγκριση του υφιστάμενου ΠΠΧΣΑΑ μεσολάβησε η έγκριση του Γενικού και των Ειδικών Πλαισίων ΧΣΑΑ καθώς και ένας καταγιγιστικός ρυθμός νομοθετικών διαταγμάτων που αντιμετωπίζουν την έννοια του χώρου αποσπασματικά, δημιουργώντας παράλληλα στρεβλώσεις και ανατροπές σε σχέση με τον ισχύοντα χωροταξικό σχεδιασμό. Παράλληλα, πολλές από τις ρυθμίσεις που προέβλεπε το προηγούμενο ΠΠΧΣΑΑ φαίνεται να είναι πλέον ανεπίκαιρες και μη ενδεικνυόμενες για μια σειρά από λόγους που σχετίζονται με:

- μεταβολές στο ευρύτερο αναπτυξιακό πλαίσιο,
- αλλαγές και εξελίξεις στο χώρο της Περιφέρειας,
- την ανεπαρκή εφαρμογή των κατευθύνσεων προς τον υποκείμενο σχεδιασμό,
- την απουσία ενός συνεκτικού και ιεραρχημένου προγράμματος δράσης για την εφαρμογή των στόχων και των κατευθύνσεων,
- την προτεινόμενη δομή του Προτύπου Χωρικής Ανάπτυξης,
- την οργάνωση του εξωαστικού χώρου στις προτεινόμενες ανθρωπογεωγραφικές ενότητες,
- την ανάγκη προσαρμογής του προτύπου διάρθρωσης και ιεράρχησης του οικιστικού δικτύου, και
- την απουσία οργάνωσης των δραστηριοτήτων του δευτερογενούς τομέα.

Στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. παρατηρείται καθυστέρηση στην εκπόνηση μελετών Γ.Π.Σ./Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π λόγω θεσμικών, οικονομικών και διοικητικών θεμάτων. Παρόμοιο ζήτημα ανακύπτει και στο επίπεδο του πολεοδομικού σχεδιασμού, ο οποίος υπολείπεται σημαντικά, κυρίως σε ευαίσθητες περιοχές με ιδιαίτερα προβλήματα αν και η εικόνα είναι ελαφρώς καλύτερη λόγω παλιότερων Γ.Π.Σ. με τις διατάξεις του 1337/83 χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι επιλύονται τα βασικά προβλήματα.

Από την άλλη, η φαινομενικά προβληματική κατάσταση που παρατηρείται στην Περιφέρεια όσον αφορά στην εξάπλωση και ολοκλήρωση του υποκείμενου χωρικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, με

την πολυετή καθυστέρηση θεσμοθέτησης των αντίστοιχων ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ, ενδέχεται να αντιστραφεί αν αναλογιστεί κανείς την επικείμενη αναθεώρηση του ΠΠΧΣΑΑ της Περιφέρειας. Σε αυτό το πλαίσιο δίνεται η δυνατότητα συντονισμού των μελλοντικών μελετών ώστε οι ρυθμίσεις και οι προτάσεις τους να συμβαδίζουν και να αλληλοσυμπληρώνονται και έτσι να αποτραπούν σε μεγαλύτερο βαθμό φαινόμενα συγκρούσεων χρήσεων γης λόγω ασυμφωνίας μεταξύ των μελετών στις περιοχές όπου εφάπτονται χωρικά. Ταυτόχρονα δίνεται η δυνατότητα για επίτευξη μεγαλύτερου βαθμού σύγκλισης ανάμεσα στις κατευθύνσεις του υπερκείμενου χωροταξικού σχεδιασμού και των μελλοντικών μελετών ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ και κατ' επέκταση των πολεοδομικών μελετών που θα εξειδικεύουν τις ρυθμίσεις τους στο επίπεδο του δομημένου περιβάλλοντος¹⁶.

Ο υποκείμενος σχεδιασμός, στο βαθμό που έχει ολοκληρωθεί μέχρι σήμερα, σε γενικές γραμμές, ακολουθεί τον υπερκείμενο - εκτός κάποιων εξαιρέσεων οι οποίες αναμένονται να εκλείψουν στα νέα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ - ειδικά όσον αφορά στις περιοχές προστασίας (φυσικό περιβάλλον) και στην κρίσιμη παράκτια ζώνη όπου εντοπίζονται και οι περισσότερες περιπτώσεις συγκρούσεων χρήσεων γης λόγω του τουρισμού και του ενδιαφέροντος για Β' κατοικία. Ειδικά για αυτές τις χρήσεις (ζώνες τουρισμού - αναψυχής, Β' κατοικίας), προτείνονται θέσεις ή θύλακες που δεν δείχνουν να προκαλούν συγκρούσεις χρήσεων ή άλλα προβλήματα, σε συνάφεια με την κατεύθυνση του υπερκείμενου χωροταξικού σχεδιασμού για καθορισμό αντίστοιχων χρήσεων γης σε θέσεις που αντιστοιχούν με τους τουριστικούς πόρους και πόρους φυσικού περιβάλλοντος, τάση η οποία θα πρέπει να ενισχυθεί και να διευρυνθεί κατά την ολοκλήρωση του υποκείμενου σχεδιασμού. Εξαίρεση αποτελούν οι προτεινόμενες από τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ ζώνες εφαρμογής του θεσμού των ΠΕΡΠΟ και των επιτρεπόμενων χρήσεων γης σε ζώνες αγροτικής γης υψηλής παραγωγικότητας. Στην πρώτη περίπτωση παρατηρείται εκτεταμένη και ευρεία χρήση και στη δεύτερη μη επαρκής προστασία από τις επιτρεπόμενες χρήσεις γης, κυρίως τις εξω-οικιστικές τουριστικές μονάδες, προτάσεις που δε συνάδουν πλήρως με τον υπερκείμενο χωροταξικό σχεδιασμό.

6.1.6. Κρίσιμα Ζητήματα

Από την ανωτέρω αναλυτική καταγραφή των προβλημάτων, περιορισμών, δυνατοτήτων και ευκαιριών που καταγράφονται για την Περιφέρεια, προκύπτουν τα εξής κρίσιμα ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπιστούν:

- Ολοκλήρωση, παρακολούθηση και αξιολόγηση της εφαρμογής του νέου ΠΠΧΣΑΑ
- Προώθηση των διαδικασιών έγκρισης των Γ.Π.Σ. / Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. που εκκρεμούν.
- Εκκίνηση των διαδικασιών εκπόνησης μελετών ΤΧΣ/ΕΧΣ ειδικά σε περιοχές που παρουσιάζουν τα σημαντικότερα προβλήματα.

---

¹⁶ Υπενθυμίζεται ότι σύμφωνα με τον Ν. 4269/2014, τα ΓΠΣ/ΣΧΟΟΑΠ αντικαθίστανται από τα Τοπικά και τα Ειδικά Χωρικά Σχέδια (ΤΧΣ, ΕΧΣ) και οι Πολεοδομικές Μελέτες από τα Ρυμοτομικά Σχέδια Εφαρμογής (ΡΣΕ).

- Εκπόνηση ρυμοτομικών σχεδίων εφαρμογής (ΡΣΕ) και παρεμβάσεις πολεοδομικού χαρακτήρα σε αστικές περιοχές με δυσλειτουργίες ή μειονεκτικά χαρακτηριστικά (αναπλάσεις, ΣΟΑΠ).
- Ενίσχυση των υπηρεσιών με προσωπικό και καθιέρωση δομών ελέγχου και παρέμβασης στο σχεδιασμό.
- Εναρμόνιση όλων των χωροταξικών σχεδιασμών και των κειμένων στρατηγικού σχεδιασμού.

6.2. Φυσικό Περιβάλλον

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Το φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας αποτελεί ένα από τα βασικά συγκριτικά της πλεονεκτήματα, τόσο για τη γεωμορφολογική του ποικιλία (ορεινός όγκος, πεδινή περιοχή, παραθαλάσσια ζώνη, νησιωτικότητα), όσο και για το υψηλό επίπεδο διατήρησής της «φυσικότητάς» του, λόγω της μειωμένης έντασης των ανθρωπογενών δραστηριοτήτων.

Η Π.Α.Μ.Θ., διαθέτει μεγάλη βιοποικιλότητα με πλούσια χλωρίδα και πανίδα ενώ, λόγω της γεωγραφικής της θέσης αλλά και του τύπου των οικοσυστημάτων, τα ενδιαιτήματα της περιοχής παρουσιάζουν σημαντικό βαθμό διασυννοριακότητας (κοινά οικοσυστήματα, μετακινήσεις ειδών, κλπ).

Επισημαίνεται το συγκριτικό πλεονέκτημα της Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης σε δάση και δασικές εκτάσεις με ποσοστό μεγαλύτερο από αυτό της χώρας (53% έναντι 49,7% του μέσου της χώρας) με πρώτη σε εθνική κλίμακα την ΠΕ Δράμας. Ενδεικτική κατανομή των δασικών εκτάσεων στις ΠΕ, σύμφωνα με παλαιότερη καταγραφή, παρουσιάζεται στον επόμενο πίνακα:

Πίνακας 7: Κατανομή δασικών εκτάσεων ανά δασαρχείο Π.Α.Μ.Θ.

Περιοχή	Ποσοστό επί του συνόλου	Έκταση (στρ.)	Πηγή στοιχείων / Δασαρχείο	Ημερομηνία Καταγραφής
ΠΕ Έβρου – Σαμοθράκη	7,41%	850.000	Αλεξ/πολης	01/12/11
ΠΕ Έβρου	7,32%	840.000	Σουφλίου	01/12/11
ΠΕ Έβρου	17,60%	2.020.000	Διδυμοτείχου	01/12/11
ΠΕ Ροδόπης	12,74%	1.461.826	Δ/νση Δασών Ροδόπης	01/12/11
ΠΕ Ξάνθης	7,98%	915.540	Ξάνθης	01/12/11
ΠΕ Ξάνθης	2,70%	309.850	Σταυρούπολης	01/12/11
ΠΕ Καβάλας	14,98%	1.718.820	Καβάλας	01/12/11
ΠΕ Καβάλας – Θάσος	3,24%	372.362	Θάσου	01/12/11
ΠΕ Δράμας	19,95%	2.289.181	Δράμας	01/12/11
ΠΕ Δράμας	6,10%	699.646	Κ.Νευροκοπίου	01/12/11
Σύνολα:	100%	11.477.225		

Πηγή: Περιφέρεια Α.Μ.Θ. – Έντυπο 2

Σημείωση: Η συνολική δασική έκταση (σύμφωνα με την προσέγγιση των δασαρχείων) προκύπτει από το άθροισμα των εξής κατηγοριών: δάση και δασοσκεπείς εκτάσεις, μερικώς δασοσκεπείς εκτάσεις, γεωργικές εκτάσεις γυμνές και άγονες εκτάσεις. Άρα στους υπολογισμούς περιλαμβάνονται και (ίσως κάποιες) γεωργικές εκτάσεις.

Στα όρια της Π.Α.Μ.Θ. έχουν θεσμοθετηθεί 34 προστατευόμενες περιοχές του δικτύου Natura 2000 (Ζώνες Ειδικής Προστασίας και Ειδικές Ζώνες Διατήρησης) και καλύπτουν το 16% της συνολικής έκτασής της. Από αυτές, οι 16 είναι ΖΕΠ με συνολική έκταση 457.563,75Ha και οι 18 ΕΖΔ με συνολική έκταση 175.802,1Ha. Η μεγαλύτερη σε έκταση ΖΕΠ είναι η περιοχή «Κεντρική Ροδόπη και κοιλάδα Νέστου» (GR1140008), με 105.948,3Ha, ενώ η μεγαλύτερη ΕΖΔ είναι η περιοχή «Βουνά Έβρου» (GR1110005), με 42.372,5Ha. Δώδεκα από αυτές εντάσσονται στα 4 Εθνικά Πάρκα της Περιφέρειας και διαχειρίζονται από ισαριθμους φορείς διαχείρισης, οι οποίοι όμως λειτουργούν με ελλείψεις πόρων και προσωπικού.

Τα 4 Εθνικά Πάρκα είναι:

- το Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης (ΕΠΑΜ-Θ),
- το Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης (ΕΠΟΡ),
- το Εθνικό Υγροτοπικό Πάρκο Δέλτα Έβρου, και
- το Εθνικό Πάρκο Δάσους Δαδιάς-Λευκίμμης-Σουφλίου.

Εκτός από τις ΖΕΠ και ΕΖΔ, στις περιοχές προστασίας οικοτόπων και ειδών εντάσσονται και τα Καταφύγια Άγριας Ζωής, τα οποία καταλαμβάνουν συνολική έκταση περίπου 1,5 εκ.στρεμάτων.

Ως «Αισθητικά Δάση» έχουν χαρακτηριστεί τα «Στενά Νέστου Καβάλας – Ξάνθης» (2.380 ha) και τα «Δάση αμυγδαλέων Καβάλας» (2.216 ha).

Ως «Διατηρητέα μνημεία φύσης» έχουν χαρακτηριστεί το «Δάσος της οξιάς στην Τσίχλα Χαϊντούς» στην ΠΕ Ξάνθης (18 ha) και «Το παρθένο δάσος της κεντρικής Ροδόπης» (550 ha) .

Περιλαμβάνονται επίσης τρεις περιοχές χαρακτηρισμένες ως *Υγροβιότοποι Διεθνούς Σημασίας* της συνθήκης Ramsar:

- οι λίμνες Βιστωνίδα, Πόρτο Λάγος, και Ισμαρίδα με τις γειτονικές λιμνοθάλασσες (έκτασης 243.960 στρ.),
- το Δέλτα του Νέστου με τις γειτονικές λιμνοθάλασσες (έκτασης 219.300στρ.), και
- το Δέλτα του Έβρου (με έκταση 92.670στρ.)

Η αξιολόγηση των «τύπων οικοτόπων» που πραγματοποιείται στο πλαίσιο των κατευθύνσεων της οδηγίας 92/43/ΕΟΚ (άρθρο 17) εστιάζει στην «κατάσταση διατήρησης των τύπων οικοτόπων και ειδών Κοινοτικού Ενδιαφέροντος» (δηλ. «βαθμός διατήρησης» για τύπους οικοτόπων εντός περιοχών

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης του δικτύου Natura 2000). Στόχο αποτελεί η επίτευξη της «Ευνοϊκής Κατάστασης Διατήρησης¹⁷» (Favourable Conservation Status)¹⁸ για όλα τα είδη και τους οικοτόπους Κοινοτικού ενδιαφέροντος.

Η αξιολόγηση γίνεται σε εθνικό επίπεδο στο πλαίσιο εκθέσεων που συντάσσονται κάθε έξι χρόνια. Για το σκοπό αυτό πραγματοποιήθηκε το έργο «Εποπτεία και Αξιολόγηση της Κατάστασης Διατήρησης Ειδών και Τύπων Οικοτόπων Κοινοτικού Ενδιαφέροντος στην Ελλάδα» στα πλαίσια του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» 2007-2013. Η αξιολόγηση περιλαμβάνει τις περιοχές του δικτύου NATURA 2000, εκτός αρμοδιότητας υφιστάμενων Φορέων Διαχείρισης Προστατευόμενων Περιοχών (ΦΔΠΠ) και στις περιοχές του εθνικού χώρου εκτός του δικτύου NATURA 2000, εκτός αρμοδιότητας υφιστάμενων ΦΔΠΠ. Στις περιοχές για την προστασία των οποίων έχει θεσμοθετηθεί ΦΔΠΠ (περιοχές Natura 2000 και ευρύτερος χώρος ευθύνης των ΦΔΠΠ), η αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης ειδών και τύπων οικοτόπων κοινοτικού ενδιαφέροντος αποτελεί αντικείμενο των ΦΔΠΠ και υλοποιείται με ευθύνη των οικείων ΦΔΠΠ (πηγή ΥΠΕΚΑ). Το σύνολο των στοιχείων είναι απαραίτητα για την εξαγωγή συνθετικών συμπερασμάτων σε σχέση με τα στοιχεία της παλαιότερης 2ης έκθεσης αξιολόγησης (περίοδος 2001 – 2006).

Οι αξιολογήσεις αυτές - πέραν από την τυπική υποχρέωση προς την ΕΕ από την εφαρμογή της ευρωπαϊκής Νομοθεσίας – απαιτούνται και για τη λήψη αποφάσεων σε Περιφερειακό Επίπεδο και για την κατάρτιση Σχεδίων Διαχείρισης στις περιοχές Natura που θα βασίζονται σε μεγάλο βαθμό και στην αξιολόγηση των τύπων οικοτόπων και ειδών. Τέλος, η συνολική εκτίμηση της κατάστασης βιοποικιλότητας εκτός προστατευόμενων περιοχών αποτελεί σημαντική ανάγκη για την Περιφέρεια που θα πρέπει να καλυφθεί. Εξαιτίας αυτών των ιδιαιτεροτήτων που χαρακτηρίζουν τα προγράμματα αξιολόγησης αλλά και των καθυστερήσεων που παρατηρούνται στην ολοκλήρωση αυτών μέχρι σήμερα, η κατάσταση των οικοτόπων στα διοικητικά όρια της Α.Μ.Θ. δεν μπορεί να εκτιμηθεί με αξιοπιστία.

ii. Προβλήματα

Το φυσικό περιβάλλον είναι έμμεσα συνδεδεμένο με τις δραστηριότητες που αναπτύσσονται στην περιοχή αλλά κυρίως με τον τρόπο εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων. Τα εγχειοβελτιωτικά και αντιπλημμυρικά έργα και ιδιαίτερα οι αποξηράνσεις αποτέλεσαν την κύρια αιτία πιέσεων, ενώ οι εντατικές καλλιέργειες έχουν ως συνέπεια την εξάντληση σε πολλές περιοχές του υπόγειου υδάτινου δυναμικού καθώς και την αλόγιστη χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων, και προκαλούν παρόμοια αποτελέσματα στους υγροβιότοπους. Οι προστατευόμενες περιοχές κινδυνεύουν από δραστηριότητες όπως η λαθροθηρία, η λαθροϋλοτομία και η μη ορθή διαχείριση των δασών (π.χ αποψιλώσεις), η υπερβόσκηση, οι πυρκαγιές, και η ρύπανση εξαιτίας των υγρών αποβλήτων, των κτηνοτροφικών και

¹⁷ Αποτελεί την κατάσταση στην οποία ένα είδος ή ένας τύπος οικοτόπου ευημερεί (τόσο ποιοτικά όσο και σε πληθυσμό ή έκταση) έχοντας καλές προοπτικές να συνεχίσει να ευημερεί και στο μέλλον.

¹⁸ Η «Κατάσταση Διατήρησης» κατατάσσεται στις κλάσεις «ευνοϊκή», «μη ευνοϊκή», «ανεπαρκής», «μη ευνοϊκή – κακή», και «άγνωστη».

μεταποιητικών μονάδων, καθώς και των αστικών λυμάτων. Πρόβλημα αποτελεί επίσης, ειδικά σε σημαντικές περιοχές για την ορνιθοπανίδα, η θανάτωση αρπακτικών πτηνών από δηλητηριασμένα δολώματα και ο περιορισμός και καταστροφή των ενδιαιτημάτων. Τέλος, το σύστημα των υγροτόπων (ιδιαίτερα στις περιοχές Ramsar και Natura 2000) απειλείται κυρίως από την μη ορθή διαχείριση του υδάτινου δυναμικού.

Ο γεωργικός χώρος οργανώνεται με την παρουσία αγροτικών δρόμων και καναλιών (αρδευτικών – αποστραγγιστικών). Σημαντικά τμήματα των εκτάσεων αυτών, στις περιοχές της Δράμας, της Χρυσούπολης, της Ξάνθης και της Κομοτηνής, έχουν προκύψει από παλαιότερες αποξηράνσεις (εγγειοβελτιωτικά έργα) ελών και ρεμάτων περιφερειακών υγροτοπικών ζωνών.

Ειδικότερα για το Δέλτα του Νέστου – που η οικολογική του σημασία είναι πολύ μεγάλη καθώς φιλοξενεί ένα σημαντικό αριθμό ειδών πανίδας και χλωρίδας και είναι αναγνωρισμένη μέσα από μια σειρά εθνικών και διεθνών συνθηκών - οι εντονότερες πιέσεις σημειώνονται από τον πρωτογενή τομέα. Η ανάγκη για εύφορη καλλιεργήσιμη γη οδήγησε σε αποψιλώσεις δασών και υδρομορφολογικές αλλοιώσεις (κυρίως αποστραγγίσεις) ειδικά τη δεκαετία του 1950, όταν ευθυγραμμίστηκε η κοίτη του ποταμού, και εκτελέστηκαν τα μεγαλύτερα έργα για τη μετατροπή του Δέλτα σε αγροτική γη.

Έντονες είναι και οι ανθρωπογενείς πιέσεις εξαιτίας οικιστικών και παραγωγικών δραστηριοτήτων καθώς και έργων υποδομής στο σύμπλεγμα περιοχών «Πόρτο Λάγος, Λίμνη Βιστωνίδας, λίμνες και λιμνοθάλασσες». Η σημαντικότερη οικολογική αξία των περιοχών αυτών είναι ότι οι υγρότοποι βρίσκονται πάνω στο μεταναστευτικό διάδρομο των πουλιών που μετακινούνται από τις ψυχρότερες περιοχές σε θερμότερες. Παράλληλα, ένας μεγάλος αριθμός θηλαστικών, ερπετών και ψαριών βρίσκει καταφύγιο στη ζώνη αυτή.

Το Δέλτα του Έβρου αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους υγροβιότοπους της χώρας που προσφέρει καταφύγιο σε πλήθος υδρόβιων πουλιών αλλά και σε θηλαστικά, ερπετά και ψάρια. Αποτελεί σημαντικό σταθμό διαχείμασης μεταναστευτικών πουλιών, κυρίως σπάνιων και απειλούμενων. Φιλοξενεί και σημαντικά είδη βλάστησης όπως πυκνοί καλαμιώνες ενώ στο βορειότερο τμήμα κυριαρχούν τα δάση και οι πυκνοί θαμνώνες από αρμυρίκια. Οι σημαντικότερες πιέσεις προέρχονται από την αλιεία, την κτηνοτροφία τη γεωργία και το κυνήγι. Σημαντικότερος συντελεστής μορφολογικών αλλοιώσεων αποτέλεσε το εντατικό πρόγραμμα αποξήρανσης μεγάλου τμήματος του Δέλτα για τη δημιουργία καλλιεργήσιμων εκτάσεων τη δεκαετία του 1950. Σήμερα αυτές οι δράσεις έχουν σταματήσει, ωστόσο οι πιέσεις συνεχίζονται από τη ρύπανση και την υπεράντληση των υδάτων.

iii. Προκλήσεις – Ευκαιρίες

Η εκπόνηση και εφαρμογή μέχρι σήμερα των σχεδίων διαχείρισης για τις προστατευόμενες περιοχές της Π.Α.Μ.Θ. και ειδικά των Εθνικών Πάρκων χαρακτηρίζεται από σημαντικές καθυστερήσεις. Στην πράξη, δεν υπάρχει ακόμη σχέδιο διαχείρισης σε ισχύ (έχουν εκπονηθεί σχέδια για το Εθνικό Πάρκο Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης και για το Εθνικό Υγροτοπικό Πάρκο Δέλτα Έβρου) ενώ σε περιο-

χές Natura εκτός Εθνικών Πάρκων διαπιστώνεται απουσία πρωτοβουλιών είτε για διαχείριση είτε για ανάδειξη των περιοχών αυτών.

Η ανεπαρκής και περιορισμένη λειτουργία του υφιστάμενου συστήματος διαχείρισης καθώς και η ανυπαρξία διαχειριστικών εργαλείων τόσο στις περιοχές με φορέα διαχείρισης όσο, κυρίως, στις υπόλοιπες περιοχές είχε σαν αποτέλεσμα την ελλειμματική διαχείριση των περιοχών προστασίας. Ακόμη και σήμερα είναι εν γένει άγνωστη η κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων της Περιφέρειας. Η κάλυψη ορισμένων προστατευόμενων περιοχών από διαχειριστικά σχέδια πρόκειται να πραγματοποιηθεί από το ΠΕΠ ενώ είναι πιθανή και η συμβολή του ΥΜΕΠΕΡΑΑ και του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης.

Κύρια πρόκληση αποτελεί η εκτίμηση της κατάστασης των οικοτόπων και ειδών για το σύνολο της ΑΜ-Θ που θα προκύψει από μία συνθετική προσέγγιση των δεδομένων από τις εκθέσεις αξιολόγησης για την Περιφέρεια.

Απαραίτητη είναι επίσης η εφαρμογή των διαχειριστικών σχεδίων στις περιοχές Natura 2000 (όπου έχουν εκπονηθεί) και για τις υπόλοιπες περιοχές η άμεση δρομολόγηση των διαδικασιών για την εκπόνηση νέων, καθώς και η θεσμοθέτηση κανονιστικών διατάξεων για τη ρύθμιση των χρήσεων γης (π.χ. στις ΖΕΠ που περιλαμβάνονται στην ΠΑΠ1). Ωστόσο το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας αποτελεί ευκαιρία και μπορεί να συμβάλλει μεταξύ άλλων και στην τουριστική ανάπτυξη, λαμβάνοντας υπόψη και τις χρηματοδοτικές δυνατότητες που προσφέρονται για το σκοπό αυτό κυρίως από προγράμματα της ΕΕ. Η οικολογική του δε σημασία είναι μεγάλη καθώς χαρακτηρίζεται από:

- μεγάλη ποικιλία βιοτόπων,
- τη μεγάλη έκταση που καταλαμβάνουν οι προστατευόμενοι βιότοποι (ως προς το σύνολο της έκτασης της Περιφέρειας)
- τη μεγάλη ποικιλία φυσικών τοπίων ιδιαίτερης αξίας.

6.3. Φυσικοί Πόροι

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Υδατικό δυναμικό

Η Π.Α.Μ.Θ. χαρακτηρίζεται από πλούσιο υδατικό δυναμικό λόγω των μεγάλων διακρατικών ποταμών Νέστου, Έβρου και του Άρδα, παραπόταμου του Έβρου. Ανήκει σε δυο υδατικά διαμερίσματα: το υδατικό διαμέρισμα της Θράκης (GR12), που είναι το πλουσιότερο πανελλαδικά και το υδατικό διαμέρισμα της Ανατολικής Μακεδονίας (GR11), που κατατάσσεται 5^ο μεταξύ των υδατικών διαμερισμάτων της χώρας. Οι συνολικοί ετήσιοι υδατικοί πόροι των ΥΔ 11 και 12 ανέρχονται σε 19.313 hm³. Για το ΥΔ GR12 ανέρχονται σε 14.006 hm³ (επιφανειακοί) και 852 hm³ (υπόγειοι), ενώ για το ΥΔ GR 11 σε 3.730 hm³ (επιφανειακοί) και 725 hm³ (υπόγειοι). Στο Υδατικό Διαμέρισμα της Θράκης (ΥΔ12) εντοπίζονται δεκαοκτώ (18) Υπόγεια Υδατικά Συστήματα. Στο Υδατικό Διαμέρισμα της Ανατολικής Μακεδο-

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης (ΥΔ11) εντοπίζονται 9 που περιλαμβάνονται στην Π.Α.Μ.Θ. (εξ ολοκλήρου ή κατά ένα μέρος). Η συνολική έκταση των παράκτιων υδάτων ανέρχεται περίπου στα 982 χλμ².

Οι κυριότεροι ποταμοί είναι ο Νέστος και ο Έβρος. Οι ποταμοί αυτοί είναι διασυνοριακοί, τα νερά των οποίων η Ελλάδα μοιράζεται με τη Βουλγαρία και την Τουρκία. Περαιτέρω, η Περιφέρεια περιλαμβάνει ένα σημαντικό δίκτυο ποταμών, τα φυσικά χαρακτηριστικά των οποίων φαίνονται στον ακόλουθο πίνακα:

Πίνακας 8: Κύριοι ποταμοί Περιφέρειας Α.Μ.Θ.

Κωδικός λεκάνης	Ονομασία Ποταμού	Μήκος ¹⁹ (χλμ.)	Έκταση Υπολεκάνης ²⁰ Απορροής (χλμ. ²)
ΥΔ Θράκης [GR12]			
GR07	ΝΕΣΤΟΣ	112,4	2.429
GR10	ΕΒΡΟΣ	208,2	2.030
GR10	ΑΡΔΑΣ	42,6	344
GR10	ΕΡΥΘΡΟΠΟΤΑΜΟΣ	170,9	971
GR09	ΛΙΣΣΟΣ (ΦΙΛΙΟΥΡΗΣ)	98,9	1.486
GR08	ΚΟΜΨΑΤΟΣ	82,6	596
GR08	ΚΟΣΥΝΘΟΣ	73,0	530
ΥΔ 12	ΣΥΝΟΛΟ ΥΔ 12	788,6	8.386
ΥΔ Ανατολικής Μακεδονίας [GR11]			
GR06	ΑΓΓΙΤΗΣ	32,7	2.234

Πηγή: ΥΠΕΚΑ - Ειδική Γραμματεία Υδάτων (2012)

Στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. υπάρχει μόνο μία φυσική λίμνη, η λίμνη Ισμαρίδα (Μητρικού) του ΥΔ Θράκης. Οι υπόλοιπες λίμνες είναι ταμειυτήρες, συνολικά έξι τον αριθμό. Οι σημαντικότεροι ταμειυτήρες είναι αυτοί του Θησαυρού και της Πλατανόβρυσης του ποταμού Νέστου, οι οποίοι τροφοδοτούν αντίστοιχα υδροηλεκτρικά έργα της ΔΕΗ. Οι υπόλοιποι χρησιμοποιούνται για άρδευση (Γρατινής, Αδριανής, Λευκογείων), ψύξη του ΑΗΣ Κομοτηνής και ύδρευση της Αλεξανδρούπολης (Αισύμης).

Στο ΥΔ Θράκης βρίσκονται σημαντικά μεταβατικά ύδατα (λιμνοθάλασσες, δέλτα ποταμών κλπ.), ορισμένα εκ των οποίων είναι υπερτοπικής εμβέλειας και προστατεύονται από διεθνείς συμβάσεις. Τα κυριότερα, που προστατεύονται από τη σύμβαση Ramsar, είναι το Δέλτα του Έβρου και η Λιμνοθάλασσα Βιστωνίδα.

¹⁹ Το αναφερόμενο μήκος για τους διασυνοριακούς ποταμούς (Νέστο, Έβρο, Άρδα και Ερυθροπόταμο) αντιστοιχεί στο επί ελληνικού εδάφους τμήμα των ποταμών.

²⁰ Η έκταση της λεκάνης αναφέρεται στην έκταση της υπολεκάνης του καθ' εαυτό υδατορεύματος (τρίτου επιπέδου, ως ανωτέρω).

Οι κύριες καταναλώσεις υδατικών πόρων γίνονται από τη γεωργία (πάνω από 85% των υδατικών πόρων της Π.Α.Μ.Θ.). Από τη σύγκριση προσφοράς και ζήτησης νερού, προκύπτει ότι το υδατικό ισοζύγιο της περιφέρειας είναι πλεονασματικό αλλά οι υδατικοί πόροι δεν είναι ομοιόμορφα κατανομημένοι. Τα ύδατα που χρησιμοποιούνται στην Π.Α.Μ.Θ. για την άντληση πόσιμου ύδατος είναι κυρίως υπόγεια (πηγές ή γεωτρήσεις), ενώ για υδρευτικούς σκοπούς της Αλεξανδρούπολης χρησιμοποιείται και ο ταμιευτήρας Αισύμης.

Γενικά στο ΥΔ Θράκης, η οικολογική κατάσταση και το οικολογικό δυναμικό των επιφανειακών υδάτων χαρακτηρίζεται ως «ελλιπής» στο μεγαλύτερο μήκος του ποταμού Νέστου και «μέτρια» στο μεγαλύτερο μήκος του ποταμού Έβρου και των περισσότερων παραποτάμων του (π.χ. Ερυθροπόταμος, Άρδας κλπ). Εξαιρέση αποτελούν τα ρέματα και οι παραπόταμοι κυρίως των ορεινών τμημάτων, όπου η κατάσταση χαρακτηρίζεται ως «καλή» και σε ορισμένες περιπτώσεις και «υψηλή» (π.χ. ορεινό τμήμα ΠΕ Δράμας). Στους υπόλοιπους ποταμούς (π.χ. Κόσυνθος, Κομφάτος) η κατάσταση είναι παρόμοια με τα πεδινά τμήματα των ποταμών και χαρακτηρίζεται ως «ελλιπής». Ως «μέτρια» χαρακτηρίζεται η κατάσταση όλων των μεταβατικών υδάτων (Δέλτα Νέστου, Έβρου, Βιστωνίδα κλπ) ενώ «καλή» χαρακτηρίζεται η κατάσταση των παράκτιων υδάτων του ηπειρωτικού τμήματος της περιφέρειας και «υψηλή» η κατάσταση των παράκτιων υδάτων των νήσων Θάσου και Σαμοθράκης.

Η χημική κατάσταση - για όσα υδατικά συστήματα υπήρξε κάποιος χαρακτηρισμός - εμφανίζεται κυρίως ως «κατώτερη της καλής», περιλαμβάνοντας και τους ποταμούς Νέστο και Έβρο. Εξαιρέση αποτελούν τα παράκτια ύδατα των νήσων Θάσου και Σαμοθράκης, όπου η χημική κατάσταση θεωρείται «καλή».

Σε ό, τι αφορά το τμήμα του ΥΔ Ανατολικής Μακεδονίας που ανήκει στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ., η οικολογική κατάσταση στις ορεινές κυρίως περιοχές κρίνεται ως «καλή» ή ως «μέτρια», ενώ ως «ελλιπής» χαρακτηρίζεται η κατάσταση στο χείμαρρο Δοξάτου και την Τάφρο Φιλίππων. Η κατάσταση των παράκτιων υδάτων χαρακτηρίζεται «καλή» για το δυτικό τμήμα της ΠΕ Καβάλας, «μέτρια» για το ανατολικό (δυτικός κόλπος Καβάλας) και «υψηλή» για το υπόλοιπο κεντρικό τμήμα.

Η χημική κατάσταση για τα περισσότερα επιφανειακά υδάτινα συστήματα είναι άγνωστη. Η δυτική παράκτια ζώνη της ΠΕ Καβάλας χαρακτηρίζεται ως «καλή» όσον αφορά τη χημική κατάσταση των υδάτων (πηγή: ΣΔΥΔ 11 & 12).

Η κατάσταση των επιφανειακών και παράκτιων υδάτων για το ΥΔ 12, που καταλαμβάνει τη μεγαλύτερη έκταση της Περιφέρειας, σύμφωνα με το Σχέδιο Διαχείρισης Υδατικού Διαμερίσματος (ΣΔΥΔ), είναι η εξής:

Πίνακας 9: Κατάσταση Υδάτων Υδατικού Διαμερίσματος 12

Υδάτινα Συστήματα	Σύνολο	Υψηλή οικολογική κατάσταση	Καλή οικολογική κατάσταση/δυναμικό	Μέτρια κατάσταση/δυναμικό	Ελλιπή κατάσταση/δυναμικό	Δεν ταξινομήθηκαν
Οικολογική κατάσταση						
Ποτάμια	188	1 (0,5%)	77 (~41%)	54 (~29%)	28 (~15%)	28 (~15%)
Λίμνες	6	-	-	3 (~82% της έκτασης)	1 (~9% της έκτασης)	2 (~9% της έκτασης)
Μεταβατικά ύδατα	5	-	-	Το σύνολο	-	-
Παράκτια	12	3 (~45% της έκτασης)	5 (~30% της έκτασης)	2 (~16% της έκτασης)	-	2 (~9% της έκτασης)
Χημική κατάσταση						
Υδάτινα Συστήματα	Σύνολο	Καλή		κατώτερη της καλής	Δεν ταξινομήθηκαν	
Ποτάμια	188	4 (~2%)		35 (~19%)	149 (~79%)	
Λίμνες	6	-		3 (~82% της έκτασης)	3 (~18% της έκτασης)	
Μεταβατικά ύδατα	5	-		4 σώματα (41% της έκτασης)	1 (59% της έκτασης)	
Παράκτια	12	-		-	Το σύνολο	

Πηγή: ΥΠΕΚΑ, 2013(ΣΔΥΔ 12)

Η κατάσταση των επιφανειακών και παράκτιων υδάτων για το ΥΔ 11 είναι η εξής σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα:

Πίνακας 10: Κατάσταση Υδάτων Υδατικού Διαμερίσματος 11

Υδάτινα Συστήματα	Σύνολο	Υψηλή οικολογική κατάσταση	Καλή οικολογική κατάσταση/δυναμικό	Μέτρια κατάσταση/δυναμικό	Ελλιπή κατάσταση/δυναμικό	Δεν ταξινομήθηκαν
Οικολογική κατάσταση						
Ποτάμια	91	-	11 (12%)	39 (43%)	14 (15%)	27 (30%)
Λίμνες	2	-	-	1 (50%)	1 (50%)	-
Μεταβατικά ύδατα	1	-	-	1	-	-
Παράκτια	4	-	2	2	-	-
Χημική κατάσταση						
Υδάτινα Συστήματα	Σύνολο	Καλή	κατώτερη της καλής	Δεν ταξινομήθηκαν		
Ποτάμια	91	8 (9%)	19 (21%)	64 (70%)		
Λίμνες	2	1(50%)	1 (50%)	-		
Μεταβατικά ύδατα	1	-	1	-		
Παράκτια	4	1	-	3		

Πηγή: ΥΠΕΚΑ, 2013(ΣΔΥΔ 11)

Σημείωση: στο ΥΔ 11 περιλαμβάνονται και τμήματα της ΠΕ Σερρών (Περ. Κεντρικής Μακεδονίας)

Σύμφωνα με τα Σχέδια Διαχείρισης, στο ΥΔ12 έχουν καθοριστεί 36 περιοχές νερών κολύμβησης (ΠΝΚ) σε παράκτια ΥΣ, με 63 σημεία δειγματοληψίας. Επιπλέον για το ΥΔ11 έχουν καθοριστεί 25 περιοχές που περιλαμβάνονται στην Π.Α.Μ.Θ. Η περιγραφή και παρουσίαση των βασικών χαρακτηριστικών των ακτών, ο αριθμός και η θέση των σημείων δειγματοληψίας, η αναγνώριση των πηγών ρύπανσης, η αξιολόγηση του μεγέθους των επιπτώσεων καθώς και ο χαρακτηρισμός της ποιότητας των ακτών περιγράφονται στο «μητρώο των ταυτοτήτων ακτών κολύμβησης» του ΥΠΕΝ σύμφωνα με την οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης (2006/7/ΕΚ). Σε εθνικό επίπεδο πραγματοποιούνται και οι ετήσιες εκθέσεις για την ποιότητα των υδάτων κολύμβησης. Ως προς τα υπόγεια υδάτινα συστήματα, έξι θεωρούνται επιβαρημένα στο ΥΔ 12 και δύο στο ΥΔ 11. Υφαλμύριση διαπιστώνεται τουλάχιστον σε τέσσερα Υπόγεια Υδάτινα Συστήματα (Νέστου, Ξάνθης – Κομοτηνής, Φιλιουρή και Δέλτα Έβρου)

Στο ΥΔ12 δεν έχουν μέχρι σήμερα καθοριστεί ύδατα που να υφίστανται νιτρορύπανση γεωργικής προέλευσης και ευπρόσβλητες ζώνες. Ωστόσο προτείνεται η ένταξη στις ευπρόσβλητες ζώνες των ακόλουθων δύο περιοχών:

- το ανατολικό τμήμα της Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (πεδιάδα της Αλεξανδρούπολης - Δέλτα Έβρου),

- το νότιο τμήμα της Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (περιοχές των νομών Ροδόπης και Ξάνθης).

Στο ΥΔ11 έχει χαρακτηριστεί ως ευπρόσβλητη ζώνη η Λεκάνη Στρυμόνα όπου εντοπίζονται ορισμένα υπόγεια υδατικά συστήματα που περιλαμβάνονται κατά ένα μικρό τμήμα στην Π.Α.Μ.Θ. .

Οι ανθρωπογενείς δραστηριότητες αποτελούν τον κύριο παράγοντα για τη ρύπανση του υδατικού περιβάλλοντος, ενώ ο ποταμός Νέστος είναι ήδη ιδιαίτερα επιβαρυνμένος από αστικά και βιομηχανικά λύματα που καταλήγουν σε αυτόν από τη Βουλγαρία. Ανάλογη επιβάρυνση παρατηρείται και στον ποταμό Έβρο.

Στα παράκτια ύδατα εντοπίζονται κυρίως αλιευτικές δραστηριότητες. Τα παραδοσιακά κύρια κέντρα αλιείας είναι η Καβάλα και η Αλεξανδρούπολη, στα οποία εντάσσονται σήμερα και οι αλιευτικές δραστηριότητες των νησιών Θάσου και Σαμοθράκης, αντίστοιχα. Αυτά τα κέντρα διαθέτουν χώρους ελλιμενισμού για τα αλιευτικά σκάφη και Ιχθυόσκαλα για τη διακίνηση των αλιευμάτων. Τα επαγγελματικά αλιευτικά σκάφη είναι Μέσης και Παράκτιας Αλιείας και δραστηριοποιούνται μέσω Αλιευτικών Συνεταιρισμών ή Συλλόγων. Αλιευτικές δραστηριότητες υπάρχουν και στην περιοχή της Λίμνης Βιστωνίδας (Λάγος και Φανάρι).

Για τους υδατικούς πόρους τα σημαντικότερα προβλήματα συνοψίζονται ως εξής:

- το υπόγειο υδατικό δυναμικό των πεδινών εκτάσεων έχει εξαντλήσει σε σημαντικό βαθμό τις δυνατότητές του για την ικανοποίηση των αυξημένων αρδευτικών αναγκών των περιοχών αυτών,
- παρατηρούνται ελλείψεις όσον αφορά στην ύδρευση περιοχών όπως της ορεινής ζώνης αλλά και αστικών κέντρων, που εν μέρει οφείλονται στις υψηλές απώλειες λόγω παλαιότητας των δικτύων,
- διαπιστώνονται ανάγκες εγγειοβελτιωτικών έργων μικρομεσαίας κλίμακας, τόσο στον ορεινό χώρο όσο και στα πεδινά (π.χ. λιμνοδεξαμενές κατά τόπους), με στόχο τη συγκράτηση των επιφανειακών υδάτων, τον εμπλουτισμό των υπογείων υδάτων και την αξιοποίησή τους με την κατασκευή συλλογικών αρδευτικών δικτύων,
- στα παράκτια πεδία παρατηρείται υφαλμύρωση των υδάτων και των εδαφών σε ορισμένες περιοχές λόγω υπεράντλησης και διείσδυσης της θάλασσας στους υπόγειους υδροφορείς,
- παρατηρείται επιβάρυνση ορισμένων επιφανειακών υδάτινων συστημάτων - κυρίως των διασυνοριακών - που οφείλεται σε σημαντικό βαθμό τόσο επιβαρύνσεις από την άσκηση της γεωργίας στην ελλιπή επεξεργασία υγρών λυμάτων, στα υγρά απόβλητα κτηνοτροφικών και βιομηχανικών μονάδων, και στις εκπλύσεις φυτοφαρμάκων και λιπασμάτων.

Στο πλαίσιο της κάλυψης των αναγκών άρδευσης προγραμματίζεται το έργο της μεταφοράς υδάτων από τον ποταμό Νέστο για τον εμπλουτισμό υδροφορέων και την άρδευση περιοχών του κάπου της

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
Ξάνθης. Απαραίτητο κρίνεται επίσης και η ολοκλήρωση των έργων για την ταμίευσης υδάτων σε διάφορες περιοχές.

Σημαντικοί θεωρούνται και οι κίνδυνοι υδρομορφολογικών αλλοιώσεων ορισμένων επιφανειακών υδάτινων συστημάτων, κυρίως εξαιτίας φερτών υλών, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικά εκτεταμένες λεκάνες απορροής της Περιφέρειας. Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η λιμνοθάλασσα Βιστωνίδα όπου έχουν εντοπιστεί κίνδυνοι μεταβολής των μορφολογικών της χαρακτηριστικών και κυρίως της οικολογικής της κατάστασης εξαιτίας των φερτών υλών.

Αξιοσημείωτο γεγονός αποτελεί το ότι στα δύο Σχέδια Διαχείρισης δεν τίθεται ως «Περιβαλλοντικός Στόχος» η αναβάθμιση της κατάστασης για κανένα από τα υδάτινα συστήματα με κατάσταση υδάτων κατώτερη της «καλής». Συγκεκριμένα για όλα τα υδάτινα συστήματα σε κατάσταση κατώτερη της καλής προβλέπεται είτε η ένταξη σε καθεστώς εξαίρεσης από την επίτευξη των περιβαλλοντικών στόχων είτε η παράταση της προθεσμίας επίτευξης των περιβαλλοντικών στόχων (σύμφωνα με το άρθρο 4 της Οδηγίας Πλαίσιο των Υδάτων).

Για τα υδάτινα συστήματα με «άγνωστη» την υφιστάμενη κατάσταση, ο στόχος είναι αρχικά ο προσδιορισμός της κατάστασης των υδάτων αυτών.

Δάση

Τα δασοπονικά είδη που συνθέτουν τα παραγωγικά δάση της περιφέρειας είναι η Ελάτη, η Τραχεία, η Μαύρη και η Δασική Πεύκη, η Οξιά, η Καστανιά, η Δρυς, ο Πλάτανος, η Ερυθρελάτη και η Σημύδα. Η παραγωγή ξύλου στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. κυμαίνεται στο 61,6% περίπου της συνολικής εγχώριας παραγωγής.

Τα δάση της Περιφέρειας, παρόλο που παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό κάλυψης (συγκόμωση), δεν είναι παραγωγικά σε ικανοποιητικό βαθμό, γεγονός που οφείλεται στην υποβάθμιση των παραγωγικών διαδικασιών διαχείρισης και ανάπτυξης του φυσικού περιβάλλοντος, τόσο από την έλλειψη οικονομικών πόρων όσο και από την κακή εφαρμογή του συστήματος διαχείρισης, που δυσλειτουργεί σοβαρά.

Ορυκτά

Τα εκμεταλλεύσιμα κοιτάσματα πετρελαίου του Θρακικού πελάγους βρίσκονται στη θαλάσσια περιοχή του νομού Καβάλας, μεταξύ Θάσου και ηπειρωτικού χώρου. Το σύνολο των διαδικασιών που αφορούν την εκμετάλλευση των υδρογονανθράκων στην περιοχή γίνεται με ευθύνη της εταιρείας ΚΑΒΑΛΑ OIL ΑΕ, η οποία είναι μέχρι στιγμής και η μοναδική εταιρία εξόρυξης υδρογονανθράκων στην Ελλάδα.

Ο χώρος της Π.Α.Μ.Θ. παρουσιάζει μεγάλη ποικιλία μεταλλικών ορυκτών, πολλά από τα οποία υπέστησαν έντονη εκμετάλλευση κατά το παρελθόν για την εξόρυξη βασικών και πολυτίμων μετάλλων. Εντοπίζονται αξιόλογα κοιτάσματα χρυσού επιθερμικού τύπου καθώς και σημαντικές εμφανίσεις μετάλλων υψηλής τεχνολογίας (πλατινοειδή) καθώς και σπάνια μέταλλα στρατηγικής σημασίας. Αξιό-

λογη επίσης είναι η παρουσία των Βιομηχανικών Ορυκτών (άστριοι, βολλαστονίτες, ζεόλιθοι, χαλαζί-ας) καθώς και των Λιγνιτικών κοιτασμάτων που είτε υπέστησαν εκμετάλλευση στο παρελθόν ή έχουν απλώς εντοπισθεί από το ΙΓΜΕ. Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζουν τα κοιτάσματα ζεόλιθου στην Π.Ε. Έβρου (αλλά και σε άλλες περιοχές της Περιφέρειας) που δημιουργούν νέες αναπτυξιακές δυνατότητες με μικρή περιβαλλοντική επιβάρυνση και το κοιτάσμα ουρανίου της περιοχής Διποτάμων στην ΠΕ Δράμας.

Στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. εξορύσσεται περίπου το 80% του ελληνικού μαρμάρου. Η μαρμαροφόρος περιοχή Δράμας - Καβάλας - Θάσου (με κύρια λατομικά κέντρα στις περιοχές Φαλακρού, Παγγαίου και Θάσου) είναι το σπουδαιότερο λατομικό κέντρο της χώρας με συνολική ετήσια παραγωγή που υπερβαίνει τα 185.000μ³. Το 80% των συνολικών εξαγωγών ελληνικού μαρμάρου προέρχεται από αυτή την περιοχή και αποτελεί το σύνολο σχεδόν των λατομείων μαρμάρου της Περιφέρειας (80 ενεργά λατομεία). Δύο λατομεία λειτουργούν και στην περιοχή της Ξάνθης (Κομνηνά) για την παραγωγή λευκού ασβεστιτικού μαρμάρου.

Τα αδρανή υλικά και πετρώματα για ειδικές χρήσεις αφθονούν στον χώρο της Περιφέρειας, ενώ λατομεία για πετρώματα ειδικών χρήσεων (αντιολισθηρά) λειτουργούν περιοδικά σε διάφορες θέσεις. Εν τούτοις, στις Περιφερειακές ενότητες Έβρου, Ροδόπης και Ξάνθης δεν λειτουργεί ικανοποιητικός αριθμός λατομείων αδρανών υλικών. Ως εκ τούτου, ο καθορισμός λατομικών περιοχών στο σύνολο της Περιφέρειας είναι επιτακτικής ανάγκης προκειμένου να αντιμετωπιστεί η έμμεση ενθάρρυνση της λαθροεξόρυξης ή λαθροαπόληψης με ανεξέλεγκτες επιδράσεις στο περιβάλλον. Εναλλακτικά, η κάλυψη των αναγκών θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί με άλλες πηγές, όπως είναι οι απολήψεις από τον καθαρισμό ή τη διευθέτηση ρεμάτων.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι παρόλο τον ορυκτό πλούτο που διαθέτει ο χώρος της Α.Μ.Θ., δεν υπάρχει αυτή τη στιγμή ούτε ένα ενεργό μεταλλείο, με το ΙΓΜΕ πρόσφατα να καταγράφει την ύπαρξη 41 αργούντων μεταλλείων στην Περιφέρεια, ενώ τα λειτουργούντα λατομεία μαρμάρου έχουν περιοριστεί τα τελευταία έτη, παρότι υπάρχουν διαρκώς αιτήσεις προς την Αποκεντρωμένη Διοίκηση Μακεδονίας -Θράκης για νέες εκμεταλλεύσεις λατομείων μαρμάρων.

ii. Προκλήσεις - Ευκαιρίες

Κύρια πρόκληση για το φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας και τη διαχείριση των υδατικών πόρων αποτελεί η εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης των Υδατικών Διαμερισμάτων 11 και 12. Η αντιμετώπιση των προβλημάτων με στόχο τη διατήρηση ή την επίτευξη της «καλής κατάστασης» των υδάτινων συστημάτων σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Οδηγίας Πλαίσιο για τα Ύδατα αποτελεί προτεραιότητα για όλες τις πτυχές της διαχείρισης των υδάτων.

Μέρος των δράσεων που κρίνονται ως απαραίτητες από τα Σχέδια Διαχείρισης Υδατικών Διαμερισμάτων καθώς και έργα βελτίωσης της υδροδότησης οικισμών πρόκειται να υλοποιηθούν από το ΠΕΠ. Οι ανάγκες επικαιροποίησης των δύο Σχεδίων Διαχείρισης μετά το 2015 σύμφωνα με την οδη-

για πλαίσιο για τα ύδατα, θα καλυφθούν από το ΥΜΕΠΕΡΑΑ ενώ απαραίτητη θεωρείται και η συμβολή του Προγράμματος Αειφόρου Ανάπτυξης (Π.Α.Α.)

Πρόκληση αποτελεί η αειφορική διαχείριση των δασών της Περιφέρειας με τη χρήση σύγχρονων τεχνολογικών μεθόδων, για την αποτύπωση, επόπτευση και εκμετάλλευση των δασικών πόρων και την προστασία των δασικών οικοσυστημάτων. Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί και η ολοκλήρωση της διαδικασίας κύρωσης των δασικών χαρτών.

Για τους ορυκτούς πόρους, η πραγματοποιούμενη έρευνα από το ΙΓΜΕ τα τελευταία χρόνια έδωσε τη δυνατότητα να εντοπιστούν νέες περιοχές ενδιαφέροντος και παράλληλα να εκτιμηθούν οι πιθανότητες επαναλειτουργίας ορισμένων εγκαταλειμμένων λατομείων, με νέες τεχνικές εξόρυξης (υπόγειες εκμεταλλεύσεις), ώστε να αποφεύγεται η άσκοπη λατόμευση με καταστροφικά αποτελέσματα στο περιβάλλον, αλλά και η σημαντική οικονομική επιβάρυνση των επιχειρήσεων.

Το αποθεματικό δυναμικό σε αδρανή υλικά και πετρώματα ειδικών χρήσεων είναι τεράστιο και επαρκεί για την κάλυψη όχι μόνον των αναγκών της Περιφέρειας αλλά και του ευρύτερου ελλαδικού χώρου. Παρ' όλα αυτά δεν λειτουργεί ικανοποιητικός αριθμός λατομείων αδρανών υλικών σε επίπεδο Περιφέρειας.

6.4. Μεταφορικές Υποδομές

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης διαδραματίζει καθοριστικό ρόλο στην αξιοποίηση του Βόρειου - Βορειοανατολικού άξονα ανάπτυξης της χώρας προς τα Βαλκάνια, τη νέα Κεντρική και την Ανατολική Ευρώπη, συμβάλλοντας έτσι στη δυναμική ένταξη της Ελλάδας στο διεθνές και ιδιαίτερα στο ευρωπαϊκό περιβάλλον.

Στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, τα υφιστάμενα, τα υπό κατασκευή και τα προγραμματιζόμενα έργα μεταφορικής υποδομής (κυρίως οδικά και λιμενικά) αποτελούν κύριο σκέλος της αναπτυξιακής πολιτικής, ενώ παράλληλα δημιουργούν προϋποθέσεις για τη λειτουργία στην Περιφέρεια ενός συστήματος συνδυασμένων μεταφορών.

Οδικό Δίκτυο

Στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. περιλαμβάνεται το ανατολικό τμήμα της Εγνατίας Οδού (246 χλμ.), και τέσσερις Κάθετοι Άξονες της Εγνατίας (ολοκληρωμένοι και μη) που είναι οι εξής:

- Αρδάνιο-Καστανιές-Ελληνοτουρκικά Σύνορα-Ορμένιο- Ελληνοβουλγαρικά Σύνορα -(124 χλμ.) Κυπρίνος – Ελληνοβουλγαρικά
- Κομοτηνή-Νυμφαία-Ελληνοβουλγαρικά Σύνορα (23 χλμ.)
- Ξάνθη - Εχίνος – Ελληνοβουλγαρικά Σύνορα (49 χλμ.) με δύο σημεία εισόδου (Αγ. Κωνσταντίνος και Δημάριο)
- Δράμα - Κάτω Νευροκόπι - Εξοχή - Ελληνοβουλγαρικά Σύνορα (51,3 χλμ.)

Σε ότι αφορά στο περιφερειακό / τοπικό οδικό δίκτυο (εθνικό, επαρχιακό, διαδημοτικό, αγροτικό), η περιφέρεια διαθέτει ένα εκτεταμένο οδικό δίκτυο που εξυπηρετεί ένα πολυκεντρικό σύστημα μεσαίου μεγέθους πόλεων, την ύπαιθρο και ένα μεγάλο αριθμό διάσπαρτων μικρών οικισμών καθώς επίσης και τη σύνδεση της περιφέρειας με όμορες περιφέρειες. Το μήκος του Εθνικού και Επαρχιακού οδικού δικτύου που βρίσκεται στην αρμοδιότητα της Περιφέρειας ανέρχεται σε 3.800 χιλιόμετρα περίπου. Το δίκτυο, εκτός πόλεων, συμπληρώνεται από ένα μεγάλο αριθμό τοπικών οδών, σε αραιοκατοικημένες περιοχές, οι οποίες, αν και έχουν πολύ χαμηλούς κυκλοφοριακούς φόρτους, αποτελούν κρίσιμο σύνδεσμο των μικρών οικισμών με τις πόλεις υποστηρίζοντας την μεταφορά προϊόντων και την διακίνηση τουριστών, ειδικά σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές της Οροσειράς Ροδόπης με την αποκλειστική χρήση του Ι.Χ.

Στο πλαίσιο των Διευρωπαϊκών Δικτύων Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ), από την Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας διέρχεται το κύριο δίκτυο (core network) της Εγνατίας Οδού, με κόμβο Ανατολικά στο Τελωνείο των Κήπων (Π.Ε. Έβρου) (σύνδεση με Τουρκία), ενώ βόρεια στην Περιοχή του Svilegrand (Βουλγαρία) σε άμεση γειτνίαση με το Ορμένιο, απόληξη του Κάθετου Άξονα της Εγνατίας Οδού Αρδάνιο – Ορμένιο ορίζεται ένας ακόμη κόμβος του κύριου οδικού διευρωπαϊκού Δικτύου.

Στο αναλυτικό (comprehensive network) διευρωπαϊκό οδικό δίκτυο περιλαμβάνονται οι κάθετοι άξονες της Εγνατίας Οδού, Αρδάνιο – Ορμένιο, Κομοτηνή – Νυμφαία, Ξάνθη – Εχίνος - Ελληνοβουλγαρικά Σύνορα και ο αυτοκινητόδρομος, Καβάλα – Δράμα – Σέρρες (Ε61).

Σιδηροδρομικό Δίκτυο

Η υπάρχουσα σιδηροδρομική γραμμή (Σ/Γ) συνδέει τη Θεσσαλονίκη με το Ορμένιο Έβρου και στη συνέχεια με τα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα διερχόμενη από όλα τα αστικά κέντρα της Περιφέρειας Α.Μ.Θ., εκτός από την Καβάλα, ενώ υπάρχει έλλειψη σχεδιασμού νέας σύνδεσης προς Βουλγαρία.

Στο πλαίσιο των ΔΕΔ-Μ και σε ότι αφορά στις σιδηροδρομικές μεταφορές, το τμήμα Τοξότες μέχρι το Πύθιο Ν. Έβρου (σύνδεση με την Τουρκία) κατατάσσεται στο κύριο διευρωπαϊκό δίκτυο (core network) ενώ το τμήμα Τοξότες – Καβάλα – Θεσσαλονίκη (παραλιακή χάραξη) εντάσσεται στο κύριο διευρωπαϊκό δίκτυο υψηλών ταχυτήτων (core high speed rail) και η κατασκευή του θα πρέπει να ολοκληρωθεί μέχρι το 2030 με πόρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το υπόλοιπο σιδηροδρομικό δίκτυο χαρακτηρίζεται ως αναλυτικό.

Επίσης, στην Αλεξανδρούπολη καταγράφεται κόμβος συνδυασμένων (οδικών – Σιδηροδρομικών) μεταφορών (RRT – Road – Rail Terminal) ο οποίος περιλαμβάνεται στο αναλυτικό διευρωπαϊκό δίκτυο.

Αερομεταφορές

Τα δύο αεροδρόμια της Περιφέρειας Καβάλας και Αλεξανδρούπολης είναι διεθνή και χαρακτηρίζονται ως Πύλες / Τροφοδότες της Εγνατίας Οδού. Στρατηγικός στόχος για το Αεροδρόμιο της Καβάλας «ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ» είναι η ένταξή του στα Αεροδρόμια που χαρακτηρίζονται ως «Ευρύτερης Περιφερειακής Σημασίας». Το Αεροδρόμιο της Αλεξανδρούπολης «ΔΗΜΟΚΡΙΤΟΣ» έχει χαρακτηριστεί με Κοινή Υπουργική Απόφαση ως γενικότερης σημασίας, με μελλοντικό στρατηγικό στόχο την ένταξή του στα Αεροδρόμια "Κοινοτικού Ενδιαφέροντος", δηλαδή να λειτουργεί ως πύλη της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Στο επίπεδο των ΔΕΔ-Μ και τα δύο αεροδρόμια της Π.Α.Μ.Θ., «Δημόκριτος» της Αλεξανδρούπολης και «Μέγας Αλέξανδρος» της Καβάλας, εντάσσονται στο αναλυτικό δίκτυο.

Πέρα από τα αεροδρόμια, στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. υπάρχουν σήμερα δύο αδειοδοτημένα από την ΥΠΑ ελικοδρόμια: α) του Γενικού Νοσοκομείου Ξάνθης και β) του Γενικού Νοσοκομείου Αλεξανδρούπολης. Υπάρχουν ακόμη τρία ελικοδρόμια τα οποία δεν έχουν αδειοδοτηθεί, καθώς παρουσιάζουν πολλές ελλείψεις: α) ένα στο Νευροκόπι της ΠΕ Δράμας, β) ένα στη Σαμοθράκη και γ) ένα στα Δίκαια της ΠΕ Έβρου. Ενδιαφέρον ολοκλήρωσης έχει εκδηλωθεί για το ελικοδρόμιο της Σαμοθράκης ενώ για το ελικοδρόμιο στα Δίκαια μάλλον δεν υπάρχει ενδιαφέρον (ΥΠΑ, 2012).

Τέλος, σύμφωνα με τις τρέχουσες εξελίξεις, η Π.Α.Μ.Θ. περιλαμβάνεται στους σχεδιασμούς δημιουργίας υδατοδρομίων. Με βάση τεχνικές μελέτες και έρευνες, οι περιοχές στις οποίες μπορούν να αναπτυχθούν υδατοδρόμια είναι η Καβάλα, η Αλεξανδρούπολη, η Θάσος και η Σαμοθράκη.

Λιμενικές υποδομές

Η Περιφέρεια διαθέτει δύο μεγάλα λιμάνια, της Καβάλας και Αλεξανδρούπολης και έξι μικρότερα, συμπεριλαμβανομένων αυτών των νήσων Θάσου και Σαμοθράκης, καθώς και αρκετά αλιευτικά καταφύγια.

Σύμφωνα με το Γενικό Χωροταξικό Πλαίσιο, ο λιμένας της Αλεξανδρούπολης χαρακτηρίζεται ως «Κύρια Διεθνής Θαλάσσια Πύλη/Λιμένας» και ο λιμένας της Καβάλας ως «Λιμένας Διεθνούς Ενδιαφέροντος και Εθνικής Σημασίας». Η Εθνική Στρατηγική Λιμένων 2013-2018 ακολουθεί την κατηγοριοποίηση βάσει της ΚΥΑ 8315.2/02/07/2.2.2007, (ΦΕΚ 202/Β/16.2.2007, «Κατάταξη Λιμένων»), σύμφωνα με την οποία τα δύο μεγάλα λιμάνια της Περιφέρειας, Αλεξανδρούπολη και Καβάλα, κατατάσσονται ως «Λιμένες Διεθνούς Ενδιαφέροντος». Στο πλαίσιο των ΔΕΔ-Μ, στο αναλυτικό διευρωπαϊκό δίκτυο μεταφορών εντάσσεται μόνο το λιμάνι της Καβάλας παρόλο που η Αλεξανδρούπολη διαθέτει κόμβο συνδυασμένων (οδικών – Σιδηροδρομικών) μεταφορών (RRT – Road – Rail Terminal).

Το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης αναμένεται να παίξει σημαντικό ρόλο, τόσο στη διαμετακομιστική κίνηση - σε συνδυασμό με την ολοκλήρωση του κάθετου άξονα Αλεξανδρούπολης - Ορμενίου που θα το συνδέει με την Κεντρική Ευρώπη - όσο και στη σύνδεση με τις Παρευξείνιες χώρες, μέσω του Βοσπόρου.

Το λιμενικό σύστημα της Καβάλας (επιβατικός λιμένας μέσα στην πόλη, νέο εμπορευματικό λιμάνι της Καβάλας «Φίλιππος Β΄» στην περιοχή της Νέας Καρβάλης, λιμένας Κεραμωτής και λιμένας Ελευθερών) αναμένεται να παίξει σημαντικό ρόλο τόσο στο επίπεδο του επιβατικού (αλλά και τουριστικού) έργου όσο και ως σημαντικό διαμετακομιστικό κέντρο. Το εμπορευματικό λιμάνι έχει άμεση πρόσβαση στην Εγνατία Οδό και στον Διευρωπαϊκό Αυτοκινητόδρομο Βορρά Νότου, τη Ρουμανία και τα υπόλοιπα κράτη της Ανατολικής Ευρώπης ενώ θα πρέπει να σημειωθεί ότι αποτελεί και το μοναδικό εγκεκριμένο και επίσημο σημείο εξόδου ζώντων ζώων από την χώρα για οποιαδήποτε λιμάνι της Μεσογείου.

Εκτός των δύο μεγάλων εμπορευματικών λιμανιών, υπάρχει ένα αρκετά πυκνό δίκτυο μικρότερων λιμανιών και λιμενίσκων, το οποίο εξυπηρετεί την υπάρχουσα κίνηση επιβατών και εμπορευμάτων, εντός και εκτός της περιφέρειας, όπως και τον ελλιμενισμό αλιευτικών και τουριστικών σκαφών. Στο δίκτυο αυτό περιλαμβάνεται ένας σημαντικός αριθμός λιμανιών και αλιευτικών καταφυγίων αν και από χωροταξική άποψη θεωρείται ότι υπάρχουν αρκετά περιθώρια βελτίωσης για την περαιτέρω ανάπτυξη των θαλασσίων μεταφορών, της αλιείας και του τουρισμού. Σε επίπεδο περιφέρειας τα πιο σημαντικά λιμάνια είναι τα υπάρχοντα επιβατικά λιμάνια Καβάλας και Αλεξανδρούπολης, το ενδιάμεσο λιμάνι του Πόρτο Λάγους Ν. Ξάνθης, που εξυπηρετούν και την αλιεία (ιχθυόσκαλες), το λιμάνι Κεραμωτής (πορθμείο Κεραμωτής - Θάσου) και τα κεντρικά λιμάνια των νησιών Θάσου και Καμαριώτισσας Σαμοθράκης.

Στην Περιφέρεια προβλέπεται μέχρι σήμερα ένας μόνο λιμένας αμιγούς χρήσης αναψυχής (μαρίνα) στα Λιμενάρια Θάσου δυναμικότητας 230 σκαφών, ο οποίος σύμφωνα με τις τρέχουσες εξελίξεις θα κατασκευαστεί με λιγότερες θέσεις (70 σκάφη). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι υπήρχε υποχρέωση κατασκευής μαρίνας και στη θαλάσσια περιοχή της Αλεξανδρούπολης ως ανταποδοτική υποχρέωση από την αδειοδότηση – λειτουργία του Καζίνο Θράκης η οποία όμως ουδέποτε υλοποιήθηκε.

ii. Αξιολόγηση των μεταφορικών υποδομών

Η ανάπτυξη του συστήματος μεταφορών της Περιφέρειας την τελευταία δεκαετία στηρίχθηκε σχεδόν μονοσήμαντα στην ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού, παρουσιάζοντας σημαντικές ελλείψεις σε όλα τα υπόλοιπα δίκτυα, καθώς και στις διασυνδέσεις τους.

Όσον αφορά στο οδικό δίκτυο, η λειτουργία της Εγνατίας συνετέλεσε στην άρση της απομόνωσης της Α.Μ.Θ., ενισχύοντας τόσο τις ενδοπεριφερειακές όσο και τις διαπεριφερειακές της συνδέσεις. Εντούτοις, η μη ολοκλήρωση των καθέτων αξόνων περιορίζει τη δυνατότητα ανάληψης του επιδιωκόμενου διακρατικού ρόλου του άξονα και απομειώνει, σε ευρύτερο επίπεδο, τις προοπτικές διασυνοριακής συνεργασίας, δηλαδή τις άμεσα σχετιζόμενες με τη Βουλγαρία και τη σύνδεση της Περιφέρειας με τα ΔΕΔ-Μ που διασχίζουν τις Βαλκανικές χώρες και καταλήγουν στη Βόρεια και Κεντρική Ευρώπη. Σημαντικό ρόλο στην ολοκλήρωση του μεταφορικού οδικού δικτύου της Περιφέρειας θα παίξει η ολοκλήρωση των κάθετων αξόνων Εγνατίας Οδού Αλεξανδρούπολης-Ορμένιο και η αναβάθμιση αυτού σε κύριο ΔΕΔ-Μ, Κομοτηνής-Νυμφαίας, Ξάνθη-Εχίνος-Ελληνοβουλγαρικά σύνορα, Δράμας-Εξοχής (και η ένταξή του στο αναλυτικό ΔΕΔ-Μ) καθώς και η υλοποίηση του νέου οδικού άξονα Καβάλα – Δράμα – Σέρρες (Ε61) και η ένταξή του στο κύριο διευρωπαϊκό δίκτυο.

Όσον αφορά το εθνικό και επαρχιακό δίκτυο, αυτό συνδέθηκε επιτυχώς με την Εγνατία Οδό και διαπιστώνεται να λειτουργεί συμπληρωματικά, καθώς εξυπηρετεί κοντινές και μεσαίες αποστάσεις. Παρόλα αυτά διαπιστώνονται σε όλη την Περιφέρεια, κυρίως στο επαρχιακό δίκτυο, προβλήματα υποβάθμισης των τεχνικών χαρακτηριστικών του δικτύου κυρίως λόγω μη συντήρησης του οδοστρώματος και λόγω έκθεσής τους σε φυσικές καταστροφές. Διαπιστώνεται επομένως η ανάγκη βελτίωσης των γεωμετρικών χαρακτηριστικών σε διάφορα σημεία του δικτύου ενώ ιδιαίτερη σημασία έχει η βελτίωση του οδικού δικτύου και της προσβασιμότητας στον ορεινό όγκο και σε υποβαθμισμένες περιοχές, η βελτίωση των συνδέσεων με τους μεθοριακούς σταθμούς και η αναβάθμισή τους καθώς και η ολοκλήρωση των περιφερειακών οδών πόλεων (Καβάλα, Ξάνθη, Αλεξανδρούπολη).

Η σημαντικότερη όμως υστέρηση στο σύστημα μεταφορών της Π.Α.Μ.Θ. αφορά στην υποβάθμιση του ρόλου του σιδηροδρομικού δικτύου. Παρόλο που το σιδηροδρομικό δίκτυο ενώνει όλες τις πόλεις της περιφέρειας, με εξαίρεση την Καβάλα, ο ρόλος του σιδηροδρόμου είναι περιθωριακός τόσο στις επιβατικές όσο και στις εμπορευματικές μεταφορές. Η σημαντική πτώση της επιβατικής κίνησης φαίνεται να σηματοδοτεί υποκατάσταση του σιδηροδρόμου από την Εγνατία Οδό (που παρέχει πλέον σημαντικά χαμηλότερες χρονοαποστάσεις). Συγκεκριμένα, η επιβατική κίνηση στο σιδηροδρομικό

σταθμό της Αλεξανδρούπολης παρουσίασε μέσο ετήσιο ρυθμό μεταβολής περίπου -7% ενώ οι μετακινήσεις μέσω της Εγνατίας οδού αντίστοιχη μεταβολή +19%. Η διατροφικότητα τέλος δεν έχει αναπτυχθεί ούτε όσον αφορά τις επιβατικές ούτε τις εμπορευματικές μεταφορές.

Διαπιστώνεται επομένως η ανάγκη βελτίωσης και εκσυγχρονισμού – ηλεκτροκίνησης του υφιστάμενου δικτύου και σύνδεσης του με κρίσιμα σημεία για την ανάπτυξη της Περιφέρειας όπως οι λιμένες και οι Βιομηχανικές Περιοχές. Στην κατεύθυνση αυτή απαιτείται:

- (α) Η βελτίωση σε εντοπισμένα τμήματα της σιδηροδρομικής γραμμής Στρυμόνας- Αλεξανδρούπολη και πλήρης ηλεκτροκίνηση με σηματοδότηση της υφιστάμενης σιδηροδρομικής γραμμής και
- (β) η βελτίωση της χάραξης σε εντοπισμένα τμήματα και εγκατάσταση ηλεκτροκίνησης και σηματοδότησης στην σιδηροδρομική γραμμή Αλεξανδρούπολη-Ορμένιο.

Η προγραμματισμένη σύνδεση της Καβάλας με το υφιστάμενο σιδηροδρομικό δίκτυο (Τοξότες - Ν. Καρβάλη –«ΦΙΛΙΠΠΟΣ Β΄») αλλά και μακροπρόθεσμα η απευθείας σύνδεσή της με τη Θεσσαλονίκη (Τμήμα Θεσσαλονίκη-Αμφίπολη/Ν. Ζίχνη – Καβάλα(Ν. Καρβάλη)) θα ενισχύσει το ρόλο του λιμένα της Καβάλας και της βιομηχανικής περιοχής.

Επιτακτικές ανάγκες αποτελούν επίσης:

- η αντιμετώπιση των προβλημάτων διαλειτουργικότητας του Ελληνικού, Βουλγαρικού και Τουρκικού σιδηροδρομικού δικτύου,
- η διερεύνηση των δυνατοτήτων μείωσης των ισόπεδων διασταυρώσεων του υφιστάμενου δικτύου,
- οι παρακάμψεις των αστικών κέντρων όπου παρατηρούνται προβλήματα ασφάλειας
- η αναβάθμιση του μεθοριακού σταθμού σιδηροδρομικού σταθμού Πυθίου (ως επιβατικού και εμπορευματικού καθώς αποτελεί τη μοναδική σιδηροδρομική σύνδεση Ανατολής και Δύσης) και
- οι συνδέσεις του σιδηροδρομικού δικτύου με αεροδρόμια και ΒΙΠΕ – ΒΙΟΠΑ

που θα πρέπει να αποτελέσουν προτεραιότητα στη νέα προγραμματική περίοδο.

Σκόπιμη κρίνεται επίσης η διερεύνηση της σύνδεσης της Κομοτηνής με τη πόλη Rodkova στη Βουλγαρία και η ανάπτυξη προαστιακής σιδηροδρομικής σύνδεσης μεταξύ των πόλεων της Περιφέρειας.

Η εξάρτηση της Περιφέρειας από τις οδικές μεταφορές αποτελεί ταυτόχρονα και πρόβλημα, δεδομένου ότι οι μακροπρόθεσμες εκτιμήσεις για την τιμή του πετρελαίου και οι προωθούμενες πολιτικές της Ε.Ε. στο θέμα της τιμολογιακής πολιτικής του τομέα των μεταφορών συγκλίνουν στην αύξηση του κόστους οδικών μεταφορών, περιορίζοντας σημαντικά τη συνεισφορά τους στην παραγωγικότητα της περιφερειακής οικονομίας.

Ιδιαίτερα χαμηλή πρόοδος σημειώνεται και στις λιμενικές υποδομές. Τα κυριότερα λιμάνια της Α.Μ.Θ., Καβάλας και Αλεξανδρούπολης εξυπηρετούν την επιβατική κίνηση προς την Θάσο και την Σαμοθράκη, και υποτυπωδώς τη σύνδεση με το Βόρειο Αιγαίο, ενώ από αυτά διέρχεται το 35% περί-

που των εμπορευμάτων που διακινούνται στην περιφέρεια ή διέρχονται από την περιφέρεια προς άλλες κατευθύνσεις. Στον τομέα του επιβατικού έργου, συνεχίζουν να υπάρχουν προβλήματα στη σύνδεση του ηπειρωτικού τμήματος με τα νησιά της Θάσου και της Σαμοθράκης και ακόμα περισσότερο στη σύνδεση με το Βόρειο Αιγαίο.

Τα δύο μεγάλα εμπορευματικά λιμάνια Καβάλας και Αλεξανδρούπολης δεν έχουν κατορθώσει να αναλάβουν τον επιδιωκόμενο ρόλο τους λόγω της καθυστέρησης στην υλοποίηση των απαραίτητων έργων υποδομής. Διαπιστώνονται επομένως σοβαρές ελλείψεις βασικών υποδομών (επέκταση κρηπιδωμάτων, κυματοθραυστών, προσήνεμων μόλων) κυρίως στα εμπορευματικά τμήματά τους. Έργα αναβάθμισης των λιμένων προχωρούν με αργούς ρυθμούς (διακοπές εργασιών - επαναπροκήρυξη έργων κ.α.), ενώ σημαντικά τμήματα των υποδομών, όπως ο πολυχρηστικός σταθμός στο λιμάνι Αλεξανδρούπολης, δεν έχουν διασφαλισμένη χρηματοδότηση.

Στο παραπάνω πλαίσιο κρίνεται ως σημαντική προτεραιότητα, για την ενδυνάμωση των 2 κύριων λιμένων της Π.Α.Μ.Θ. και της επιδιωκόμενης ανάληψης του ρόλου τους ως Λιμένες/Πύλες Διεθνούς Εμβέλειας, η βελτίωση – ολοκλήρωση των υποδομών και η ενίσχυση της διασυνδεσιμότητάς τους με τα άλλα μεταφορικά δίκτυα καθώς και η ένταξή του λιμένα Αλεξανδρούπολης στα διευρωπαϊκά δίκτυα ως μέρος του εκτεταμένου δικτύου λιμένων. Η βελτίωση των κύριων λιμένων της Περιφέρειας, η ενίσχυση της σύνδεσής τους με την Εγνατία Οδό, με το σιδηροδρομικό δίκτυο, καθώς και με μικρότερους λιμένες, σύμφωνα με την νέα ευρωπαϊκή πολιτική, είναι απαραίτητη και πρέπει να πραγματοποιηθεί άμεσα ώστε να ενισχυθεί ο επιβατικός και εμπορευματικός τους ρόλος (EUROPA, Trans-european networks, 2013).

Όσον αφορά τις υπόλοιπες λιμενικές υποδομές υπάρχουν αρκετές ανάγκες βελτιώσεων των εγκαταστάσεων σε υφιστάμενους μικρότερους λιμένες της Περιφέρειας για την περαιτέρω ενίσχυση των τοπικών θαλασσίων μεταφορών, της αλιείας αλλά και του τουρισμού και εντοπισμένες ανάγκες δημιουργίας νέων υποδομών καθώς και αγκυροβολίων ή προβλητών, μόνιμης ή εποχικής χρήσης, για την εξυπηρέτηση κυρίως της τοπικής αλιείας και του ελλιμενισμού τουριστικών σκαφών. Επισημαίνεται ότι καμία πρόοδος δεν έχει σημειωθεί σε σχέση με την προώθηση των προβλεπόμενων από το χωροταξικό σχεδιασμό συνδέσεων των λιμένων αναψυχής και τουρισμού της Περιφέρειας με αντίστοιχους λιμένες της Χαλκιδικής.

Τονίζεται επίσης, η υποβάθμιση της ακτοπλοϊκής σύνδεσης της Σαμοθράκης, καθώς τα τελευταία χρόνια έχουν σταματήσει να λειτουργούν οι συνδέσεις με το Λαύριο και την Καβάλα, με αποτέλεσμα το νησί να εξυπηρετείται πλέον μόνο μέσω της Αλεξανδρούπολης. Σε συνδυασμό και με την έλλειψη αεροδρομίου, η εξέλιξη αυτή έχει επιφέρει αρνητικές επιπτώσεις στην κοινωνικο-οικονομική ανάπτυξη της Σαμοθράκης, τόσο σε σχέση με την εξυπηρέτηση των κατοίκων, όσο και ως προς την τουριστική προοπτική του νησιού.

Στον τομέα των αερομεταφορών, τα δύο αεροδρόμια Καβάλας και Αλεξανδρούπολης καταγράφουν μείωση της επιβατικής και της εμπορευματικής τους κίνησης τόσο λόγω της γειννιάσής τους με το αεροδρόμιο της Θεσσαλονίκης όσο και λόγω της Εγνατίας Οδού και αδυνατούν να ανταποκριθούν στον επιθυμητό τους ρόλο (σημειώνεται ιδίως η πολύ χαμηλή διεθνής κίνηση του αεροδρομίου της Αλεξανδρούπολης). Και για τα δύο αναφέρεται ότι, σύμφωνα με τον προγραμματισμό της ΥΠΑ, απαιτούνται συμπληρωματικά έργα προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στους στρατηγικούς στόχους που έχουν τεθεί.

Στόχος για τη νέα προγραμματική περίοδο τίθεται η αναβάθμιση των βασικών υποδομών των αερολιμένων (τροχιόδρομοι, νέα κτίρια κλπ) και κυρίως ο συνδυασμός υψηλής ποιότητας παρεχόμενων υπηρεσιών με διεθνώς ανταγωνιστικές τιμές για την αύξηση της ζήτησης και την προσέλκυση μεγαλύτερη επιβατικής και εμπορευματικής κίνησης (ΥΠ.ΑΝ., 2012).

Άλλες υποδομές αερομεταφορών περιλαμβάνουν τα ελικοδρόμια (ένα στα Δίκαια, ένα στη Σαμοθράκη και ένα στο Νευροκόπι που σχεδιάσθηκαν και υλοποιήθηκαν από την ΥΠΑ αλλά ουδέποτε λειτούργησαν διότι δεν έχουν αδειοδοτηθεί λόγω σοβαρών ελλείψεων) και τα προβλεπόμενα υδατοδρόμια. Και για τις δύο αυτές κατηγορίες υποδομών υπάρχουν σημαντικά περιθώρια εξέλιξης: για τα ελικοδρόμια όσον αφορά την κάλυψη ζητημάτων ασφάλειας – προστασίας και για τα υδατοδρόμια στον τομέα της ευρύτερης διασυνδεσιμότητας και της τουριστικής προβολής και ανάπτυξης.

iii. Κρίσιμα Ζητήματα

- Ανάγκη βελτίωσης, αναβάθμισης, επέκτασης δικτύων μεταφορικών υποδομών
- Έλλειψη συνδυασμένων δικτύων μεταφορών

6.5. Ενεργειακές Υποδομές – Δίκτυα

Η θέση και ο φυσικός πλούτος έχει αναδείξει την Π.Α.Μ.Θ. σε ισχυρό παράγοντα του ενεργειακού τομέα της χώρας και δη στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η Π.Α.Μ.Θ. είναι η μοναδική που διαθέτει όλες τις μορφές πρωτογενούς παραγωγής ενέργειας (στερεά, υγρά και αέρια καύσιμα), καθώς και όλες τις μορφές ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

6.5.1. Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας

Οι κύριες εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. είναι η Μονάδα Συνδυασμένου Κύκλου της ΔΕΗ (εγκατεστημένης ισχύος 484,6MW) στην Κομοτηνή και τα υδροηλεκτρικά έργα του Νέστου. Το σύστημα φραγμάτων Θησαυρού, Πλατανόβρυσης, Τεμένους αποτελεί πέραν της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και βασικό πάροχο υδάτων για την άρδευση 1,3 εκ. στρ. γεωργικής γης. Το φράγμα του Θησαυρού έχει εγκατεστημένη ισχύ 3 x 128 MW και της Πλατανόβρυσης 2 x 58 MW. Ειδικότερα η κατασκευή του προγραμματιζόμενου ΥΗΕ Τεμένους θα συμβάλει στην ημερήσια αναρρύθμιση των εκροών του ΥΗΣ Πλατανόβρυσης με σκοπό την ικανοποίηση κατάντη

κοινωνικών αναγκών , τη διασφάλιση της οικολογικής παροχής του ποταμού και την περαιτέρω υδροηλεκτρική αξιοποίηση του ποταμού Τεμένους.

Επιπλέον, στην Περιφέρεια λειτουργούν ή έχουν πάρει άδεια εγκατάστασης και ιδιωτικοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (θερμοηλεκτρικοί, συνδυασμένου κύκλου, κλπ.), πολλοί εκ των οποίων βρίσκονται εντός των μεγάλων βιομηχανικών μονάδων της περιοχής. Οι περισσότεροι ανήκουν στην κατηγορία των μικρών θερμοηλεκτρικών σταθμών πλην των δύο μεγάλων μονάδων συνδυασμένου κύκλου στον Έβρο, (447 MW, της ENELCO ΑΕ) και στην Καβάλα (440 MW, της KAVALA CCGT POWER PLANT).

Πίνακας 11: Ιδιωτικοί σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Π.Α.Μ.Θ.

ΔΗΜΟΣ	ΟΙΚΙΣΜΟΣ	ΘΕΣΗ	ΙΣΧΥΣ MW
ΚΑΒΑΛΑΣ	Ν.ΚΑΡΒΑΛΗ		440,00
ΠΑΓΓΑΙΟΥ	ΚΑΡΥΑΝΗ	ΠΗΔΗΜΑ ΠΑΠΑΚΩΣΤΑ	0,32
ΘΑΣΟΥ	ΠΟΤΑΜΙΑ	ΛΑΤΟΜΕΙΟ ΠΟΤΑΜΙΑΣ	0,51
ΤΟΠΕΙΡΟΥ		ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΤΥΜΠΑΝΟΥ	9,50
ΤΟΠΕΙΡΟΥ	ΜΑΓΓΑΝΑ		9,90
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ		ΚΑΤΩ ΛΟΥΤΡΑ	447,00

Πηγή: ΠΠΧΣΑΑ, Α2 Φάση

Επιπλέον στην Περιφέρεια αντλείται το σύνολο της εθνική παραγωγής πετρελαίου (2.500 βαρέλια/ημέρα).

6.5.2. Δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και φυσικού αερίου

Το δίκτυο ηλεκτρικής ενέργειας της Περιφέρειας εντάσσεται στο ευρύτερο Διασυνδεδεμένο Σύστημα Μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας του ηπειρωτικού τμήματος της χώρας, κορμό του οποίου αποτελεί το δίκτυο 400kV.

Οι συνδέσεις που αφορούν την Π.Α.Μ.Θ. είναι αυτές με τη Βουλγαρία και την Τουρκία. Η σύνδεση με το βουλγαρικό σύστημα γίνεται μέσω μίας Γραμμής Μεταφοράς (ΓΜ) 400kV (τύπου Β'Β'), μεταξύ του Κέντρου Υπερ-υψηλής Τάσης (ΚΥΤ) Θεσσαλονίκης και Blagoevgrad στη Βουλγαρία, ενώ για τη σύνδεση με την Τουρκία έχει ολοκληρωθεί από το 2008 η κατασκευή της ΓΜ 400 kV ΚΥΤ Φιλίππων-ΚΥΤ Ν. Σάντας-Babaeski (Τουρκία).

Όσον αφορά στο δίκτυο των 150kV, τα σημαντικότερα έργα ανάπτυξης του Συστήματος στην Π-ΑΜΘ περιλαμβάνουν:

- Αναβάθμιση του βρόχου 150kV στον Έβρο.
- Έργα ενίσχυσης για τη σύνδεση του ΚΥΤ Ν.Σάντας με το Σύστημα 150kV.
- Αναδιάταξη κυκλωμάτων στην περιοχή Καβάλας.

Επίσης, στα πλαίσια τοπικών ενισχύσεων του Συστήματος έχουν προγραμματισθεί έργα ενίσχυσης των υφιστάμενων Υ/Σ 150kV/20kV.

Οι τοπικές ανάγκες ηλεκτροδότησης οικιακής ή επαγγελματικής χρήσης καλύπτονται από τη ΔΕΗ.

Το φυσικό αέριο εισάγεται στο Εθνικό Σύστημα Μεταφοράς Φυσικού Αερίου (ΕΣΜΦΑ) μέσω τριών σημείων εισόδου, ένα εκ των οποίων βρίσκεται στους Κήπους Έβρου. Μάλιστα, το σημείο εισόδου των Κήπων παρουσιάζει και τη μεγαλύτερη δυναμικότητα.

Το τμήμα που ξεκινά από τα ελληνοτουρκικά σύνορα στην περιοχή των Κήπων Έβρου οδεύει δυτικά διαμέσου των Π.Ε. Έβρου, Ροδόπης, Ξάνθης, Καβάλας και Δράμας, μέχρι την Καρπερή όπου συναντά τον Κεντρικό Αγωγό Υψηλής Πίεσης, ο οποίος ξεκινά από τα Ελληνοβουλγαρικά σύνορα (περιοχή Σερρών) και συνεχίζει μέχρι τις εγκαταστάσεις της Νήσου Ρεβυθούσας Μεγάρων.

Οι προγραμματιζόμενοι μεγάλοι αγωγοί μεταφοράς φυσικού αερίου που αφορούν την Π-ΑΜΘ είναι:

- ο TAP, για τη μεταφορά φυσικού αερίου από το Αζερμπαϊτζάν στη Δυτική Ευρώπη μέσω Τουρκίας, Ελλάδας, Αλβανίας και Ιταλίας (ο οποίος προωθείται ως προς την πρόταση του αγωγού IGI για την απευθείας σύνδεση Ελλάδας - Ιταλίας μέσω Ηγουμενίτσας),
- ο IGB (σύνδεση Ελλάδας - Βουλγαρίας από την Κομοτηνή ως το Haskovo), για την τροφοδοσία της γείτονος χώρας και, μέσω αυτής, άλλων Βαλκανικών χωρών, με δυνατότητα και αντίστροφης ροής, και
- ο αγωγός South Stream που θα εξάγει ρωσικό αέριο στην Ευρώπη. Ο νότιος κλάδος του αγωγού θα εισέρχεται από τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα και θα διατρέχει το βόρειο τμήμα της χώρας με κατάληξη την Ιταλία²¹.

Δυστυχώς δεν υπάρχουν δίκτυα διανομής για βιομηχανική - βιοτεχνική καθώς και για οικιακή χρήση με αποτέλεσμα η Περιφέρεια ΑΜ-Θ να αποτελεί έδαφος «άναρχης» διέλευσης χωρίς ιδιαίτερο όφελος για τις επιχειρήσεις και τους κατοίκους της περιοχής. Κατά συνέπεια, στόχος αποτελεί η κάλυψη των 6 μεγαλύτερων πόλεων της Περιφέρειας με δίκτυο φυσικού αερίου.

6.5.3. Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας

Στην Π.Α.Μ.Θ. λειτουργούν ή βρίσκονται υπό κατασκευή σήμερα εγκαταστάσεις ΑΠΕ που υπερβαίνουν το 14% του συνόλου των εγκαταστάσεων ΑΠΕ της χώρας. Το πλήθος των μονάδων με άδεια παραγωγής (ΡΑΕ,2012) ανέρχεται σε 179, με συνολική ισχύ 1430,3 MW.

Στην Π.Α.Μ.Θ. χωροθετείται μία από τις 3 Περιοχές Αιολικής Προτεραιότητας κατά το Ειδικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ και ήδη λειτουργούν σε αυτήν αιολικά πάρκα συνολικής εγκατεστημένης ισχύος που αντιστοιχεί στο 15% του συνόλου της χώρας. Επιπλέον η φέρουσα ικανότητα που προσδιορίζεται στο Ειδικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ έχει ήδη υπερ-καλυφθεί από επενδυτικά σχήματα που λειτουργούν ή έ-

²¹ Πηγή: Εθνικός Ενεργειακός Σχεδιασμός 2050

χουν εγκεκριμένη άδεια εγκατάστασης. Συγκεκριμένα καταγράφονται 43 θέσεις με άδεια παραγωγής και συνολικής ισχύος 1.002,9 MW. Τα αιολικά πάρκα με άδεια λειτουργίας είναι 13, με συνολική ισχύ 240,2 MW και με άδεια εγκατάστασης 8 και σύνολο ισχύος 110,8 MW (ΡΑΕ, 2012) και συγκεντρώνονται στις ΠΕ Έβρου και Ροδόπης (πλην μιας περίπτωσης στην ΠΕ Δράμας) Όσον αφορά στα φωτοβολταϊκά πάρκα, στην Π.Α.Μ.Θ. καταγράφονται 92 θέσεις, με συνολική ισχύ 325,76 MW, οι περισσότερες εκ των οποίων εντοπίζονται στην ΠΕ Ξάνθης και ακολούθως στις ΠΕ Δράμας και Έβρου. Τα Φ/Β πάρκα με άδεια λειτουργίας είναι 12, συνολικής ισχύος 27,16 MW, και εντοπίζονται κυρίως στις ΠΕ Δράμας, Έβρου και Ξάνθης. Ελάχιστες θέσεις εντοπίζονται στην ΠΕ Καβάλας.

Οι 24 αδειοδοτημένοι ΜΥΗΣ, με συνολική ισχύ 53,70 MW, εντοπίζονται στη συντριπτική τους πλειοψηφία στην ΠΕ Δράμας. Οι τέσσερεις ΜΥΗΣ, συνολικής ισχύος 3,72 MW, βρίσκονται δύο στην ΠΕ Δράμας και δύο στην ΠΕ Καβάλας.

Στις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας εντάσσονται και οι σταθμοί Συμπααραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας υψηλής απόδοσης (ΣΗΘΥΑ), όπως και οι σταθμοί βιομάζας - βιοαερίου (ΣΒΙΟ). Στην Π.Α.Μ.Θ. λειτουργούν εγκαταστάσεις μόνο της πρώτης κατηγορίας (ΣΗΘΥΑ), συνολικής ισχύος 27,15 MW. Επίσης, άδεια παραγωγής από τη ΡΑΕ έχουν λάβει 9 μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από βιομάζα. Μια εκτίμηση του ΚΑΠΕ (2009) για το δυναμικό της βιομάζας στην περιφέρεια προς αξιοποίηση²² καταλήγει στις ακόλουθες ποσότητες:

- Ενεργειακές καλλιέργειες 1,0-1,3 Mtonn/yr (Ήδη το 2010 το 70% των 730.000 στρεμμάτων ενεργειακών καλλιεργειών στην χώρα βρίσκεται στην Π.Α.Μ.Θ. και κυρίως στον Έβρο με παραγωγή κυρίως ηλίανθου και ελαιοκράμβης.)
- Γεωργικά και κτηνοτροφικά υπολείμματα 0,78-1,0Mtonn/yr και 0,97- 1,28Mtonn/yr
- Οργανικά απόβλητα και λύματα 50-180ktonn/yr και 3,3 -13ktonn/yr (ΠΕΠ ΠΑΡ)

Στο σύνολό της, η δυναμικότητα των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας κατατάσσει την Π.Α.Μ.Θ. δεύτερη σε δυναμικότητα των σταθμών ηλεκτροπαραγωγής με χρήση ΑΠΕ, στο σύνολο των 13 Περιφερειών της χώρας, με πρώτη την Περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας.

Στις ΠΕ Ροδόπης και Έβρου, αλλά και στα ορεινά της Δράμας, η διαχρονική αύξηση των αιτήσεων αδειοδότησης (αρμοδιότητας ΡΑΕ) για χωροθέτηση αιολικών πάρκων αποδεικνύει την τάση για την μεγαλύτερη δυνατή αξιοποίηση των αντίστοιχων δυνατοτήτων που παρέχουν τα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας.

Ωστόσο η εκτεταμένη παρουσία και λειτουργία αιολικών πάρκων στις περιοχές αυτές αποτελεί απειλή για σημαντικό αριθμό ειδών ορνιθοπανίδας. Η άποψη αυτή τεκμηριώνεται και από αποτελέσματα ερευνών ειδικά σε περιοχές της ΠΕ Έβρου όπου διαπιστώνεται αυξημένος αριθμός θανάτων ειδών ορνιθοπανίδας εξαιτίας πρόσκρουσης σε ανεμογεννήτριες.

²² Περιλαμβάνει και άλλες χρήσεις πέραν των ενεργειακών.

Επίσης, θα πρέπει να συνεκτιμηθεί ότι η παραγωγή ενέργειας από βιομάζα είναι ιδιαίτερα ρυπογόνα και η κατεύθυνση της ΕΕ είναι οι σχετικές αδειοδοτήσεις να συνοδεύονται από αυστηρά κριτήρια εκπομπών αερίων ρύπων.

Άλλα προβλήματα αποτελούν:

- Το μη επαρκές δίκτυο μεταφοράς μεσαίας τάσης που περιορίζει την ανάπτυξη αιολικών και Φ/Β πάρκων
- Τα επιβαρυσμένα χαρακτηριστικά του γεωθερμικού υγρού που επιβάλλουν ειδικές τεχνολογίες και επανέγχυση των υγρών στους υπόγειους φορείς
- Η υποβάθμιση της οικολογικής κατάστασης των ποτάμιων υδάτων σε υδάτινα συστήματα που αποφασίζεται η αξιοποίηση για υδροηλεκτρική ή αρδευτική χρήση μέσω της δημιουργία τεχνητών λιμνών.

Προκλήσεις - Ευκαιρίες

Στην Π.Α.Μ.Θ. εντοπίζονται πλήθος γεωθερμικών πεδίων τα οποία δεν έχουν αξιοποιηθεί στο παρελθόν. Τα Χαμηλής Ενθαλπίας (25 C έως 80 C) γεωθερμικά πεδία της Π.Α.Μ.Θ. μπορούν να αξιοποιηθούν για θέρμανση χώρων και χώρων άθλησης, για θέρμανση θερμοκηπίων, για ιχθυοκαλλιέργειες, για ξήρανση αγροτικών προϊόντων σε κατάλληλα διαμορφωμένες μεταποιητικές μονάδες, για θέρμανση καλλιεργούμενων εδαφών, για λουτροθεραπεία, για διαχείριση υγρών αποβλήτων (με τελικό προϊόν βιοαέριο). Τα σημαντικότερα γεωθερμικά πεδία προς αξιοποίηση είναι:

- το Γεωθερμικό πεδίο Αριστηνού-Αλεξανδρούπολης
- το Γεωθερμικό πεδίο Ερατεινού Χρυσούπολης (Καβάλα)
- το Γεωθερμικό πεδίο Σαπών-Κροβύλης
- το Γεωθερμικό πεδίο Λίμνης Μητρικού.
- το Γεωθερμικό πεδίο Ακροπόταμου Καβάλας.
- το Γεωθερμικό Πεδίο Νέας Κεσσάνης (Ξάνθη)
- το Γεωθερμικό πεδίο των Θερμών του Δήμου Παρανεοστίου.

Σημαντική ευκαιρία αποτελεί και η επέκταση της χρήσης του φυσικού αερίου στον οικιακό τομέα και στις επιχειρήσεις, αξιοποιώντας τη διέλευση από την Π.Α.Μ.Θ. αγωγών μεταφοράς φυσικού αερίου. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να υπάρξει δυνατότητα αξιοποίησης του φυσικού αερίου για την ανάπτυξη μεγάλων θερμοκηπιακών μονάδων. Επίσης, εξακολουθεί να εξελίσσεται και η προετοιμασία για τον αγωγό σύνδεσης Ελλάδας-Βουλγαρίας (IGB) που ξεκινάει από την Κομοτηνή και κατευθύνεται προς το Haskovo (ΠΕΠ ΠΑΡ).

Η σχεδόν σταθερή αυτή αύξηση της ζήτησης ελκύει ενδιαφέρον, μεταξύ άλλων και από το Αζερμπαϊτζάν. Έτσι έχει ήδη συμφωνηθεί και έχουν αρχίσει οι εργασίες προετοιμασίας για την κατασκευή του Trans Adriatic Pipeline (TAP) που μεταφέρει μέσω της Βορείου Ελλάδας και Αλβανίας - και μετά υπο-

θαλάσσια – φυσικό αέριο στην Ιταλία και την υπόλοιπη Ευρώπη. Ο αγωγός θα διέλθει σε μήκος άνω των 200km από την Π.Α.Μ.Θ.. Επίσης θα πρέπει να διερευνηθεί η χρήση συμπιεσμένου φυσικού αερίου (CNG) και υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) από μεμονωμένους καταναλωτές της Περιφέρειας ή και την τροφοδοσία απομακρυσμένων τοπικών δικτύων διανομής.

Γενικά η Περιφέρεια έχει σημαντικούς ενεργειακούς πόρους και αξιόλογη ενεργειακή υποδομή με δυνατότητες περαιτέρω επέκτασης, που θα μπορούσαν να την καταστήσουν σημαντικό ενεργειακό κέντρο (ίσως και το δεύτερο μεγαλύτερο ενεργειακό κέντρο της χώρας), γεγονός που καθιστά την ενεργειακή πολιτική ιδιαίτερα σημαντικό στόχο.

6.6. Περιβαλλοντικές Υποδομές

Η κάλυψη των οικισμών της Περιφέρειας από υποδομές δικτύων ύδρευσης παρουσιάζεται ικανοποιητική ενώ η μελλοντική κάλυψη αφορά ανάγκες σε οικισμούς – περιοχές που δεν υπάρχει δίκτυο ύδρευσης με κατά κανόνα λίγους κατοίκους. Ωστόσο σημαντικές εκτιμώνται ότι είναι οι απώλειες πόσιμου ύδατος στα δίκτυα ύδρευσης (περίπου 33%)²³. Οι απώλειες αυτές στα δύο ΥΔ εκτιμάται ότι ανέρχονται περίπου σε 19 χιλ m³ (για τελική ζήτηση 58 χιλ m³).

Σε ότι αφορά στην επεξεργασία υγρών λυμάτων, σημειώνεται ότι δίκτυα αποχέτευσης και εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων διαθέτει το σύνολο των αστικών κέντρων άνω των 10.000 κατοίκων και των οικισμών Β' προτεραιότητας (απόρριψη σε ευαίσθητο αποδέκτη). Επιπλέον καλύπτεται σημαντικός αριθμός, αλλά όχι το σύνολο των οικισμών Γ' προτεραιότητας. Το ποσοστό πληθυσμού που εξυπηρετούνταν από ΕΕΛ το 2009 ανήλθε σε 81% (eurostat). Επιπλέον, καταγράφονται ανάγκες σε οικισμούς πλησίον ευαίσθητων αποδεκτών και σε τουριστικές περιοχές. Αναλυτικότερα οι ΕΕΛ της Περιφέρειας είναι 19 και κατανέμονται ως εξής (στοιχεία 12/2011):

- **ΠΕ Ξάνθης:** 1 στην Ξάνθη και 1 στα Άβδηρα (στις Εργατικές κατοικίες των Πηγαδίων)
- **ΠΕ Έβρου:** 1 στην Αλεξ/πολη, 1 στο Διδυμότειχο και 1 στην Ορεστιάδα (και την περιοχή Πύργος)
- **ΠΕ Δράμας:** 1 στην πόλη της Δράμας
- **ΠΕ Θάσου:** 1 στην περιοχή του Λιμένα Θάσου και 1 στη Σκάλα Παναγίας-Ποταμιάς
- **ΠΕ Καβάλας:** 3 για τις περιοχές Άσπρη Άμμος, Παλιού και Δάτου, 6 για τις περιοχές Ποδοχώρι, Κάργιανι, Ακροπόταμος, Ορφάνι, Ελευθερούπολη, Ν.Πέραμος και 1 για το Δ. Νέστου
- **ΠΕ Ροδόπης:** 1 για την πόλη της Κομοτηνής

Εκτιμάται ότι απαιτείται η κατασκευή/ ολοκλήρωση ή αντικατάσταση περίπου 16 ΕΕΛ για οικισμούς Γ' Προτεραιότητας (εξυπηρετώντας έναν ή περισσότερους οικισμούς) όπου σε ορισμένους απαιτείται συμπληρωματικά η κατασκευή δικτύων αποχέτευσης. Η πλειοψηφία των έργων πρόκειται να υλο-

²³ Βάσει του Δείκτη Αποτελέσματος T1033 του ΠΕΠ ΑΜΘ «Ποσοστό μείωσης απώλειας ύδατος από δίκτυα ύδρευσης»

ποιηθεί από το ΥΜΕΠΕΡΑΑ σύμφωνα με σχετικό μνημόνιο συνεργασίας που έχει υπογραφεί μεταξύ της Π.Α.Μ.Θ. και του Υ.Π.ΕΝ.

Στον τομέα των στερεών αποβλήτων γίνονται εντατικές προσπάθειες κάλυψης των παρατηρούμενων σοβαρών ελλείψεων υποδομών διαχείρισης χωρίς όμως να ολοκληρώνονται στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο. Ο Φορέας (ΦΟΣΔΑ) που διαχειρίζεται τα απόβλητα στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης είναι η Αναπτυξιακή Ανώνυμη Εταιρία Διαχείρισης Απορριμμάτων Α.Μ.-Θ. (ΔΙ.Α.Α.ΜΑ.Θ.). Η Π.Α.Μ.Θ. αποτελεί μια ενιαία διαχειριστική ενότητα με δύο γεωγραφικούς τομείς, τον Ανατολικό Τομέα και τον Δυτικό Τομέα. Σήμερα λειτουργούν στην Π.Α.Μ.Θ. οι ΧΥΤΑ της Καβάλας, Ξάνθης, Κομοτηνής (ΥΠΕΝ, 2012) ενώ υπάρχουν ακόμη δύο ενεργοί ΧΑΔΑ στην Περιφέρεια.

Σύμφωνα με στοιχεία από το επικαιροποιημένο (2015) Περιφερειακό Σχέδιο Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων (ΠΕΣΔΑ) της Π.Α.Μ.Θ., σε επίπεδο Περιφέρειας παράγονται 222.051 τόνοι ΑΣΑ ετησίως (2011) ενώ η πρόβλεψη για το 2020 είναι 238.741 τόνοι ΑΣΑ.

Σύμφωνα με το προηγούμενο ΠΕΣΔΑ του 2009 που προέβλεπε το σχεδιασμό ενός δικτύου δεκαπέντε (15) ΣΜΑ και έξι (6) ΚΔΑΥ, η πρόοδος έως σήμερα είναι η εξής (ΠΕΣΔΑ 2015):

- Έχουν κατασκευαστεί δεκατρείς (13) από τους ΣΜΑ στις θέσεις Ξάνθη, Φέρρες, Σουφλί, Διδυμότειχο, Ν. Βύσσα, Σαμοθράκη, Κομοτηνή, Σάππες, Θάσος, Χρυσούπολη, Ελευθερούπολη, Δράμα και Κ. Νευροκόπι.
- Δεν έχουν κατασκευαστεί οι ΣΜΑ της Μύκης και της Καβάλας.
- Επιπλέον, προβλέπεται η ενίσχυση του δικτύου Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων, με την κατασκευή ΣΜΑ στους Δήμους Προσοτσάνης, Δοξάτου, Ιάσμου και Παγγαίου. Τα ΚΔΑΥ που έχουν κατασκευαστεί είναι αυτά της Αλεξανδρούπολης, του Διδυμοτείχου, της Κομοτηνής, της Ξάνθης και της Δράμας.

Σύμφωνα με το νέο ΠΕΣΔΑ (2015) προβλέπεται η κατασκευή και λειτουργία δύο (2) Μονάδων Επεξεργασίας Απορριμμάτων (ΜΕΑ) και Χώροι Υγειονομικής Ταφής (ΧΥΤ). Συγκεκριμένα προβλέπεται η κατασκευή:

- ΜΕΑ Δυτικού Τομέα (Καβάλα) με ή χωρίς ενεργειακή αξιοποίηση
- ΜΕΑ Ανατολικού Τομέα (Αλεξανδρούπολη) με ή χωρίς ενεργειακή αξιοποίηση

Για την ασφαλή διάθεση των υπολειμμάτων θα λειτουργούν τέσσερις χώροι υγειονομικής ταφής υπολειμμάτων (ΧΥΤ) που είναι οι εξής:

- **ΧΥΤ Δυτικού Τομέα (Καβάλας).** Θα δέχεται τα υπολείμματα της ΜΕΑ Καβάλας των περιβαλλοντικών πάρκων Θάσου και Δράμας καθώς και τα υπολείμματα του ΚΔΑΥ Δράμας.
- **ΧΥΤ Ανατολικού Τομέα (Αλεξανδρούπολης).** Θα δέχεται τα υπολείμματα της ΜΕΑ Αλεξανδρούπολης, των περιβαλλοντικών πάρκων Ορεστιάδας Σαμοθράκης και τα υπολείμματα των ΚΔΑΥ Διδυμοτείχου και Αλεξανδρούπολης.

- **ΧΥΤ Ξάνθης.** Θα δέχεται τα υπολείμματα του περιβαλλοντικού πάρκου Ξάνθης και του ΚΔΑΥ Ξάνθης.
- **ΧΥΤ Κομοτηνής.** Θα δέχεται τα υπολείμματα του περιβαλλοντικού πάρκου Κομοτηνής και του ΚΔΑΥ Κομοτηνής.

Οι ΧΥΤ Θάσου και ΧΥΤ Σαμοθράκης θεωρούνται ως εναλλακτική λύση.

Προβλέπεται η ενίσχυση του δικτύου Σταθμών Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων με την κατασκευή (επιπλέον) ΣΜΑ στους Δήμους Προσοτσάνης, Δοξάτου, Ιάσμου και Παγγαίου. Ο ΣΜΑ Μύκης θα κατασκευαστεί μόνο εάν προκύψει ανάγκη.

Επίσης προβλέπεται η κατασκευή και λειτουργία οκτώ Περιβαλλοντικών Πάρκων στις θέσεις: Δράμα, Καβάλα, Ξάνθη, Αλεξανδρούπολη, Διδυμότειχο, Σαμοθράκη και Κομοτηνή όπου θα πραγματοποιείται διαχωρισμός των ΑΣΑ και επεξεργασία του διαχωρισμένου και προ-διαλεγμένου οργανικού κλάσματος ενώ θα λαμβάνουν χώρα και άλλες εργασίες ανάκτησης με σκοπό τη μείωση των ποσοτήτων που θα οδηγούνται για ταφή. Τέλος, στο σύνολο της Περιφέρειας ΑΜΘ αναπτύσσεται δίκτυο μπλε κάδων ανακύκλωσης για τα απόβλητα συσκευασίας και παράλληλα δίκτυο μπλε κωδώνων για τη χωριστή συλλογή γυαλιού.

Προκλήσεις – ευκαιρίες

Σύμφωνα με στοιχεία του 2013 (ΔΙΑΜΑΘ) το 37% των παραγόμενων αστικών στερεών αποβλήτων (ΑΣΑ) διατίθεται σε ΧΥΤ και μόνο το 1,5% περίπου των αποβλήτων συσκευασίας ανακυκλώνεται, ενώ δεν υπάρχει ανακύκλωση (π.χ. κομποστοποίηση) των «πράσινων αποβλήτων». Συγκεκριμένα στα τέλη του 2013 ανακυκλώθηκαν στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. 3.658 τόνοι αποβλήτων συσκευασίας ενώ με τη λειτουργία όλων των υποδομών του ΠΕΣΔΑ εκτιμάται ότι θα ανακυκλώνονται στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. 14.609 τόνοι αποβλήτων συσκευασίας κάθε χρόνο.

Τα έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων θα χρηματοδοτηθούν είτε από εκχωρήσεις του Ταμείου Συνοχής του ΥΜΕΠΕΡΑΑ είτε από πόρους ΕΤΠΑ του ΥΜΕΠΕΡΑΑ σύμφωνα με σχετικό μνημόνιο συνεργασίας που έχει υπογραφεί μεταξύ της Π.Α.Μ.Θ. και του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας.

Η ολοκλήρωση των υποδομών ΠΕΣΔΑ αποτελεί μία σημαντική ανάγκη της Π.Α.Μ.Θ. και θα χρηματοδοτηθεί κύρια από πόρους του προγράμματος ΥΜΕΠΕΡΑΑ και συμπληρωματικά (σε ότι αφορά στην ανακύκλωση) από πόρους του ΠΕΠ Α.Μ.Θ. .

Η εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης των Υδατικών Διαμερισμάτων 11 και 12 απαιτεί την υλοποίηση δέσμης «βασικών» και «συμπληρωματικών» μέτρων που αποσκοπούν στη διασφάλιση της ποιότητας του νερού των σημείων που εξυπηρετούν την ύδρευση και στην προώθηση της αποδοτικής και αιεφόρου χρήσης του νερού. Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται και η ολοκλήρωση έργων υδροδότησης τόσο για την εξασφάλιση επάρκειας πόσιμου ύδατος όσο και τη μείωση των απωλειών ύδατος σε επιλεγμένες οικιστικές περιοχές.

Η εφαρμογή των σχεδίων διαχείρισης απαιτεί τη χρηματοδοτική στήριξη από διάφορα προγράμματα και χρηματοδοτικά μέσα (ΕΓΤΑΑ για τη χρήση του νερού από τον αγροτικό τομέα και τη διαχείριση της επιβάρυνσης από αγροτικές δραστηριότητες ιδίως σε περιοχές που πλήττονται από νιτρορύπανση και υφαλμύρωση.(ΠΕΠ)

Γενικά ως κύριες προκλήσεις στον τομέα των περιβαλλοντικών υποδομών αναγνωρίζονται:

- η ολοκλήρωση των βασικών υποδομών διαχείρισης στερεών αποβλήτων (ολοκλήρωση ΠΕΣ-ΔΑ),
- η ανάγκη εφαρμογής του Περιφερειακού Σχεδίου Διαχείρισης Αποβλήτων και εναρμόνιση με τις απαιτήσεις της Οδηγίας 2008/98/ΕΚ,
- η αύξηση της δυναμικότητας ανακύκλωσης της Περιφέρειας,
- η αύξηση του πληθυσμού της Π.Α.Μ.Θ. που καλύπτονται από βελτιωμένα συστήματα ύδρευσης που συμβάλλουν στον περιορισμό των απωλειών νερού,
- η ολοκλήρωση των ελλειπουσών περιβαλλοντικών υποδομών αποχέτευσης και Εγκαταστάσεων Επεξεργασίας Λυμάτων, και
- η εφαρμογή των μέτρων που προκύπτουν από την οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα (2000/60/ΕΚ) και τα Σχέδια Διαχείρισης των δύο υδατικών διαμερισμάτων.

7. Κοινωνικό Περιβάλλον-Ποιότητα Ζωής

7.1. Κοινωνική Μέριμνα και Υγεία

7.1.1. Κοινωνική Πρόνοια – Κοινωνική Μέριμνα

Στην Π.Α.Μ.Θ. λειτουργούν 8 Μονάδες Φροντίδας Ηλικιωμένων, 2 Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων, 137 Βρεφικοί/Βρεφονηπιακοί/Παιδικοί σταθμοί (που εξυπηρετούν 3.841 παιδιά), 18 Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (με 520 παιδιά) και 3 Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών με Αναπηρία (με 60 παιδιά).

Πίνακας 12: Αριθμός εξυπηρετούμενων παιδιών από Βρεφικούς/Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, ΚΔΑΠ, και ΚΔΑΠ-ΜΕΑ (2013, 2014)

Περιφέρεια	Νομός	Αριθμός τέκνων 2013	Αριθμός τέκνων 2014	Μεταβολή %
Αν. Μακεδονίας και Θράκης	Δράμας	617	631	2,3%
	Έβρου	1.290	1.210	-6,2%
	Καβάλας	1.223	1.311	7,2%
	Ξάνθης	591	553	-6,4%
	Ροδόπης	701	716	2,1%
Σύνολο		4.422	4.421	0,0%

Πηγή: ΕΕΤΑΑ Στατιστικά στοιχεία 2014-2015

Η αύξηση μεταξύ των σχολικών ετών 2013 – 2014 είναι όπως φαίνεται μηδενική. Τις προηγούμενες εντούτοις χρονιές η αύξηση ήταν σημαντική με 8,1% στην σχολική χρονιά 2012-2013 και μια κυριολεκτική έκρηξη του ποσοστού κατά τις δύο προηγούμενες χρονιές με 40,8% κατά την χρονιά 2011-2012 και 106,2% κατά τη χρονιά 2010-2011.

Πίνακας 13: Αριθμός εξυπηρετούμενων παιδιών από Βρεφικούς/Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, ΚΔΑΠ, και ΚΔΑΠ-ΜΕΑ (2012, 2013)

Περιφέρεια	Νομός	Αριθμός τέκνων 2012	Αριθμός τέκνων 2013	Μεταβολή %
Αν. Μακεδονίας και Θράκης	Δράμας	576	617	7,1%
	Έβρου	1.048	1.290	23,1%
	Καβάλας	1.310	1.223	-6,6%
	Ξάνθης	537	591	10,1%
	Ροδόπης	618	701	13,4%
Σύνολο		4.089	4.422	8,1%

Πηγή: ΕΕΤΑΑ

Πίνακας 14: Αριθμός εξυπηρετούμενων παιδιών από Βρεφικούς/Βρεφονηπιακούς Σταθμούς, ΚΔΑΠ, και ΚΔΑΠ-ΜΕΑ (2010, 2011, 2012)

Περιφέρεια	Νομός	Αριθμός τέκνων 2011	Αριθμός τέκνων 2012	Μεταβολή %
Αν. Μακεδονίας και Θράκης	Δράμας	344	576	67,4%
	Έβρου	738	1.048	42,0%
	Καβάλας	1085	1.310	20,7%
	Ξάνθης	374	537	43,6%
	Ροδόπης	363	618	70,2%
Σύνολο		2.904	4.089	40,8%

Περιφέρεια	Νομός	Αριθμός αιτήσεων 2010	Αριθμός αιτήσεων 2011	Μεταβολή %
Αν. Μακεδονίας και Θράκης	Δράμας	175	478	173,1%
	Έβρου	572	842	47,2%
	Καβάλας	419	1120	167,3%
	Ξάνθης	147	592	302,7%
	Ροδόπης	359	416	15,9%
Σύνολο		1.672	3.448	106,2%

Πηγή: ΕΕΤΑΑ

Παράλληλα, στην κατεύθυνση της κοινωνικής μέριμνας και στη βάση της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας δραστηριοποιούνται οι Ιερές Μητροπόλεις, ο Ερυθρός Σταυρός, κάποιες ΜΚΟ, καθώς και περί τα 130 Φιλανθρωπικά Σωματεία, Κοινοφελή Ιδρύματα και Φορείς που λειτουργούν σε εθελοντική βάση.

Επιπλέον λειτουργούν 8 Κέντρα Στήριξης Ευπαθών Ομάδων (στη Δράμα, στο Δροσερό Ξάνθης, στη Χρυσούπολη, στις Σάπες, στο Διδυμότειχο, στην Ορεστιάδα και 2 στην Κομοτηνή) με στόχο την κοινωνική φροντίδα πληθυσμιακών ομάδων (κυρίως ΡΟΜΑ) που ζουν στα όρια του κοινωνικού αποκλεισμού. Ο συνολικός πληθυσμός στους αντίστοιχους οικισμούς που λειτουργούν τα ΚΕΟ είναι 7.141 άτομα. Το σύνολο των ΡΟΜΑ στους 20 οικισμούς της Περιφέρειας της Α.Μ.Θ. είναι 13.000.

Τέλος δεν θα πρέπει να παραλειφθούν και κάποιες δομές που παρέχουν υπηρεσίες σε ομάδες πληθυσμού με ειδικά προβλήματα όπως, τοξικο-εξαρτήσεις και εθισμούς (ΚΕΘΕΑ Καβάλας, ΔΡΑΣΗ Δράμας, ΟΡΦΕΑΣ Κομοτηνής) και κακοποίηση γυναικών, κοινωνικό αποκλεισμό (1 Ξενώνας Φιλοξενίας στο Δήμο Κομοτηνής, το ΣΠΙΤΙ ΑΝΟΙΧΤΗΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ στη Δράμα και 3 Συμβουλευτικά Κέντρα για την Κακοποίηση των Γυναικών, σε Καβάλα, Κομοτηνή και Αλεξανδρούπολη). Οι παραπάνω δομές λειτουργούν είτε στο πλαίσιο των Νομικών Προσώπων των ΟΤΑ, είτε είναι ξεχωριστά ΝΠΔΔ και ΝΠΙΔ.

Η αυξανόμενη φτωχοποίηση που προκάλεσε η πρόσφατη οικονομική κρίση αποτέλεσε την αιτία δημιουργίας μιας σειράς σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων, που σχετίζονται με την κοινωνική συνοχή και πλήττουν εντονότερα τις ευαίσθητες ομάδες πληθυσμού στις οποίες οι επιπτώσεις υπήρξαν μεγαλύτερες και επαχθέστερες. Ας σημειωθεί ότι σε περισσότερο από το 50% των Π.Ε. της Π.Α.Μ.Θ. το φορολογητέο εισόδημα των κατοίκων είναι κάτω από το όριο φτώχειας έως και 35%²⁴, η ανεργία των κατοίκων ανήλθε σε 27,8%²⁵, και το μέσο ετήσιο οικογενειακό εισόδημα με δυσκολία άγγιξε τις 9.400²⁶, ποσό που αποτελεί το χαμηλότερο της επικράτειας, μικρότερο κατά 16,5% από τον μέσο όρο του εθνικού ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος. Συνέπεια των παραπάνω αποτελεί το γεγονός ότι από το 2011 έχει επέλθει αύξηση στα συσσίτια κατά 350% και στα κοινωνικά παντοπωλεία & στις διανομές τροφίμων κατά 150%.

Για την αντιμετώπιση ακριβώς του φαινομένου του κοινωνικού αποκλεισμού έχει σχεδιαστεί η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη (ΕΣΚΕ) στο πλαίσιο της ανάγκης να υιοθετηθούν βιώσιμες στρατηγικές επιλογές που θα οδηγήσουν σε ολοκληρωμένες πολιτικές για την πρόληψη και καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, όπως και στην εισαγωγή νέων προγραμμάτων κοινωνικής παρέμβασης, που θα μεγιστοποιούν το βαθμό αξιοποίησης εθνικών και ευρωπαϊκών πόρων.

Στην Π.Α.Μ.Θ. λειτουργούν μια σειρά Δομών Φτώχειας που στοχεύουν στην καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού των ευάλωτων και ειδικών ομάδων πληθυσμού οι οποίες αντιμετωπίζουν αυξημένα προβλήματα λόγω της οικονομικής κρίσης.

Συγκεκριμένα στην Π.Α.Μ.Θ. υπάρχουν:

- 8 Κοινωνικά Παντοπωλεία (σε Δράμα, Καβάλα, Φίλιππους, Κομοτηνή, Αλεξανδρούπολη, Ξάνθη και 2 σε Ορεστιάδα) με περισσότερους από 2.500 ωφελούμενους,
- 4 κοινωνικά ιατρεία και φαρμακεία (σε Ορεστιάδα, Αλεξανδρούπολη, Καβάλα και Δράμα) που εξυπηρετούν περισσότερους από 2.600 άπορους και ανασφάλιστους πολίτες,
- ένα Κοινωνικό Φροντιστήριο (Κομοτηνή) για 45 μαθητές,
- περί τα 30 προγράμματα Βοήθειας Στο Σπίτι – από τις πλέον διαδεδομένες κοινωνικές παρεχές- που εξυπηρετεί ημερησίως 5.867 ηλικιωμένους ή με αναπηρία πολίτες, και
- συσσίτια, κάποια από τα οποία λειτουργούν υπό την εποπτεία των Δήμων (Σουφλίου, Νέστου, Νευροκοπίου Αβδήρων, Παρανεστίου, Κομοτηνής) κάποια υπό την εποπτεία των Ιερών Μητροπόλεων (Δράμας, Καβάλας, Παγγαίου, Διδυμοτείχου, Ορεστιάδας) ενώ υπάρχουν και περιπτώσεις που συνυπάρχουν (Αλεξανδρούπολη), και υποστηρίζουν 5.726 ωφελούμενους ημερησίως. Εδώ δεν θα πρέπει να παραβλεφθεί και η διανομή συσσιτίου σε μαθητές σχολείων.

²⁴ Πηγή: Ολοκληρωμένη Προσέγγιση στη Χωρική Ανάπτυξη, BCS, Νοέμβριος 2013

²⁵ Πηγή ΕΛΣΤΑΤ Οκτώβριος 2014

²⁶ Πηγή: Eurostat 2014

Κάποιες από τις δομές αυτές συστάθηκαν υπό την αιγίδα των Δήμων και κάποιες υπό την αιγίδα των Ιερών Μητροπόλεων.

Επιπλέον για την υποστήριξη των πολιτών που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού οι υπηρεσίες των Δήμων διανέμουν τρόφιμα, ιματισμό, έπιπλα, ενεργοποιούν μια σειρά προνοιακών επιδομάτων όπως επίσης και κάποιες έκτακτες επιδοτήσεις, χορηγούν καυσόξυλα, προχωρούν σε επανασυνδέσεις ρεύματος και παρέχουν συμβουλευτική υποστήριξη. Ένα άλλο μέτρο που υποστηρίζει και συντηρεί μεταξύ άλλων την ένταξη των ευπαθών ομάδων στο δημόσιο σύστημα υγείας (παρακολούθηση, εμβολισμοί, εξετάσεις συνταγογράφηση) είναι τα βιβλιάρια απορίας. Τα βιβλιάρια απορίας αποτελούν ίσως το πιο συχνό διαπιστευτήριο των πολιτών προκειμένου να ενταχθούν στις ομάδες ωφελούμενων των προνοιακών υπηρεσιών.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του 2014 οι κοινές δράσεις και υπηρεσίες που καταγράφονται οριζόντια είναι οι εξής:

Πίνακας 15: Δομές και πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της φτώχειας Π.Α.Μ.Θ.

Π.Ε.	Πληθυσμός 2011	Βιβλιάρια Απορίας	Επιδόματα	Συσσίτια	Κ.Σ. ΡΟΜΑ	Έκτακτες Επι/σεις	Βοήθεια στο Σπίτι
Έβρου	149.354	4.570	2.550	1.206	900	733	975
Καβάλας	145.054	1.716	2.169	2.580	576	3.038	1.100
Ξάνθης	101.856	4.450	2.358	1.185	632	500	742
Δράμας	103.975	1.466	1.700	395	380	6.229	1.550
Ροδόπης	110.828	4.226	2.369	400	1.200	1.320	1.500
Σύνολο	611.067	16.428	11.146	5.766	3.688	11.820	5.867

ΠΗΓΗ: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ

Πίνακας 16: Ποσοστό Ωφελούμενων των δομών φτώχειας επί του συνολικού πληθυσμού

Π.Ε.	Ποσοστό Πληθυσμού (%)					
	Βιβλιάρια Απορίας	Επιδόματα	Συσσίτια	Εξυπηρετούμενοι από Κ.Σ.ΡΟΜΑ	Έκτακτες Επι/σεις	Βοήθεια στο Σπίτι
Έβρου	3,06	1,71	0,81	0,60	0,49	0,65
Καβάλας	1,18	1,50	1,78	0,40	2,09	0,76
Ξάνθης	4,37	2,32	1,16	0,62	0,49	0,73
Δράμας	1,41	1,64	0,38	0,37	5,99	1,49

Ροδόπης	3,81	2,14	0,36	1,08	1,19	1,35
---------	------	------	------	------	------	------

Πηγή: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΘΡΑΚΗΣ

Η άνιση ανάπτυξη των περιοχών και οι άνισες συνθήκες διαβίωσης, υγείας και εργασίας επαυξάνουν τα φαινόμενα αποκλεισμού και δημιουργούν ανισότητες ανάμεσα σε πληθυσμούς και περιοχές μέσα στην ίδια περιφέρεια οι οποίες είναι σαφές ότι ούτε το δίκτυο των δομών φτώχειας μπορεί να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά καθώς δεν είναι εξίσου ανεπτυγμένο σε όλους τους δήμους.

7.1.2. Υγεία

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Με συνολικό πληθυσμό 608.182 κατοίκους στην Περιφέρεια της Α.Μ.Θ. λειτουργούν:

- 114 Περιφερειακά Ιατρεία, εκ των οποίων 3 Πολυδύναμα²⁷,
- 3 Ειδικά Περιφερειακά Ιατρεία²⁸,
- 15 Κέντρα Υγείας²⁹, και
- 6 Νοσοκομειακές Μονάδες (μία σε κάθε αστικό κέντρο), οι 5 Δευτεροβάθμιες³⁰, και μια Τριτοβάθμια (Πανεπιστημιακό Γ.Ν. Αλεξανδρούπολης).

Το 2014, το σύνολο των οργανικών κλινών ανέρχονται σε 1.895 και 311,8 κλίνες ανά 100.000 κατοίκους, αριθμός από τους πλέον χαμηλούς τόσο σε εθνικό όσο και Ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ ο αριθμός του ιατρικού προσωπικού ανέρχεται σε 491,8 άτομα ανά 100.000 κατοίκους. Το 2009 ο αντίστοιχος αριθμός κλινών ήταν 1.707, ενώ ο αριθμός του ιατρικού προσωπικού 1.073 (ΠΗΓΗ: 4η ΥΠΕ).

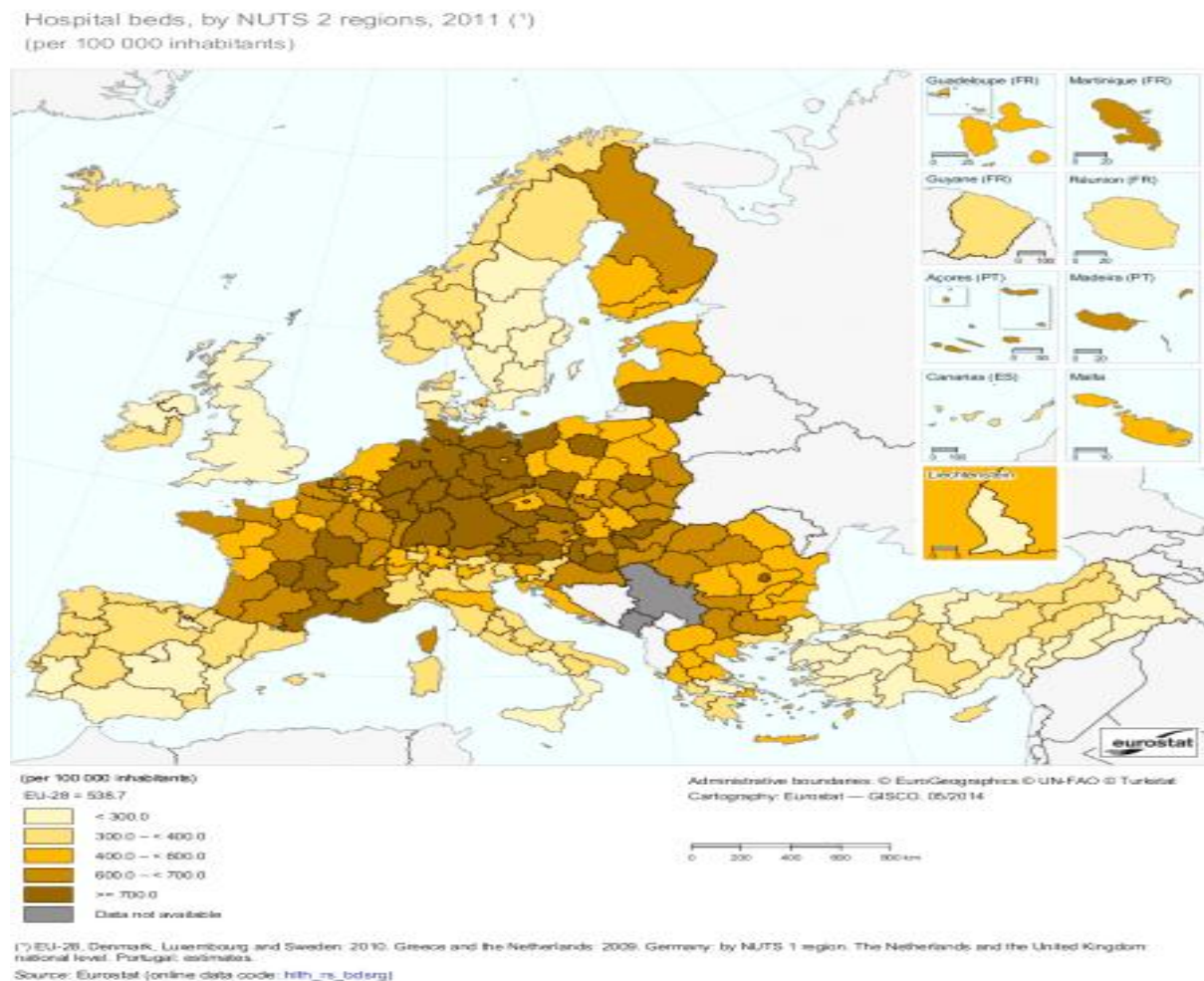
²⁷ Ξυλαγανής, Κέχρου, και Οργάνης

²⁸ Κρατικού Αερολιμένα Αλεξανδρούπολης, Κρατικού Αερολιμένα Καβάλας, Φυλακών Κομοτηνής

²⁹ Αβδήρων, Πρίνου, Δικαίων, Ορεσιτιάδας, Σουφλίου, Σαμοθράκης, Σαπών, Ιάσμου, Σταυρούπολης, Εχίνου, Ελευθερούπολης, Χρυσούπολης, Παρανεστίου, Νευροκοπίου, και Προσοτσάνης

³⁰ Γ.Ν. Δράμας, Γ.Ν. Καβάλας, Γ.Ν. Ξάνθης, Γ.Ν. Κομοτηνής "Σισμανόγλειο, και Γ.Ν. Διδυμότειχου.

Εικόνα 2: Νοσοκομειακές κλίνες (2011)

Πηγή: Eurostat

Όσον αφορά τις στατιστικές υγείας, ο αριθμός γεννήσεων ανά έτος υπολογίζεται σε 8,5 ανά 1 000 κατοίκους ενώ ο αριθμός των θανάτων σε 11,4 ανά 1 000 κατοίκους με μέσο όρο προσδόκιμου ζωής τα 80 χρόνια³¹ τη στιγμή που το προσδόκιμο στην ΕΕ28 είναι 83,1 έτη (2012) και στην Ελλάδα 81 έτη (Πηγή: Eurostat).

ii. Προβλήματα – Τάσεις.

Η μεγάλη σε ένταση και διάρκεια οικονομική ύφεση που πλήττει την Ελλάδα την τελευταία εξαετία, σταμάτησε τις σταθερά βελτιούμενες συνθήκες που παρουσίαζε το υγειονομικό σύστημα της χώρας τα προηγούμενα χρόνια, όρος που αποδίδεται τόσο στο επίπεδο των παρεχόμενων υπηρεσιών υγεί-

³¹ <http://ec.europa.eu/eurostat/statistical-atlas/gis/viewer/?year=2014&chapter=02>

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
ας και στη δυνατότητα πρόσβασης των πολιτών σε αυτές, όσο και στην βελτίωση των εν γένει δεικτών υγείας³².

Έτσι, την τελευταία τριετία παρατηρείται αυξημένη θνησιμότητα σε σχέση με την προ-κρίσης περίοδο (65% έως 90%) και στα 3 κύρια αιτία θανάτων.

Πίνακας 17: Αριθμός θανάτων ανά 100.000 στην Π.Α.Μ.Θ. (μ.ο. τριετίας 2012-2014)

Βασικές αιτίες θανάτου	Αριθμός θανάτων
Αρρώστιες του κυκλοφορικού	592,8
Αρρώστιες του αναπνευστικού	96,2
Αρρώστιες από κακοήθεις νεοπλασίες	292,2

Πηγή: Eurostat, 2014

Πίνακας 18: Αριθμός θανάτων ανά 100.000 στην Π.Α.Μ.Θ. (μ.ο. τριετίας 2006-2008)

Βασικές αιτίες θανάτου	Αριθμός θανάτων
Αρρώστιες του κυκλοφορικού	319,8
Αρρώστιες του αναπνευστικού	50,2
Αρρώστιες από κακοήθεις νεοπλασίες	180,8

Πηγή: Eurostat, 2014

Σε εθνικό επίπεδο η Π.Α.Μ.Θ. έρχεται πρώτη τόσο σε ποσοστά θανάτων από αρρώστιες του κυκλοφορικού με 19,4% πάνω από τον μ.ο όπως και σε κακοήθεις νεοπλασίες με ποσοστό 18,9% πάνω από το μ.ο. Στις αρρώστιες του αναπνευστικού έρχεται πίσω από κάποιες άλλες περιφέρειες με εγνωσμένα προβλήματα ατμοσφαιρικής ρύπανση και πάλι εν τούτοις ξεπερνά τον μ.ο κατά 1%.

Οι περικοπές στους δημόσιους προϋπολογισμούς και τα οικογενειακά εισοδήματα, αλλά και οι μια σειρά στα ασφαλιστικά ταμεία που μείωσαν το ποσοστό των παρεχόμενων καλύψεων δημιούργησαν αυξημένη ζήτηση προς τις δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες, και κατά συνέπεια προς τις δημόσιες υπηρεσίες υγείας. Το ποσοστό αύξησης στους αριθμούς νοσηλευθέντων στα νοσοκομεία της Περιφέρειας που καταγράφηκε κατά την περίοδο 2009-13 ανέρχεται σε 3,71% με ετήσιο ρυθμό αύξησης 0,92%.

Πίνακας 19: Ετήσιος αριθμός νοσηλευθέντων ανά νοσοκομειακή μονάδα (2009, 2013)

Νοσοκομειακή Μονάδα	Αριθμός νοσηλευθέντων 2009	Αριθμός νοσηλευθέντων 2013
Γ.Ν. Καβάλας	30.915	32.802
Πανεπιστημιακό Γ.Ν. Αλεξανδρούπολης	32.108	24.625

³² Μάντη Π, Τσελέπη Χ. Κοινωνιολογική και Ψυχολογική προσέγγιση των νοσοκομείων /υπηρεσιών υγείας. Τόμος Α. Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2000

Γ.Ν. Διδυμότειχου	6.330	9.282
Γ.Ν. Ξάνθης	19.161	22.519
Γ.Ν. Κομοτηνής "Σισμανόγλειο"	12.193	13.758
Γ.Ν. Δράμας	16.773	18.856
Σύνολο	117.480	121.842

Πηγή: 4η ΥΠΕ

Η στροφή αυτή προκάλεσε μια σειρά αρνητικών συνεπειών στον τομέα της υγείας. Το επίπεδο των δημόσιων παρεχόμενων υπηρεσιών υπέστη πρωτοφανή καθίζηση (μειωμένη δυνατότητα προμηθειών, ελλείψεις σε βασικά υλικά και φάρμακα, αδυναμία αντικατάστασης ή επιδιόρθωσης εξοπλισμού, μειωμένη κινητικότητα νοσηλευτικού προσωπικού λόγω αδυναμίας σύναψης συμβάσεων). Παράλληλα η διογκούμενη ανεργία (27,8%, Οκτώβριος 2014, ΠΗΓΗ ΕΛΣΤΑΤ) και το κλείσιμο πολλών επιχειρήσεων, δημιούργησε ένα μεγάλο και διαρκώς αυξανόμενο αριθμό ανασφάλιστων πολιτών με περιορισμένη πρόσβαση στις δημόσιες υπηρεσίες υγείας. Η αύξηση του αριθμού των ανασφάλιστων πολιτών από το 2012 και μετά εκτιμάται σε 90% περίπου. (Πηγή: ΠΕΠ Α.Μ.Θ.).

Εκτός των περικοπών στο σύστημα υγείας, η διασυννοριακή θέση της Α.Μ.Θ. (και κυρίως όσον αφορά τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ) προσθέτει έναν ακόμη παράγοντα κινδύνου σε σχέση με τις συνθήκες δημόσιας υγείας: την αυξημένη παρουσία παράνομων μεταναστών που πολύ συχνά είναι φορείς μεταδοτικών νοσημάτων. Βάσει σχετικής έρευνας που δημοσιεύτηκε κατά την 3η Πανελλήνια Συνάντηση για το AIDS και τις Ηπατίτιδες, η οποία διεξήχθη στην Αθήνα (17-19 Σεπτεμβρίου 2015) στο πλαίσιο του έργου Hprolipsis³³ που υλοποιείται υπό την αιγίδα της Ιατρικής Σχολής του ΕΚΠΑ εμφανίζεται επιπολασμός Ηπατίτιδας Β (HBV) & C (HCV) υψηλότερος μεταξύ των μεταναστών σε σχέση με τον γενικό πληθυσμό.

Όσον αφορά τις ευπαθείς ομάδες, η πλέον διακριτή και συμπαγής είναι αυτή των ΡΟΜΑ. Στον τομέα της υγείας τα σημαντικότερα προβλήματα στους οικισμούς ΡΟΜΑ περιλαμβάνουν ιδιαίτερα υψηλά ποσοστά του πληθυσμού με προβλήματα καρδιολογικά, νευρολογικά, ψυχικής υγείας και προβλήματα χρήσης εξαρτησιογόνων ουσιών (αλκοόλ, τσιγάρο, ναρκωτικών ουσιών), και την ανεπάρκεια πρόληψης και φροντίδας σε θέματα υγείας³⁴. Στα νοσήματα αυτά θα πρέπει να προστεθεί και ο υψηλότερος επιπολασμός Ηπατίτιδας Β (HBV) που εμφανίζουν οι ΡΟΜΑ σε (πανελλαδική κλίμακα) έναντι του γενικού πληθυσμού, πρόβλημα που οξύνεται τόσο εξαιτίας της αδυναμίας/άγνοιας πρόσβασης σε διαγνωστικές εξετάσεις, όσο και εξαιτίας του μεγάλου κενού γνώσης σχετικά με τους τρόπους μετάδοσης, τα μέτρα πρόληψης και τη διαθεσιμότητα θεραπείας³⁵.

³³ ΠΗΓΗ: <http://hprolipsis.gr/> & www.aids.org.gr/pdfs/26aids/touloumi.pdf.

³⁴ Πηγή: *Επιχειρησιακό Σχέδιο Ρομά*.

³⁵ ΠΗΓΗ: <http://www.aids.org.gr/pdfs/26aids/touloumi.pdf>.

Για την ίδια πληθυσμιακή ομάδα τέλος ο πλημμελής εμβολιασμός των παιδιών κατά την προσχολική και πρώτη σχολική ηλικία, εξαιτίας κυρίως της αδυναμίας πρόσβασης σε ιατρικές μονάδες ή της άγνοιας, εντείνει τον κίνδυνο της εμφάνισης Ηπατίτιδας ΗΑΥ.

7.2. Πολιτισμός – Αθλητισμός

7.2.1. Πολιτισμός

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα πλούσια πολιτιστική κληρονομιά που της προσδίδει μια διαφορετική πολιτιστική ταυτότητα σε σχέση με άλλες περιφέρειες και η οποία προκύπτει κυρίως λόγω της γεωστρατηγικής θέσης της Περιφέρειας, της ιστορίας της, της λαϊκής παράδοσης της και της πολυ-πολιτισμικότητας που διατηρεί μέχρι και σήμερα (Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, 2013).

Σε όλες τις Περιφερειακές Ενότητες εντοπίζονται και έχουν καταγραφεί πληθώρα μνημείων, αρχαιολογικών χώρων και παραδοσιακών και ιστορικών οικισμών όπου αποτυπώνεται η διαρκής παρουσία του ανθρώπου και η διαχρονική σύγκλιση των πολιτισμών, με σημαντικότερους για την Περιφέρεια χώρους πολιτισμού, τους αρχαιολογικούς χώρους, των Φιλίππων, της Σαμοθράκης, και της Ζώνης-Μεσήμβριας. Επιπλέον εντοπίζονται σύγχρονες πολιτιστικές υποδομές, όπως μουσεία, μνημεία σύγχρονου πολιτισμού, πολιτιστικά κέντρα, πνευματικά κέντρα, αίθουσες πολλαπλών χρήσεων, κέντρα νεότητας, βιβλιοθήκες και πολιτιστικοί σύλλογοι.

Στο σύνολο της Περιφέρειας έχουν καταγραφεί από το Υπουργείο Πολιτισμού Παιδείας και Θρησκευμάτων συνολικά 717 μνημεία, κτίρια και αρχαιολογικές θέσεις, τα οποία έχουν κηρυχτεί ότι χρήζουν κρατικής προστασίας. Σε αυτά περιλαμβάνονται αρχαίοι ναοί, αρχαία θέατρα, νεκροταφεία, βυζαντινοί και μεταβυζαντινοί ναοί και μοναστήρια, αρχαία και μεσαιωνικά κάστρα, πύργοι, γέφυρες και λοιπές κατασκευές, αρχαιολογικοί χώροι και σπήλαια (Διεύθυνση Εθνικού Αρχείου Μνημείων, 2015). Όσον αφορά στους Αρχαιολογικούς Χώρους, η Διεύθυνση Εθνικού Αρχείου Μνημείων έχει καταγράψει 172 θέσεις με αρχαιολογικό ενδιαφέρον (2015). Ελάχιστοι Αρχαιολογικοί Χώροι είναι οργανωμένοι, ενώ τα κρατικά μουσεία δεν παρουσιάζουν μεγάλη επισκεψιμότητα.

Ακόμη, 34 οικισμοί έχουν χαρακτηριστεί από το ΥΠΕΚΑ (ΦΕΚ 398/13.11.1978) ως παραδοσιακοί που χρειάζονται κρατική προστασία (Διεύθυνση Πολεοδομικού Σχεδιασμού, 2015). Οι παραδοσιακοί οικισμοί και η χωροθέτηση τους αφορούν διαφορετικές διαστάσεις χωρικής ανάπτυξης όπως πολιτιστικό περιβάλλον και προστασία αστικού και περιαστικού τοπίου, τουριστικών πόρων καθώς και ιστορικών και λαογραφικών στοιχείων.

Σε διάφορες περιοχές της Περιφέρειας εντοπίζονται επίσης παλαιά και εγκαταλελειμμένα λατομεία, εργοστάσια μεταλλουργίας και κτίσματα που σχετίζονται με την εκμετάλλευση του ορυκτού πλούτου και τα οποία αποτελούν τμήμα της πολιτιστικής της κληρονομιάς. Ιδιαίτερης αξίας για την Περιφέ-

ρεια επίσης, είναι τα θεματικά μουσεία μεταξύ στο Σουφλί Έβρου, το μουσείο καπνού στην Καβάλα και το μουσείο καλαθοπλεκτικής των Ρομά στην Κομοτηνή.

Επιπλέον καταγράφονται εννέα (9) αρχαία θέατρα (Μπένος, 2011), εκ των οποίων τέσσερα (4) βρίσκονται σε πολύ καλή κατάσταση (Μαρώνειας, Θάσου, Φιλίππων, Σαμοθράκης) και χρησιμοποιούνται για ποικίλες εκδηλώσεις κατά τους καλοκαιρινούς μήνες όπως το φεστιβάλ Φιλίππων – Θάσου, εκδηλώσεις παλιάς πόλης Ξάνθης, κινηματογραφικό φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους Δράμας, συνάντηση νέων Άρδα, η γιορτή του «Ήλιου» με τους παραδοσιακούς αγώνες πάλης στη Χίλγια, κ.ά., οι οποίες απευθύνονται κυρίως στην τοπική κοινωνία ή στην ευρύτερη περιοχή και σε μικρότερο βαθμό σε άλλες περιοχές της Ελλάδας ή στο εξωτερικό (Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, 2013).

Επιπροσθέτως, ο λαϊκός πολιτισμός της περιφέρειας παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον, όχι μόνο για τον πλούτο και την ενέργεια των επιμέρους μορφών του, αλλά και για την επιβίωση ή τον απόηχο σε αυτόν, στοιχείων της αρχαιοελληνικής, βυζαντινής και οθωμανικής παράδοσης. Ο λαϊκός πολιτισμός της Περιφέρειας έχει αποτυπωθεί μέσα από ένα πλούσιο φάσμα δραστηριοτήτων: παραδοσιακοί χοροί, τοπική κουζίνα, κεντητική και υφαντική τέχνη, μεταξουργία, αγγειοπλαστική, αρχιτεκτονική, ξυλογλυπτική, καλαθοπλεκτική, λαϊκή ποίηση αργυροχρυσοχοΐα, θέατρο.

Η Περιφέρεια, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, διαφοροποιείται από τις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας, με σημείο αναφοράς την ακριτικότητα, τη θρησκευτική μειονότητα που χαρακτηρίζεται από έναν αλλιώτικο θρησκευτικό πολιτισμό, μια διαφορετική κουλτούρα, νοοτροπία και στάση ζωής, καθιστώντας αισθητή την παρουσία του μουσουλμανικού στοιχείου στην περιφέρεια. Η θρησκευτική μουσουλμανική μειονότητα η οποία υπολογίζεται σε 120.000 περίπου άτομα (20% του συνολικού πληθυσμού), είναι εγκατεστημένη στις Π.Ε. Ροδόπης και Ξάνθης. Ιδιαίτερη αναφορά αξίζει να γίνει στις κοινότητες των αθίγγανων, ο πληθυσμός των οποίων υπολογίζεται σε 20.000. Επίσης, σημαντικός είναι και ο αριθμός των παλιννοστούντων ομογενών, 21.000 χιλιάδες περίπου, που διαβιούν στην Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης και οι οποίοι προέρχονται κυρίως από χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης.

ii. Προβλήματα – Τάσεις.

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης δεν έχει αξιοποιήσει ούτε αναδείξει σε ικανοποιητικό βαθμό τους πολιτιστικούς της πόρους παρά το γεγονός ότι διαθέτει πλούσιο πολιτιστικό απόθεμα.

Το σημερινό επίπεδο επισκεψιμότητας τόσο των μουσείων όσο και των αρχαιολογικών χώρων είναι χαμηλό, αν και μετά το 2010 παρουσιάζει αυξητικές τάσεις, ιδιαίτερα στην Π.Ε. Καβάλας η οποία κατατάσσεται στην 15^η θέση μεταξύ των 51 Περιφερειακών Ενοτήτων της χώρας σε επισκεψιμότητα

μουσείων και στην 16^η θέση σε επισκεψιμότητα αρχαιολογικών χώρων. Συγκεκριμένα, μόνο τρεις Αρχαιολογικοί Χώροι είναι οργανωμένοι³⁶:

- της Σαμοθράκης,
- της Αρχαίας Ζώνης, και
- των Φιλίππων,

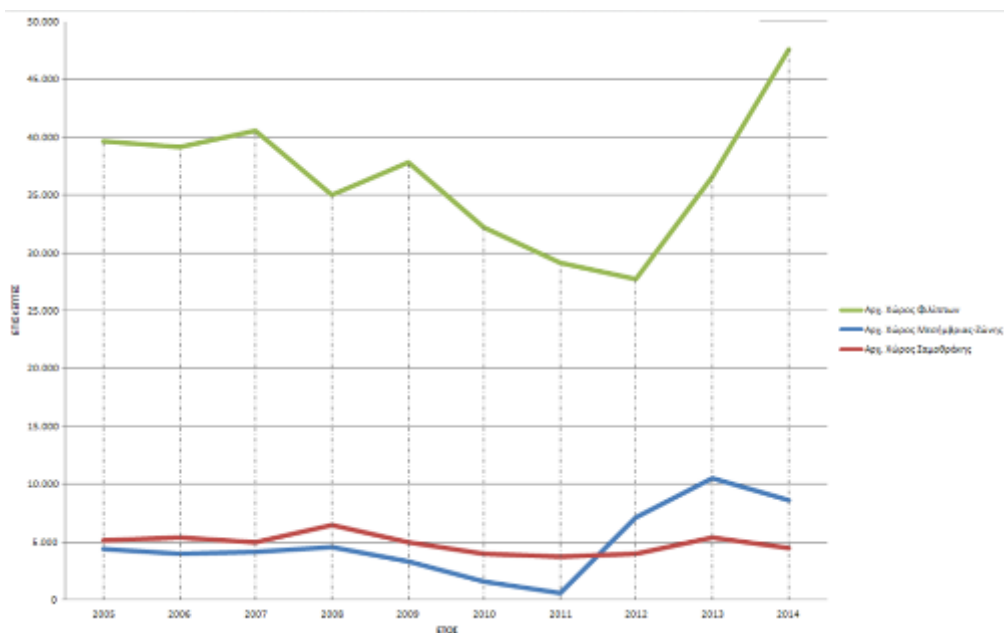
ενώ καταγράφονται 28 κρατικά μουσεία (αρχαιολογικά, εκκλησιαστικά, λαογραφικά, φυσικής ιστορίας και θεματικά), τα οποία δεν παρουσιάζουν ικανοποιητικά επίπεδα επισκεψιμότητας. Τα ποσοστά επισκεψιμότητας μουσείων και αρχαιολογικών χώρων κατατάσσουν την Π.Ε. Έβρου στην 29^η θέση και στην 23^η θέση σε επισκεψιμότητα μουσείων και αρχαιολογικών χώρων αντίστοιχα, ενώ τα ποσοστά αυτά για την Π.Ε. Ροδόπης την κατατάσσουν στην 32^η και 36^η θέση αντίστοιχα (ΕΛ.ΣΤΑΤ., 2014).

Όσον αφορά στη διαχρονική εξέλιξη της επισκεψιμότητας σε αρχαιολογικούς χώρους, παρατηρείται σημαντική αύξηση επισκεπτών στον Αρχαιολογικό χώρο των Φιλίππων μετά το 2012 ενώ μικρές διακυμάνεις στις επισκέψεις παρατηρούνται στους Αρχαιολογικούς χώρους της Μεσήμβριας-Ζώνης και Σαμοθράκης. Επίσης, μετά το 2009, σημαντική αύξηση των επισκεπτών παρουσιάζεται στο μουσείο της Θάσου. Αύξηση επισκεπτών εμφανίζεται και στα μουσεία της Καβάλας και των Φιλίππων, αν και η επισκεψιμότητα διατηρείται σε χαμηλά επίπεδα. Σημάδια ανάκαμψης παρουσιάζει και το μουσείο της Σαμοθράκης το οποίο μετά το 2009 παρουσίασε σημαντική μείωση επισκεπτών. Μειωμένη επισκεψιμότητα παρουσιάζει διαχρονικά το μουσείο Δράμας.

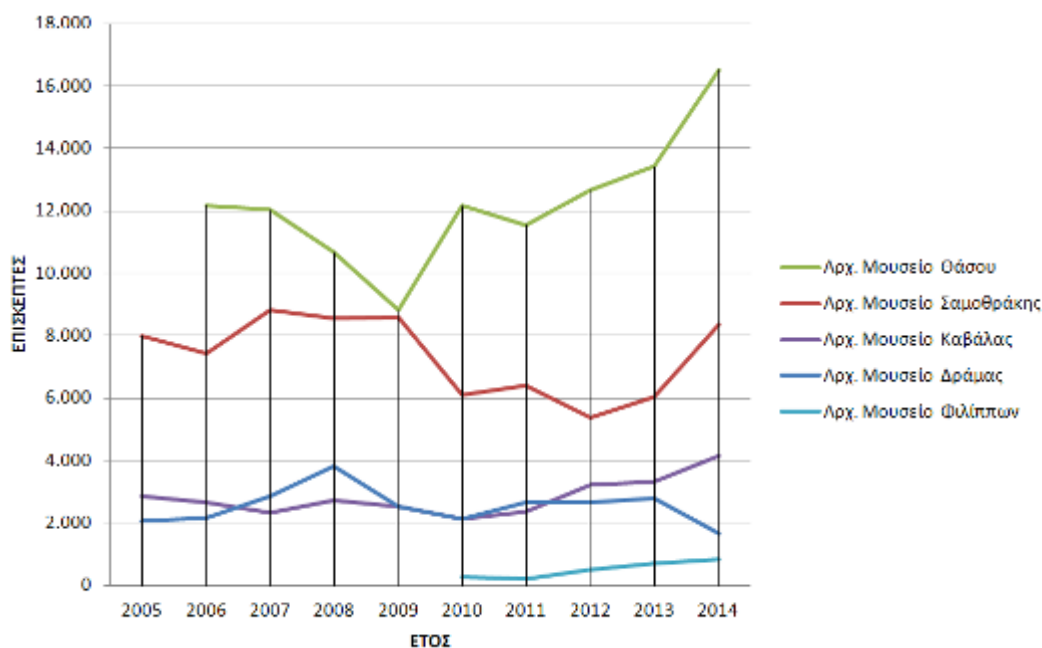
³⁶ Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων & Απαλλοτριώσεων, 2012.

Εικόνα 3: Επισκέπτες αρχαιολογικών χώρων (2005-2014)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ίδια επεξεργασία

Εικόνα 4: Επισκέπτες μουσείων (2005-2014)

Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ., ίδια επεξεργασία

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις οι οποίες οργανώνονται στην Περιφέρεια, λαμβάνουν χώρα καθ' όλη τη διάρκεια του έτους, αλλά κυρίως τους καλοκαιρινούς μήνες, συνεισφέροντας κυρίως στο τουριστικό μοντέλο διακοπών των προηγούμενων δεκαετιών με έμφαση στο τρίπτυχο “sea-sun-sand”, με την πολιτιστική ποικιλομορφία της περιοχής να αναδεικνύεται σε πολύ μικρό βαθμό. Επιπλέον, οι εκδη-

λώσεις αυτές απευθύνονται κυρίως στην τοπική κοινωνία ή στην ευρύτερη περιοχή και σε μικρότερο βαθμό σε άλλες περιοχές της Ελλάδας ή στο εξωτερικό.

Τα προβλήματα που οδηγούν στις παραπάνω διαπιστώσεις περιλαμβάνουν:

- την έλλειψη συντονισμού και συνεργασίας των δημοσίων κυρίως φορέων, που δραστηριοποιούνται στον τομέα του πολιτισμού, κυρίως λόγω αδυναμιών στο διοικητικό σχήμα των υπηρεσιών που ασχολούνται με τον πολιτισμό και της μη διοικητικής σύνδεσης των υπηρεσιών αυτών με τη Θεματική Αντιπεριφέρεια Πολιτισμού και Τουρισμού,
- την ανεπαρκή στελέχωση των υπηρεσιών πολιτισμού που οδηγεί σε ανεπαρκείς συνεργασίες με λοιπές υπηρεσίες της Περιφέρειας, ΟΤΑ, Υπουργεία και εξυπηρετούμενους ή σε έλλειψη συμμετοχής σε διακρατικές συνεργασίες στον τομέα του σύγχρονου πολιτισμού, και σε αδυναμία εκμετάλλευσης των ευρωπαϊκών πόρων ή σε χρηματοδότηση αποσπασματικών δράσεων μικρών συλλόγων και σωματείων κυρίως στον τομέα του παραδοσιακού πολιτισμού, και
- τη μειωμένη πρόσβαση της Περιφέρειας στις πολιτιστικές αγορές των γειτονικών κρατών (Βουλγαρία, Τουρκία) και τη μειωμένη αναγνωρισιμότητα της από καλλιτεχνικούς φορείς του εξωτερικού ως ενιαίας πολιτιστικής αγοράς, καθώς και την απουσία δικτύωσης και συνεργασίας καλλιτεχνών και καλλιτεχνικών οργανισμών της Περιφέρειας με ομολόγους τους από χώρες της ΕΕ (Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης, 2012).

Μέχρι σήμερα, οι προσπάθειες που έγιναν προς την κατεύθυνση της αξιοποίησης και της ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της Περιφέρειας, αφορούν αποκλειστικά σε προσπάθειες για την τουριστική προβολή μέσω σημειακών παρεμβάσεων, όπως αναστηλώσεις μνημείων και αναπλάσεις κάποιων αρχαιολογικών χώρων (Αρχαίο Θέατρο Μαρώνειας, Κάστρο Πυθίου, Αρχαιολογικός χώρος Μεσήμβριας-Ζώνης, Αρχαιολογικός χώρος Φιλίππων, Υδραγωγείο Καβάλας κλπ).. Η έλλειψη δικτύωσης και προβολής της πολιτιστικής κληρονομιάς (υλικής και άυλης) αποτελεί ανασταλτικό παράγοντα στην προσέλκυση τουριστικού ενδιαφέροντος σε διαπεριφερειακό και διασυνοριακό επίπεδο.

Συμπερασματικά, τα κυριότερα προβλήματα εντοπίζονται:

- στην έλλειψη πόρων για εκσυγχρονισμό και αναβάθμιση των πολιτιστικών πόρων,
- στην έλλειψη προβολής τους,
- σε λειτουργικές ανεπάρκειες (ελλείψεις σε προσωπικό, ωράριο λειτουργίας, χαμηλό επίπεδο υπηρεσιών προς τους επισκέπτες, κλπ),
- στην ανεπαρκή διασύνδεση των πολιτιστικών πόρων με την τουριστική δραστηριότητα, (πολιτιστικός τουρισμός, οικολογικός, συνεδριακός, ευεξίας, κλπ.), συμπεριλαμβανόμενης της ανάπτυξης ολοκληρωμένων τουριστικών προϊόντων (πολιτιστικών, οικολογικών, ορειβατικών, θρησκευτικών, ποδηλατικών, γαστρονομικών, κλπ.), και

- στην έλλειψη των αναγκαίων συνεργασιών και δικτυώσεων σε διαπεριφερειακό και διασυνοριακό επίπεδο.

iii. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες.

Το συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας σε σχέση με άλλες Περιφέρειες της χώρας είναι ο πολυπολιτισμικός χαρακτήρας της που αποτυπώνεται στην πλούσια πολιτιστική της κληρονομιά και σε όλες τις εκφάνσεις της καθημερινής ζωής. Η Περιφέρεια έχει όλες τις προϋποθέσεις και τη δυνατότητα να αποτελέσει σημαντικό κέντρο πολιτιστικού και εκπαιδευτικού τουρισμού στα Βαλκάνια. Αποτελεί ιστορικό τόπο που συνδυάζει αρχαιο-ελληνικά, βυζαντινά και οθωμανικά στοιχεία, αναπόσπαστα κομμάτια της λαϊκής παράδοσης της χώρας και της ιστορίας της.

Συστατικό στοιχείο αυτής της πολυπολιτισμικότητας αποτελεί σήμερα η θρησκευτική μειονότητα της Θράκης που συνιστά το 20% περίπου του πληθυσμού της Περιφέρειας και χαρακτηρίζεται από τη δική της κουλτούρα, νοοτροπία και στάση ζωής. Η ανάδειξη της μοναδικής φυσιογνωμίας και της συνύπαρξης διαφορετικών πολιτιστικών στοιχείων στην Περιφέρεια, αφενός περιλαμβάνει την προώθηση πολιτιστικών δράσεων/δραστηριοτήτων που στοχεύουν στην ανάδειξη των στοιχείων αυτών, , αφετέρου αφορά στην κατεύθυνση πόρων για πολιτιστικές υποδομές που θα υποστηρίζουν και θα προβάλλουν τις δράσεις αυτές.

Στην κατεύθυνση της ανάδειξης των ταυτοτικών συστατικών της Π-ΑΜΘ έχει εκπονηθεί μελέτη με τίτλο «Στρατηγικό & Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξη Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης η οποία στοχεύει στην εξέταση των προϋποθέσεων και των προοπτικών διαφοροποίησης αναβάθμισης και εντέλει βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης του προορισμού «Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης» (Π.Α.Μ.Θ.).

Η μελέτη περιλαμβάνει τον προσδιορισμό της τουριστικής ταυτότητας της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και την ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων, που ενισχύουν την ελκυστικότητα του τόπου και την ανταγωνιστικότητά του, καθώς και τη διερεύνηση των ωφελειών που προκύπτουν στην περιφερειακή οικονομία και ειδικότερα σε τομείς όπως η επιχειρηματικότητα, η έξυπνη εξειδίκευση και οι ανθρωπίνι πόροι.

Απώτερος στόχος της μελέτης είναι η βελτίωση της θέσης του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. στην τουριστική αγορά.

Ο σκελετός του επιχειρησιακού σχεδίου δομείται πάνω σε δέκα άξονες προτεραιότητας στους οποίους θα πρέπει να εστιάζεται η αναπτυξιακή, δημόσια και ιδιωτική παρέμβαση, οι οποίοι είναι:

1. Οργάνωση και διαχείριση του προορισμού
2. Εμβληματικά έργα
3. Υποδομές
4. Πολιτισμός
5. Περιβάλλον
6. Επιχειρηματικότητα

7. Τουριστική προβολή
8. Ολοκληρωμένες χωρικές επενδύσεις
9. Ανθρώπινο δυναμικό
10. Μελέτες και θεσμικές πρωτοβουλίες

Η ταυτότητα της Π-ΑΜΘ και τα ειδικά χαρακτηριστικά της αφενός ευνοούν τη σύνδεση του τουρισμού, της αναψυχής και της διασκέδασης με το πολιτιστικό απόθεμα και τη χρήση του δεύτερου για την αύξηση της τουριστικής κίνησης αφετέρου δε η αξιοποίηση των υλικών και άυλων πολιτιστικών στοιχείων είναι σε θέση να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την ανάπτυξη πολιτιστικού τουρισμού που θα αναπτυχθεί πάνω σε ένα ολοκληρωμένο τουριστικό προϊόν το οποίο θα υποστηρίζεται από οργανωτικές και προωθητικές καινοτομίες, συμπεριλαμβανομένης μεταξύ αυτών και της δημιουργίας ενιαίου συστήματος οργάνωσης, λειτουργίας και διαχείρισης των στοιχείων πολιτιστικού περιβάλλοντος, ώστε να διευκολύνεται η ένταξη τους σε διευρυμένα πολιτιστικά και τουριστικά δίκτυα.

Προς την κατεύθυνση αυτή συνέβαλε η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού περιορίζοντας τις χρονοαποστάσεις μεταξύ των αστικών κέντρων της Περιφέρειας και η πρόσβαση σε σημαντικούς τόπους πολιτιστικού ενδιαφέροντος, καθώς και οι κάθετοι άξονες της Εγνατίας που διευκόλυναν την προσβασιμότητα από τη γειτονική Βουλγαρία και άλλες χώρες της Ανατολικής Βαλκανικής και της Μαύρης Θάλασσας. Η διαδρομή πάνω στην Εγνατία Οδό μπορεί να αποτελέσει το «συμβολικό» ίχνος - πλαίσιο το οποίο θα αναδείξει τους προς αξιοποίηση πολιτιστικούς πόρους της Περιφέρειας. Ήδη η πρώτη διοργάνωση του φεστιβάλ VIA EGNATIA (26/8-26/9/2015) με εκδηλώσεις μουσικής, τέχνης, πολιτισμού, αθλητισμού, παράδοσης και γεύσεων πάνω στη διαδρομή και στα αποτυπώματα της ιστορίας επί της Αρχαίας Εγνατίας Οδού ως άξονα πολιτισμού και πολλαπλής ανάπτυξης προσκόμισε θετικά στοιχεία για το μέλλον. Η διαδρομή 37 αυτή σε συνδυασμό με φυσικές διαδρομές (δίπολο culture & nature) μπορεί να καταστήσει τον κλάδο του εναλλακτικού πολιτιστικού τουρισμού αν όχι κυρίαρχο, τουλάχιστον ισχυρό συμπλήρωμα του κυρίαρχου τουριστικού προϊόντος “sea-sun-sand”, στην κατεύθυνση της βιώσιμης ανάπτυξης της περιοχής

- δημιουργώντας ιδιαίτερη τουριστική ταυτότητα που να στηρίζεται στους πλούσιους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους,
- εντάσσοντας τους τουριστικούς και πολιτιστικούς πόρους της Περιφέρειας σε ένα ενιαίο δίκτυο,

---

³⁷ Μια «διαδρομή» είναι ένα επώνυμο προϊόν πολιτιστικού τουρισμού που διαμορφώνεται με βάση ένα συγκεκριμένο συνεκτικό στοιχείο, καλύπτει μια προσδιορισμένη χωρικά περιοχή, αποκτά «τουριστική ταυτότητα» με επωνυμία (brand) και στόχο έχει να αποτελέσει κινητήριο μοχλό για την ανάπτυξη ορισμένης περιοχής, βιώσιμη και οικονομικά και κοινωνικά και περιβαλλοντικά. Στόχοι μιας Διαδρομής είναι να προσελκύσει επισκέπτες στην συγκεκριμένη περιοχή, να δημιουργήσει ευκαιρίες στις επιχειρήσεις και τους παραγωγούς προϊόντων και υπηρεσιών που δραστηριοποιούνται στην περιοχή, ώστε να αυξήσουν τα έσοδά τους, να προσελκύσει νέες επενδύσεις, να επιμηκύνει την τουριστική περίοδο και να εξασφαλίσει πόρους για συντήρηση / ανάδειξη / περαιτέρω αξιοποίηση των αρχαιολογικών χώρων, μνημείων και «ζωντανών» πολιτιστικών στοιχείων. (ΠΗΓΗ: ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΤΗΣ «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΠΕΝΔΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΔΙΑΔΡΟΜΗΣ ΤΗΣ ΕΓΝΑΤΙΑΣ ΟΔΟΥ», 28.8.2015 & ΣΧΕΔΙΟ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΩΝ ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ 2014-2020 ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ)

- δημιουργώντας κόμβους και επιμέρους πόλους συνδυασμένου ενδιαφέροντος,
- ενισχύοντας και άλλες συνοδευτικές εναλλακτικές μορφές τουρισμού,
- αναπτύσσοντας συνεργασίες με τις όμορες Περιφέρειες και χώρες στο επίπεδο της ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, και

δημιουργώντας ουσιαστικά έναν διακριτό, διεθνούς εμβέλειας τουριστικό προορισμό, ανακαλύπτοντας ένα *genius loci*. Προς αυτή την κατεύθυνση έχει εκπονηθεί από την Π-ΑΜΘ μελέτη «Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (Ο.Χ.Ε) της Πολιτιστικής Διαδρομής της Εγνατίας Οδού» η οποία προβλέπει μια σειρά έργων και δράσεων που θα χρηματοδοτηθούν από το ΠΕΠ ΑΜΘ 2014-2020.

Σκοπός της μελέτης αυτής αποτελεί η ανάλυση και εξειδίκευση του εργαλείου της Ο.Χ.Ε. κατά τρόπον τέτοιο ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος της Π-ΑΜΘ, μέσα από τις εξής προσεγγίσεις:

- αξιολόγησης των τοπικών πόρων και των δυνατοτήτων αξιοποίησής τους
- εύρεσης των αναγκών ανάδειξης, δικτύωσης, προστασίας και προβολής των φυσικών και των πολιτιστικών πόρων,
- δημιουργίας ειδικών υποδομών που θα συμβάλουν στην αύξηση της ελκυστικότητας υπό όρους παροχής υψηλής ποιότητας υπηρεσιών προς τους επισκέπτες,
- εστιασμένης ενθάρρυνσης της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας
- βελτίωσης των ανθρώπινων πόρων και καλλιέργειας του τοπικού ανθρώπινου δυναμικού
- κάλυψης ελλειψών υποδομών (μεταφορές, υποδομές περιβάλλοντος).

Το πρόγραμμα Δράσεων της Ο.Χ.Ε. Πολιτισμού – Τουρισμού της Π-ΑΜΘ επί της Εγνατίας Οδού θα συντεθεί από δύο κατηγορίες δράσεων. Η πρώτη κατηγορία περιλαμβάνει δράσεις και έργα που έχουν ήδη προταθεί από φορείς και κρίνονται ότι συμβάλουν στην υλοποίηση της στρατηγικής και των αποτελεσμάτων της Ο.Χ.Ε. Η επιλογή των έργων της κατηγορίας αυτής γίνεται μέσα από μια δεξαμενή προτάσεων που έχουν ήδη κατατεθεί από:

- Δήμους, επιμελητήρια, Ακαδημαϊκά ιδρύματα της ΑΜΘ, στο πλαίσιο κατάθεσης προτάσεων στις σχετικές δράσεις του ΠΕΠ κατά την διαδικασία εξειδίκευσης (Ιαν. - Μάιος 2015).
- Το υπουργείο Πολιτισμού και της ΕΦΑ, βάση των προτάσεων που κατέθεσαν τόσο κατά την φάση κατάρτισης του Προγράμματος (2014), όσο και κατά τις μετέπειτα φάσεις εξειδίκευσης.
- Το υπουργείο Οικονομίας Ανάπτυξης και Τουρισμού βάσει των τεχνικών δελτίων εξειδίκευσης που απέστειλε στην περιφέρεια.

Η δεύτερη κατηγορία αφορά έργα που αναφέρονται στην δημιουργία και την λειτουργία της Ο.Χ.Ε. και αφορούν παρεμβάσεις που στηρίζουν την στρατηγική της και προσδίδουν τον ολοκληρωμένο χαρακτήρα σε αυτή. Αποτελούν κατά κύριο λόγο προτάσεις έργων του σχεδίου της Ο.Χ.Ε. που καλύπτουν το σύνολο της Ο.Χ.Ε. άλλα και προτάσεις έργων που καλύπτουν παρεμβάσεις σημειακού χαρακτήρα που ενισχύουν τα αποτελέσματα της.

Η κατεύθυνση που προτείνεται σχετίζεται αφενός με την ανάδειξη μιας ταυτότητας της Περιφέρειας ως δικτύου επιμέρους αξιόλογων προορισμών, αφετέρου με την προώθηση εξειδικευμένων τουριστικών προϊόντων σε διαφοροποιημένες κατηγορίες ζήτησης, με παράλληλη αξιοποίηση του κλασικού θερινού τουρισμού ως κίνητρο για ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού.

Γενικός στόχος των δράσεων της ΟΧΕ είναι η μεγέθυνση του τουριστικού κλάδου με μετάβαση από το μαζικό, αδιαφοροποίητο, μονοθεματικό τουρισμό σε ποιοτικό και διαφοροποιημένο τουρισμό που ευνοείται από την ιδιαίτερη φυσιογνωμία κάθε περιοχής. Η λογική των έργων αυτών αποκρυσταλλώνεται επίσης σε αυτό που αναφέρεται και στο Στρατηγικό & Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης που εκπόνησε η Περιφέρεια της ΑΜΘ³⁸ στη διαπίστωση δηλαδή ότι η σημερινή τουριστική ζήτηση παρουσιάζει έντονη διαφοροποίηση από το κλασικό πρότυπο του μαζικού τουρισμού που είχε επικρατήσει διεθνώς κατά τις μεταπολεμικές δεκαετίες. Τα νέα τμήματα της αγοράς τουριστικών υπηρεσιών «φωτογραφίζουν» τουρίστες που επιζητούν νέες μορφές τουρισμού (π.χ. τουρισμός πόλεων, φυσιολατρικός τουρισμός, θρησκευτικός τουρισμός, πολιτιστικός τουρισμός, οικοτουρισμός, αγροτουρισμός, γαστρονομικός τουρισμός, τουρισμός συνυφασμένος με την εθελοντική προσφορά κλπ.) και απαιτούν περισσότερο ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες. Η διεθνής έρευνα δείχνει ότι οι τουρίστες πλέον στρέφονται σε ταξίδια περισσότερο αυτόνομα και με αναζήτηση παράλληλων δραστηριοτήτων (περιήγηση, εκπαίδευση, φυσική και υγιεινή ζωή, βιωματική ένταξη στο περιβάλλον των διακοπών κλπ) στη διάρκεια των ταξιδιών τους.

Σε αυτήν ακριβώς την ζήτηση για ποιοτικές υπηρεσίες παράλληλα με την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού η Περιφέρεια της ΑΜΘ μπορεί να στραφεί και να επενδύσει εφόσον διαθέτει τα απαραίτητα συστατικά, το υλικό και το άυλο πολιτιστικό απόθεμα.

Ειδικοί στόχοι των δράσεων της Ο.Χ.Ε. αποτελούν:

- η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
- η προσέλκυση διαφοροποιημένης ζήτησης (νέοι, τρίτη ηλικία, ομάδες με ειδικά ενδιαφέροντα)
- ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος με οργάνωση πόλων έλξης σε ολοκληρωμένα δίκτυα
- η ανάπτυξη υποδομών και δυνατοτήτων για νέες δραστηριότητες με πιστοποιημένες υπηρεσίες
- η ανάπτυξη του «πράσινου» τουρισμού με προστασία και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος και παροχή πιστοποιημένων φιλοπεριβαλλοντικών υπηρεσιών και προϊόντων.

Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται αύξηση της επισκεψιμότητας της Περιφέρειας από τα Βαλκάνια, την Τουρκία και τη Ρωσία, με προορισμό κυρίως την Καβάλα και τη Θάσο. Πολλοί τουρίστες και επισκέπτες ωστόσο προσπερνούν ή παραμένουν μόνο για μια διανυκτέρευση με στόχο να φτάσουν στον τελικό προορισμό τους (Εμπορικό Επιμελητήριο Αλεξανδρούπολης, 2014). Στη συνάφεια αυτή, η στοχευμένη ανάπτυξη τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων, όπως ο πολιτιστικός τουρισμός, μπορεί να

---

³⁸ Στρατηγικό & Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας ΑΜΘ, Νοέμβριος 2015

παρουσιάσει δυνατότητες επέκτασης της τουριστικής περιόδου και διασποράς της τουριστικής δραστηριότητας και σε άλλες περιοχές πέραν Θάσου-Καβάλας. Η δημιουργία δικτύων πολιτιστικών διαδρομών (ιστορικών, θρησκευτικών, φυσιολατρικών, αγροτουριστικών, γαστρονομικών, καλλιτεχνικής δημιουργίας) η διαμόρφωση ταυτότητας της περιφέρειας ως «συμπλέγματος επιμέρους αξιόλογων προορισμών» και η αξιοποίηση τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών μπορούν να λειτουργήσουν προς αυτή την κατεύθυνση (Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης, 2013).

Ένα άλλο αναπτυσσόμενο τμήμα τουριστών αποτελούν οι τουρίστες της τρίτης ηλικίας. Οι ηλικιωμένοι «απαλλαγμένοι» πλέον από επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις, μπορούν να ταξιδεύουν συχνότερα από τους νέους και να πραγματοποιούν ταξίδια μεγαλύτερης διάρκειας σε όλη τη διάρκεια του έτους. Στην Π.Α.Μ.Θ. υπάρχουν αρκετοί τοπικοί πόροι οι οποίοι μπορούν να στηρίξουν την ανάπτυξη του τουρισμού τρίτης ηλικίας και να συμπεριληφθούν στη δημιουργία του νέου αυτού τουριστικού προϊόντος και των αντίστοιχων τουριστικών πακέτων:

τα Ιαματικά λουτρά Τραϊανούπολης, τα Ιαματικά λουτρά Ελευθερών, το πηλοθεραπευτήριο Κρηνίδων, το δασικό χωριό Ερύμανθος, η λίμνη και οι παραλίμνιες δραστηριότητες στο Τυχερό, το Εθνικό Πάρκο Οροσειράς Ροδόπης, η Αλυκή και ο αρχαιολογικός χώρος στη Θάσο, ο Λειβαδίτης, το Δασικό Χωριό και το Ορειβατικό Καταφύγιο, το φεστιβάλ Φιλίππων Θάσου, το Μέγαρο Μουσικής Κομοτηνής, το Σπήλαιο Μααρά – Αγγίτη, η ανάπτυξη πολιτιστικών διαδρομών στο ορεινό όγκο, οι θρησκευτικές διαδρομές στην Π.Α.Μ.Θ..

Κλείνοντας το κεφάλαιο αυτό ας σημειωθεί ότι η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν έχει μόνο οικονομική διάσταση και δεν αποτελεί μόνον μέσο ανάπτυξης του πολιτιστικού τουρισμού. Η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί μέσο εκπαίδευσης, αυτοπροσδιορισμού των εθνών και διατήρησης της πολιτιστικής ταυτότητας, ενώ θα μπορούσε να συμβάλλει στην αύξηση της ευαισθητοποίησης όσον αφορά στη διαφορετικότητα των πολιτισμών και στην υποστήριξη της καταπολέμησης του ρατσισμού, του αποκλεισμού και της ξενοφοβίας.

7.2.2. Αθλητισμός

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Στην Περιφέρεια καταγράφεται ένα ευρύ πεδίο δράσης, στο μαζικό, σχολικό και ερασιτεχνικό αθλητισμό, καθώς δραστηριοποιείται ένας μεγάλος αριθμός ερασιτεχνικών αθλητικών σωματείων και οι περισσότεροι Δήμοι υλοποιούν προγράμματα μαζικού αθλητισμού και διενεργούν αντίστοιχες εκδηλώσεις (σχολικά πρωταθλήματα κλπ.) στο υφιστάμενο, σχετικά ικανοποιητικό, δίκτυο αθλητικών υποδομών.

Στους περισσότερους ΟΤΑ λειτουργούν υποδομές αθλητισμού, κυρίως γήπεδα. Άλλες αθλητικές υποδομές που εντοπίζονται στην Περιφέρεια περιλαμβάνουν κλειστά γυμναστήρια³⁹, εθνικά στάδια, αθλητικά κέντρα, κολυμβητήρια, εγκαταστάσεις ναυταθλητισμού, πίστες μηχανοκίνητου αθλητισμού, εγκαταστάσεις αεραθλητισμού και άλλοι αθλητικοί χώροι. Η Π.Ε. Δράμας υπερέχει των άλλων Π.Ε. σε αριθμό αθλητικών υποδομών.

Σε πολλές περιοχές της Περιφέρειας συντελούνται ποικίλες αθλητικές εκδηλώσεις και αγώνες κάθε είδους (επίγειοι, δρόμου μεσαίων και μεγάλων αποστάσεων, αντοχής βουνού, θαλάσσιοι ακόμη και εναέριοι όπως πχ. το «Kavala Air Show» στην Καβάλα, στη Θάσο και την Κεραμωτή), ο Μαραθώνιος του Δήμου Παρανεστίου, η ετήσια συγκέντρωση των μοτοσικλετιστών που πραγματοποιείται στο Δήμο Προσοτσάνης), οι οποίοι απευθύνονται κυρίως στην τοπική κοινωνία και πολύ λιγότερο στην ευρύτερη Περιφέρεια ή διεθνώς. Κάποιες από τις εκδηλώσεις αυτές έχουν αποκτήσει τη μορφή θεσμών, δηλαδή περιοδικά επαναλαμβανόμενων εκδηλώσεων, με καθορισμένους φορείς διοργάνωσης και προγραμματισμένη χρηματοδότηση. Εκδήλωση ορόσημο αποτέλεσε και η τελετή αφής της φλόγας των «SPECIAL OLYMPICS» το 2014. Εν τούτοις πολλές αντιμετωπίζουν προβλήματα στη διοργάνωση και στη χρηματοδότησή τους.

Οι δραστηριότητες θα μπορούσαν να αποκτήσουν διεθνή εμβέλεια και να αποτελέσουν αξιόλογο πόλο έλξης επισκεπτών. Απαραίτητες προϋποθέσεις είναι η απόκτηση αξιοπιστίας, αποδοχής και υποστήριξης των οργανωτικών φορέων, η εξασφάλιση σταθερών πηγών χρηματοδότησης (από δημόσιους και από ιδιωτικούς φορείς) και η ύπαρξη κατάλληλων χώρων και υποδομών εξυπηρέτησης επισκεπτών και θεατών.

ii. Προβλήματα – Τάσεις.

Διεθνώς παρατηρείται η τάση σύνδεσης του Αθλητισμού - ως κοινωνικό πολιτιστικό αγαθό - με τον τουρισμό, την αναψυχή και τη διασκέδαση. Επομένως, η επένδυση πόρων στη δημιουργία υποδομών αθλητικών εγκαταστάσεων και στην προώθηση αθλητικών εκδηλώσεων, σε συνδυασμό με την ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος της Περιφέρειας ως τουριστικό πόλο έλξης, μπορεί να προωθήσει ένα μοντέλο ολοκληρωμένων τουριστικών προϊόντων.

Το βασικό πρόβλημα που εντοπίζεται προς αυτή την κατεύθυνση είναι οι περιορισμένες αρμοδιότητες της Περιφέρειας και οι ελλείψεις που εντοπίζονται σε υποστηρικτικές δομές και προσωπικό. Επιπλέον, η άσκηση των αρμοδιοτήτων αθλητισμού από τμήματα της Διεύθυνσης Κοινωνικής Μέριμνας, δεν εξυπηρετεί στην αντιμετώπιση του αθλητισμού ως ξεχωριστή και σημαντική πολιτική της Περιφέρειας. Λόγω του μεγάλου εύρους αρμοδιοτήτων των αρμόδιων Διευθύνσεων και της έλλειψης των ανθρωπίνων πόρων, δεν παρέχονται ποιοτικές υπηρεσίες και δεν μπορούν να ασκηθούν αποτελεσματικά οι σχεδιαζόμενες πολιτικές στους τομείς αυτούς.

---

³⁹ Δεν συμπεριλαμβάνονται τα ιδιωτικά γυμναστήρια/σχολές

Παράλληλα εντοπίζεται έλλειμμα συνεργασίας της κεντρικής διοίκησης με την τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση, ενώ οι συνεργασίες μεταξύ ΟΤΑ για το σχεδιασμό και την υλοποίηση κοινών δράσεων είναι υποτυπώδεις. Η αδυναμία δε άμεσης χρηματοδότησης από ευρωπαϊκούς πόρους στον τομέα του αθλητισμού δημιουργεί ένα σχετικό έλλειμμα ικανών πόρων.

Η απουσία κρατικού προγραμματισμού για την αξιοποίηση των εθνικών αθλητικών κέντρων που λειτουργούν στα όρια της εδαφικής επικράτειας της Π.Α.Μ.Θ. , καθώς και η απουσία σχεδιασμού για την χωροθέτηση αθλητικών κέντρων μέσα στην περιφέρεια αποτρέπουν την περαιτέρω ενίσχυση και προώθηση του τομέα αυτού.

iii. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες.

Είναι γνωστό ότι η ανάπτυξη των πεδίων του αθλητισμού, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής, ενσωματώνοντας ταυτόχρονα τα στοιχεία της διαφορετικότητας και της κοινωνικής αλληλεγγύης. Προς αυτή την κατεύθυνση, είναι σημαντικό η Περιφέρεια να αναλάβει πρωτοβουλίες για την ανάδειξη του μαζικού λαϊκού αθλητισμού ως τρόπου ζωής και διασκέδασης, καθώς και για την προώθηση της συμμετοχής σε δράσεις, δρώμενα και πρωτοβουλίες ατόμων που πλήττονται από διακρίσεις (λόγω θρησκειώματος, φύλου, καταγωγής κλπ.).

Συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας στο πεδίο του Αθλητισμού, αποτελεί η ύπαρξη επαρκών δομών που μπορούν να υποστηρίξουν αθλητικές δραστηριότητες και εκδηλώσεις τόσο σε τοπικό όσο και σε υπερτοπικό επίπεδο, που σε συνδυασμό με την ύπαρξη πλούσιων πολιτιστικών πόρων μπορούν να δημιουργήσουν ένα ισχυρό τουριστικό προϊόν. Οι δραστηριότητες αυτές, και μάλιστα αυτές οι οποίες έχουν θεσμοθετηθεί, όπως το «Kavala Air Show» στην Καβάλα, έχουν μια δυναμική που μπορεί να ενισχυθεί περαιτέρω έτσι ώστε να συμβάλλουν στην προβολή της Περιφέρειας. Μάλιστα, η ύπαρξη εγκαταστάσεων ναυταθλητισμού, αεροαθλητισμού και πιστών μηχανοκίνητου αθλητισμού, δημιουργούν προϋποθέσεις για την ανάπτυξη σχετικών δραστηριοτήτων που θα προσελκύουν επισκέπτες όχι μόνο από την Περιφέρεια αλλά και από τις γείτονες χώρες.

Επιπλέον, η Περιφέρεια έχει τη δυνατότητα συγκρότησης αυτοδιοικητικών δικτύων αθλητισμού, μέσω των οποίων θα μπορεί να υποστηρίξει δικτυώσεις μεταξύ αθλητικών σωματείων, να οργανώσει προγράμματα άθλησης, να συντονίσει καλύτερα δράσεις και να συμβάλλει στην ενθάρρυνση της συμμετοχής ειδικών και ευπαθών ομάδων του πληθυσμού σε αθλητικές δραστηριότητες, όπως Α.Μ.Ε.Α., ηλικιωμένων, μεταναστών κλπ.

7.3. Παιδεία – Δια-βίου Μάθηση

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Στην Π.Α.Μ.Θ. λειτουργούν συνολικά 940 σχολικές μονάδες. Από αυτές οι 784 είναι δημόσια σχολεία και οι υπόλοιπες 156 είναι μειονοτικά σχολεία (152 Δημοτικά, 2 Γυμνάσια – Λύκεια και 2 Ιεροδιδασκαλεία).

Πίνακας 20: Δημόσιες σχολικές μονάδες ανά Π.Ε. (2014)

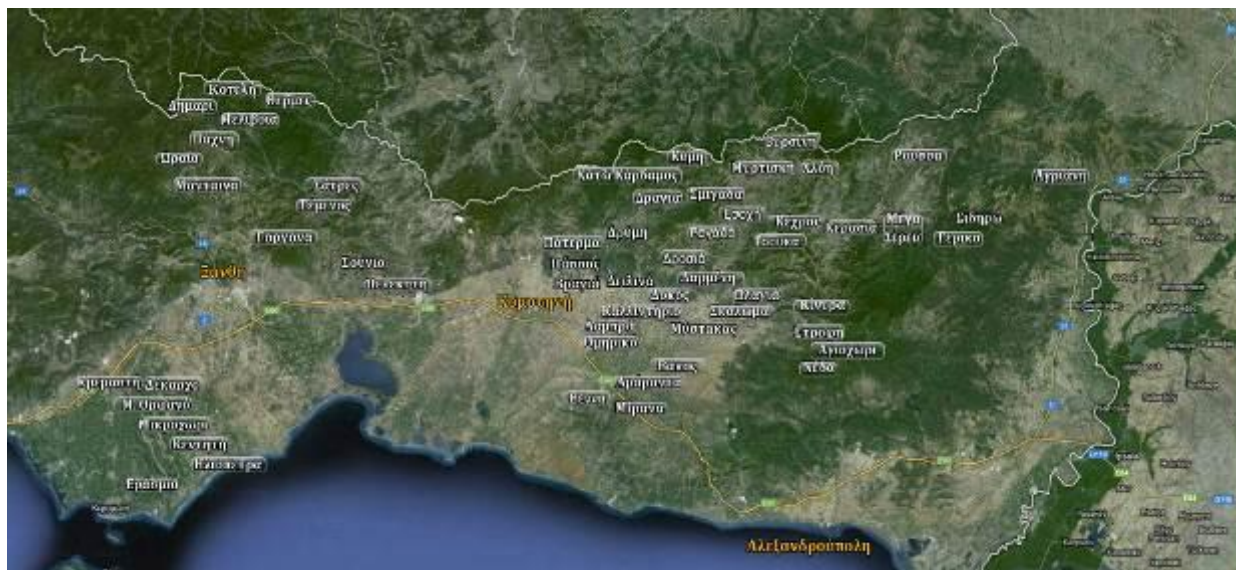
Σχολικές Μονάδες	Δράμα	Καβάλα	Ξάνθη	Ροδόπη	Έβρος
A βάρθμιας εκπαίδευσης	112	163	101	73	147
B βάρθμιας εκπαίδευσης	37	41	37	23	49

Πηγή: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ Δ/ΝΣΗ Π/ΒΘΜΙΑΣ ΚΑΙ Δ/ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ ΑΜΘ

Στην Π.Α.Μ.Θ. λειτουργούν επίσης 10 Κέντρα Στήριξης του Προγράμματος «Εκπαίδευση Μουσουλμανοπαίδων»⁴⁰, (ΚΕΣΠΕΜ) και 4 κινητά ΚΕΣΠΕΜ.

Τα κινητά ΚΕΣΠΕΜ επισκέπτονται απομονωμένα χωριά του ορεινού όγκου, καθώς και χωριά του κάμπου των τριών νομών της Θράκης, από τα οποία η πρόσβαση στην πόλη γίνεται με δυσκολία. Έχουν στόχο να ενισχύσουν την ελληνομάθεια των παιδιών και να τους δώσουν ευκαιρίες να αποκτήσουν νέες εκπαιδευτικές και κοινωνικές εμπειρίες. Στην αρχική φάση 2006-2008 τα κινητά ΚΕΣΠΕΜ ήταν δύο και επισκέπτονταν 23 οικισμούς. Στην τρέχουσα φάση τα κινητά ΚΕΣΠΕΜ είναι τέσσερα και το 2011-12 επισκέπτονταν 44 χωριά, το 2012-13 46 χωριά και το 2013-14 45 χωριά. Τη σχολική χρονιά 2014-15 τα τέσσερα κινητά ΚΕΣΠΕΜ ξεκίνησαν στις 8 Οκτωβρίου 2014 και φτάνουν σε 41 χωριά των τριών νομών της Θράκης (βλ. παρακάτω χάρτη).

Εικόνα 5: Κινητά ΚΕΣΠΕΜ

Πηγή: <http://www.museduc.gr/>

Στην Π.Α.Μ.Θ. λειτουργεί επίσης το Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΔΠΘ). Η διοίκηση του ΔΠΘ έχει ως έδρα της την Κομοτηνή. Στο ΔΠΘ λειτουργούν σήμερα οκτώ Σχολές και δεκαοκτώ Τμήματα εντασσόμενα σε Πανεπιστημιούπολεις οι οποίες βρίσκονται στις πόλεις της Ξάνθης, Κομοτηνής, Αλε-

⁴⁰ ΚΕΣΠΕΜ Νομού Ροδόπης: Κομοτηνής, Ιάσμου, Σατών, Οργάνης / ΚΕΣΠΕΜ Νομού Ξάνθης: Ξάνθης, Δροσερού, Εχίνου, Σέλερου, Εύλαλου. Το ΚΕΣΠΕΜ Αλεξανδρούπολης λειτούργησε μέχρι τον Αύγουστο του 2013.

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
 Ξανδρούπολης και Ορεστιάδας. Στην Κομοτηνή λειτουργούν επτά τμήματα, στην Ξάνθη πέντε, τέσσερα στην Αλεξανδρούπολη και δύο στην Ορεστιάδα. Συνολικά φοιτούν περισσότεροι από 15.000 φοιτητές.

Πίνακας 21: Τμήματα Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης (2014)

Πανεπιστημιούπολη	Τμήματα
1. Ξάνθης (ΠροΚατ)	1. Τμήμα Πολιτικών Μηχανικών 2. Τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος 3. Τμήμα Μηχανικών Παραγωγής & Διοίκησης
2. Κιμμερίων Ξάνθης	4. Τμήμα Ηλεκτρολόγων Μηχανικών & Μηχανικών Υπολογιστών 5. Τμήμα Αρχιτεκτόνων Μηχανικών
3. Κομοτηνής (Πρυτανεία)	6. Τμήμα Νομικής 7. Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού 8. Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας 9. Τμήμα Οικονομικών Επιστημών
4. Κομοτηνής (Τσαλδάρη)	10. Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης & Πολιτικής Επιστήμης 11. Τμήμα Γλωσσών, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξινίων Χωρών 12. Τμήμα Ιστορίας και Εθνολογίας
5. Κομοτηνής (Μεσούνη)	13. Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης & Πολιτικής Επιστήμης - Κατεύθυνση Πολιτικών Επιστημών 14. Τμήμα Οικονομικών Επιστημών -Κατεύθυνση Διοίκησης Επιχειρήσεων
6. Αλεξανδρούπολης (Δραγάνα)	15. Τμήμα Ιατρικής 16. Τμήμα Μοριακής Βιολογίας και Γενετικής
7. Αλεξανδρούπολης (Νέα Χηλή)	17. Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης 18. Τμήμα Επιστημών της Εκπαίδευσης στην Προσχολική Ηλικία
8. Ορεστιάδας	19. Τμήμα Αγροτικής Ανάπτυξης 20. Τμήμα Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων

Πηγή: www.duth.gr

Υπάρχουν επίσης τα ΤΕΙ Καβάλας⁴¹, το Τμήμα Νοσηλευτικής στο Διδυμότειχο και η Σχολή Αστυφυλάκων Διδυμοτείχου.(Κομοτηνής)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ στην Α.Μ.Θ. λειτούργησαν, το σχολικό έτος 2009/2010 οι εξής δομές ειδικής αγωγής⁴²:

⁴¹ Τμήμα Ηλεκτρολογίας, Τμήμα Μηχανολογίας, Τμήμα Τεχνολογίας Πετρελαίου και Φυσικού Αερίου, Τμήμα Βιομηχανικής Πληροφορικής, Τμήμα Λογιστικής, Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων

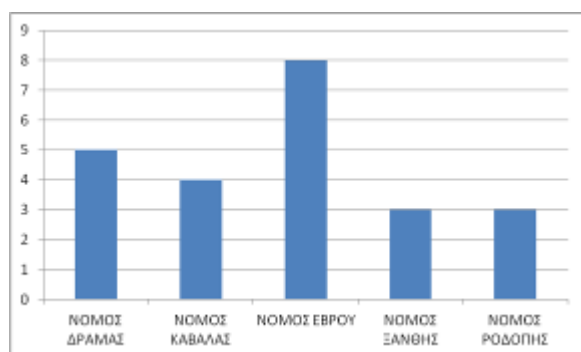
Πίνακας 22: Μονάδες ανά Βαθμίδα Εκπαίδευσης (2009/2010)

Περιφερειακή Ενότητα	Σύνολο	Νηπιαγ.	Δημοτικό	ΤΕΕ-Ε-παγγ. Λύκειο	Άλλο	ΕΕΕΚ-Εργαστ. Επαγγ. Εκπ/σης	Αδιαβαθμ. Επαγγ. Σχολή
Δράμας	5	1	1	1	1	1	
Καβάλας	4	1	1		1		1
Έβρου	8	2	3	1		2	
Ξάνθης	3		1		1	1	
Ροδόπης	3	1	1			1	
Α.Μ.Θ.	23	5	7	2	3	5	1

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Εικόνα 6: Δομές ειδικής αγωγής ανά Π.Ε. (2009/2010)

Αντίστοιχα, το μαθητικό δυναμικό και το εκπαιδευτικό προσωπικό την ίδια περίοδο ήταν :

Πίνακας 23: Εκπαιδευτικό προσωπικό 2009/2010

	Σύνολο	Άρρενες	Θήλεις
Εκπαιδευτικό Προσωπικό	153	39	114
Μαθητές	524	344	180

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Στο θέμα της εκπαίδευσης, η Π.Α.Μ.Θ. αντιμετωπίζει δύο σοβαρά προβλήματα: εμφανίζει ενδοπεριφερειακές ανισότητες και αντιμετωπίζει μεγάλα ποσοστά σχολικής διαρροής. Ως σχολική διαρροή ορίζεται η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου πριν την ολοκλήρωση της υποχρεωτικής εκπαίδευσης. Η πρόωρη εγκατάλειψη είναι πολύ-παραγοντικό φαινόμενο. Σχετίζεται με τη δομή και τη μορφή της οικογένειας, το κοινωνικό και οικονομικό της επίπεδο, τη δομή και την οργάνωση του εκπαιδευτικού συστήματος, η παρουσία εντούτοις του φαινομένου στις μέρες μας σχετίζεται άμεσα με την οικονομική κρίση και την διογκούμενη ανεργία που έχει πλήξει μεγάλα στρώματα της κοινωνίας.

Για την Π.Α.Μ.Θ. ο δείκτης πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου βάσει στοιχείων της Eurostat (δηλ. το ποσοστό νέων ηλικίας 18-24 ετών που δεν έχουν ολοκληρώσει τον ανώτερο κύκλο δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και δεν παρακολουθούν άλλο πρόγραμμα εκπαίδευσης ή κατάρτισης) είναι διαχρονικά κατά πολύ υψηλότερος από το μ.ο. για τη χώρα και την ΕΕ28 και υψηλότερος από κάθε άλλη

⁴² Δεν υπήρχαν καθόλου Γυμνάσια ή Λύκεια.

Περιφέρεια της χώρας. Το 2013 διαμορφώθηκε σε 10,1% σε επίπεδο χώρας⁴³ και 12% σε επίπεδο ΕΕ-27, ενώ στην Π.Α.Μ.Θ. το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 21,9%. Επίσης, αξιοσημείωτη ιδιαιτερότητα της Π.Α.Μ.Θ. αποτελεί το γεγονός ότι η μεγαλύτερη σχολική διαρροή εμφανίζεται διαχρονικά στο Γυμνάσιο σε αντίθεση με τα πανελλαδικά στοιχεία που αναδεικνύουν ότι τα μεγαλύτερα ποσοστά σχολικής διαρροής παρουσιάζονται στο Λύκειο. Οι αποκλίσεις αυτές πιθανά οφείλονται σε μεγάλο βαθμό στην παρουσία της μουσουλμανικής μειονότητας και το βαθμό συμμετοχής της στην εκπαίδευση.

Άμεση συνέπεια είναι τόσο το χαμηλό γενικό μορφωτικό επίπεδο του πληθυσμού, όσο και το ποσοστό με ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση (δηλ. Λυκείου, και ΑΕΙ). Έτσι, για το 2013, το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 25-64 ετών στην Π.Α.Μ.Θ. που εμπίπτει στην κατώτερη κατηγορία εκπαίδευσης (δηλ. χωρίς εκπαίδευση, ή/και με πρωτοβάθμια εκπαίδευση και υποχρεωτική δευτεροβάθμια εκπαίδευση) διαμορφώνεται στο 51%, ενώ ο μ.ο. για τη χώρα είναι 32,8% και για την ΕΕ27 24,9%.

Για την Α.Μ.Θ. τα υψηλότερα ποσοστά παιδιών που εγκαταλείπουν το σχολείο συνεχίζουν να εμφανίζονται στις περιοχές των νομών Ροδόπης και Ξάνθης – όπου η παρουσία της μειονότητας είναι πιο έντονη.

Τέλος το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο – και η σοβαρή υστέρηση της Π.Α.Μ.Θ. στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και δια-βίου μάθηση - επιδρά αρνητικά στην ανταγωνιστικότητα των κλάδων του περιφερειακού παραγωγικού συστήματος, όπως αναδεικνύεται τόσο από την ανάλυση για την έξυπνη εξειδίκευση όσο και από άλλες κλαδικές μελέτες όπως π.χ. για τον αγροτικό τομέα το μορφωτικό επίπεδο του οποίου είναι το χαμηλότερο.

Προσχολική αγωγή

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (2014) το ποσοστό των παιδιών 4 περίπου ετών που συμμετέχουν στην προσχολική αγωγή είναι 58%. Παράλληλα, η συμμετοχή της μειονότητας⁴⁴ στην προσχολική αγωγή έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια θεαματικά:

Πίνακας 24: Μαθητές μειονότητας σε δημόσια νηπιαγωγεία ανά Π.Ε.

Σχολικό Έτος	Ξάνθη	Ροδόπη	Σύνολο
1994-95	69	43	112
2002-03	471	205	676
2006-07	547	297	844
2009-10	995	478	1.482

⁴³ Ο στόχος εν τούτοις για το 2020 είναι να διαμορφωθεί το ποσοστό στο 9.7% σύμφωνα με τις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει η χώρα μας στο πλαίσιο της στρατηγικής «Ευρώπη 2020».

⁴⁴ Μελέτη για τη σχολική διαρροή στην Ελλάδα και το πρόγραμμα εκπαίδευσης στη Μουσουλμανική μειονότητα τη Θράκης-Εθνική αναφορά PS CLUB Co-funded by the Lifelong Learning Programme of the European Union

Πηγή: Όλα τα στοιχεία για τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχουν αντληθεί από την ιστοσελίδα του προγράμματος στο <http://www.museduc.gr/el>

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Η Ανατολική Μακεδονία - Θράκη παρουσιάζει μόνο ελαφρά απόκλιση από τον αντίστοιχο πανελλαδικό δείκτη σχολικής διαρροής στο δημοτικό (το 2006 ήταν 0,8% και 0,6% αντίστοιχα).

Όσον αφορά στους μαθητές της μειονότητας, το μεγαλύτερο μέρος των παιδιών ηλικίας δημοτικού (περίπου τα δύο τρίτα) με επιλογή των γονέων τους ακολουθούν τη μειονοτική εκπαίδευση, φοιτούν δηλαδή στα ξεχωριστά και αμιγώς μειονοτικά δημοτικά σχολεία, με το διπλό και δίγλωσσο πρόγραμμα.

Πίνακας 25: Μαθητές μειονοτικών δημοτικών σχολείων Θράκης ανά νομό

Σχολικό Έτος	Ξάνθη	Ροδόπη	Έβρος	Σύνολο
1991-92	3.492	3.237	519	7.248
2002-03	3.080	3.258	549	6.887
2006-07	3.057	3.037	553	6.647
2009-10	2.990	2.565	444	5.999

Πηγή: Όλα τα στοιχεία για τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχουν αντληθεί από την ιστοσελίδα του προγράμματος στο <http://www.museduc.gr/el>

Εκτός από τα παιδιά που ακολουθούν το μειονοτικό σχολείο, σημαντικός αριθμός παιδιών της μειονότητας φοιτά και στα δημόσια ελληνόγλωσσα σχολεία. Το 1996-97 στους νομούς Ξάνθης και Ροδόπης οι μειονοτικοί μαθητές στα δημόσια ελληνόγλωσσα σχολεία ήταν περίπου 300, ενώ το 2009-10 ο αριθμός τους ανέρχεται σε 2.880. Η αυξητική αυτή τάση είναι πιο έντονη στο νομό Ξάνθης. Το σύνολο σχεδόν των μαθητών ολοκληρώνει την 6χρονη εκπαίδευση του δημοτικού.

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση

Μεγαλύτερη σχολική διαρροή εμφανίζεται εν τούτοις στο Γυμνάσιο.

Η Π.Α.Μ.Θ. εμφανίζεται να υπερβαίνει τον μ.ο σχολικής διαρροής στο σύνολο της χώρας κατά 3,55% και 2,85%

Πίνακες 26 & 27: Μαθητική Διαρροή στο Γυμνάσιο ανά Γεωγραφική Περιφέρεια, Π.Ε. (γενιές μαθητών: 2000-01 και 2003-04)

ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ	ΓΕΝΙΑ 2000-01	ΓΕΝΙΑ 2003-04
	%	%
Αττική	6,57	7,77
Λοιπή Στερεά & Εύβοια	4,13	5,69

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

Πελοπόννησος	5,13	4,96
Δυτική Ελλάδα	6,40	7,17
Ιόνια Νησιά	7,15	6,59
Ήπειρος	3,79	4,30
Θεσσαλία	3,46	4,28
Δυτική Μακεδονία	2,73	1,98
Κεντρική Μακεδονία	5,71	5,54
Ανατολική Μακεδονία και Θράκη	9,64	9,36
Νότιο Αιγαίο	6,65	5,89
Βόρειο Αιγαίο	6,91	4,77
Κρήτη	8,34	7,77
Σύνολο Χώρας	6,09	6,51

Πηγή: Έρευνα καταγραφής μαθητικής διαρροής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Αθήνα 2008, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΥΠΕΠΘ

ΠΙΝΑΚΑΣ Β1.9: ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ ΣΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟ (ΓΕΝΙΕΣ ΜΑΘΗΤΩΝ: 1987-88, 1989-90, 1991-92, 1997-98, 2000-01, 2003-04) [Κατά αυξανόμενο μέγεθος ποσοστού μαθητικής διαρροής]

Α/Α	ΓΕΝΙΑ 1987-88		ΓΕΝΙΑ 1989-90		ΓΕΝΙΑ 1991-92		ΓΕΝΙΑ 1997-98		ΓΕΝΙΑ 2000-01		ΓΕΝΙΑ 2003-04	
	Νομός	% Διαρροή	Νομός	% Διαρροή	Νομός	% Διαρροή	Νομός	% Διαρροή	Νομός	% Διαρροή	Νομός	% Διαρροή
1	Αθήνας	5,34	Αθήνας	5,00	Κοζάνης	4,29	Γρεβενών	1,30	Κοζάνης	1,83	Καστοριά	0,83
2	Κοζάνης	8,00	Κοζάνης	6,40	Αθήνας	4,42	Κοζάνης	1,51	Αρκαδίας	2,13	Κοζάνη	1,26
3	Ιωαννίνων	8,22	Μαγνησίας	7,54	Φωκίδας	5,67	Πρέβεζας	3,07	Φωκίδας	2,40	Άρτα	1,98
4	Περαία	8,61	Ιωαννίνων	7,69	Λάρισας	5,96	Περίας	3,39	Λάρισας	2,40	Αρκαδία	2,95
5	Αν. Αττικής	9,08	Αν. Αττικής	7,73	Φλώρινας	5,99	Φθιώτιδας	3,49	Καρδίτσας	2,80	Γρεβενά	3,06
6	Αρκαδίας	9,22	Περίας	7,96	Περίας	6,09	Ιωαννίνων	3,49	Γρεβενών	3,02	Περία	3,31
7	Λάρισας	9,25	Λάρισας	8,05	Θεσσαλονίκης	6,33	Καρδίτσας	3,66	Άρτας	3,32	Φωκίδα	3,67
8	Θεσσαλονίκης	9,67	Περαία	8,16	Φθιώτιδας	6,44	Αρκαδίας	3,92	Μαγνησίας	3,35	Καρδίτσα	3,86
9	Φλώρινας	9,72	Μεσσηνίας	8,74	Αρκαδίας	6,93	Φλώρινας	3,95	Ιωαννίνων	3,51	Ιωάννινα	4,05
10	Φθιώτιδας	9,83	Καστοριάς	8,80	Καστοριάς	7,02	Μαγνησίας	4,08	Καστοριάς	3,62	Κιλκίς	4,18

ΠΙΝΑΚΑΣ Β1.9 (συνέχεια)

35	Τρικάλων	16,44	Ευβοίας	15,35	Γρεβενών	12,41	Κυκλάδων	7,78	Λευκάδας	6,98	Θεσπρωτία	6,40
36	Κορινθίας	16,80	Κιλκίς	15,54	Λεσβού	12,56	Χαλκιδικής	8,39	Ημαθίας	7,03	Έβρος	6,50
37	Λακωνίας	17,41	Τρικάλων	16,75	Πέλλας	12,59	Ευβοίας	8,70	Έβρου	7,07	Δωδεκάνησα	6,58
38	Σάμου	17,96	Λεσβού	16,25	Χαλκιδικής	12,62	Πέλλας	8,72	Λακωνίας	7,16	Αθήνας	6,67
39	Σερρών	18,31	Σερρών	16,33	Σερρών	13,17	Λακωνίας	9,03	Χανίων	7,51	Εύβοια	6,81
40	Δωδ/νησου	18,38	Αιτ/νίας	16,59	Θεσπρωτίας	14,08	Χανίων	9,17	Δράμας	7,55	Ημαθία	7,24
41	Κερκυρας	19,04	Σάμου	17,12	Καβάλας	14,31	Σάμου	9,21	Δωδεκάνησου	7,79	Ηράκλειο	7,30
42	Ηρακλείου	19,05	Πέλλας	17,61	Αιτ/νίας	14,66	Αιτ/νίας	9,22	Ανατολική Αττικής	7,99	Απυλοκαρνανία	7,46
43	Θεσπρωτίας	19,56	Δωδεκάνησου	17,61	Δωδεκάνησου	14,89	Λασιθίου	9,34	Χαλκιδικής	7,98	Δράμα	7,48
44	Αιτ/νίας	20,23	Λακωνίας	17,84	Ηρακλείου	15,66	Ηλείας	9,41	Ζακύνθου	8,06	Χαλκιδική	7,64
45	Λεσβού	20,41	Λασιθίου	17,96	Λακωνίας	15,74	Κεφαλληνίας	9,45	Ηρακλείου	8,18	Ρέθυμνο	7,74
46	Πέλλας	20,61	Ηρακλείου	18,73	Λασιθίου	16,41	Δωδ/νησου	10,38	Λασιθίου	8,38	Χανιά	8,13
47	Ροδόπης	21,32	Ηλείας	19,33	Ροδόπης	16,43	Ζακύνθου	10,33	Κεφαλληνίας	8,97	Περαίας	8,50
48	Κυκλάδων	21,43	Θεσπρωτίας	19,87	Κερκυρας	16,65	Ηρακλείου	10,82	Περαία	8,99	Ηλεία	9,05
49	Λασιθίου	21,73	Κερκυρας	20,01	Κυκλάδων	17,55	Λευκάδας	11,40	Δυτικής Αττικής	9,27	Λασιθί	9,31
50	Ηλείας	25,25	Κυκλάδων	21,39	Ηλείας	17,68	Ρεθύμνης	11,41	Σάμου	9,30	Ανατολική Αττική	9,81
51	Ρεθύμνης	27,66	Ευρυτανίας	26,42	Ευρυτανίας	22,18	Σερρών	11,44	Ηλείας	10,02	Ζάκυνθος	11,60
52	Ευρυτανίας	30,03	Ρεθύμνης	28,29	Ρεθύμνης	25,99	Ροδόπης	12,94	Ρεθύμνης	10,79	Ροδόπη	12,11
53	Ζακύνθου	30,57	Εάνθης	30,23	Εάνθης	29,73	Ευρυτανίας	16,18	Ροδόπης	14,43	Δυτική Αττική	15,09
54	Εάνθης	35,75	Ζακύνθου	34,63	Ζακύνθου	30,43	Εάνθης	21,71	Εάνθης	17,08	Εάνθη	16,74
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ		12,60	11,55	9,60	6,98	6,09	6,09	6,09	6,09	6,09	6,51	

Πηγή: Έρευνα καταγραφής μαθητικής διαρροής στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, Αθήνα 2008, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, ΥΠΕΠΘ

Από το 1997 έως το 2004 ο νομός Ξάνθης εμφανίζεται σταθερά στις τελευταίες θέσεις του πίνακα με την μεγαλύτερη διαρροή με τη Ροδόπη να εμφανίζεται και αυτή στις δέκα τελευταίες θέσεις του πίνακα. Σε σχέση με τη μειονότητα, στο επίπεδο της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εκτός από τα δημόσια ελληνόφωνα γυμνάσια, γενικά λύκεια και επαγγελματικά λύκεια, λειτουργούν επίσης δύο μειονοτικά γυμνάσια/λύκεια (ένα στην Ξάνθη και ένα στην Κομοτηνή) και δύο ιεροσπουδαστήρια (στην Κομοτηνή και στον Εχίνο). Ο αριθμός των μαθητών της μειονότητας που φοιτά στο γυμνάσιο έχει αυξηθεί θεαματικά τα τελευταία 15 χρόνια.

ii. Προβλήματα – Τάσεις.

Η Π.Α.Μ.Θ. εκτός από τα ιδιαίτερα οικονομικό-κοινωνικά χαρακτηριστικά της, διαθέτει και ιδιαίτερα δημογραφικά χαρακτηριστικά που σχετίζονται άμεσα και πολυδιάστατα με την εκπαιδευτική διαδικασία αυτή καθαυτή αλλά και με την κοινωνική, αναπτυξιακή, πολιτισμική της διάσταση. Ένας μηχανισμός σε περιφερειακή βάση που να συλλέγει, να καταγράφει και να μελετά στοιχεία που να επικεντρώνονται στις ιδιαιτερότητες της Περιφέρειας (πχ σχολική διαρροή, διαπολιτισμικότητα) είναι αναγκαίος για την διαρκή μελέτη του φαινομένου αλλά και για μια εντοπισμένη και εξατομικευμένη αντιμετώπιση των ιδιαιτεροτήτων αυτών.

Αν και τα στοιχεία δεν είναι επαρκή, εξετάζοντας διαχρονικά την εξέλιξη της σχολικής διαρροής⁴⁵ βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό μαθητικής διαρροής παρουσιάζει η ομάδα των μαθητών που “δεν φοίτησαν καθόλου”. Πρόκειται για εκείνους τους μαθητές των οποίων τα απολυτήρια στάλθηκαν από το Δημοτικό στο Γυμνάσιο της περιοχής τους, ακολούθησε η εγγραφή τους στο Μητρώο Μαθητών, αλλά οι ίδιοι δεν εμφανίστηκαν ποτέ. Το ποσοστό αυτών των μαθητών περίπου ισούται με το άθροισμα των ποσοστών των μαθητών που διέρρευσαν στην Α΄, Β΄ και Γ΄ τάξη. Η μαθητική διαρροή μειώνεται από την Α΄ προς τη Γ΄ τάξη. Το ποσοστό μάλιστα των μαθητών που φτάνουν στη Γ΄ τάξη αλλά τελικά δεν παίρνουν απολυτήριο είναι ιδιαίτερα χαμηλό (γενιά μαθητών 2003-04: 0,36%).

Στην γενιά μαθητών 2003-04 παρουσιάζεται μεγάλη διακύμανση στο ποσοστό μαθητικής διαρροής μεταξύ των δεκατριών γεωγραφικών περιφερειών της χώρας (εύρος τιμών από 1,98% έως 9,36%). Η υψηλότερη μαθητική διαρροή στο Γυμνάσιο παρουσιάζεται στην Ανατολική Μακεδονία & Θράκη (9,36%), στην Αττική (7,77%) και στη Δυτική Ελλάδα. Αντιθέτως, η χαμηλότερη μαθητική διαρροή παρουσιάζεται στη Δυτική Μακεδονία (1,98%), στην Ήπειρο (4,30%) και στη Θεσσαλία (4,28%)

Το μεγαλύτερο ποσοστό των μαθητών που “δεν φοίτησαν καθόλου” παρουσιάζεται στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (5,65%) και το μικρότερο στη Δυτική Μακεδονία (1,11%) (Πίνακας Β1.8).

45 Πηγή: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο «4η ΕΡΕΥΝΑ ΜΑΘΗΤΙΚΗΣ ΔΙΑΡΡΟΗΣ» (ΓΕΝΙΑ ΜΑΘΗΤΩΝ 2003-04): Η ΜΑΘΗΤΙΚΗ ΔΙΑΡΡΟΗ ΣΤΗΝ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ (ΓΥΜΝΑΣΙΟ, ΕΝΙΑΙΟ ΛΥΚΕΙΟ, ΤΕΕ)

Βεβαίως το ποσοστό του πληθυσμού με ανώτερη και ανώτατη εκπαίδευση παρουσιάζει μία αύξηση μεταξύ 2001-2013 κατά 11,8 ποσοστιαίες μονάδες στην Π.Α.Μ.Θ. , ξεπερνώντας το ρυθμό ανάπτυξης της ΕΕ-27 αλλά όχι τον αντίστοιχο εθνικό (15,1 μονάδες για τη χώρα και 10,2 μονάδες για ΕΕ-27 αντιστοίχως). Η αύξηση αυτή οφείλεται κυρίως στην ευρύτερη συμμετοχή στην ανώτερη εκπαίδευση (Λύκειο). Έτσι, στην ηλικιακή κλάση 30-34 ετών η Π.Α.Μ.Θ. σήμερα συνεχίζει να υπολείπεται του εθνικού μ.ο. κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες και του ΕΕ-27 μ.ο. κατά 14,2 μονάδες, αφού μόνο το 22,6% του πληθυσμού διαθέτει ανώτατη εκπαίδευση.

Παράλληλα, παρατηρείται μείωση του αριθμού των σχολικών μονάδων (κατά 9% την περίοδο 2006 – 2011) μέσα από καταργήσεις και συγχωνεύσεις σχολείων, αλλά και σημαντικά προβλήματα υποδομών. Τα μεγαλύτερα προβλήματα υποδομών αφορούν είτε σχολικές μονάδες που δεν διαθέτουν δικές τους κτιριακές εγκαταστάσεις και «φιλοξενούνται» σε άλλες μόνιμες ή προσωρινές εγκαταστάσεις, είτε σχολεία τα οποία παρουσιάζουν μεγάλη αύξηση του μαθητικού πληθυσμού, είτε σχολικές μονάδες των οποίων οι εγκαταστάσεις κρίθηκαν «ακατάλληλες» και εγκαταλείφθηκαν.

Η αύξηση του μαθητικού δυναμικού σε αρκετές σχολικές μονάδες – συχνά λόγω αυξημένης συμμετοχής στην εκπαίδευση από ειδικές ομάδες πληθυσμού - αποτελεί μια επιπλέον αιτία για την ανάγκη ανέγερσης νέων διδακτηρίων. Σύμφωνα με στοιχεία της Περιφερειακής Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, καταγράφεται σήμερα, σημαντικός αριθμός σχολικών μονάδων που χρειάζονται νέες εγκαταστάσεις οι οποίες σε μεγάλο ποσοστό αφορούν την υποχρεωτική εκπαίδευση.

Προσχολική αγωγή- Τάσεις

Στην περίοδο 2012-2013 η αύξηση στο σύνολο των μαθητών της Π.Α.Μ.Θ. είναι της τάξης του 0,7% επί των εγγεγραμμένων και αυτό μολονότι οι σχολικές μονάδες μειώθηκαν κατά -3,6% όπως και το διδακτικό προσωπικό μειώθηκε κατά - 2,0%.

Πίνακας 28: Εγγεγραμμένοι μαθητές σε προσχολική αγωγή (2011-12, 2012-13)

Φορέας Σχολικών Μονάδων και Περιφέρεια	Σύνολο Ελλάδας			Άρρενες			Θήλειες		
	2011/ 12	2012/ 13	Μεταβολή %	2011/ 12	2012/ 13	Μεταβολή %	2011/ 12	2012/ 13	Μεταβολή %
Σύνολο Χώρας	165.931	166.576	0,4%	85.137	85.810	0,8%	80.794	80.766	0,0%
Δημόσιες	154.396	155.541	0,7%	79.096	80.049	1,2%	75.300	75.492	0,3%
Ιδιωτικές	11.535	11.035	-4,3%	60.41	5.761	-4,6%	5.494	5.274	-4,0%
Αν. Μακεδονία Θράκη	9.231	9.292	0,7%	47.45	4.774	0,6%	4.486	4.518	0,7%
Κεντρική Μακεδο-	31.099	31.238	0,4%	15.912	16.019	0,7%	15.187	15.219	0,2%

νία									
Δυτική Μακεδονία	4.851	4.828	-0,5%	2.491	2.495	0,2%	2.360	2.333	-1,1%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 29: Σχολικές μονάδες προσχολικής αγωγής και διδακτικό προσωπικό (2011-12, 2012-13)

Φορέας Σχολικών Μονάδων και Περιφέρεια	Σχολικές Μονάδες			Διδακτικό Προσωπικό		
	2011/12	2012/13	Μεταβολή %	2011/12	2012/13	Μεταβολή %
Σύνολο Χώρας	5.861	5.792	-1,2%	14.018	13.853	-1,2%
Δημόσιες	5.401	5.309	-1,7%	13.320	13.155	-1,2%
Ιδιωτικές	460	483	5,0%	698	698	0,0%
Αν. Μακεδονία Θράκη	358	345	-3,6%	798	782	-2,0%
Κεντρική Μακεδονία	1080	1072	-0,7%	2.597	2.615	0,7%
Δυτική Μακεδονία	210	203	-3,3%	457	446	-2,4%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πρωτοβάθμια εκπαίδευση-Τάσεις

Την περίοδο 2012-2013 μειώθηκαν και οι σχολικές Α-βάθμιες μονάδες κατά -1,7% και το εκπαιδευτικό προσωπικό κατά -3,4% κάνοντας την αναλογία μαθητή / διδάσκοντα από 8,8 σε 9, αναλογία που όμως συνεχίζει να είναι ευνοϊκότερη του εθνικού μέσου όρου (9,6) και πολύ ευνοϊκότερη των μ.ο. Ευρωπαϊκών κρατών-μελών⁴⁶.

Πίνακας 30: Εγγεγραμμένοι και αποφοιτήσαντες μαθητές από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (2011-12, 2012-13)

Φορέας Σχολικών Μονάδων και Περιφέρεια	Εγγεγραμμένοι			Αποφοιτήσαντες		
	2011/12	2012/13	Μεταβολή %	2011/12	2012/13	Μεταβολή %
Σύνολο Χώρας	633.291	630.043	-0,5%	104.497	101.694	-2,7%
Δημόσιες	590.070	588.832	-0,2%	97.595	95.041	-2,6%
Ιδιωτικές	43.221	41.211	-4,7%	6.902	6.653	-3,6%
Αν. Μακεδονία Θράκη	36.610	36.100	-1,4%	5.997	5.760	-4,0%
Κεντρική Μακεδονία	113.769	112.839	-0,8%	19.173	18.532	-3,3%

⁴⁶ Eurostat 2012: Βέλγιο 21,5, Γερμανία 16,0, Ισπανία 13,4, Ιρλανδία 16,2, Γαλλία 18,9, Ιταλία 12,1, Κύπρος 14,0, κλπ. Από όλα τα κράτη μέλη μόνο το Λουξεμβούργο παρουσίαζε ευνοϊκότερη αναλογία από την Ελλάδα με 9,2 μαθητές ανά διδάσκοντα.

Δυτική Μακεδονία	16.425	16.084	-2,1%	2.883	2.723	-5,5%
-------------------------	--------	--------	-------	-------	-------	-------

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 31: Σχολικές μονάδες και διδακτικό προσωπικό (2011-12, 2012-13)

Φορέας Σχολικών Μονάδων και Περιφέρεια	Σχολικές Μονάδες			Διδακτικό Προσωπικό		
	2011/12	2012/13	Μεταβολή %	2011/12	2012/13	Μεταβολή %
Σύνολο Χώρας	4.746	4.698	-1,0%	67.314	65.557	-2,6%
Δημόσιες	4.392	4.350	-1,0%	63.396	61.726	-2,6%
Ιδιωτικές	354	348	3918,0%	3.831	3.831	0,0%
Αν. Μακεδονία Θράκη	406	399	-1,7%	4.179	4.035	-3,4%
Κεντρική Μακεδονία	768	766	-0,3%	12.086	12.077	-0,1%
Δυτική Μακεδονία	163	157	-3,7%	2.005	1.931	-3,7%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Δευτεροβάθμια εκπαίδευση-Τάσεις

Η φοίτηση στο γυμνάσιο τείνει να γενικευτεί. Το ένα τέταρτο περίπου φοιτά σε σχολεία αποκλειστικά για τη μειονότητα (μειονοτικό γυμνάσιο ή ιεροσπουδαστήριο), ενώ τα τρία τέταρτα των μαθητών βρίσκονται στα δημόσια γυμνάσια. Όμως παρά τη σαφέστατη βελτίωση που παρατηρείται, μέχρι πρόσφατα υπήρχαν φαινόμενα συχνής επανάληψης τάξεων ή εγκατάλειψης του σχολείου. Για τη γενιά που αποφοίτησε από το δημοτικό το 1997-98, η διαρροή από το γυμνάσιο ήταν 65%.

Παρόλο που το ποσοστό της μαθητικής διαρροής παραμένει ψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο, μεγάλη είναι η αύξηση της πρόσβασης των μειονοτικών μαθητών και στο επίπεδο του λυκείου. Σημαντικό ποσοστό μαθητών ακολουθεί επίσης τα σχολεία τεχνικής εκπαίδευσης.

Πίνακας 32: Μειονοτικοί μαθητές γυμνασίου / Νομοί Ξάνθης και Ροδόπης

Σχολικό Έτος	Δημόσια	Μειονοτικά	Ιερ/στήρια	Σύνολο
1991-92	504	262	175	941
2002-03	2.089	659	188	2.936
2006-07	2.410	714	304	3.428
2009-10	2.640	668	273	3.581

Πίνακας 33: Μειονοτικοί μαθητές λυκείου και τεχνικής εκπαίδευσης / Νομοί Ξάνθης και Ροδόπης

Σχολικό Έτος	Δημόσια Λύκεια	Μειονοτικά λύκεια	Τεχνική εκπαίδευση	Σύνολο
1989-90	49	55	127	231
2002-03	431	330	465	1.226
2006-07	807	416	773	1.996
2009-10	1.098	443	1.061	2.602

Πηγή: Όλα τα στοιχεία για τη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης και το εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχουν αντληθεί από την ιστοσελίδα του προγράμματος στο <http://www.museduc.gr/el/>

Από τα παραπάνω γίνεται εμφανές ότι οι κύριες ανάγκες στην Π.Α.Μ.Θ. είναι οι εξής:

- η βελτίωση των εκπαιδευτικών υποδομών σε όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης και κυρίως εκεί που καταγράφονται μεγάλες ελλείψεις,
- η αναβάθμιση του μορφωτικού επιπέδου με την καταπολέμηση της σχολικής διαρροής,
- η επέκταση/βελτίωση των δεξιοτήτων με δράσεις επαγγελματικής κατάρτισης και δια βίου μάθησης και η διασύνδεση της γνώσης με την τοπική οικονομία αφού η εκπαίδευση συνδέεται τόσο με την επαγγελματική εξέλιξη και την κινητικότητα των εργαζόμενων όσο και με την εν γένει περιφερειακή ανάπτυξη,
- η ύπαρξη μόνιμου περιφερειακού μηχανισμού καταγραφής, μελέτης, παρακολούθησης και αξιολόγησης του ποσοστού, των αιτιών σχολικής διαρροής και των παραγόντων που συμβάλουν σε αυτή, και
- η συνεργασία και ο συντονισμός των δομών εκπαίδευσης και κατάρτισης και σύνδεσης της κατάρτισης με τις παρούσες και μελλοντικές ανάγκες της Περιφέρειας.

iii. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες.

Η περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης παρουσίαζε σταθερά - και για περισσότερο από μια δεκαετία - αυξητική τάση στην πρόσβαση των μαθητών στην εκπαίδευση. Ο αριθμός των μαθητών που εγγράφονται στην προσχολική εκπαίδευση είναι σταθερά αυξανόμενος, ο δείκτης σχολικής διαρροής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση έχει σταθεροποιηθεί σε χαμηλά επίπεδα και ο δείκτης πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση έχει αυξηθεί. Αυτό δηλώνει μια σταθερά θετική στάση, απέναντι στην εκπαίδευση, ειδικά από ομάδες που παλαιότερα παρουσίαζαν χαμηλά ποσοστά φοίτησης όπως για παράδειγμα η μουσουλμανική μειονότητα. Η συμμετοχή σε προγράμματα Δία Βίου Μάθησης μπορεί αφενός να καλύψει τα κενά που δημιουργούνται λόγω της σχολικής διαρροής και να αποκαταστήσει μέρος του ελλείμματος γνώσης ειδικά προς την κατεύθυνση της απόκτησης των ικανοτήτων που υπογραμμίζει η Δια Βίου Μάθηση, αφετέρου να υλοποιήσει δράσεις στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της εκπαίδευσης των ευπαθών ομάδων (μέσω ΚΕΣΠΕΜ, ΚΕΟ και άλλων δομών) αλλά και της κοινωνικής τους ένταξης.

Η χρήση των νέων τεχνολογιών μπορεί επίσης να λειτουργήσει υποστηρικτικά της κλασικής φοίτησης.

Η επιμόρφωση τέλος των επιμορφωτών σε θέματα διαπολιτισμικής εκπαίδευσης είναι κομβικό σημείο αφού οι επιμορφωτές επιφορτίζονται με έργο τόσο εκπαιδευτικό όσο και κοινωνικοποιητικό στην κατεύθυνση της κοινωνικής ένταξης των ομάδων που επιμορφώνουν.

7.4. Πολιτική Προστασία – Περιβαλλοντική Ποιότητα

7.4.1. Πολιτική Προστασία - Κίνδυνοι

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Πλημμύρες

Το μεγαλύτερο πρόβλημα φυσικών καταστροφών στην Περιφέρεια αποτελούν τα πλημμυρικά φαινόμενα.

Οι σημαντικές πλημμύρες που σημειώθηκαν κατά το παρελθόν στα δύο Υδατικά Διαμερίσματα που αφορούν την Περιφέρεια Α.Μ.Θ. περιλαμβάνουν:

Για το ΥΔ 11 τις περιοχές:

- κάμπος των Τεναγών Φιλίππων (ΠΕ Καβάλας),
- χαμηλές περιοχές της κλειστής λεκάνης Οχυρού (Κ. Νευροκοπίου, ΠΕ Δράμας),

ενώ για το ΥΔ 12:

- το δέλτα του π. Νέστου (δεξιά και αριστερή όχθη),
- την πεδιάδα Ξάνθης,
- την πεδιάδα Κομοτηνής,
- τις χαμηλές περιοχές των χειμάρρων της Αλεξανδρούπολης (ρέμα Απόκριμο και Αράπης),
- τις παραποτάμιες περιοχές της λεκάνης του π. Έβρου.

Τα εντονότερα και συχνότερα πλημμυρικά φαινόμενα παρουσιάζονται στην πεδινή περιοχή της Π.Ε. Έβρου. Για την περιοχή του Έβρου έχει ήδη ολοκληρωθεί η Α' φάση του Σχεδίου Διαχείρισης Πλημμυρών. Η επιλογή του ως πιλοτικού έργου έγινε λόγω των σοβαρών συμβάντων που καταγράφονται στις περιοχές γύρω από τον ποταμό που οφείλονται στο μεγάλο μέγεθος της διεθνούς λεκάνης απορροής του.

Ειδικότερα το συνολικό μήκος του ποταμού είναι 528 km, από τα οποία τα 310 km ανήκουν στην Βουλγαρία, ενώ 208 km αποτελούν τα σύνορα της Ελλάδας με τη Βουλγαρία και την Τουρκία. Η λεκάνη απορροής του ποταμού μοιράζεται ανάμεσα στα τρία κράτη ως εξής:

- τα 35.085 km² (66,2%) ανήκουν στην Βουλγαρία,
- τα 14.575 km² (27,5%) ανήκουν στην Τουρκία, και
- τα 3.340 km² (6,3%) ανήκουν στην Ελλάδα.

Το μέγεθος του προβλήματος γίνεται φανερό από την εκτίμηση του «μέσου οικονομικού κόστους των ζημιών ανά πλημμυρικό γεγονός» που υπολογίζεται μέχρι και 2,53 meuro (Πηγή: Σχέδιο Διαχείρισης Πλημμυρών Λεκάνης Απορροής Έβρου - ΥΠΕΚΑ, 2014).

Ειδικότερα το σύνολο των αποζημιώσεων που παρείχε ο ΕΛΓΑ στις περιοχές για τα 18 σημαντικότερα πλημμυρικά φαινόμενα στην περιοχή του Έβρου ανέρχεται σε 18,8 εκ. € τρέχουσες τιμές ή 23,1 εκ. € σε τιμές 2012. Στις περιοχές στις οποίες η ζημιά από την κάθε πλημμύρα κρίθηκε σημαντική, επλήγησαν 303.054 στρέμματα (και 275 δένδρα). Η μέση αποζημίωση ανά στρέμμα ανήλθε σε 76,4 € (σε τιμές 2012). Η ζημιά που προκάλεσαν οι σημαντικές πλημμύρες στη φυτική παραγωγή δεν αντικατοπτρίζεται πλήρως στο ύψος των αποζημιώσεων που παρέσχε ο ΕΛΓΑ, δεδομένου ότι οι αποζημιώσεις αυτές καλύπτουν συνήθως μέρος της απολεσθείσας (λόγω πλημμύρας) παραγωγής αγροτικών προϊόντων και της αξίας της.

Περιοχές υψηλής πλημμυρικής επικινδυνότητας είναι επίσης οι πεδιάδες της Ξάνθης, Κομοτηνής, των τεναγών Φιλίππων, τμήματος του ποταμού Αγγίτη (Π.Ε. Δράμας), του ρέματος Μαρμαρά (ΠΕ Καβάλας), περιοχές των ποταμών Άρδα και Ερυθροποτάμου καθώς και του κάμπου της Χρυσούπολης και της Ελευθερούπολης. Στις πεδιάδες της Ξάνθης και της Κομοτηνής έχουν γίνει κάποιες διευθετήσεις ρεμάτων οι οποίες μπορεί να επαρκούν για συνήθεις αλλά όχι για υψηλές βροχοπτώσεις⁴⁷. Στην περιοχή του Έβρου ποταμού έχουν κατασκευαστεί σημαντικά αντιπλημμυρικά έργα, που όμως δεν προστατεύουν επαρκώς, κύρια λόγω:

- του τρόπου διαχείρισης των ανάντη ταμιευτήρων στη Βουλγαρία, και
- της μείωσης των αναγκαίων εκτάσεων για την εκτόνωση των πλημμυρών.

Αν και στο παρελθόν έχουν χρηματοδοτηθεί σχετικά έργα από το πρόγραμμα διασυνοριακής συνεργασίας Ελλάδα-Βουλγαρία, αυτά έχουν κατευθυνθεί κυρίως προς συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης. Ακόμη και σήμερα σημειώνεται πλήρης απουσία κοινών ή συντονισμένων σχεδίων διαχείρισης στη βάση της διεθνούς λεκάνης απορροής των διακρατικών ποταμών (Νέστος, Έβρος-Άρδας).

Επιπρόσθετα, εκτιμάται ως σημαντική η ανάγκη υλοποίησης δράσεων ορεινής υδρονομίας στις λεκάνες απορροής των ποταμών και των χειμάρρων με σκοπό την ενίσχυση της αντιπλημμυρικής προστασίας των κατάντη περιοχών⁴⁸. Ως εκ τούτου, για την προστασία των οικισμών αλλά και μεγάλων αγροτικών εκτάσεων υψηλής παραγωγικής αξίας απαιτούνται πρόσθετα αντιπλημμυρικά έργα.

Δασικές Πυρκαγιές

Σύμφωνα με έρευνα⁴⁹ που αφορά τις δασικές πυρκαγιές της Περιφέρειας για την περίοδο 1983 έως 2005, ο συνολικός αριθμός των συμβάντων ανήλθε σε 2.690, ενώ οι συνολικές καμένες εκτάσεις στα 802.113 στρ. Η μέση ένταση των πυρκαγιών υπολογίστηκε σε 298 στρ. καμένης έκτασης ανά περιστατικό. Κατά μέσο όρο, κάθε χρόνο στην Περιφέρεια εκδηλώνονταν περίπου 117 πυρκαγιές και καίγο-

⁴⁷ Όπως μαρτυρούν τα εκτεταμένα πλημμυρικά φαινόμενα κατά το χειμώνα 2014-15 στις περισσότερες περιοχές, το Μάρτιο του 2013 στα τεναγή, το Φεβρουάριο 2012 στην Ξάνθη, κλπ

⁴⁸ Μειώνοντας την ποσότητα και κυρίως την ορμή των υδάτων.

⁴⁹ Τσαγκάρη Κ., Καρέτσος Γ. και Προύτσος Ν., 2011. *Δασικές πυρκαγιές Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης, 1983-2005*. Έκδ. WWF Ελλάς και ΕΘΙΑΓΕ-ΙΜΔΟ & ΤΔΠ.

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
 νταν 34.874 στρ. που αφορούσαν κυρίως δασικές εκτάσεις (91,8% των καμένων εκτάσεων). Από την κατανομή των καμένων εκτάσεων στις Περιφερειακές Ενότητες προέκυψε ότι η ΠΕ Καβάλας θεωρείται η πλέον πυρόπληκτη στην Περιφέρεια, όπου το σύνολο των καμένων εκτάσεων για τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο αντιστοιχεί στο 21% της έκτασης της ΠΕ, ενώ εμφάνισε και τα μεγαλύτερης έντασης περιστατικά.

Ειδικά για τις περιοχές που εποπτεύονται από το δασαρχείο Καβάλας αλλά και την ιδιαίτερα ευαίσθητη περιοχή για εκδήλωση πυρκαγιών Νήσο Θάσο (δασαρχείο Θάσου) προκύπτει ότι το 2008 έγιναν οι μεγαλύτερες καταστροφές περιοχών

Πίνακας 34: Καμένες εκτάσεις σε Καβάλα και Θάσο (στρέμματα)

Έτος	Δασαρχείο Καβάλας	Δασαρχείο Θάσου
2002	315,55	3,75
2003	429.81	0,35
2004	46,35	130,22
2005	53,43	8,06
2006	222.99	5,50
2007	328.95	1,83
2008	823,04	500.48
2009	187.50	10,97
2010	48.00	2.09
2011	148,45	2,40
ΣΥΝΟΛΟ	2.604,08	665,65

Πηγή: Δ/νση Δασών Καβάλας

Για τις υπόλοιπες περιοχές, σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία των Δασαρχείων και Διευθύνσεων Δασών της Περιφέρειας που αφορούν τις αναδασωτέες εκτάσεις⁵⁰, προκύπτει ότι η μεγαλύτερη έκταση αναδασωτέων περιοχών – με σημαντική διαφορά από τις υπόλοιπες Περιφερειακές Ενότητες– εντοπίζεται στην ΠΕ Έβρου (Δασαρχείο Αλεξανδρούπολης).

Πίνακας 35: Αναδασωτέες εκτάσεις λόγω πυρκαγιάς ή εκχέρσωσης (2007-2011)

ΔΑΣΑΡΧΕΙΑ /ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΔΑΣΩΝ ⁵¹	Εκτάσεις (στρ.)
ΔΡΑΜΑΣ	2.854,5
ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	27,0
ΞΑΝΘΗΣ	292,0
ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗΣ	113,8

⁵⁰ Οι αναδασωτέες εκτάσεις δείχνουν το μέγεθος των καταστροφών που προκλήθηκαν από πυρκαγιές και σε μικρότερο βαθμό από εκχερσώσεις.

⁵¹ Δεν περιλαμβάνεται το δασαρχείο Σουφλίου

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	74.613,0
ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ	11,0
Δ/ΝΣΗ ΔΑΣΩΝ ΡΟΔΟΠΗΣ	2.382,5
Δ/ΝΣΗ ΔΑΣΩΝ ΚΑΒΑΛΑΣ*	1.101,0
ΣΥΝΟΛΟ	81.394,8

*Αφορά αναδάσωτικές εργασίες των ετών 2002 και 2003

Πηγή: ΠΠΧΣΑΑ Α.Μ.Θ.

Σεισμοί

Σύμφωνα με το νέο χάρτη σεισμικής επικινδυνότητας, η Π.Α.Μ.Θ. ανήκει στις Ζώνες:

- I (χαμηλής σεισμικής επικινδυνότητας) και
- II (μεσαίας σεισμικής επικινδυνότητας).

Στη Ζώνη II κατατάσσεται μόνο ο Δήμος Σαμοθράκης της ΠΕ Έβρου, ενώ το υπόλοιπο τμήμα της Περιφέρειας ανήκει στη Ζώνη I. Πρόσφατοι σεισμοί στην Περιφέρεια εντοπίζονται στη θαλάσσια περιοχή νότια της Σαμοθράκης όπου τον Ιούλιο του 2013 πραγματοποιήθηκε σεισμός μεγέθους 5,3 Ρίχτερ ενώ το Μάιο του 2014 σεισμός μεγέθους 6,5 Ρίχτερ και το Νοέμβριο 4 Ρίχτερ⁵².

Διάβρωση

Κατά μήκος της ακτογραμμής της Περιφέρειας εντοπίζονται:

- περίπου 100 χλμ. βραχώδεις - υψηλές ακτές και 70 χλμ. λοφώδεις - μέσου ύψους ακτές, αποτελούμενες από μικρής ως μέσης αντοχής γεωλογικούς σχηματισμούς, οι οποίοι υφίστανται μέτρια ως έντονη διάβρωση και υποχώρηση, και
- 110 χλμ. περίπου αμμώδεις - χαμηλές ακτές στις οποίες περιλαμβάνονται και τέσσερα δέλτα ποταμών (Στρυμόνα, Νέστου, Φιλιούρη-Λίσου, και Έβρου) και λιμνοθαλασσών.

Σημαντικές ανάγκες προκύπτουν για την προστασία από τη διάβρωση της παράκτιας ζώνης της Π.Α.Μ.Θ., ειδικά στην Π.Ε. Καβάλας και στο Δήμο Αλεξανδρούπολης. Αναλυτικότερα, στην Π.Α.Μ.Θ. εντοπίζονται τέσσερεις κύριες περιοχές που έχουν ανάγκη προστασίας από τη διάβρωση:

- παραλιακή ζώνη Αλεξανδρούπολης (αντιστήριξη του παραλιακού μετώπου),
- ακτή Ραψάνης/Δήμος Καβάλας, (αποτροπή κατάρρευσης έργων στην ακτή από διάβρωση και υποσκαφή),
- παραλία Κάριανης/Δήμος Παγγαίου (εφαρμογή ήπιων τεχνικών ελέγχου της διάβρωσης), και
- έργα διευθέτησης στον ποταμό Έβρο και δημιουργία υγρών λιβαδιών μεταξύ του θαλάσσιου μετώπου και των καλλιεργειών (αντιμετώπιση της υφαλμύρωσης).

⁵² www.earthquakes.gr

Άλλες περιοχές με ανάγκες προστασίας από την διάβρωση είναι οι ακτές της Θάσου και Τούζλας, η ακτή Καλαμίτσας και Περιγιαλίου (Δήμος Καβάλας), η παράκτια περιοχή από τη Νέα Πέραμο έως και την παραλία Κάριανης, τα παράλια του Δήμου Μαρωνείας-Σαπών και η περιοχή νοτίως της πεδιάδας του ποταμού Νέστου.

Σημαντικό πρόβλημα προσχώσεων αντιμετωπίζει η λιμνοθάλασσα Βιστωνίδα, η οποία θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική εξαιτίας των πολλαπλών χρήσεων που εντοπίζονται σε αυτήν και ειδικά ως υγρότοπου και προστατευόμενης περιοχής. Επίσης πρόβλημα διάβρωσης εντοπίζεται και στην παράκτια περιοχή του Δέλτα του Νέστου.

ii. Προκλήσεις - ευκαιρίες

Όσον αφορά τη διαχείριση φυσικών κινδύνων, στην περιφέρεια εντοπίζονται ζώνες πλημμυρικού κινδύνου (κυρίως σε γειτνίαση με το Νέστο και τον Έβρο), ζώνες κινδύνου δασικών πυρκαγιών και ζώνες κινδύνου διάβρωσης (κυρίως στις ακτές). Όσον αφορά τους λοιπούς κινδύνους, από τις μονάδες που βρίσκονται εγκατεστημένες στην Π.Α.Μ.Θ., σημαντική απειλή αποτελούν κυρίως η βιομηχανία λιπασμάτων και τα διυλιστήρια πετρελαίου. Πέρα από τη σταδιακή υποβάθμιση του περιβάλλοντος λόγω μικρών διαρροών και εκπομπών κατά τη συνήθη λειτουργία των εγκαταστάσεων, υπαρκτός είναι ο κίνδυνος πρόκλησης ενός μεγάλου ατυχήματος.

Πρόκληση αποτελεί σήμερα η αντιμετώπιση των πλημμυρικών φαινομένων και των δασικών πυρκαγιών (που εντείνονται λόγω κλιματικής αλλαγής), η στήριξη των συστημάτων πολιτικής προστασίας, και η ενημέρωση/ευαισθητοποίηση του κοινού.

Στην Αυτοτελή Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας υπάγονται οι αρμοδιότητες που ασκεί η Περιφέρεια (σύμφωνα με τον Οργανισμό της Περιφέρειας, άρθρο 30) και αφορούν το συντονισμό και την επίβλεψη του έργου της πολιτικής προστασίας για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται ο συντονισμός όλων των υπηρεσιών της Περιφέρειας, καθώς και του λοιπού δημόσιου και ιδιωτικού δυναμικού και μέσων για την εξασφάλιση της ετοιμότητας, την αντιμετώπιση των καταστροφών και την αποκατάσταση των ζημιών. Τη Διεύθυνση απαρτίζουν πέντε τμήματα ένα για κάθε Περιφερειακή Ενότητα της Περιφέρειας. Ειδικότερα οι αρμοδιότητες της Αυτοτελούς Διεύθυνσης Πολιτικής Προστασίας περιλαμβάνουν τα εξής:

- συντονισμό και η επίβλεψη του έργου της πολιτικής προστασίας για την πρόληψη, ετοιμότητα, αντιμετώπιση και αποκατάσταση των καταστροφών,
- ευθύνη για την εφαρμογή του ετήσιου εθνικού σχεδιασμού πολιτικής προστασίας, κατά το σκέλος που τα οικεία προγράμματα, μέτρα και δράσεις εφαρμόζονται σε επίπεδο περιφέρειας,

- υποβολή εισήγησης στον Γενικό Γραμματέα Πολιτικής Προστασίας για την έκδοση απόφασης κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης πολιτικής προστασίας, στις περιπτώσεις τοπικών καταστροφών,
- έκδοση αποφάσεων κήρυξης κατάστασης έκτακτης ανάγκης, προκειμένου για τοπικές καταστροφές μικρής έντασης,
- σχεδιασμό και η οργάνωση θεμάτων πρόληψης, ενημέρωσης και αντιμετώπισης των καταστροφών ή καταστάσεων έκτακτης ανάγκης, καθώς και διάθεση και συντονισμό της δράσης του απαραίτητου δυναμικού και μέσων,
- συντονισμό όλων των υπηρεσιών της περιφέρειας, καθώς και του δημόσιου και ιδιωτικού δυναμικού και μέσων για την εξασφάλιση της ετοιμότητας, την αντιμετώπιση των καταστροφών και την αποκατάσταση των ζημιών,
- συμμετοχή στην εκπόνηση προγραμμάτων αντιπυρικής προστασίας δασικών εκτάσεων και συνεργασίας με τους αρμόδιους φορείς, για τη δασοπυρόσβεση, και
- συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς για την καταστολή των δασικών πυρκαγιών.

Γενικά το σύστημα Πολιτικής Προστασίας στην Περιφέρεια δεν παρουσιάζει αυξημένες δυνατότητες και αποτελεσματικότητα, σύμφωνα με τις εκθέσεις ESPON, για την αντιμετώπιση της τρωτότητας και προσαρμογής στους κινδύνους λόγω της κλιματικής αλλαγής. Μία καλή βάση για την αντιμετώπιση έκτακτων καταστάσεων πλημμυρών αποτελούν οι προσπάθειες συνεργασίας που έγιναν στο παρελθόν με τις γειτονικές χώρες (Βουλγαρία, Τουρκία) κυρίως για την εγκατάσταση συστημάτων έγκαιρης προειδοποίησης/πληροφόρησης και ενημέρωσης των αρμόδιων υπηρεσιών και των πολιτών. Η σύνταξη ενιαίων/συντονισμένων μελετών και εργαλείων σχεδιασμού με αντικείμενο την αντιμετώπιση των πλημμυρικών φαινομένων αποτελεί επίσης προτεραιότητα που προωθείται συστηματικά τα τελευταία χρόνια.

Ενδεικτικά προγράμματα συνεργασίας για το θέμα της πρόληψης και αντιμετώπισης κινδύνων είναι:

- Το πρόγραμμα FLINKMAN για την ανάπτυξη ενός κατάλληλου πλαισίου πρόληψης - ετοιμότητας - απόκρισης - αποκατάστασης πλημμυρών.
- Το MONITOR II για τη βελτίωση της παροχής πληροφοριών για τη διαχείριση των καταστροφών.
- Το δίκτυο FLAPP που είχε στόχο την ολοκληρωμένη διαχείριση της λεκάνης των ποταμών σε παραμεθόριες περιοχές.

7.4.2. Περιβαλλοντική Ποιότητα – Αέριοι Ρύποι

Η περιβαλλοντική ποιότητα ζωής στην Π.Α.Μ.Θ. επηρεάζεται από τους εξής παράγοντες:

Αστικά Λύματα - Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων

Κύριο πρόβλημα είναι τα αστικά λύματα οικισμών και τα απόβλητα των κτηνοτροφικών και των μεταποιητικών μονάδων, καθώς και η μόλυνση του ποταμού Νέστου –και του ποταμού Έβρου. Τα μεγάλα αστικά κέντρα της περιοχής διαθέτουν Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων (ΕΕΛ) και προγραμματίζεται σε όλες τις περιπτώσεις η επέκταση των δικτύων αποχέτευσης για την ένταξη και γειτονικών οικισμών. Από τους υπόλοιπους οικισμούς λίγοι δεν διαθέτουν ΕΕΛ (ενώ κάποιοι άλλοι ούτε αποχετευτικό δίκτυο) και θεωρούνται σημειακές πηγές ρύπανσης. Τα σημαντικότερα προβλήματα στη διαχείριση των αστικών λυμάτων προκύπτουν από την παραγόμενη λυματολάσπη στις υφιστάμενες ΕΕΛ. Μέχρι σήμερα δεν υπάρχει καμία εγκατάσταση επεξεργασίας της παραγόμενης ιλύος με αποτέλεσμα η τελική της διάθεση να είναι προβληματική.

Στερεά Απορρίμματα

Η διαχείριση των Αστικών Στερεών Αποβλήτων - αν και έχει βελτιωθεί σημαντικά κατά τα τελευταία χρόνια μετά και την ολοκλήρωση των έργων διαχείρισης σε επίπεδο Περιφέρειας - παραμένει προβληματική σε μεγάλο βαθμό. Στο σύνολο της Περιφέρειας εντοπίζονται διάσπαρτοι χώροι ανεξέλεγκτης απόθεσης απορριμμάτων, ενώ αναφέρονται σοβαρά προβλήματα από την ανεξέλεγκτη απόρριψη αδρανών υλικών, καθώς και αγροτικών και κτηνοτροφικών απορριμμάτων και υπολειμμάτων. Ακόμα σε όλους τους χώρους διάθεσης απορριμμάτων καταλήγουν επίσης ανεπεξέργαστες ποσότητες σφαγίων από κρεαταγορές, σφαγεία, κρεοπωλεία, αναμειγμένα με τα οικιακά απορρίμματα, αποτελώντας εστίες μικροβιακής μόλυνσης για τους εργαζόμενους στους εκάστοτε χώρους.

Βιομηχανία

Η βιομηχανία συνδέεται με ένα σύνολο σημαντικών προβλημάτων όπως τις αέριες εκπομπές, τις μεγάλες ποσότητες υγρών και στερεών αποβλήτων που παράγουν και την ανεπάρκεια εφαρμογής χωρικού σχεδιασμού για τη διαχείρισή τους. Από τις μονάδες που βρίσκονται εγκατεστημένες στην Π.Α.Μ.Θ., σημαντική απειλή αποτελούν κυρίως η βιομηχανία λιπασμάτων, τα διυλιστήρια πετρελαίου και η (ενδεχόμενη) εξορυκτική βιομηχανία χρυσού. Πέρα από τη σταδιακή υποβάθμιση του περιβάλλοντος λόγω διαρροών και εκπομπών κατά τη συνήθη λειτουργία των εγκαταστάσεων, υπαρκτός είναι και ο κίνδυνος πρόκλησης μεγάλου βιομηχανικού ατυχήματος. Ειδικότερα οι εγκαταστάσεις της οδηγίας SEVEZO, για την πρόληψη και αντιμετώπιση βιομηχανικών ατυχημάτων στη Περιφέρεια, είναι 18 εκ των οποίων 7 στην ΠΕ Έβρου, 4 στην ΠΕ Καβάλας, 3 στην ΠΕ Ξάνθης και από 2 στην ΠΕ Ροδόπης και Δράμας (Δ/νση Πολιτικής Προστασίας Π.Α.Μ.Θ., 2015). Για τις εγκαταστάσεις αυτές απαιτείται η εκπόνηση Σχεδίου Αντιμετώπισης Τεχνολογικών Ατυχημάτων Μεγάλης έκτασης (ΣΤΑΜΕ).

Γεωργία - Κτηνοτροφία - Υδατοκαλλιέργειες

Η κυριότερη περιβαλλοντική πίεση που ασκείται στο φυσικό περιβάλλον από τις δραστηριότητες του πρωτογενή τομέα είναι αποτέλεσμα της εντατικοποίησης της παραγωγής και της αυξημένης χρήσης λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων. Είναι σημαντικό ότι μεγάλο μέρος των καλλιεργούμενων εκτάσεων

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
περιλαμβάνεται σε περιοχές μεγάλης οικολογικής σημασίας (περιοχές Ramsar και Natura), γεγονός που υποδηλώνει την ανάγκη ολοκληρωμένης διαχείρισης των ασκούμενων γεωργικών δραστηριοτήτων (καθορισμός των επιτρεπόμενων δραστηριοτήτων, ορισμός και εφαρμογή ορθών πρακτικών), απαραίτητης για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και της γεωργικής παραγωγής.

Σχετικά με την κτηνοτροφία οι κυριότερες περιβαλλοντικές πιέσεις αφορούν στην υπερβόσκηση και στην παραγωγή σημαντικών ποσοτήτων αποβλήτων που αποτελούν αιτίες ρύπανσης κυρίως των υδάτινων συστημάτων. Το γεγονός αυτό καθιστά απαραίτητη την υλοποίηση/λειτουργία των απαιτούμενων υποδομών περιβαλλοντικής προστασίας. Στις βοσκήσιμες γαίες απαιτείται η εκπόνηση διαχειριστικού σχεδίου βόσκησης της κάθε περιοχής, με πρωτοβουλία της Περιφέρειας, που αποτελεί βασικό στοιχείο για τον καθορισμό της βοσκοϊκανότητας αλλά και τη ρύθμιση ζητημάτων για την άσκηση της κτηνοτροφίας στις περιοχές αυτές.

Ατμοσφαιρική ρύπανση

Στην Περιφέρεια, υπάρχουν δύο σταθμοί μέτρησης που διαχειρίζεται το ΔΠΘ (τμήμα Μηχανικών Περιβάλλοντος): ένας στην Καβάλα και ένας στην Ξάνθη. Υπάρχει επίσης σχέδιο μόνιμης εγκατάστασης σταθμών στις πόλεις Ορεστιάδα, Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή και Δράμα για την παροχή ενδείξεων ατμοσφαιρικής ρύπανσης, κυρίως όσον αφορά το πρόβλημα της αιθαλομίχλης (αιωρούμενα στερεά), αλλά και άλλων ατμοσφαιρικών ρύπων.

Οι δύο υπό λειτουργία σταθμοί δεν έχουν ενταχθεί ακόμα στο Εθνικό Δίκτυο Παρακολούθησης της Ατμοσφαιρικής Ρύπανσης και δεν έχουν παράγει συνολικά στατιστικά στοιχεία εξαιτίας της πρόσφατης έναρξης λειτουργίας τους. Βάσει των πρώτων μετρήσεων σε Καβάλα και Ξάνθη υπάρχουν σημαντικές ενδείξεις για υπέρβαση των επιτρεπόμενων ορίων σε σημαντικό αριθμό ημερών σχετικά με τις μέσες ημερήσιες και ωριαίες τιμές των PM₁₀ και PM₂₄ (πηγή: ΣΜΠΕ ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014 -2020). Στην αυξημένη τιμή αερίων ρύπων⁵³ συμβάλλουν τα τελευταία χρόνια - λόγω αύξησης της τιμής του πετρελαίου θέρμανσης - η γενικευμένη χρήση καυσοξύλων και pelets και η μακρά περίοδος χαμηλών θερμοκρασιών της περιοχής.

Αστικό περιβάλλον

Στο εσωτερικό των οικιστικών συμπλεγμάτων εντοπίζονται περιοχές/θύλακες με ειδικές κοινωνικο – οικονομικές και περιβαλλοντικές προκλήσεις που αποτελούν καθοριστικούς συντελεστές για την ποιότητα ζωής. Τα προβλήματα που εντοπίζονται θα πρέπει να αντιμετωπιστούν στο πλαίσιο του ολοκληρωμένου αστικού και πολεοδομικού σχεδιασμού, της βιώσιμης αστικής κινητικότητας και της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης. Τα ζητήματα προς αντιμετώπιση αφορούν κυρίως την εξασφάλιση επαρκών χώρων πρασίνου, την ανάπλαση υποβαθμισμένων περιοχών, τη διαχείριση στερεών απο-

⁵³ Γεγονός που κάνει ακόμη πιο σημαντική την ανάγκη δημιουργίας δικτύου φυσικού αερίου για οικιακή χρήση

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
βλήτων, την προστασία φυσικών στοιχείων, την απομάκρυνση οχλουσών δραστηριοτήτων από τον αστικό ιστό κ.λ.π.

8. Οικονομικά Χαρακτηριστικά – Απασχόληση

Οι αρνητικές εξελίξεις που σημειώνονται τα τελευταία χρόνια στο διεθνές περιβάλλον και κυρίως στην Ελλάδα - με την συνεχιζόμενη μακροχρόνια πλέον έντονη ύφεση και τα προβλήματα ρευστότητας - έχουν αρνητικές οικονομικές επιπτώσεις και σε περιφερειακό επίπεδο. Αυτό είναι εμφανές από την αρνητική πορεία που παρουσιάζουν όλοι οι σχετικοί δείκτες της περιφερειακής οικονομίας (απασχόλησης, κατανάλωσης, επενδύσεων κλπ).

Η οικονομία της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης (Π.Α.Μ.Θ.) έχει χαμηλές επιδόσεις στην ανταγωνιστικότητα, την παραγωγικότητα και την εξωστρέφεια. Σε όρους Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος ανά κάτοικο (σε μονάδες αγοραστικής δύναμης) η Π.Α.Μ.Θ. κατατάσσεται για το 2013 στην 242η θέση ανάμεσα σε 265 Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 28 Κρατών – Μελών (βλέπε Eurostat regional yearbook 2015⁵⁴). Είναι χαρακτηριστικό ότι σε όρους κατά κεφαλήν ΑΕΠ, η Π.Α.Μ.Θ. κατατάσσεται διαχρονικά στις τελευταίες θέσεις των Περιφερειών της Ελλάδας (μεταξύ κυρίως 12^{ης} και 13^{ης} θέσης ανάμεσα στις 13 Περιφέρειες της Χώρας με εξαίρεση το έτος 2010).

Πίνακας 36: Κατάταξη των Περιφερειών της Ελλάδας βάσει κατά κεφαλή ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές), 2005-2013

Περιφέρεια	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
<i>Ανατ. Μακεδονία – Θράκη</i>	13	13	12	12	12	11	13	12	13
<i>Κεντρική Μακεδονία</i>	8	7	7	7	8	9	9	8	9
<i>Δυτική Μακεδονία</i>	5	6	6	9	6	5	3	3	3
<i>Ήπειρος</i>	12	12	13	13	13	13	11	13	12
<i>Αττική</i>	1	1	1	1	1	1	1	1	1
<i>Βόρειο Αιγαίο</i>	9	10	9	6	7	8	8	9	8
<i>Νότιο Αιγαίο</i>	2	2	2	2	2	2	2	2	2
<i>Κρήτη</i>	6	5	5	5	5	6	6	7	6
<i>Θεσσαλία</i>	11	11	11	11	10	12	12	11	10
<i>Ιόνια Νησιά</i>	3	3	3	3	3	3	4	4	5
<i>Δυτική Ελλάδα</i>	10	9	10	10	11	10	10	10	11
<i>Στερεά Ελλάδα</i>	4	4	4	4	4	4	5	5	4
<i>Πελοπόννησος</i>	7	8	8	8	9	7	7	6	7

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά στοιχεία

Το ΑΕΠ κατά κεφαλή της Π.Α.Μ.Θ., σε τρέχουσες τιμές σύμφωνα με στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ, ήταν το 2005 στα 13.142 ευρώ ενώ το 2013 (προσωρινά στοιχεία ΕΛΣΤΑΤ) στα 11.513 ευρώ. Η μεταβολή σε αυτήν την περίοδο παρότι συνολικά αρνητική, εντούτοις παρουσιάζεται αυξητική μέχρι το 2008 και έπειτα βαίνει πτωτική με αποτέλεσμα κατά την περίοδο 2008-2013 να καταγράφει δραματική μείωση της τάξης του -26,05% υπερκαλύπτοντας την αύξηση της περιόδου 2005 – 2008, μια τάση που κατα-

⁵⁴ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/GDP_at_regional_level

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
γράφηκε πανελλαδικά λόγω της οικονομικής κρίσης. Ενδοπεριφερειακά, ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι αυξομειώσεις που επιδεικνύονται στο επίπεδο των Περιφερειακών Ενοτήτων που υποδηλώνουν την αντοχή ή την ευαισθησία της παραγωγικής τους βάσης στις εξελίξεις (βλέπε και παρακάτω πίνακα).

Πίνακας 37: ΑΕΠ κατά κεφαλή (σε τρέχουσες τιμές), Περιφέρειες και Περιφερειακές Ενότητες Π.Α.Μ.Θ., 2005-2013 (σε ευρώ)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*	Μεταβολή 2005-2008	Μεταβολή 2008-2013
Σύνολο Χώρας	18.134	19.769	21.061	21.845	21.386	20.324	18.643	17.311	16.451	20,46%	-24,69%
Βόρεια Ελλάδα	14.139	15.162	16.211	16.743	16.398	15.616	14.422	13.404	12.683	18,42%	-24,25%
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	13.142	13.535	14.741	15.568	15.272	15.057	13.320	12.403	11.513	18,46%	-26,05%
Έβρος	12.827	13.187	14.760	15.438	15.665	16.331	14.611	13.323	12.354	20,35%	-19,97%
Ξάνθη	12.396	13.318	13.535	14.537	13.861	14.054	12.092	11.157	10.711	17,27%	-26,32%
Ροδόπη	12.875	13.212	14.379	15.148	14.608	13.634	12.515	11.341	10.486	17,65%	-30,78%
Δράμα	11.976	12.625	13.250	13.377	13.369	13.031	11.745	10.977	10.704	11,70%	-19,98%
Θάσος, Καβάλα	15.070	14.958	16.996	18.388	17.846	17.094	14.712	14.311	12.681	22,02%	-31,04%
Κεντρική Μακεδονία	14.262	15.596	16.794	17.437	16.913	15.776	14.600	13.458	12.816	22,26%	-26,50%
Δυτική Μακεδονία	16.561	17.159	17.362	16.748	17.583	17.405	16.908	16.711	15.652	1,13%	-6,55%
Ήπειρος	13.171	13.948	14.613	14.960	14.540	14.240	13.328	12.162	11.590	13,58%	-22,53%
Αττική	23.735	26.234	28.096	29.215	28.992	27.630	25.380	23.530	22.238	23,09%	-23,88%
Βόρειο Αιγαίο	14.043	15.304	16.652	17.647	16.991	15.882	14.669	13.389	12.881	25,66%	-27,01%
Νότιο Αιγαίο	20.609	22.012	23.389	24.747	22.872	21.709	19.748	18.163	17.422	20,08%	-29,60%
Κρήτη	16.374	17.621	18.330	19.176	18.542	17.372	15.465	14.046	14.007	17,11%	-26,96%
Θεσσαλία	13.793	15.103	15.805	16.363	15.831	14.499	13.328	12.796	12.552	18,64%	-23,29%
Ιόνια Νησιά	18.332	19.474	20.669	21.759	20.153	19.106	16.633	15.621	14.686	18,69%	-32,51%
Δυτική Ελλάδα	13.952	15.425	16.196	16.393	15.722	15.430	13.940	13.070	12.229	17,50%	-25,40%
Στερεά Ελλάδα	17.547	18.229	19.019	19.552	18.631	17.663	16.510	15.383	14.858	11,43%	-24,01%
Πελοπόννησος	14.281	15.588	16.715	17.224	16.862	16.009	14.942	14.066	13.497	20,61%	-21,64%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά στοιχεία

Το μεγαλύτερο μέρος του Εθνικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος σύμφωνα με τον παρακάτω πίνακα δημιουργείται κυρίως στις Περιφέρειες Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας. Η συμμετοχή των Περιφερειών στο Εθνικό ΑΕΠ έχει παραμείνει σχετικά σταθερή στις περισσότερες Περιφέρειες κατά τη διάρκεια των ετών 2005-2013 με την Π.Α.Μ.Θ. να κινείται κυρίως λίγο κάτω από το 4%.

Πίνακας 38: Συμμετοχή Περιφερειών στη διαμόρφωση του Εθνικού ΑΕΠ (σε τρέχουσες τιμές), 2005-2013

Περιφέρεια	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Σύνολο Χώρας (εκατ. ευρώ)	199.242	217.862	232.695	241.990	237.534	226.031	207.029	191.204	180.389
<i>Ανατ. Μακεδονία – Θράκη (εκατ. ευρώ)</i>	<i>7.868</i>	<i>8.141</i>	<i>8.906</i>	<i>9.450</i>	<i>9.306</i>	<i>9.198</i>	<i>8.150</i>	<i>7.579</i>	<i>7.013</i>
<i>Ανατ. Μακεδονία – Θράκη</i>	<i>3,9%</i>	<i>3,7%</i>	<i>3,8%</i>	<i>3,9%</i>	<i>3,9%</i>	<i>4,1%</i>	<i>3,9%</i>	<i>4,0%</i>	<i>3,9%</i>
<i>Κεντρική Μακεδονία</i>	<i>13,5%</i>	<i>13,6%</i>	<i>13,7%</i>	<i>13,8%</i>	<i>13,7%</i>	<i>13,4%</i>	<i>13,6%</i>	<i>13,5%</i>	<i>13,6%</i>
<i>Δυτική Μακεδονία</i>	<i>2,4%</i>	<i>2,3%</i>	<i>2,1%</i>	<i>2,0%</i>	<i>2,1%</i>	<i>2,2%</i>	<i>2,3%</i>	<i>2,5%</i>	<i>2,4%</i>
<i>Ήπειρος</i>	<i>2,3%</i>	<i>2,2%</i>	<i>2,2%</i>	<i>2,1%</i>	<i>2,1%</i>	<i>2,2%</i>	<i>2,2%</i>	<i>2,2%</i>	<i>2,2%</i>
<i>Αττική</i>	<i>47,2%</i>	<i>47,9%</i>	<i>48,1%</i>	<i>48,2%</i>	<i>48,8%</i>	<i>48,9%</i>	<i>48,8%</i>	<i>48,5%</i>	<i>47,9%</i>
<i>Βόρειο Αιγαίο</i>	<i>1,4%</i>	<i>1,4%</i>	<i>1,4%</i>	<i>1,5%</i>	<i>1,4%</i>	<i>1,4%</i>	<i>1,4%</i>	<i>1,4%</i>	<i>1,4%</i>
<i>Νότιο Αιγαίο</i>	<i>3,3%</i>	<i>3,3%</i>	<i>3,3%</i>	<i>3,4%</i>	<i>3,2%</i>	<i>3,2%</i>	<i>3,2%</i>	<i>3,2%</i>	<i>3,2%</i>
<i>Κρήτη</i>	<i>5,0%</i>	<i>4,9%</i>	<i>4,8%</i>	<i>4,9%</i>	<i>4,8%</i>	<i>4,8%</i>	<i>4,7%</i>	<i>4,6%</i>	<i>4,9%</i>
<i>Θεσσαλία</i>	<i>5,1%</i>	<i>5,1%</i>	<i>5,1%</i>	<i>5,0%</i>	<i>5,0%</i>	<i>4,8%</i>	<i>4,8%</i>	<i>5,0%</i>	<i>5,1%</i>
<i>Ιόνια Νησιά</i>	<i>1,9%</i>	<i>1,8%</i>	<i>1,8%</i>	<i>1,9%</i>	<i>1,8%</i>	<i>1,8%</i>	<i>1,7%</i>	<i>1,7%</i>	<i>1,7%</i>
<i>Δυτική Ελλάδα</i>	<i>4,9%</i>	<i>4,9%</i>	<i>4,8%</i>	<i>4,7%</i>	<i>4,6%</i>	<i>4,7%</i>	<i>4,6%</i>	<i>4,7%</i>	<i>4,6%</i>
<i>Στερεά Ελλάδα</i>	<i>4,9%</i>	<i>4,6%</i>	<i>4,5%</i>	<i>4,5%</i>	<i>4,4%</i>	<i>4,4%</i>	<i>4,5%</i>	<i>4,5%</i>	<i>4,6%</i>
<i>Πελοπόννησος</i>	<i>4,2%</i>	<i>4,2%</i>	<i>4,2%</i>	<i>4,2%</i>	<i>4,2%</i>	<i>4,2%</i>	<i>4,3%</i>	<i>4,3%</i>	<i>4,4%</i>

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά στοιχεία

Επίσης, το υφιστάμενο παραγωγικό μοντέλο παρουσιάζει προβληματική διάρθρωση. Η τομεακή διάρθρωση⁵⁵ του ΑΕΠ στην Π.Α.Μ.Θ. εμφανίζει ως κυρίαρχο τομέα παραγωγής τον τριτογενή (72,1% συμμετοχή στο ΑΕΠ της Περιφέρειας), με δεύτερο τον δευτερογενή (22,3%) και τελευταίο τον πρωτογενή (5,6%). Η εικόνα της απασχόλησης όμως για το 2014 παρουσιάζει διαφοροποιημένη εικόνα. Εκεί κυριαρχούν οι κλάδοι γεωργίας, δασοκομίας και αλιείας με 30,6% επί του συνόλου των απασχολούμενων και ακολουθούν οι κλάδοι της δημόσιας διοίκησης (24,1%), του χονδρικού και λιανικού εμπορίου (22,4%), της βιομηχανίας και κατασκευών (14,7%) κλπ.

Τα στοιχεία αυτά δείχνουν ότι η μεγάλη συγκέντρωση της απασχόλησης στον **πρωτογενή τομέα** συνδυάζεται με σχετικά περιορισμένη παραγωγικότητα και προστιθέμενη αξία. Συγκεκριμένα αξίζει να σημειωθεί ότι το ποσοστό συμμετοχής του πρωτογενούς τομέα στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) της Περιφέρειας για το 2013 ανέρχεται σε 7,6% (ποσοστό διπλάσιο του εθνικού μέσου όρου που είναι 3,7%), αλλά το 2014 αντιπροσωπεύει το 30,56% της συνολικής απασχόλησης.

⁵⁵ Ποσοτικά Στοιχεία από Μελέτη ΠΠΧΣΑΑ & RIS3 της ΑΜΘ.

Ο **δευτερογενής τομέας** - ως προς τη μεταποίηση - βιώνει μια φάση αποβιομηχάνισης στην Π.Α.Μ.Θ. (αλλά και στην χώρα συνολικά). Οι κατασκευές που παρουσίασαν την προηγούμενη δεκαετία ενίσχυση, μετά την κατάρρευση της αγοράς ακινήτων - από το 2008 και έπειτα – βρίσκονται σε ύφεση. Τέλος, οι κλάδοι των ορυχείων-λατομείων και της εξόρυξης υδρογονανθράκων - παρά τον εμβληματικό τους χαρακτήρα - δεν αποτελούν σημαντική πηγή απασχόλησης στην Π.Α.Μ.Θ.

Παράλληλα, η ενίσχυση του **τριτογενούς τομέα** στην Π.Α.Μ.Θ. τα τελευταία είκοσι χρόνια στηρίχθηκε κυρίως σε κλάδους που συνδέονται με την απασχόληση στο δημόσιο τομέα και την κατανάλωση στα αστικά κέντρα. Η εξελισσόμενη και προβλεπόμενη αρνητική πορεία τόσο της απασχόλησης στο δημόσιο όσο και η αποκλιμάκωση της εσωτερικής κατανάλωσης συμπαρασύρει προς τα κάτω όλους τους σχετικούς κλάδους. Δυστυχώς, η ενίσχυση του τριτογενούς τομέα διαχρονικά στην Π.Α.Μ.Θ., δεν προήλθε από έναν εξωστρεφή **τουρισμό υψηλής προστιθέμενης αξίας** - και συγκεκριμένα ούτε από την «παροχή υψηλής στάθμης υπηρεσιών» ούτε από την «ολοκληρωμένη προσφορά υπηρεσιών τουρισμού» - αλλά από κλάδους εσωστρεφείς.

Οι παραπάνω διαπιστώσεις δείχνουν ότι η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. στηρίζεται σε σημαντικό βαθμό σε δραστηριότητες που είτε βρίσκονται σε διαδικασία αναδιάρθρωσης, είτε παρουσιάζουν κάμψη, είτε είναι ευάλωτες στην τρέχουσα περίοδο της οικονομικής κρίσης της χώρας. Ενώ υπάρχουν κλάδοι που χαρακτηρίζονται από εξωστρέφεια - όπως τα μάρμαρα, η αλιεία, και οι υδατοκαλλιέργειες - η περιφερειακή οικονομία είναι εν πολλοίς εσωστρεφής.

Σε αυτή τη δύσκολη συγκυρία, προκύπτει ανάγκη σημαντικής αναδιάρθρωσης της τοπικής παραγωγικής διαδικασίας, στην κατεύθυνση της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της Περιφέρειας και των καλών πρακτικών που έχουν καταγραφεί σε άλλες περιφέρειες τόσο σε Εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Εκτιμάται ότι η οικονομία της Π.Α.Μ.Θ. θα πρέπει να εκμεταλλευτεί την θέση της καθώς και τους πόρους της δραστηριοποιούμενη σε τομείς-προϊόντα και υπηρεσίες όπου οι γειτονικές χώρες δεν παρουσιάζουν συγκριτικά πλεονεκτήματα - όπως π.χ. χαμηλότερο κόστος παραγωγής ή οικονομίες κλίμακας. Επίσης σημαντικές δυνατότητες-ευκαιρίες δίνονται από το γεγονός ότι τα τελευταία χρόνια συντελείται ένας μετασχηματισμός στο χαρακτήρα της Π.Α.Μ.Θ. προς μια περιφέρεια που θα μπορέσει να αποτελέσει πύλη εισόδου/εξόδου στην/από ΕΕ και την χώρα. Ως συνέπεια, τομείς με σημαντικές δυνατότητες εξωστρέφειας, όπως ο **τουρισμός**, οι **εμπορευματικές μεταφορές**⁵⁶ και το **διεθνές εμπόριο**, μπορούν να βελτιώσουν σημαντικά τη θέση της Περιφέρειας τόσο σε Εθνικό όσο και σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

Μεταξύ των υποδομών που έχουν υλοποιηθεί αλλά και των διεθνών εξελίξεων που συμβάλλουν αποφασιστικά σε αυτό τον μετασχηματισμό είναι η ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού και η διεύρυνση της ΕΕ με γειτονικά κράτη. Επιπρόσθετες υποδομές που θα πρέπει να εξεταστούν περιλαμβάνουν τη

⁵⁶ Και οι συμπληρωματικοί προς αυτούς κλάδοι.

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
μετατροπή των λιμένων της Αλεξανδρούπολης και της Καβάλας σε διαμετακομιστικά κέντρα αλλά και υποδομές που θα τονώσουν, θα αναδείξουν και θα αναβαθμίσουν τον τουριστικό τομέα της Π.Α.Μ.Θ.. Τέτοιες υποδομές αφορούν ενδεικτικά επενδύσεις σε λιμάνια (υποδομές υποδοχής τουριστών-κρουαζιεροπλοίων κτλ) και μαρίνες καθώς και συνδέσεις με πόλους/προορισμούς φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Οι επόμενες ενότητες παρουσιάζουν αναλυτικά στοιχεία για τους τρεις τομείς της παραγωγής.

8.1. Παραγωγικοί Τομείς – Ανταγωνιστικότητα

8.1.1. Πρωτογενής

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Ο πρωτογενής τομέας έχει μεγάλη σημασία για την Π.Α.Μ.Θ. καθώς απασχολεί ακόμη σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού, ενώ συνδέεται άμεσα με τα γενικότερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά της, καλύπτοντας το μεγαλύτερο ποσοστό των εκτάσεων της. Η σημασία του πρωτογενή τομέα για την περιφέρεια ενισχύεται από το γεγονός του ότι αυτός αποτελεί εισροή σε μεγάλο αριθμό μεταποιητικών βιομηχανιών της περιοχής (τροφίμων, ποτών, κλωστοϋφαντουργίας, σιγαρέτων). **Ο δευτερογενής τομέας (μεταποίηση – βιομηχανία) εμφανίζει ιδιαίτερα μεγάλη εξάρτηση από τον πρωτογενή τομέα**, δεδομένου ότι αφορά κυρίως στην αξιοποίηση της παραγωγής του γεωργικού τομέα (βιομηχανία τροφίμων και ποτών, κλωστοϋφαντουργία, σιγαρέτα) και του λατομικού – μεταλλευτικού πλούτου και στη μεταποίηση άλλων πρώτων υλών (κλάδοι χημικών, κλάδοι μη μεταλλικών ορυκτών, κτλ.). Ο πρωτογενής τομέας έχει συρρικνωθεί σημαντικά την περίοδο 2005-2013. Χαρακτηριστικά, η ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα στην Π.Α.Μ.Θ., ήταν για το έτος 2005 στα 690 εκατ., ενώ υποχώρησε στα 501 εκατ. € το 2010 και στην συνέχεια στα 471 εκατ. € για το 2013. Χαρακτηριστικά αξίζει να αναφερθεί το ότι η ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα για το 2013, τόσο για το σύνολο της χώρας, όσο και για την Περιφέρεια Α.Μ.Θ. είναι μικρότερη από ότι το 2008 που ήταν και το έτος έναρξης της ύφεσης⁵⁷.

Πίνακας 39: ΑΠΑ πρωτογενούς τομέα Π.Α.Μ.Θ. σε τρέχουσες τιμές, 2005-2013 (Τιμές σε εκ. ευρώ)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Σύνολο Χώρας	8.536	6.974	7.068	6.793	6.663	6.519	6.109	6.191	5.964
Βόρεια Ελλάδα	3.130	2.388	2.575	2.434	2.364	2.273	2.252	2.212	2.237
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	690	497	570	499	490	501	480	475	471
Έβρος	185	113	129	121	112	117	113	106	112
Ξάνθη	108	88	88	79	77	76	72	76	71
Ροδόπη	146	79	101	91	96	92	99	92	92

⁵⁷ Δεν έχει επιβεβαιωθεί ακόμα - λόγω έλλειψης επαρκών δεδομένων - η υπόθεση του ότι με αφορμή την οικονομική κρίση και την αυξανόμενη ανεργία, ολοένα και περισσότεροι πολίτες θα στρέφονται προς επαγγελματικές λύσεις στον πρωτογενή τομέα με αποτέλεσμα την αντιστροφή της τάσης συρρίκνωσης του παραγόμενου προϊόντος.

Δράμα	120	99	114	98	99	102	93	95	98
Καβάλα	132	118	137	110	105	113	103	106	98
Κεντρική Μακεδονία	1.757	1.330	1.440	1.404	1.327	1.247	1.262	1.236	1.273
Δυτική Μακεδονία	307	249	269	251	246	230	238	227	230

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά Στοιχεία

Οι αγροτικοί κλάδοι αποτελούν τον πυρήνα του πρωτογενούς τομέα για την Π.Α.Μ.Θ. (γεωργία - κτηνοτροφία - δασοκομία - αλιεία).

Το ποσοστό συμμετοχής του πρωτογενούς τομέα στην ακαθάριστη προστιθέμενη αξία (ΑΠΑ) της Περιφέρειας για το 2013 ανέρχεται σε 7,6% (ποσοστό διπλάσιο του εθνικού μέσου όρου που είναι 3,7%), και αντιπροσωπεύει το 2014 το 30,56% της συνολικής απασχόλησης, ενώ συμμετέχει με περίπου 40% στην συνολική αξία εξαγωγών της Περιφέρειας. Ακόμη πιο σημαντική ωστόσο, είναι η διασύνδεσή του με τους άλλους τομείς της οικονομίας (δευτερογενής, τριτογενής): σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη, ο αγροτικός τομέας συμβάλει άμεσα στην αύξηση του περιφερειακού ΑΕΠ κατά 300 εκατ. € μόνο από την εισροή επιδοτήσεων, ενώ το 14% αυτού διαχέεται σε τομείς πέραν του πρωτογενούς (πηγή RIS3).

Στην Π.Α.Μ.Θ. υπάρχει μια τάση εξειδίκευσης σε βιομηχανικές ή/και εκτατικές καλλιέργειες (κυρίως σε Ξάνθη και Ροδόπη) όπως το βαμβάκι, το καλαμπόκι, ο καπνός, τα σιτηρά, αλλά και σε εντατικές καλλιέργειες (μη επιδοτούμενες οι περισσότερες – αλλά επηρεαζόμενες εμμέσως από την ΚΑΠ). Έτσι η περιφέρεια Α.Μ.Θ. αποτελεί το πρώτο κέντρο παραγωγής επιτραπέζιων σταφυλιών στην Ελλάδα και ένα από τα σημαντικότερα στην Νότια Ευρώπη. Επίσης υπάρχει σημαντική παραγωγή σε ακτινίδια, σπαράγγια, αμύγδαλα, ελιές (βρώσιμες & ελαιοπαραγωγή), πατάτες, κρασί και σε μικρότερο βαθμό σε μποστανικά, φασόλια κ.λπ. Επισημαίνονται τα επώνυμα και πιστοποιημένα προϊόντα που παράγει η Περιφέρεια και τα οποία διακινούνται διεθνώς και την προβάλλουν σε όλον τον κόσμο. Τέτοια προϊόντα είναι το ελαιόλαδο (Θάσος – ΠΓΕ), οι ελιές (Θρούμπα Θάσου – ΠΟΠ), τα όσπρια (Φασόλια Γίγαντες – Ελέφαντες Κάτω Νευροκοπίου – ΠΓΕ, Φασόλια Πλακέ – Μεσόσπερμα Κάτω Νευροκοπίου – ΠΓΕ), τα λαχανικά (Πατάτα Κάτω Νευροκοπίου – ΠΓΕ) και τα τυριά (Φέτα – ΠΟΠ, Κασέρι – ΠΟΠ) αλλά και κρασιά (ΠΓΕ Παγγαίο, Καβάλα, Θάσος, Δράμα, Αγορά, Αδριανή, Ίσμαρος και Άβδηρα)⁵⁸.

Η κτηνοτροφία στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ είναι ιδιαίτερα ανεπτυγμένη αποτελώντας βασικό κλάδο της παραγωγικής διαδικασίας και δραστηριοποιείται σ' αυτήν σημαντικό μέρος του πληθυσμού σε έναν πολύ μεγάλο αριθμό μικρών εκμεταλλεύσεων. Οι βασικοί τομείς της κτηνοτροφικής παραγωγής στην Περιφέρεια είναι η Αιγοπροβατοτροφία, η Βοοτροφία, η Χοιροτροφία, η Πτηνοτροφία, οι Υδατοκαλ-

⁵⁸ Πηγή: Ε.Υ.Δ.Ε.Π. – Π.Α.Μ.Θ., «Στρατηγικό & Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Α.Μ.Θ.», Νοέμβριος 2015

λιέργειες, η Μελισσοκομία και άλλοι μικρότεροι κλάδοι. Ιδιαίτερα αναπτυγμένος είναι ο τομέας της αλιείας (κατά κύριο λόγο θαλάσσια) καθώς και ο τομέας των υδατοκαλλιεργειών.

Στην Περιφέρεια υπάρχουν 13.600 πτηνο-κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις και εκτρέφονται σ' αυτές 97.500 βοοειδή (στοιχεία 2015), τα οποία αποτελούν το 20% περίπου των εκτρεφόμενων σε ολόκληρη τη χώρα, 1.185.000 αιγοπρόβατα, ήτοι το 10% της χώρας, 108.000 χοιρινά (10% της χώρας) και 610.000 πουλερικά. Παρότι η κτηνοτροφία αποτελεί σήμερα μια από τις κυριότερες αγροτικές δραστηριότητες στην περιοχή, έχει ακόμα πολλές δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξης.

Τα κυριότερα κτηνοτροφικά προϊόντα της Περιφέρειας είναι: α) Κρέας (μεγάλες ποσότητες νωπού κρέατος διατίθεται στις αγορές όλων των μεγάλων αστικών κέντρων), β) Γάλα αγελαδινό (περίπου 17% της Πανελλήνιας παραγωγής) και αιγοπρόβειο προμηθεύοντας σχεδόν όλες τις μεγάλες γαλακτοβιομηχανίες της χώρας, γ) ζώντα ζώα (κυρίως αμνοερίφια και βοοειδή) τροφοδοτώντας μεγάλο μέρος της επικράτειας με ζώα για άμεση σφαγή, πάχυνση ή αναπαραγωγή, δ) Αυγά, ε) Προϊόντα κρέατος και Γαλακτοκομικά Προϊόντα, στ) Προϊόντα Υδατοκαλλιέργειας, ζ) Μέλι, κλπ.

Προϊόντα αιχμής της εξαγωγικής δραστηριότητας είναι η φέτα και γενικά τα γαλακτοκομικά προϊόντα ενώ επίσης εξαγονται σε σημαντικές ποσότητες προϊόντα υδατοκαλλιέργειας. Κατά τα έτη 2011-2012 παρουσιάστηκε αξιόλογη εξαγωγική δραστηριότητα ζώντων ζώων σε τρίτες χώρες, η οποία - αν και υποχώρησε στη συνέχεια - καταδεικνύει μια δυναμική που αν οργανωθεί καλύτερα μπορεί να αποφέρει σημαντικά έσοδα στην οικονομία της περιοχής. Τυποποιημένα προϊόντα κρέατος παράγονται σε μικρή μόνο κλίμακα και αφορά κυρίως την εσωτερική κατανάλωση σε άλλες περιοχές της Ελλάδας.

Τέλος οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου στην Π.Α.Μ.Θ. για τον πρωτογενή τομέα εμφανίζουν μια συμπεριφορά με έντονες διακυμάνσεις από το 2005 ως και το 2013. Ξεκίνησαν από τα 184 εκ. ευρώ το 2005, κορυφώθηκαν στα 263 εκ. για το 2008 και βρίσκονται στα 148 εκ. ευρώ για το 2013.

Πίνακας 40: Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου πρωτογενούς τομέα Π.Α.Μ.Θ. σε τρέχουσες τιμές, 2005-2013 (Τιμές σε εκ. ευρώ)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Σύνολο Χώρας	1.765	1.551	2.212	2.583	2.084	1.635	1.387	1.122	1.097
Βόρεια Ελλάδα	730	652	915	1.092	879	691	562	469	478
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	184	160	254	263	212	162	153	138	148
Κεντρική Μακεδονία	397	367	485	606	453	385	319	264	250
Δυτική Μακεδονία	82	71	103	128	89	77	60	49	63

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά Στοιχεία

ii. Γενικά Προβλήματα – Τάσεις.

Βασικός κλάδος παραγωγής είναι η γεωργία η οποία όμως παρουσιάζει βασικά διαρθρωτικά αλλά και συγκυριακά προβλήματα καθώς και προβλήματα καθετοποίησης (κατακερματισμού της αλυσίδας αξίας) λόγω της αποβιομηχάνισης της περιφέρειας. Πιο συγκεκριμένα:

- Το μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων χαρακτηρίζεται από μικρό μέγεθος και πολυτεμαχισμό, με αρνητικές συνέπειες στο κόστος παραγωγής.
- Η αποβιομηχάνιση του αγρό-διατροφικού τομέα έχει διαρρήξει την παραγωγική αλυσίδα (κλείσιμο βιομηχανιών που είχαν σαν πρώτη ύλη αγροτικά προϊόντα).
- Οι μεταποιητικές επιχειρήσεις είναι συνήθως μικρού μεγέθους και οικογενειακού χαρακτήρα και δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τις προκλήσεις της παραγωγικής διαδικασίας-αλυσίδας (χαμηλή διασύνδεση της πρωτογενούς αγροτικής παραγωγής με την τοπική μεταποίηση).
- Παρατηρείται έλλειψη συνεργατικών σχημάτων - συστάδων επιχειρήσεων που θα μπορούσαν να αντιμετωπίσουν εν μέρει το προαναφερθέν πρόβλημα μικρού μεγέθους επιχειρήσεων.
- Οι συλλογικοί μηχανισμοί διάθεσης, προώθησης και ενίσχυσης της εξωστρέφειας για τον τομέα - όπως μηχανισμοί προβολής και εμπορίας αγροτικών προϊόντων - είναι αδύναμοι.
- Υπάρχει εξειδίκευση σε καλλιέργειες που η ζήτησή τους δεν παρουσιάζει δυναμική (βαμβάκι, τεύτλα, καπνός) και γήρανση του αγροτικού πληθυσμού.
- Ελλειμματικότητα σε νέες καλλιέργειες
- Ο βαθμός αξιοποίησης των σχετικών φυσικών πόρων (γεωθερμικά πεδία, βοσκότοποι, δάση, αλιευτικοί πόροι) είναι χαμηλός.
- Χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων, από επιφανειακά νερά
- Επίσης παρατηρείται χαμηλός βαθμός αξιοποίησης των ερευνητικών δομών που υπάρχουν στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας για μια ανταγωνιστική και καινοτόμα γεωργία. Παρά την ύπαρξη αντίστοιχων τμημάτων του Δ.Π.Θ., τα οποία θα μπορούσαν να συνεισφέρουν σημαντικά και ουσιαστικά στον τομέα αυτό, η διασύνδεση με αυτά και η υλοποίηση εφαρμοσμένης έρευνας είναι ελάχιστη.
- Ανεπάρκειες στη δια βίου εκπαίδευση των παραγωγικών φορέων

iii. Προβλήματα Ανταγωνιστικότητας – Εσωστρέφειας

Η ανταγωνιστικότητα του πρωτογενή τομέα στην Π.Α.Μ.Θ. μπορεί να χαρακτηριστεί χαμηλή τόσο συγκριτικά με άλλες χώρες, όσο και σε σχέση με τον Εθνικό μέσο όρο. Σύμφωνα με στοιχεία του Ι.Γ.Ε.Κ.Ε, το Ακαθάριστο Γεωργικό Προϊόν ανά απασχολούμενο στην Περιφέρεια ΑΜ-Θ ανέρχεται στο 69% του εθνικού μέσου όρου. Αντίστοιχα χαμηλές είναι και οι επιδόσεις σε δείκτες όπως η παραγωγικότητα του εδάφους που βρίσκεται στο 76% σε σχέση με τον Εθνικό μέσο όρο, καθώς και η παρα-

γωνικότητα εργασίας που βρίσκεται στο 77% του Εθνικού μέσου όρου. Σε διεθνές επίπεδο, η ανταγωνιστικότητα είναι ακόμη πιο περιορισμένη. Αυτό οφείλεται στο γεγονός του ότι η Π.Α.Μ.Θ. έχει να αντιμετωπίσει έντονο ανταγωνισμό από χώρες που χαρακτηρίζονται από αυξημένη παραγωγικότητα ή/και φθηνότερο κόστος παραγωγής καθώς και χώρες με πολύ μεγαλύτερες αγροτικές εκτάσεις που επιτυγχάνουν καλύτερες επιδόσεις εξαιτίας των οικονομιών κλίμακας (πχ. Τουρκία). Το πρόβλημα της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας εν πολλοίς οφείλεται και στην επιλογή των καλλιεργειών. Για πολύ μεγάλο χρονικό διάστημα, η εξειδίκευση σε συγκεκριμένες καλλιέργειες καθοριζόταν από την ΚΑΠ και ένα παραγωγικό μοντέλο που βασίστηκε στις επιδοτήσεις οι οποίες έστρεψαν μεγάλο αριθμό παραγωγών σε συγκεκριμένες καλλιέργειες εις βάρος άλλων, παρότι είχαν και έχουν δυναμικές τάσεις για το μέλλον (π.χ. προϊόντα τύπου ΠΟΠ, νωπά σπωροκηπευτικά, βιολογική γεωργία κτλ). Ένα σημαντικό πρόβλημα για την ανταγωνιστικότητα του τομέα είναι ότι η αλυσίδα εμπορίας λειτουργεί υποτυπωδώς και όχι συγχρονισμένα επειδή δεν λειτουργούν Διεπαγγελματικές Οργανώσεις - Δομές για τα κύρια προϊόντα του τομέα. Με εξαίρεση τα εξαγόμενα προϊόντα - στα οποία εφαρμόζεται η συμβολαιακή γεωργία - καθώς και τον τομέα του γάλακτος, η οργάνωση και αλληλεπίδραση μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων στην αλυσίδα εμπορίας είναι χαλαρή. Οι ομάδες Παραγωγών θα μπορούσαν να συμβάλουν στην άμβλυση του προβλήματος αυτού, αλλά στο παρελθόν δεν οργανώθηκαν σωστά και απέτυχαν να καλύψουν το κενό που δημιούργησαν οι αγροτικοί συνεταιρισμοί. Η πλειοψηφία των σημαντικότερων προϊόντων του πρωτογενούς τομέα της Π.Α.Μ.Θ. κατευθύνεται στην εσωτερική αγορά. Εξαίρεση αποτελούν συγκεκριμένα είδη σπωροκηπευτικών, με χαρακτηριστικότερο παράδειγμα τα σπαράγγια, τα οποία σχεδόν στο σύνολό τους εξαγονται. Η κτηνοτροφική παραγωγή απευθύνεται επίσης στην εσωτερική αγορά, δεδομένου ότι η Ελλάδα είναι ιδιαίτερα ελλειμματική στην παραγωγή προϊόντων ζωικής προέλευσης, αλλά και πάλι, υπάρχει έντονος ανταγωνισμός με φθηνότερα εισαγόμενα προϊόντα των οποίων οι εμπορικές επιδόσεις είναι αυξημένες με δεδομένο τον περιορισμό του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών στην Ελλάδα.

Η αδυναμία των συνεταιριστικών οργανώσεων να λειτουργήσουν αποτελεσματικά στα στάδια της εμπορίας, μετά τη συγκομιδή-συλλογή (περιοριζόμενες κυρίως στη διανομή αγροτικών επιδοτήσεων και άλλων μη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων), εξηγεί εν μέρει την αδυναμία διάθεσης των προϊόντων σε ικανοποιητικές τιμές (και ενδεχομένως και τη – γενικότερη – τάση για άνοιγμα της ψαλίδας τιμών παραγωγού-καταναλωτή)

Ένα άλλο πρόβλημα που παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, λόγω της μεγάλης αύξησης τιμών των γεωργικών εφοδίων, αλλά και της εισόδου της Βουλγαρίας στην ΕΕ, είναι οι παράνομες και παράτυπες εισαγωγές φυτοφαρμάκων από γειτονικές χώρες λόγω ελλείψεων συνοριακών ελέγχων.

Συνοψίζοντας, τα πλέον σημαντικά, δομικά αδιέξοδα του πρωτογενή τομέα σήμερα είναι:

- η στρεβλή έμφαση στην εξειδίκευση της παραγωγής με βάση τις επιδοτήσεις της ΕΕ και η μη αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων,

- η απουσία ενός σχεδίου και πολιτικής διαχείρισης αγροτικής γης και κτηνοτροφίας, με συνακόλουθη την απουσία χωροταξικού σχεδιασμού ζωνών γεωργίας και κτηνοτροφίας, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες παραγωγικές δυνατότητες κάθε περιοχής,
- η έλλειψη συστηματικής και επαγγελματικής συνεργασίας μεταξύ παραγωγών με αποτέλεσμα τη σχεδόν πλήρη απουσία συλλογικών δράσεων,
- η απουσία σύνδεσης μεταξύ επιστημονικής έρευνας και εφαρμοσμένης γεωργικής πρακτικής, και
- η ελλιπής επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση των αγροτών με ταυτόχρονη απουσία επιστημονικής και τεχνικής στήριξής τους.

Αποτέλεσμα αυτών είναι:

- να καθίσταται η ζωή στην ύπαιθρο για τους νέους μη ελκυστική, σε συνδυασμό με τις ανεπαρκείς υποδομές που υποβαθμίζουν την ποιότητα ζωής.

iv. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες.

Θα πρέπει να τονισθεί ιδιαίτερα η σπουδαιότητα του πρωτογενούς τομέα για την περιφερειακή οικονομία, η οποία έγκειται στο γεγονός ότι μπορεί σχετικά γρήγορα – και με χαμηλό κόστος επένδυσης - να παράγει εμπορικό προϊόν και δημιουργεί πολλές θέσεις εργασίας. Επίσης εμπλέκει και πολλούς άλλους κλάδους, όπως η παραγωγή ζωοτροφών, ο εξοπλισμός υποστήριξης (γεωργικά μηχανήματα, αρδευτικά, κ.α.), οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας των προϊόντων (μεταποίηση, τυποποίηση, κ.α.) κλπ. οπότε ο πρωτογενής τομέας μπορεί να αποτελέσει κινητήριο μοχλό για την γενικότερη ανάπτυξη της οικονομίας στην περιοχή αλλά και στη χώρα γενικότερα.

Η Περιφέρεια Α.Μ.Θ., λόγω της γεωγραφικής της θέσης και της γεωμορφολογίας της, διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα για την εξωστρεφή ανάπτυξη του πρωτογενούς τομέα, ιδιαίτερα εάν συνδυαστεί με μια οργανωμένη προσπάθεια σύνδεσης του πρωτογενούς τομέα με το δευτερογενή (μεταποιητικές βιομηχανίες τροφίμων και ποτών) και με τον τριτογενή (σύνδεση γεωργίας-αγρόδιατροφής - εναλλακτικού τουρισμού).

Η περιφέρεια Α.Μ.Θ. διαθέτει αξιόλογους πόρους που αποτελούν ισχυρό συγκριτικό πλεονέκτημα καθώς και αυξημένες δυνατότητες για ανάπτυξη:

- πλήθος από αξιόλογες πεδινές εκτάσεις, εκτάσεις για βοσκοτόπους, δασικούς και αλιευτικούς πόρους.
- εκτεταμένα γεωθερμικά πεδία και άλλους ενεργειακούς πόρους, κυρίως από ανανεώσιμες πηγές, που μπορούν να συμβάλουν στην μείωση κόστους παραγωγής,
- συγκέντρωση επιχειρήσεων σε κλάδους με συγκριτικά πλεονεκτήματα λόγω μοναδικότητας ή/και άριστης ποιότητας πρώτων υλών,
- ύπαρξη μεμονωμένων επιχειρήσεων με άριστες επιδόσεις σε αναδυόμενους κλάδους,

- ύπαρξη σημαντικού πλήθους προϊόντων υψηλής αξίας (π.χ., ΠΟΠ), και
- σημαντικό εύρος άυλης γνώσης στον κτηνοτροφικό τομέα και την ύπαρξη του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι η δυναμική που παρουσιάζεται στους κλάδους της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών είναι ιδιαίτερα ισχυρή. Οι κλάδοι αυτοί παρουσιάζουν ανάπτυξη σε όλες τις Π.Ε. της Π.Α.Μ.Θ.. Μονάδες ιχθυοκαλλιέργειας και όστρακο-καλλιέργειας εντοπίζονται κυρίως στους υγροτόπους του θαλασσίου μετώπου και μικρότερος αριθμός στα νερά της ενδοχώρας.

Η ύπαρξη στην περιφέρεια ενός δυναμικού Πανεπιστημίου (ΔΠΘ), σε συνδυασμό με άλλα ερευνητικά κέντρα (πχ ΙΝΑΛΕ) και το επιστημονικό δυναμικό των υπηρεσιών της Περιφέρειας, μπορεί να συμβάλει στην σημαντική ενίσχυση του αγροτικού τομέα της χώρας. Αυτό δύναται να επιτευχθεί μέσω της διασύνδεσης της επιστημονικής έρευνας με την παραγωγή αλλά και το σχεδιασμό της αγροτικής πολιτικής με σκοπό την παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας που θα τονώσουν την παραγωγικότητα, την ανταγωνιστικότητα και την εξωστρέφεια του πρωτογενούς τομέα της Π.Α.Μ.Θ. .

Τέλος στον τομέα των υποδομών η Α.Μ.Θ. διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα το οποίο σε συνδυασμό με την γεωγραφική της θέση προσδίδει ιδιαίτερες δυνατότητες για εξωστρέφεια του πρωτογενούς τομέα (Εγνατία οδός, κάθετοι άξονες σύνδεσης με τις γειτονικές χώρες, λιμάνια Αλεξανδρούπολης και Καβάλας, συνδυασμένες μεταφορές).

8.1.2. Δευτερογενής Τομέας

i. Βασικά Χαρακτηριστικά

Ο δευτερογενής τομέας στην Π.Α.Μ.Θ. περιλαμβάνει τρεις βασικούς κλάδους: τις εκμεταλλεύσεις ορυκτού πλούτου, τη μεταποίηση και τις κατασκευές. Από τον πρώτο κλάδο ξεχωρίζουν σήμερα μόνο δύο κατηγορίες, οι εκμεταλλεύσεις Πετρελαίου στο νομό Καβάλας και τα Λατομεία Μαρμάρου στις Περιφερειακές Ενότητες Καβάλας και Δράμας. Αντίθετα, οι τρεις Περιφερειακές Ενότητες της Θράκης εμφανίζουν προβάδισμα στον κλάδο της μεταποίησης.

Ο τομέας της μεταποίησης αφορά κυρίως στην αξιοποίηση της παραγωγής του πρωτογενή τομέα, του λατομικού – μεταλλευτικού πλούτου και στη μεταποίηση άλλων πρώτων υλών. Στη μεταποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα περιλαμβάνονται το ελαιόλαδο, το ούζο, το τσίπουρο, το κρασί, η μύρα, τα τυροκομικά, τα γαλακτοκομικά, τα αλλαντικά και τα κρεατοσκευάσματα, τα αλίπασα, τα γλυκά και τα ζυμαρικά καθώς και μια μεγάλη ποικιλία άλλων προϊόντων. Στην ΑΜΘ λειτουργούν 2 μεγάλες εγκαταστάσεις επεξεργασίας ζωικών υποπροϊόντων ενώ υπάρχουν εγκαταστάσεις πρώτης επεξεργασίας και εμπορίας δερμάτων. Εξέχουσα θέση κατέχει η βιομηχανία μαρμάρου, η οποία έχει σημαντική παρουσία τόσο στην εγχώρια, όσο και στη διεθνή αγορά, τα εκκοκκιστήρια, η βιομηχανία επεξεργασίας ξύλου και η γαλακτοβιομηχανία. Ιδιαίτερης σημασίας για την περιοχή είναι οι βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας παραγωγής συσσωρευτών, ηλεκτρολογικού και ηλεκτρονικού εξοπλι-

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
 ομού, φαρμακευτικών προϊόντων και παροχής σύγχρονων και ολοκληρωμένων υπηρεσιών άμεσου Marketing.

Όσον αφορά το επίπεδο της τεχνολογίας, στον τομέα κυριαρχεί η παρουσία κλάδων μέσης και χαμηλής τεχνολογίας, όπως η βιομηχανία τροφίμων, κλωστοϋφαντουργίας και ειδών ένδυσης, η μεταλλευτική βιομηχανία και η εκμετάλλευση λατομείων, η κατασκευή χαρτομάζας, χάρτου και χαρτονιού και η παραγωγή προϊόντων καπνού. Υπάρχουν όμως και κάποιες μεγαλύτερες βιομηχανίες υψηλότερης εντάσεως τεχνολογίας, και συγκεκριμένα στον τομέα των χημικών προϊόντων και κατασκευής μηχανημάτων και ειδών εξοπλισμού. Η ενσωμάτωση E&A κυμαίνεται σε επίπεδα αρκετά χαμηλότερα από τον μέσο όρο στην Ελλάδα και η συμμετοχή των επιχειρήσεων είναι ιδιαίτερως μικρή.

Από πλευράς Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας, ο δευτερογενής τομέας στην Π.Α.Μ.Θ. ακολουθεί παρόμοια πορεία με αυτή της χώρας. Ξεκινώντας από τα 1.493 εκ. ευρώ το 2005, παρουσίασε κορυφή το 2007 με 1.733 εκ. ευρώ και κατόπιν το 2013 μειώθηκε σημαντικά στα 1.160 εκ. ευρώ.

Πίνακας 41: ΑΠΑ δευτερογενούς τομέα Π.Α.Μ.Θ. σε τρέχουσες τιμές, 2005-2013. (Τιμές σε εκ. ευρώ)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Σύνολο Χώρας	35.474	43.545	41.881	37.895	36.375	31.255	28.326	27.392	26.188
Βόρεια Ελλάδα	9.463	11.378	11.169	10.191	9.942	8.751	7.926	7.829	7.422
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	1.493	1.732	1.733	1.684	1.686	1.423	1.225	1.197	1.160
Έβρος	266	306	332	271	257	231	193	181	184
Ξάνθη	299	368	327	322	294	270	212	202	222
Ροδόπη	330	386	397	370	355	271	254	259	236
Δράμα	240	310	288	262	276	232	209	209	209
Καβάλα	358	362	390	458	504	419	356	346	309
Κεντρική Μακεδονία	4.978	6.407	6.509	6.022	5.521	4.748	4.203	4.006	3.801
Δυτική Μακεδονία	2.106	2.167	1.945	1.650	1.911	1.878	1.851	1.991	1.895

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά Στοιχεία

Ο τομέας της μεταποίησης αποτελεί στην Π.Α.Μ.Θ. τον δεύτερο πιο σημαντικό παραγωγικό τομέα αναφορικά με την παραγόμενη ΑΠΑ - μετά την παροχή υπηρεσιών - ο οποίος περιλαμβάνει ωστόσο μεγάλο εύρος δραστηριοτήτων (από την κατάταξη εξαιρείται ο τομέας της δημόσιας διοίκησης, άμυνας, εκπαίδευσης, κλπ).

Η ΑΠΑ του τομέα της μεταποίησης για την Π.Α.Μ.Θ. ακολουθεί από το 2005 ως το 2013 παρόμοια πορεία σε σχέση με αυτή που σημειώνεται σε επίπεδο χώρας. Ξεκινά από τα 713 εκ. ευρώ για το έτος 2005, κορυφώνεται στα 947 εκ. ευρώ το 2008 και πέφτει – επανέρχεται στα 715 εκ. ευρώ για το έτος 2013.

Πίνακας 42: ΑΠΑ Τομέα Μεταποίησης Π.Α.Μ.Θ. 2005-2011. (Τιμές σε εκ. ευρώ)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Σύνολο Χώρας	17.108	18.427	19.695	20.578	18.146	16.356	16.175	15.377	15.381
Βόρεια Ελλάδα	4.051	4.360	4.849	5.119	4.628	4.218	4.175	3.955	3.943

Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	713	759	854	947	893	807	768	719	715
Έβρος	132	153	168	145	126	122	123	118	117
Ξάνθη	163	169	187	195	156	145	138	132	133
Ροδόπη	122	138	177	190	154	137	130	122	120
Δράμα	104	143	148	167	171	148	136	128	127
Καβάλα	192	156	174	250	286	256	241	219	218
Κεντρική Μακεδονία	2.916	3.135	3.475	3.646	3.237	2.945	2.897	2.741	2.744
Δυτική Μακεδονία	154	181	207	212	202	173	205	196	188

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά Στοιχεία

ii. Προβλήματα και Τάσεις

Η σημαντική ύφεση του δευτερογενή τομέα στην Π.Α.Μ.Θ. συνδέεται σημαντικά με την οικονομική κρίση των τελευταίων ετών. Η οικονομική κρίση τον έχει οδηγήσει σε περαιτέρω συρρίκνωση μέσω των μέτρων εσωτερικής υποτίμησης, της αύξησης των φορολογικών επιβαρύνσεων, του κόστους ασφάλισης, αλλά και του σημαντικού περιορισμού της χρηματοδότησης των επιχειρήσεων από την πλευρά των τραπεζών και της έλλειψης εναλλακτικών χρηματοδοτικών εργαλείων.

Οι συνέπειες της κρίσης - που οδήγησε ήδη στον έβδομο χρόνο ύφεσης - έχουν οδηγήσει σε σημαντικό περιορισμό της ρευστότητας των επιχειρήσεων και της δυνατότητας εξαγωγών-εισαγωγών, η οποία σε συνδυασμό με την κατάσταση της αγοράς των γειτονικών χωρών (μειωμένες τιμές, φορολογία, εισφορές, μισθοί) περιορίζει σημαντικά την ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων της περιφέρειας. Ταυτόχρονα η συμπίεση του κόστους εργασίας δεν φαίνεται να μπορεί να ανατρέψει αυτή την κατάσταση καθώς δεν αποτελεί ικανή και αναγκαία συνθήκη για την βελτίωση της ανταγωνιστικότητας. Αξίζει να σημειωθεί ότι χώρες με κορυφαίες επιδόσεις στην ανταγωνιστικότητα σημειώνουν υψηλότερο κόστος εργασίας.

Η εικόνα αυτή - που σε γενικές γραμμές χαρακτηρίζει συνολικά τη χώρα - την περίοδο αυτή αποτυπώνεται με ιδιαίτερη ένταση στην περιφέρεια και εξαιτίας της θέσης της, αλλά κυρίως εξαιτίας των σχετικά περιορισμένων αποτελεσμάτων των πολιτικών που ασκήθηκαν κατά την τελευταία τριακονταετία (πολιτικές χωρικών κινήτρων και πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης) και οι οποίες δεν κατάφεραν να συγκροτήσουν ένα μίγμα αλληλοσυμπληρούμενων οικονομικών δραστηριοτήτων στην περιφέρεια που να αντέχει στις πιέσεις της αγοράς.

Στην ύφεση του δευτερογενούς τομέα συνέβαλε το κλείσιμο μεγάλων παραγωγικών μονάδων, η προβληματική λειτουργία των υφιστάμενων ΒΙΠΕ, και η σταδιακή εγκατάλειψη των μεγάλων κρατικών βιομηχανιών μεταποίησης αγροτικών προϊόντων. Επίσης σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η αδυναμία του ιδιωτικού τομέα να προσαρμοστεί στη ζήτηση και να βελτιώσει την ανταγωνιστικότητά του μέσω νέων μεθόδων παραγωγής και μέσω καινοτομίας.

Η εκτεταμένη αποβιομηχάνιση στην Α.Μ.Θ. προέκυψε από το κλείσιμο των μεγάλων συνεταιριστικών εργοστασίων που ειδικεύονταν στην καθετοποίηση της γεωργικής παραγωγής, από τη μεταφορά στις

γειτονικές βαλκανικές χώρες των βιομηχανιών του κλάδου της ένδυσης και από τη διάλυση του συστήματος υπεργολαβιών, και από την κρίσιμη κατάσταση στην οποία βρίσκονται παραδοσιακές μεγάλες μονάδες (Βιομηχανία Φωσφορικών Λιπασμάτων Καβάλας, Βιομηχανία Ζάχαρης κλπ).

Αξίζει να σημειωθεί ότι αν και στην Π.Α.Μ.Θ. υπάρχουν σημαντικές βιομηχανικές περιοχές - όπου έχουν ενσωματωθεί σημαντικές υποδομές (σύνδεση με οδικούς άξονες, δίκτυα ύδρευσης, παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, δίκτυα οπτικών ινών, φυσικού αερίου, δίκτυο αποχέτευσης υγρών αποβλήτων και μονάδες επεξεργασίας) που προσδίδουν αξιόλογες εξωτερικές οικονομίες στις εγκατεστημένες επιχειρήσεις - οι περισσότερες από αυτές υπολειτουργούν.

Αντίθετη εικόνα παρουσιάζουν μερικές προσπάθειες μικρότερων και νεότερων παραγωγικών μονάδων οι οποίες εντός της κρίσης παρουσιάζουν εξαιρετικά θετικές τάσεις και προοπτικές με χαρακτηριστικά παραδείγματα την βιομηχανία «Πλαστικά Θράκης», και την «Ζυθοποιεία Μακεδονίας Θράκης».

Ο τομέας της μεταποίησης χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία των μικρού σχετικά μεγέθους και οικογενειακού χαρακτήρα επιχειρήσεων, με οργανωτική δομή που δεν εξασφαλίζει δυναμισμό στη στρατηγική αντιμετώπιση των προκλήσεων και χαμηλής έντασης τεχνολογίας. Η συγκεκριμένη αδυναμία επιτείνεται από την έλλειψη επιχειρηματικών συστάδων (clusters) που θα μπορούσαν σε μεγάλο βαθμό να υπερκεράσουν τα προβλήματα έλλειψης κατάλληλων οικονομιών κλίμακας. Οι κλάδοι με την μεγαλύτερη συγκέντρωση σε όρους ΑΠΑ είναι η μεταποίηση γεωργικών προϊόντων, κοπής μορφοποίησης λίθων για οικοδομικούς σκοπούς, κλωστούφαντουργίας και της μεταποίησης πλαστικών και ελαστικών.

Συνοψίζοντας, τα κυριότερα προβλήματα του δευτερογενούς τομέα σχετίζονται με:

- την εκτεταμένη αποβιομηχάνιση και τη μεταφορά παραγωγικών δραστηριοτήτων σε γειτονικές χώρες,
- τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και τον κοστολογικό ανταγωνισμό από γειτονικές χώρες,
- τη «γήρανση» των υποδομών των υφιστάμενων ΒΙ.ΠΕ.,
- το υψηλό μεταφορικό κόστος των παραγόμενων προϊόντων (γίνεται κυρίως οδικά) και την απουσία δικτύων διάθεσης των προϊόντων σε μεγάλα αστικά κέντρα,
- το πλήθος των φορέων και αδειοδοτήσεων που απαιτούνται για την ίδρυση και λειτουργία μεταποιητικών μονάδων και τις επακόλουθες καθυστερήσεις,
- τις ασάφειες στον καθορισμό χρήσεων γης, και
- τα προβλήματα χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις.

iii. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης στο δευτερογενή τομέα στηρίζονται:

- στη μεγάλη ποικιλία πρώτων υλών (ορυκτός πλούτος, ενεργειακές πηγές, αγροτικά προϊόντα),
- στις σημαντικές επενδύσεις σε υποδομές (δίκτυο νεοκατασκευασθέντων δρόμων που ενώνουν την περιοχή με την υπόλοιπη Ελλάδα, την Νοτιοανατολική Ευρώπη και τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες),
- στη γεωγραφική θέση, η οποία προσδίδει κομβικό χαρακτήρα στην Α.Μ.Θ. που αποτελεί σταυροδρόμι της Ευρώπης και της Ασίας και που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από τη Θεσσαλονίκη,
- στην παρουσία του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου και του ΤΕΙ της Περιφέρειας τα οποία αποτελούν βασικότατο πυλώνα γνώσης, έρευνας και καινοτομίας που μπορεί να συνδεθεί με την παραγωγική διαδικασία,
- στις μεγάλες δυνατότητες από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας,
- στη ζήτηση για βιολογικά τρόφιμα που αυξάνεται παγκοσμίως, και
- στη διασύνδεση των υφιστάμενων ΒΙ.ΠΕ. μεταξύ τους και με το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο.

8.1.3. Τριτογενής Τομέας

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Η συμμετοχή του τριτογενούς τομέα στην οικονομία της Α.Μ.Θ. είναι μικρότερη συγκριτικά με τον μέσο όρο στη χώρα. Χαρακτηριστικά, σε επίπεδο χώρας ο τριτογενής τομέας αποτελεί το 79,9% της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας σε τρέχουσες τιμές για το έτος 2013. Στην Π.Α.Μ.Θ. το αντίστοιχο ποσοστό για το έτος 2013 είναι στο 73,8%. Η ΑΠΑ του τομέα για την Π.Α.Μ.Θ. ξεκίνησε από τα 4.878 εκ. ευρώ για το έτος 2005. Κορυφώθηκε στα 6.200 εκ. ευρώ το έτος 2010 και κατόπιν βρίσκεται στα 4.589 εκ. ευρώ για το έτος 2013 ακολουθώντας παρόμοια πορεία με την σχετική ΑΠΑ της χώρας.

Πίνακας 43: ΑΠΑ τριτογενούς τομέα Π.Α.Μ.Θ. σε τρέχουσες τιμές, 2005-2013 (Τιμές σε εκ. ευρώ)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Σύνολο Χώρας	134.810	142.528	156.318	169.130	169.353	161.870	147.474	135.397	127.831
Βόρεια Ελλάδα	26.925	28.240	31.126	33.952	34.019	32.658	29.952	27.340	25.651
Ανατ. Μακεδονία – Θράκη	4.878	4.985	5.554	6.167	6.144	6.200	5.456	5.026	4.589
Έβρος	1.226	1.290	1.451	1.620	1.697	1.776	1.590	1.455	1.326
Ξάνθη	793	827	893	1.018	1.009	1.047	914	834	777
Ροδόπη	784	820	905	1.029	1.014	995	891	782	721
Δράμα	682	679	739	797	800	800	715	650	623
Καβάλα	1.394	1.369	1.567	1.703	1.625	1.582	1.346	1.305	1.143
Κεντρική Μακεδονία	17.398	18.447	20.236	22.002	22.156	20.810	19.218	17.565	16.614
Δυτική Μακεδονία	1.859	1.949	2.177	2.342	2.348	2.291	2.145	1.957	1.762

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά Στοιχεία

Αντίστοιχη είναι και η εικόνα που παρουσιάζουν οι ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου για την Π.Α.Μ.Θ.. Το έτος 2005 επενδύθηκαν 1.482 εκ. ευρώ, με κορυφή το 2007 στα 2.308 εκ. ευρώ και αντίστοιχα 797 εκ. ευρώ για το 2013.

Πίνακας 44: Ακαθάριστες Επενδύσεις Παγίου Κεφαλαίου τριτογενούς τομέα Π.Α.Μ.Θ. σε τρέχουσες τιμές, 2005-2013 (Τιμές σε εκ. ευρώ)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011*	2012*	2013*
Σύνολο Χώρας	35.995	45.590	53.380	49.074	42.107	33.713	26.789	19.790	17.422
Βόρεια Ελλάδα	9.715	11.960	14.422	12.040	9.935	7.780	6.127	5.363	4.491
Ανατ. Μακεδονία - Θράκη	1.482	1.874	2.308	2.202	1.283	1.307	937	743	797
Κεντρική Μακεδονία	6.245	7.808	9.554	6.750	5.451	4.466	3.555	3.449	2.657
Δυτική Μακεδονία	940	1.071	1.170	1.564	1.978	1.059	839	659	622

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

* Προσωρινά Στοιχεία

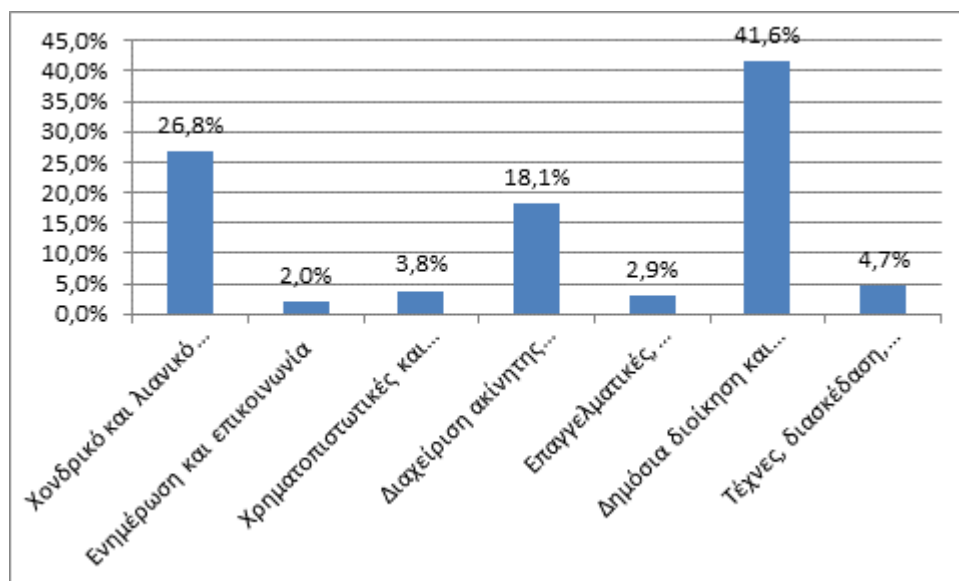
Αναφορικά με την συμμετοχή των διαφόρων κλάδων στην ΑΠΑ του τριτογενούς τομέα αξίζει να σημειωθεί ότι η Δημόσια Διοίκηση κατέχει την πρώτη θέση με ποσοστό 41,6%. Ακολουθεί ο κλάδος του εμπορίου-υπηρεσιών εστίασης και παροχής καταλύματος με ποσοστό 26,8%. Στην τρίτη θέση βρίσκεται ο κλάδος των υπηρεσιών διαχείρισης ακίνητης περιουσίας με ποσοστό 18,1%.

Πίνακας 45: Συμμετοχή Κλάδων στην ΑΠΑ του τριτογενούς Τομέα για την Π.Α.Μ.Θ. (2013, προσωρινά στοιχεία)

Κλάδος	Ποσοστό
Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, επισκευή μηχανοκίνητων οχημάτων και μοτοσυκλετών, μεταφορές και αποθήκευση, δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης	26,8%
Ενημέρωση και επικοινωνία	2,0%
Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες	3,8%
Διαχείριση ακίνητης περιουσίας	18,1%
Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες	2,9%
Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, εκπαίδευση, δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα	41,6%
Τέχνες, διασκέδαση, ψυχαγωγία, άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών	4,7%
Σύνολο Τριτογενούς Τομέα	100,00%

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Ιδία Επεξεργασία

Εικόνα 7: Συμμετοχή κλάδων στην ΑΠΑ του τριτογενούς τομέα της Π.Α.Μ.Θ., 2013

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ίδια επεξεργασία

Τουρισμός

Η μεγάλη σημασία του τουρισμού στην Π.Α.Μ.Θ. διαφαίνεται στο επίπεδο του νέου χωρικού αλλά και του αναπτυξιακού σχεδιασμού (υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ, ΠΕΠ 2014-2020, Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, ΟΧΕ Τουρισμού – Πολιτισμού καθώς και το εξειδικευμένο Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης).

Η ανάπτυξη του κλάδου του τουρισμού, μπορεί να παρέχει πολλαπλά οφέλη (κυρίως οικονομική μεγέθυνση και τόνωση της απασχόλησης, αλλά και ένα πλαίσιο ανάδειξης των τοπικών πόρων) στην οικονομία μιας περιοχής. Εκτός από τα άμεσα οικονομικά οφέλη που προέρχονται από την αντίστοιχη δαπάνη των επισκεπτών σε μια περιοχή, ο κλάδος του τουρισμού δύναται να επιφέρει πρόσθετες θετικές επιπτώσεις στην οικονομία, καθώς κινητοποιεί σημαντικό αριθμό παραγωγικών μονάδων που δραστηριοποιούνται για την κάλυψη της ζήτησης που δημιουργείται και που βρίσκονται τόσο στον τριτογενή όσο και στον πρωτογενή-δευτερογενή τομέα. Η συνεισφορά (επίδραση) του τουρισμού στην εγχώρια οικονομία διακρίνεται σε άμεση, έμμεση και προκαλούμενη (δηλαδή από το πρόσθετο εισόδημα νοικοκυριών που επηρεάζονται θετικά από τον τουρισμό). Σύμφωνα με μελέτη του IOBE⁵⁹ (2012), για κάθε 1 ευρώ που δημιουργεί η τουριστική δραστηριότητα, προκαλείται έμμεση πρόσθετη οικονομική δραστηριότητα αξίας 1,2 ευρώ με αποτέλεσμα ο πολλαπλασιαστής της τουριστικής δραστηριότητας ανέρχεται σε 2,2.

Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζεται η εξέλιξη του αριθμού των διανυκτερεύσεων και οι πληρότητες στην Περιφέρεια κατά την τελευταία 5ετία και τα αντίστοιχα ποσοτικά δεδομένα για τη Χώρα,

⁵⁹ IOBE (2012), Η επίδραση του τουρισμού στην ελληνική οικονομία.

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης
των άλλων Περιφερειών της Μακεδονίας – Θράκης και αυτών που παρουσιάζονται ως οι πλέον δυναμικές στον τομέα ώστε να επιτραπούν οι συγκρίσεις.

Πίνακας 46: Διανυκτερεύσεις σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου και κάμπινγκ, 2010 - 2014

	2010	%	2011	%	2012	%	2013	%	2014	%
Σύνολο Χώρας	66.800.371	100,0	70.847.874	100,0	64.384.429	100,0	71.469.189	100,0	75.390.445	100,0
Ανατολική Μακεδονία - Θράκη	1.608.332	2,4	1.601.647	2,3	1.532.316	2,4	1.821.931	2,5	1.786.689	2,4
Κεντρική Μακεδονία	7.715.656	11,6	8.070.541	11,4	7.707.423	12,0	8.000.343	11,2	8.478.801	11,2
Δυτική Μακεδονία	358.772	0,5	324.628	0,5	284.180	0,4	316.904	0,4	302.976	0,4
Κρήτη	16.449.065	24,6	18.368.774	25,9	17.707.456	27,5	20.130.136	28,2	20.626.843	27,4
Νότιο Αιγαίο	15.905.635	23,8	17.295.939	24,4	15.472.740	24,0	17.409.901	24,4	17.953.977	23,8

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Πίνακας 47: Πληρότητα σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου, 2010 - 2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Σύνολο Χώρας	48,1	48,3	43,2	45,2	47,3
Ανατολική Μακεδονία - Θράκη	34,1	30,4	29,8	27,5	34,4
Κεντρική Μακεδονία	44,4	44,8	42,2	43,4	44,4
Δυτική Μακεδονία	23,2	20,1	17,2	18,7	17,8
Κρήτη	59,1	61,1	57,3	60,6	62,0
Νότιο Αιγαίο	61,1	61,8	54,2	53,8	55,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ

Από τα παραπάνω στοιχεία, προκύπτει ότι η Π.Α.Μ.Θ. σημειώνει σημαντικά χαμηλές επιδόσεις τόσο σε απόλυτους αριθμούς διανυκτερεύσεων όσο και σε σχετική ποσόστωση έχοντας το 2,4% των συνολικών διανυκτερεύσεων στο σύνολο της χώρας. Το σύνολο των διανυκτερεύσεων σε ξενοδοχειακά καταλύματα και κάμπινγκ παρουσιάζει πτώση μεταξύ 2010 και 2012 και παρά την αυξητική τάση του 2013 (που παρατηρείται όμως πανελλαδικά) φαίνεται η τάση μείωσης να μην εξαλείφεται το 2014. Η Περιφέρεια όμως δείχνει να διατηρεί διαχρονικά με ελάχιστη διακύμανση το ποσοστό των διανυκτερεύσεων έναντι του συνόλου στο 2,4%. Όσον αφορά στις πληρότητες σε καταλύματα ξενοδοχειακού τύπου παρατηρείται μια συνεχής πτώση την περίοδο 2010 – 2013, μια συνθήκη που ανατρέπεται σημαντικά το 2014 και που διαφοροποιείται θετικά έναντι της Χώρας και των υπολοίπων Περιφερειών. Το ΑΕΠ της χώρας τα τελευταία χρόνια βαίνει συνεχώς μειούμενο λόγω του υφεσιακού χαρακτήρα της ελληνικής οικονομίας. Αποτέλεσμα αυτού είναι ότι η σχετική σημασία – συμβολή του τουρισμού στις περιφερειακές οικονομίες, λαμβάνοντας υπόψη την αύξηση στην τουριστική δραστηριότητα,

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης αναμένεται να είναι υψηλότερη. Αυτό γίνεται ακόμα εντονότερο με βάση τα στοιχεία για το 2014 όπου σημειώνεται περαιτέρω υποχώρηση του ΑΕΠ και αντίστοιχα σημειώνεται ισχυρή αύξηση της τουριστικής δραστηριότητας.

Πίνακας 48: Δαπάνες – Συμβολή Σε Περιφερειακό ΑΕΠ

	Αναλογία Άμεσης Τουριστικής Δαπάνης 2013 σε εκ. ευρώ	Συμβολή στο Περιφερειακό ΑΕΠ (2012)
Σύνολο Χώρας	15.242	8%
Αν. Μακεδονία Θράκη	369	5%
Κεντρική Μακεδονία	1.626	6%
Δυτική Μακεδονία	69	2%
Κρήτη	4.372	48%
Νότιο Αιγαίο	3.767	60%

Πηγή: ΤτΕ, ΣΕΤΕ, ΕΛΣΤΑΤ, ΙΤΕΠ

Πίνακας 49: Δαπάνες Τουρισμού Συνολικά, Ανά Επίσκεψη/Διανυκτέρευση – Ημέρες Διαμονής (2013).

	Δαπάνες (δισ ευρώ)	% Δαπα- νών	Δαπάνες Ανά Επί- σκεψη (ευρώ)	Δαπάνες Ανά Διανυ- κτέρευση (ευρώ)	Ημέρες Διαμονής
Σύνολο Χώρας	11,71	100%	653,3	73,1	8,9
Αν. Μακεδονία Θράκη	0,45	3,90%	390,3	55	7,1
Κεντρική Μακεδονία	1,46	12,50%	336,4	50,6	6,6
Δυτική Μακεδονία	0,09	0,80%	493,9	42,8	11,5
Κρήτη	2,89	24,70%	801,9	81	9,9
Νότιο Αιγαίο	3,49	29,80%	842,9	88,2	9,6

Πηγή: ΤτΕ, ΣΕΤΕ, ΕΛΣΤΑΤ, ΙΤΕΠ

Τρεις πολύ σημαντικοί δείκτες είναι οι δαπάνες, οι δαπάνες ανά επίσκεψη καθώς και ανά διανυκτέρευση. Και στους τρεις αυτούς δείκτες η Π.Α.Μ.Θ. σημειώνει επιδόσεις που υπολείπονται σημαντικά των αντίστοιχων μεγεθών του συνόλου της χώρας. Συγκεκριμένα, η μέση δαπάνη ανά επίσκεψη στην Α.Μ.Θ. είναι μόλις 390 ευρώ, ενώ ανά διανυκτέρευση το αντίστοιχο ποσό δαπάνης ανέρχεται στα 55 ευρώ όταν οι αντίστοιχες τιμές για την χώρα είναι 653 και 73 ευρώ.

Οι κορυφαίες επιδόσεις σε περιφερειακό επίπεδο σημειώνονται στην περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου με 842 ευρώ δαπάνη ανά επίσκεψη και 88 ευρώ δαπάνη ανά διανυκτέρευση, ενώ στο χαμηλότερο επίπεδο επιδόσεων βρίσκεται η Κεντρική Μακεδονία με 336 ευρώ δαπάνη ανά επίσκεψη και η Δυτική Μακεδονία με 42 ευρώ δαπάνη ανά διανυκτέρευση. Η συμμετοχή του τουρισμού για το έτος 2012 στο περιφερειακό ΑΕΠ για την Α.Μ.Θ. βρίσκεται στο 5% ενώ στο σύνολο χώρας η αντίστοιχη τιμή εί-

ναι στο 8%. Οι αποκλίσεις οφείλονται κυρίως στο γεγονός ότι η Ελλάδα συνολικά επενδύει στο δίπτυχο ήλιος – θάλασσα για την προσέλκυση τουριστικού ρεύματος.

Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν τα στοιχεία του ΙΝΣΕΤΕ⁶⁰ στην οποία παρουσιάζονται οι διεθνείς αφίξεις στη Χώρα κατά τα έτη 2013, 2014 και 2015. Από τον πίνακα των οδικών αυξήσεων αλλοδαπών μέσω των μεθοριακών σταθμών παρακάτω αναδεικνύεται η σημασία της Νυμφαίας που άρχισε να λειτουργεί το Σεπτέμβριο του 2013 εμφανίζοντας τη δεύτερη μεγαλύτερη κίνηση πανελλαδικά το 2014 ξεπερνώντας ακόμα και τον παραδοσιακά σημαντικό μεθοριακό σταθμό του Προμαχώνα. Ακολουθούν τα στοιχεία στον παρακάτω πίνακα (με γκρι επισήμανση οι μεθοριακοί σταθμοί στην Π.Α.Μ.Θ.):

---

⁶⁰ SETE Intelligence, «Διεθνείς αφίξεις στην Ελλάδα 2013 & 2014 - καταγραφή βάσει διοικητικών στοιχείων», Αθήνα, Ιούλιος 2015 καθώς και επικαιροποιημένα στοιχεία από την ίδια πηγή

Πίνακας 50: Αριθμός οδικών αφίξεων αλλοδαπών κατά μεθοριακό σταθμό 2013, 2014 και 2015*

α/α	Σταθμός	Σύνορο με	2013	2014	2015*	% επί του συνόλου 2013	% επί του συνόλου 2014	% επί του συνόλου 2015*	% Διαφορά 2013-2014	% Διαφορά 2014-2015*
1	ΕΥΖΩΝΟΙ	ΠΓΔΜ	2.551.676	2.594.392	3.862.708	33,1%	24,1%	33,9%	1,7%	48,9%
2	ΝΥΜΦΑΙΑ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	56.202	1.837.957	1.635.709	0,7%	17,1%	14,3%	3170,3%	-11,0%
3	ΠΡΟΜΑΧΩΝΑΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	285.724	1.680.518	1.539.543	3,7%	15,6%	13,5%	488,2%	-8,4%
4	ΚΡΥΣΤΑΛΛΟΠΗΓΗ	ΑΛΒΑΝΙΑ	1.041.323	951.176	773.232	13,5%	8,8%	6,8%	-8,7%	-18,7%
5	ΚΑΚΑΒΙΑ	ΑΛΒΑΝΙΑ	601.767	748.560	683.476	7,8%	7,0%	6,0%	24,4%	-8,7%
6	ΕΞΟΧΗ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	741.957	742.511	686.977	9,6%	6,9%	6,0%	0,1%	-7,5%
7	ΚΗΠΟΙ	ΤΟΥΡΚΙΑ	577.513	645.688	662.391	7,5%	6,0%	5,8%	11,8%	2,6%
8	ΟΡΜΕΝΙΟ	ΤΡΙΕΘΝΕΣ	492.150	441.087	483.999	6,4%	4,1%	4,2%	-10,4%	9,7%
9	ΝΙΚΗ	ΠΓΔΜ	284.679	278.462	278.124	3,7%	2,6%	2,4%	-2,2%	-0,1%
10	ΣΑΓΙΑΔΑ	ΑΛΒΑΝΙΑ	554.278	266.317	250.255	7,2%	2,5%	2,2%	-52,0%	-6,0%
11	ΔΟΙΡΑΝΗ	ΠΓΔΜ	132.124	153.240	160.080	1,7%	1,4%	1,4%	16,0%	4,5%
12	ΚΑΣΤΑΝΙΕΣ	ΤΟΥΡΚΙΑ	114.548	136.153	144.392	1,5%	1,3%	1,3%	18,9%	6,1%
13	ΑΓ. ΚΩΝ/ΝΟΣ	ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ	173.650	129.815	114.096	2,3%	1,2%	1,0%	-25,2%	-12,1%
14	ΚΥΠΡΙΝΟΣ	ΤΡΙΕΘΝΕΣ	97.595	110.163	94.645	1,3%	1,0%	0,8%	12,9%	-14,1%
15	ΜΕΡΤΖΑΝΗ	ΑΛΒΑΝΙΑ	31.880	37.506	33.755	0,4%	0,3%	0,3%	17,6%	-10,0%
ΣΥΝΟΛΟ Π.Α.Μ.Θ.			2.253.615	4.043.374	3.822.209	29,3%	37,6%	33,5%	79,4%	-5,5%
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ			7.703.067	10.753.545	11.403.382	100,0%	100,0%	100,0%	39,6%	6,0%

Πηγή: ΙΝΣΕΤΕ, ίδια επεξεργασία

* Διαθέσιμα στοιχεία μέχρι και Νοέμβριο του 2015.

Είναι χαρακτηριστικό ότι με τη λειτουργία του μεθοριακού σταθμού της Νυμφαίας, η Π-ΑΜΘ αύξησε κατά 80% περίπου τις οδικές εισροές αλλοδαπών που για το έτος 2014 ανήλθαν πάνω από 4 εκατ. άτομα καταλαμβάνοντας πάνω από 37% της οδικής εισροής αλλοδαπών στη χώρα⁶¹.

Με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία για το 2015 (μέχρι τον Νοέμβριο 2015) και συγκρινόμενα με αυτά του 2014, ο αριθμός οδικών αφίξεων αλλοδαπών αναμένεται για το μεθοριακό σταθμό Νυμφαίας να εμφανίσει μικρή διακύμανση, ενώ ήδη οι μεθοριακοί σταθμοί Κήπων, Ορμένιου και Καστανιών έχουν ξεπεράσει τα δεδομένα του προηγούμενου έτους. Ενδιαφέρον παρουσιάζει η σημαντική αύξηση του μεθοριακού σταθμού Ευζώνων κατά 48,9% γεγονός που πιθανότατα συνδέεται με τις πρόσφατες κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις.

Στον παρακάτω πίνακα αποτυπώνονται τα στοιχεία κρουαζιέρας 2013-2015 συνολικά στα κατά τόπους λιμάνια της Χώρας.

---

⁶¹ Θα πρέπει να σημειωθεί ότι στα στοιχεία του πίνακα συνυπολογίζονται και οι αλλοδαποί μετανάστες στην Ελλάδα οι οποίοι μετακινούνται για να επισκεφθούν τη χώρα καταγωγής τους. Σύμφωνα με τη μελέτη του IN-ΣΕΤΕ αυτοί υπολογίζονται πανελλαδικά για το έτος 2014 σε ένα ποσοστό της τάξης του 15% της συνολικής κίνησης.

Πίνακας 51: Στοιχεία κρουαζιέρας 2013-2015 συνολικά στη Χώρα

α/α	ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ	2015		2014		2013		Διαφορά 2013-2015	
		Αριθμός αφίξεων κ/ζ	Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας (χωρίς αναχωρήσεις)	Αριθμός αφίξεων κ/ζ	Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας (χωρίς αναχωρήσεις)	Αριθμός αφίξεων κ/ζ	Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας (χωρίς αναχωρήσεις)	% στον αριθμό αφίξεων κ/ζ	% στον αριθμό αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας (χωρίς αναχωρήσεις)
1	ΠΕΙΡΑΙΑΣ	621	980.149	606	1.055.556	711	1.302.581	-12,7%	-24,8%
2	ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ	636	791.927	512	742.553	582	778.057	9,3%	1,8%
3	ΜΥΚΟΝΟΣ	600	649.914	441	610.207	485	587.501	23,7%	10,6%
4	ΚΕΡΚΥΡΑ	407	647.347	395	672.368	480	744.673	-15,2%	-13,1%
5	ΚΑΤΑΚΟΛΟ	242	459.882	251	584.879	307	763.966	-21,2%	-39,8%
6	ΡΟΔΟΣ	340	342.063	314	311.182	373	409.991	-8,8%	-16,6%
7	ΗΡΑΚΛΕΙΟ	170	219.805	160	242.951	177	270.020	-4,0%	-18,6%
8	ΚΕΦΑΛΛΟΝΙΑ-ΙΘΑΚΗ	112	149.227	79	88.032	100	135.659	12,0%	10,0%
9	ΠΑΤΜΟΣ	192	124.476	156	109.429	177	113.339	8,5%	9,8%
10	ΧΑΝΙΑ (ΣΟΥΔΑ)	59	96.612	38	33.304	47	124.205	25,5%	-22,2%
11	ΒΟΛΟΣ	57	67.096	53	57.825	31	20.227	83,9%	231,7%
12	ΝΑΥΠΛΙΟ	62	46.075	46	26.050	54	23.732	14,8%	94,1%
13	ΛΑΥΡΙΟ	55	44.815	30	30.493	20	13.504	175,0%	231,9%
14	ΚΑΛΑΜΑΤΑ	31	38.549	16	17.951	6	3.128	416,7%	1132,4%
15	ΑΓ.ΝΙΚΟΛΑΟΣ	52	37.762	66	46.432	52	43.817	0,0%	-13,8%
16	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ	35	26.356	31	19.720	18	14.585	94,4%	80,7%
17	ΧΙΟΣ	42	25.229	36	16.963	33	9.924	27,3%	154,2%
18	ΜΥΤΙΛΗΝΗ	53	24.894	53	34.150	56	42.423	-5,4%	-41,3%
19	ΣΥΡΟΣ	53	21.986	53	24.012	37	9.396	43,2%	134,0%
20	ΚΩΣ	41	18.277	79	42.040	86	64.756	-52,3%	-71,8%
21	ΙΤΕΑ	83	17.851	50	8.309	88	8.141	-5,7%	119,3%
22	ΣΥΜΗ	36	16.728	48	24.050	16	3.715	125,0%	350,3%

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

α/α	ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΙ	2015		2014		2013		Διαφορά 2013-2015	
		Αριθμός αφίξεων κ/ζ	Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας (χωρίς αναχωρήσεις)	Αριθμός αφίξεων κ/ζ	Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας (χωρίς αναχωρήσεις)	Αριθμός αφίξεων κ/ζ	Αριθμός αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας (χωρίς αναχωρήσεις)	% στον αριθμό αφίξεων κ/ζ	% στον αριθμό αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας (χωρίς αναχωρήσεις)
23	ΛΗΜΝΟΣ	41	15.787	24	7.657	19	4.777	115,8%	230,5%
24	ΜΗΛΟΣ	28	15.394	17	10.362	9	2.962	211,1%	419,7%
25	ΚΑΒΑΛΑ	22	12.783	26	13.087	14	6.995	57,1%	82,7%
26	ΣΑΜΟΣ	19	10.893	23	24.865	25	38.676	-24,0%	-71,8%
27	ΓΥΘΕΙΟ	23	10.448	20	18.144	40	48.200	-42,5%	-78,3%
28	ΜΟΝΕΜΒΑΣΙΑ	38	10.391	39	22.068	29	11.621	31,0%	-10,6%
29	ΣΚΙΑΘΟΣ	23	8.220	14	4.563	11	3.158	109,1%	160,3%
30	ΖΑΚΥΝΘΟΣ	8	5.742	13	10.953	34	34.143	-76,5%	-83,2%
31	ΝΑΞΟΣ	23	4.738	16	780	16	1.023	43,8%	363,1%
32	ΠΑΡΟΣ	25	3.679	65	7.048	88	7.071	-71,6%	-48,0%
33	ΗΓΟΥΜΕΝΙΤΣΑ	6	3.090	13	3.096	14	4.650	-57,1%	-33,5%
34	ΠΥΛΟΣ	11	3.080	9	1.435	13	4.133	-15,4%	-25,5%
35	ΠΑΤΡΑ	3	1.090	2	745	2	1.278	50,0%	-14,7%
36	ΡΕΘΥΜΝΟ	11	1.076	18	4.220	5	1.336	120,0%	-19,5%
37	ΚΥΘΗΡΑ	4	1.050	2	395	20	862	-80,0%	21,8%
38	ΠΡΕΒΕΖΑ	5	967	4	1.112	4	908	25,0%	6,5%
39	ΑΝΔΡΟΣ	2	838	0	0	1	727	100,0%	15,3%
40	ΣΚΟΠΕΛΟΣ	8	735	4	585	6	645	33,3%	14,0%
41	ΣΗΤΕΙΑ	1	444	4	2.802	1	910	0,0%	-51,2%
42	ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗ (ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ)	1	278	0	0	1	474	0,0%	-41,4%
ΣΥΝΟΛΟ:		4.281	4.957.743	3.826	4.932.373	4.288	5.661.889	-0,2%	-12,4%

Πηγή: Ένωση Λιμένων Ελλάδος, ίδια επεξεργασία

Η Σαμοθράκη αποτελεί τον τελευταίο λιμένα στην κατάταξη με βάση των αριθμό αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας (χωρίς αναχωρήσεις) για το έτος 2015, δηλαδή στην 42^η θέση ενώ στην ίδια κατάταξη η Καβάλα βρίσκεται στην 25^η θέση εμφανίζοντας παράλληλα μια ισχυρή διαφορά σε σχέση με τα δεδομένα του 2013 καταγράφοντας αύξηση στον αριθμό αφίξεων κρουαζιέρας κατά 57,1% και στον αριθμό αφίξεων επιβατών κρουαζιέρας (χωρίς αναχωρήσεις) στο 82,7%. Από την ανάγνωση των στοιχείων αυτών μπορεί να ειπωθεί ότι η Π.Α.Μ.Θ. βρίσκεται ανάμεσα στους σταθμούς κρουαζιέρας στην Ελλάδα, απαιτούνται όμως περαιτέρω ενέργειες ενδυνάμωσης και ενίσχυσης των σημαντικών προοπτικών ανάπτυξής της που δείχνει να διαθέτει.

ii. Προβλήματα – Τάσεις.

Ο τριτογενής τομέας της Π.Α.Μ.Θ. ακολούθησε όπως και η χώρα συνολικά, μια έντονα αυξητική πορεία μέχρι και την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης. Η μεγέθυνση του τριτογενούς τομέα προήλθε από την αυξητική πορεία των κλάδων που σχετίζονται με το δημόσιο τομέα (δημόσια διοίκηση, εκπαίδευση, περίθαλψη και μέριμνα κλπ.) καθώς και τον κλάδο του τοπικού εμπορίου και της αναψυχής στα αστικά κέντρα. Οι δύο αυτοί κλάδοι αυξήθηκαν εσωστρεφώς καθώς η αύξηση τους στηρίχθηκε στην αυξημένη κατανάλωση που συνδέθηκε τόσο με την ύπαρξη των φοιτητών καθώς και με την γενικότερη ενίσχυση της καταναλωτικής συμπεριφοράς που παρατηρήθηκε στην χώρα τα τελευταία (προ κρίσης) χρόνια.

Η διάρθρωση του τριτογενή τομέα στην περιφέρεια μπορεί να χαρακτηριστεί πολυκλαδική, αλλά με πολλές αδυναμίες σε όλους τους κλάδους. Συγκεκριμένα:

- Το **Λιανικό Εμπόριο** επηρεάστηκε έντονα από την γενικότερη οικονομική κρίση της χώρας η οποία οδήγησε σε ραγδαία μείωση της κατανάλωσης. Ως αποτέλεσμα αυτής υπήρξε και συνεχίζει να υπάρχει μεγάλος αριθμός επιχειρήσεων που οδηγούνται στο κλείσιμο ή την μείωση προσωπικού.
- Οι δραστηριότητες **Εστίασης και Αναψυχής** για τις ίδιες αιτίες με το λιανικό εμπόριο, αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα.
- Ο κλάδος του **Τουρισμού**, αν και τα τελευταία χρόνια έχει σημειώσει παρουσιάσει δείγματα εκσυγχρονισμού των καταλυμάτων, που έχει αναβαθμίσει τις προσφερόμενες υπηρεσίες, παρουσιάζει και αυτός φαινόμενα κρίσης. Τα φαινόμενα αυτά μπορούν να αποδοθούν στον περιορισμό των προγραμμάτων κοινωνικού τουρισμού και των σχολικών εκδρομών. Η κρίση αυτή αντισταθμίζεται ως ένα βαθμό με την αύξηση του «αστικού τουρισμού» και ιδιαίτερα με την είσοδο του «συνεδριακού τουρισμού».

- Η **Δημόσια Διοίκηση** άμεσα επηρεαζόμενη από την κρίση της Εθνικής οικονομίας παρουσιάζει τάσεις μείωσης των διαφόρων δημόσιων οργανισμών. Οι μειώσεις αυτές ενισχύουν τις πιέσεις που δέχονται οι προαναφερθέντες κλάδοι του τριτογενούς τομέα.
- Στον τομέα της **Εκπαίδευσης** και ειδικά στα ΑΕΙ, πρόβλημα αποτελεί η διαφαινόμενη τάση συρρίκνωσης της χρηματοδότησης στο πλαίσιο της πολιτικής μείωσης των κρατικών δαπανών.

Προβλήματα – Ανάγκες – Τάσεις Τουρισμού⁶²

Οι βασικές διαπιστώσεις για τις ανάγκες-προβλήματα του τομέα του Τουρισμού στην Π.Α.Μ.Θ. είναι οι ακόλουθες:

- Χαμηλό επίπεδο παρεχόμενων ανέσεων από τα καταλύματα της περιφέρειας που οφείλεται στο ότι η πλειοψηφία των τουριστικών καταλυμάτων στην Π.Α.Μ.Θ. είναι μικρού μεγέθους, ανήκουν στις χαμηλές και μεσαίες κατηγορίες και χρειάζονται εκσυγχρονισμό.
- Παρατηρείται ανισοκατανομή στην συγκέντρωση των τουριστικών υποδομών στην Π.Α.Μ.Θ. καθώς οι Π.Ε. Δράμας, Ξάνθης και Ροδόπης παρουσιάζουν χαμηλό επίπεδο τουριστικής ανάπτυξης ενώ στην Θάσο και στην Καβάλα υπάρχει υψηλή συγκέντρωση καταλυμάτων και συναφών τουριστικών δραστηριοτήτων.
- Παρατηρούνται ελλείψεις σε εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής (μαρίνες, συνεδριακά κέντρα, υδροθεραπευτήρια) και λίγες εστιασμένες δυνατότητες παροχής υπηρεσιών για «εναλλακτικό» ή ειδικό τουρισμό οι οποίες επιδέχονται σημαντικής αναβάθμισης ειδικά λαμβάνοντας υπόψη τον τεράστιο φυσικό πλούτο που προσφέρει τόσο η περιοχή του Έβρου όσο και η οροσειρά της Ροδόπης.
- Υπάρχει έλλειψη εμβληματικών πόλων έλξης (δυναμικών «σημαιοφόρων» της τουριστικής ανάπτυξης της περιφέρειας), με εξαίρεση ίσως τη Σαμοθράκη, τα Καβείρια Μυστήρια, τα Άβδηρα-Δημόκριτος και τους Φιλίππους-Μάχη Φιλίππων.
- Η τουριστική προσφορά χαρακτηρίζεται από εσωστρέφεια και απευθύνεται κυρίως στον εσωτερικό τουρισμό καθώς παρατηρείται ότι ξένους τουρίστες προσελκύουν κυρίως η Θάσος και η Καβάλα.
- Παρατηρείται έντονη υστέρηση στα μεγέθη και τη διάρθρωση της ζήτησης ιδιαίτερα από το εξωτερικό (αριθμός αφίξεων και διανυκτερεύσεων, επισκεψιμότητα μουσείων, αρχαιολογικών χώρων και λοιπών αξιοθέατων, κατά κεφαλή δαπάνη, συμμετοχή κλάδου στο ΑΕΠ κλπ).

---

⁶² Για περαιτέρω εμβάθυνση αναφέρονται ειδικότερα: το Στρατηγικό & Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας ΑΜΘ (Νοέμβριος 2015) και η εξειδίκευση της Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης της Πολιτιστικής Διαδρομής της Εγνατίας Οδού, 1ο Παραδοτέο (Αύγουστος 2015).

- Διαπιστώνεται έλλειψη συνολικής ταυτότητας της περιφέρειας ως ενιαίου τουριστικού προορισμού.

iii. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες⁶³.

Τα περιθώρια ανάπτυξης του κλάδου του τουρισμού μπορούν να λειτουργήσουν προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης καθώς ο τουρισμός - παρά την κρίση - συνεχίζει να βελτιώνει τα αποτελέσματά του και να συνδέεται με νέες αγορές (ρωσική, τουρκική, βαλκανική). Προς την κατεύθυνση αυτή, αναμένεται να παίξει σημαντικό ρόλο η υλοποίηση Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης στον τουρισμό-πολιτισμό στο πλαίσιο του ΠΕΠ ΑΜΘ 2014-2020.

Ενδεικτικά αναφέρονται τα εξής συγκριτικά πλεονεκτήματα-δυνατότητες για την ανάπτυξη του τριτογενούς τομέα:

- Πλήθος σημαντικών φυσικών (π.χ. προστατευόμενα πάρκα) και πολιτιστικών πόρων (π.χ. αρχαιολογικοί πόροι) της Π.Α.Μ.Θ. που μπορούν με κατάλληλη αξιοποίηση να ενισχύσουν το τουριστικό προϊόν πέραν του μοντέλου «θάλασσα-ήλιος». Μεταξύ αυτών, σημαντική θέση θα πρέπει να κατέχει και ο θρησκευτικός τουρισμός, καθώς η τουριστική του περίοδος επεκτείνεται και πέραν των καλοκαιρινών μηνών (Άνοιξη, Φθινόπωρο καθώς και σε μεγάλες γιορτές), ενώ μπορεί να αξιοποιήσει και το πρόσφατο τουριστικό ρεύμα από Βαλκανικές Ορθόδοξες χώρες (Βουλγαρία, Ρουμανία, Σερβία). Σημαντικά θρησκευτικά μνημεία έχουν οι Π.Ε. Έβρου, Δράμας και Καβάλας, ενώ ξεχωρίζουν 2 διαδρομές: «Στα βήματα του Αποστόλου Παύλου» και «Στον άξονα της Εγνατίας Οδού».
- Ο συνδυασμός των διαφορετικών σημαντικών τουριστικών πόρων-προορισμών της Π.Α.Μ.Θ. (πολιτιστικών, οικολογικών, ορειβατικών, θρησκευτικών, γαστρονομικών, αγροδιατροφικών κλπ.) και η διαμόρφωση ταυτότητας της περιφέρειας ως «δικτύου - ψηφιδωτού που περιέχει αξιόλογους και μοναδικούς προορισμούς».
- Αξιοποίηση συνεργειών μεταξύ των παραγωγικών κλάδων όπως για παράδειγμα εμπόριο-τουρισμός, τουρισμός-αγροτικός τομέας κτλ.
- Συνδυασμός της αξιοποίησης που προαναφέρεται με την στοχευμένη ανάπτυξη τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων (πολιτιστικός, οικολογικός, συνεδριακός, ευεξίας, κλπ.) που θα δώσει δυνατότητες επέκτασης της τουριστικής περιόδου και διασποράς της τουριστικής δραστηριότητας και σε άλλες περιοχές της περιφέρειας.
- Αξιοποίηση της ιδιαίτερα αυξημένης εισροής αλλοδαπών από τους μεθωριακούς σταθμούς
- Περαιτέρω ενέργειες ενδυνάμωσης και ενίσχυσης των σημαντικών προοπτικών ανάπτυξης κρουαζιέρας

---

⁶³ Ειδικά για τον κλάδο του Τουρισμού, βλέπε και προηγούμενη υποσημείωση παραπάνω

- Οι υφιστάμενες τουριστικές εγκαταστάσεις έχουν περιθώρια αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού, καθώς το επίπεδο παρεχόμενων υπηρεσιών εκτιμάται ως χαμηλό
- Δημιουργία, εκμετάλλευση και τόνωση εμβληματικών πόλων έλξης για τον τουρισμό στην Π.Α.Μ.Θ. .
- Αξιοποίηση του ακαδημαϊκού και ερευνητικού κεφαλαίου του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου μέσω της σύνδεσης της έρευνας με παραγωγικούς φορείς.

8.2. Έρευνα & Καινοτομία.

ι. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Η Π.Α.Μ.Θ. εντάσσεται στην κατηγορία των Περιφερειών με χαμηλό επίπεδο καινοτομίας αν και παρουσιάζει υψηλή παραγωγική δυνατότητα. Η Π.Α.Μ.Θ. βρίσκεται στην 7η θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών της χώρας και στο 25% των Περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις χαμηλότερες επιδόσεις καινοτομίας⁶⁴.

Οι ιδιαίτερα χαμηλές κατά κεφαλή δαπάνες σε έρευνα και ανάπτυξη στηρίζονται ουσιαστικά από το προσωπικό των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων καθώς η περιφερειακή απασχόληση είναι βασισμένη στη μεταποίηση χαμηλής έντασης γνώσης και τον πρωτογενή τομέα. Ο συνδυασμός των περιορισμένων ανθρώπινων πόρων στην έρευνα και της οικονομικής διάρθρωσης χαμηλής έντασης γνώσης εξηγεί τον ιδιαίτερα χαμηλό αριθμό των κατά κεφαλή αιτημάτων για διπλώματα ευρεσιτεχνίας στο Ευρωπαϊκό Γραφείο Ευρεσιτεχνιών (EPO), που φέρνει την Π.Α.Μ.Θ. στην 8η θέση μεταξύ των ελληνικών περιφερειών. Αυτό ενισχύεται και από το γεγονός του ότι πολλές όμως από τις επιχειρήσεις έντασης γνώσης με παραγωγικές υποδομές στην Π.Α.Μ.Θ. έχουν την έδρα τους σε άλλες Περιφέρειες, όπου και δηλώνουν τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας τους. Χαρακτηριστικά για το έτος 2009 σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat, οι αιτήσεις για διπλώματα ευρεσιτεχνίας ανά εκατομμύριο κατοίκων στην Α.Μ.Θ. ήταν 1,65 ενώ στην χώρα το αντίστοιχο νούμερο ήταν 6,18 ενώ σε Ευρωπαϊκό επίπεδο αντιστοιχούν 111,42 αιτήσεις ανά εκ. κατοίκων.

Σε σχέση με το έτος 2005 η Α.Μ.Θ. έχει παρουσιάσει θεαματική αύξηση στις δαπάνες για E&A καθώς το 2005 το σχετικό ποσό ανερχόταν στα 42,6 ευρώ ανά κάτοικο ενώ το 2013 έφτασε στα 69,1 ευρώ παρουσιάζοντας αύξηση 62,2% ενώ η αντίστοιχη αύξηση σε επίπεδο χώρας ήταν της τάξης του 27,9%. Την μεγαλύτερη αύξηση παρουσίασε ο κλάδος των επιχειρήσεων όπου επταπλασίασε το ύψος των δαπανών για E&A από 2,3 ευρώ ανά κάτοικο για το έτος 2005 στα 16,1 ευρώ ανά κάτοικο για το έτος 2013.

---

⁶⁴ Πηγή: Μελέτη RIS3 για την Π.Α.Μ.Θ. 2014-2020.

Πίνακας 52: Δαπάνη για Έρευνα και Ανάπτυξη 2005 & 2013 (Ευρώ ανά κάτοικο)

	Σύνολο		Επιχειρήσεις		Δημόσιο		ΑΕΙ	
	2005	2013	2005	2013	2005	2013	2005	2013
ΕΕ 28	408,6	542	257	344,2	55,8	66,2	92	127,1
Σύνολο Χώρας	104,2	133,3	32,3	44,5	21,1	37,3	49,5	49,9
Βόρεια Ελλάδα	61,8	82,8	11,8	12,8	9,2	23,4	41,7	45,7
Αν. Μακεδονία Θράκη	42,6	69,1	2,3	16,1	4,9	15,5	35,2	37,5
Κεντρική Μακεδονία	83,9	96,1	21	15,8	13,6	27,7	50,8	51
Δυτική Μακεδονία	17,1	62,4	0,6	3,5	6,8	22,8	10,1	35,4

Πηγή: Eurostat

Αντίστοιχη εικόνα δεν παρατηρείται όμως στην απασχόληση σε τομείς τεχνολογίας και έντασης γνώσης καθώς από το 2008 σημειώνεται μια πτωτική τάση στην Π.Α.Μ.Θ. . Η τάση αυτή όμως παρατηρείται συνολικά σε επίπεδο χώρας που δείχνει να αντιστρέφεται το 2014.

Πίνακας 53: Απασχόληση σε τομείς τεχνολογίας και έντασης γνώσης (χιλιάδες εργαζόμενοι)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Σύνολο Χώρας	4.599	4.545	4.378	4.044	3.687	3.508	3.528
Βόρεια Ελλάδα	1.401	1.381	1.331	1.212	1.114	1.051	1.070
Αν. Μακεδονία Θράκη	235	232	225	206	198	187	194
Κεντρική Μακεδονία	760	740	714	650	590	554	563
Δυτική Μακεδονία	104	106	100	90	80	77	82

Πηγή: Eurostat

ii. Προβλήματα-Τάσεις

Τα προβλήματα της Π.Α.Μ.Θ. στον τομέα της Έρευνας και Καινοτομίας που οδηγούν στις χαμηλές επιδόσεις αυτής στους σχετικούς δείκτες καινοτομίας περιλαμβάνουν τα εξής:

- Η χαμηλή χρηματοδότηση για ερευνητικά έργα προς φορείς της Π.Α.Μ.Θ.
- Η απουσία στοχευμένης ερευνητικής δραστηριότητας με βάση την τοπική οικονομία (ιδιαίτερη εμφανής η απουσία ερευνητικών έργων αγροτικού τομέα).
- Το εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο των δαπανών για Έρευνα και Τεχνολογία που οφείλεται:
  - ο στο πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, και
  - ο στον προσανατολισμό των παραγωγικών τομέων της οικονομίας σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας.
- Η ανεπαρκής σύνδεση της καινοτομίας με την παραγωγική διαδικασία.

- Η περιορισμένη διείσδυση και αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών - και ειδικά των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών σε σχέση με ανταγωνιστικές χώρες.
- Απουσία ενδιάμεσων δομών υποστήριξης της καινοτομίας και της εκμετάλλευσης νέας γνώσης από επιχειρήσεις καθώς και η απουσία θερμοκοιτίδας καινοτόμων επιχειρήσεων με τη συνεργασία των φορέων παραγωγής γνώσης.
- Χαμηλής έντασης δεσμοί ανταλλαγής γνώσης μεταξύ συστήματος έρευνας και παραγωγικού ιστού.
- Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης ΤΠΕ στη δημόσια διοίκηση και την αυτοδιοίκηση.
- Χαμηλές επιδόσεις στις εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, στην παραγωγή νέων προϊόντων, και στην κατοχύρωση με διπλώματα ευρεσιτεχνίας σε όλες τις κατηγορίες.

iii. Ευκαιρίες - Δυνατότητες

Η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών δίνει λιγότερες δυνατότητες για επενδύσεις και χρηματοδοτήσεις συγκριτικά με προηγούμενες περιόδους. Παρά τις δύσκολες αυτές συνθήκες, η Π.Α.Μ.Θ. παρουσιάζει τις εξής δυνατότητες και ευκαιρίες για βελτίωση της έρευνας και καινοτομίας:

- Αξιοποίηση του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου ως πυλώνα έρευνας και καινοτομίας για την Π.Α.Μ.Θ.
- Σύνδεση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των παραγωγικών κλάδων της Π.Α.Μ.Θ. με καινοτόμες πρακτικές και τεχνολογίες με σκοπό την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής έντασης γνώσης και προστιθέμενης αξίας.
- Εκμετάλλευση του βασικού χαρακτηριστικού της Π.Α.Μ.Θ. που αποτελεί η συνοριακή της θέση με σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων σε τομείς υψηλής τεχνολογίας – έντασης γνώσης.
- Τις υφιστάμενες μεταφορικές υποδομές στην Π.Α.Μ.Θ. (Εγνατία Οδός, δύο λιμάνια εθνικής σημασίας και δύο διεθνή αεροδρόμια) που αποτελούν συνδυαστικά με την θέση της Π.Α.Μ.Θ. συγκριτικό πλεονέκτημα-δυνατότητα για την προσέλκυση επενδύσεων.
- Αξιοποίηση προγραμμάτων κινητικότητας ερευνητών για ενίσχυση της γνωστικής βάσης της Περιφέρειας.
- Αξιοποίηση του σημαντικού εύρους άυλης γνώσης στον κτηνοτροφικό τομέα.
- Ύπαρξη παραδειγμάτων επιχειρήσεων με άριστες επιδόσεις σε αναδυόμενους κλάδους οι οποίες μπορούν να αποτελέσουν παραδείγματα για τη δημιουργία αντίστοιχων επιχειρήσεων σε άλλους κλάδους.
- Αξιοποίηση της στρατηγικής RIS3 για την βελτίωση της περιφερειακής πολιτικής ΕΤΑΚ.
- Αξιοποίηση ευκαιριών χρηματοδότησης από την ΕΕ μέσω προγραμμάτων όπως το Horizon 2020.

8.3. Απασχόληση - Εισόδημα – Φτώχεια

8.3.1. Απασχόληση – Ανεργία

i. Βασικά Χαρακτηριστικά.

Το 2014 το εργατικό δυναμικό της Π.Α.Μ.Θ. ανέρχεται σε 251,4 χιλιάδες και οι άνεργοι στους 62,2 χιλιάδες, ήτοι το ποσοστό ανεργίας στην Περιφέρεια ανέρχεται στο 24,74%, λίγο χαμηλότερο από τον εθνικό μ.ο. και σημαντικά υψηλότερο του μ.ο. ΕΕ-28 (10,42%). Όσον αφορά τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ανέργων, η πλειονότητα εντοπίζεται στην ηλικιακή ομάδα των 35 με 44 ετών και ακολουθούν οι άνεργοι ηλικίας 45 με 54 ετών.

Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας (ήτοι το ποσοστό του οικονομικά ενεργού πληθυσμού) της Περιφέρειας είναι μικρότερη του εθνικού μ.ο. (41,33%, έναντι 43,44%) γεγονός που την κατατάσσει στην 6η θέση μεταξύ των 13ων Περιφερειών της χώρας, και σαφώς χαμηλότερη του αντίστοιχου ευρωπαϊκού μέσου όρου που ανέρχεται στο 46,97%.

Όσον αφορά τους απασχολούμενους της Π.Α.Μ.Θ., αυτοί αντιπροσωπεύουν το 77,57% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της γεγονός που την κατατάσσει στην 5η θέση μεταξύ των 13ων Περιφερειών της χώρας, λίγο υψηλότερα δηλαδή από τον αντίστοιχο μέσο όρο της χώρας (74,49%).

Ωστόσο, εμφανίζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των Περιφερειακών Ενοτήτων. Για παράδειγμα, οι Π.Ε. Δράμας και Έβρου έχουν το χαμηλότερο ποσοστό εργαζομένων και το υψηλότερο ποσοστό συνταξιούχων, ενώ οι νεανικότερες πληθυσμιακά Π.Ε. Ξάνθης και Ροδόπης βρίσκονται στον αντίποδα, διαθέτοντας το υψηλότερο ποσοστό εργαζομένων και το χαμηλότερο ποσοστό συνταξιούχων. Οι δύο αυτές Π.Ε. εμφανίζουν ταυτόχρονα και το υψηλότερο ποσοστό ατόμων στην οικιακή απασχόληση, γεγονός που σχετίζεται με τα ιδιαίτερα πολιτισμικά γνωρίσματα της μειονότητας (όπου η γυναίκα απασχολείται με τη φροντίδα του σπιτιού), τη σύνθεση του πληθυσμού και το επίπεδο μόρφωσης.

Η τομεακή σύνθεση της απασχόλησης καταδεικνύει τη μεγάλη εξάρτηση της Περιφέρειας από τον πρωτογενή τομέα, στον οποίο απασχολείται το 30,6% των εργαζομένων, ενώ στο δευτερογενή τομέα το 14,7% και στον τριτογενή το 54,7%. (Πηγή: Eurostat 2014). Ο πρωτογενής τομέας εξακολουθεί να αποτελεί σημαντική πηγή απασχόλησης, με τον κλάδο της γεωργίας-κτηνοτροφίας να παραμένει ο μεγαλύτερος κλάδος -μακράν των άλλων - έτσι ώστε η περιφέρεια να μπορεί να χαρακτηριστεί ως «κυρίως αγροτική». Αντίστοιχα ο τριτογενής τομέας έρχεται πρώτος ως προς την απασχόληση, με τους κλάδους της Δημόσιας Διοίκησης και του Λιανικού Εμπορίου να έρχονται πρώτος και δεύτερος ως προς τον αριθμό απασχολούμενων.

Πίνακας 54: Απασχόληση ανά παραγωγικό τομέα (2014)

Γεωγραφική Περιοχή	Σύνολο	Πρωτογενής	Δευτερογενής	Τριτογενής
--------------------	--------	------------	--------------	------------

Πενταετές Επιχειρησιακό Πρόγραμμα 2014 – 2019 Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης

	Απασχ.	Απασχ.	%	Απασχ.	%	Απασχ.	%
ΕΕ 28	218.284,2	10.262,4	4,70	52.598,3	24,10	154.145,1	70,61
Σύνολο Χώρας	3.536,2	479,9	13,57	529,7	14,98	2.526,6	71,45
Αν. Μακεδονία-Θράκη	195	59,6	30,56	28,6	14,67	106,6	54,67

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 55: Απασχόληση - ανεργία, 2014

Γεωγραφική Περιοχή	Συνολικός Πληθυσμός (χιλιάδες άτομα)	Οικονομικά Ενεργός Πληθυσμός		Απασχολούμενοι		Άνεργοι	
		Αριθμός (χι- λιάδες άτομα)	% Πληθυσμού	Αριθμός (χιλιάδες άτομα)	% Οικ. Εν.Πληθ.	Αριθμός (χιλιάδες άτομα)	% Οικ. Εν.Πληθ.
ΕΕ 28	506.824,5	238.079,1	46,97%	218.284,2	91,69%	24.807,5	10,42%
Σύνολο Χώρας	10.926,8	4.747,1	43,44%	3.536,2	74,49%	1.274,4	26,85%
Αν. Μακεδονία-Θράκη	608,2	251,4	41,33%	195,0	77,57%	62,2	24,74%
Κεντρική Μακεδονία	1.903,4	783,3	41,15%	563,4	71,93%	227,1	28,99%
Δυτική Μακεδονία	278,7	112,9	40,51%	82,5	73,07%	31,4	27,81%
Θεσσαλία	737,7	301,7	40,90%	233,5	77,39%	79,4	26,32%
Ήπειρος	341,0	139,7	40,96%	103,9	74,37%	38,0	27,20%
Ιόνια Νησιά	207,7	89,3	43,00%	71,1	79,62%	19,4	21,72%
Δυτική Ελλάδα	677,7	279,2	41,20%	200,9	71,96%	81,1	29,05%
Στερεά Ελλάδα	559,2	232,8	41,63%	173,1	74,36%	63,5	27,28%
Πελοπόννησος	585,2	241,8	41,32%	188,7	78,04%	57,5	23,78%
Αττική	3.863,8	1.807,9	46,79%	1.325,9	73,34%	499,0	27,60%
Βόρειο Αιγαίο	198,6	78,9	39,73%	62,3	78,96%	17,9	22,69%
Νότιο Αιγαίο	334,8	152,3	45,49%	123,8	81,29%	31,1	20,42%
Κρήτη	630,9	276,0	43,75%	212,2	76,88%	66,9	24,24%

Πηγή: Eurostat

ii. Προβλήματα-Τάσεις

Το υφιστάμενο αναπτυξιακό πρότυπο της Π.Α.Μ.Θ. (όπως άλλωστε και της χώρας) εμφανίζεται εξαιρετικά ευάλωτο στις επιπτώσεις της ύφεσης. Η Περιφέρεια εντούτοις παρουσιάζει και διαχρονικά χαμηλά ποσοστά σύγκλισης ως προς τις υπόλοιπες Περιφέρειες της ΕΕ.

Όσον αφορά την απασχόληση, η Π.Α.Μ.Θ. μαζί με την Κεντρική Μακεδονία, τη Θεσσαλία και την Ήπειρο ανήκουν στις Περιφέρειες που χαρακτηρίζονται ως «βραδυπορούσες» καθώς, μέχρι και το 2009, εμφανίζουν χαμηλότερους ρυθμούς αύξησης της απασχόλησης σε σχέση με τον εθνικό μ.ο.

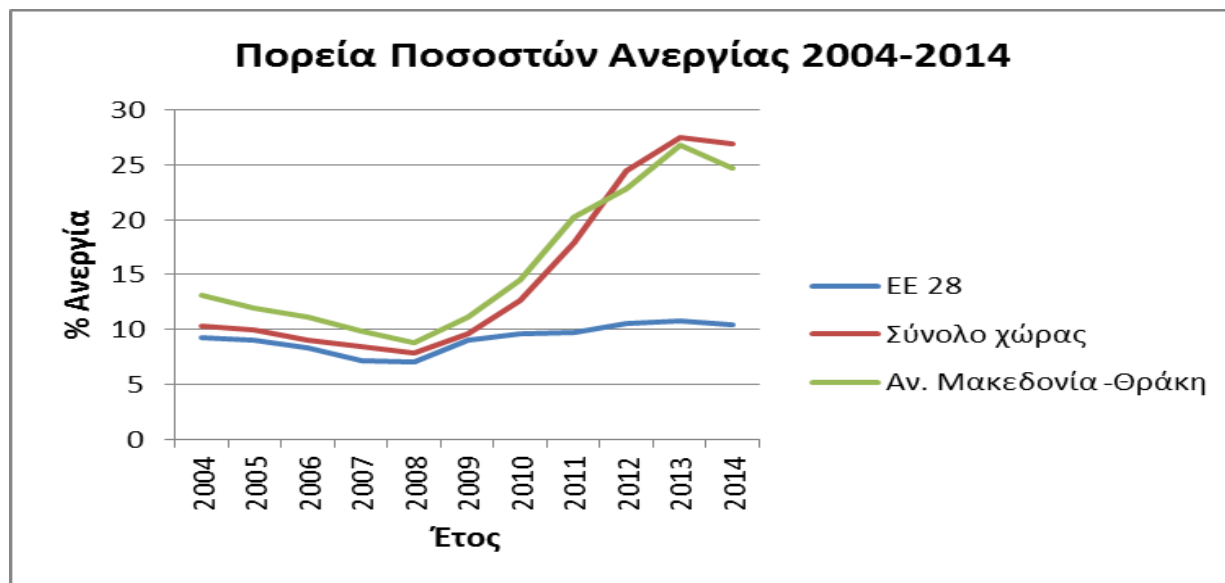
Τα προβλήματα που καταγράφονται στον τομέα της απασχόλησης είναι η εν γένει χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας και η διαχρονικά υψηλή ανεργία. Η ανεργία εμφανίζει συστηματικά δραματικά υψηλότερα ποσοστά από αυτά του μέσου όρου της ΕΕ-28, όμως μετά το 2009 η ψαλίδα διευρύνεται συστηματικά, ιδιαίτερα στους μακροχρόνια άνεργους. Όπως φαίνεται στον Πίνακα παρακάτω, μέχρι και το έτος 2009 οι τάσεις ανεργίας της περιφέρειας ακολουθούσαν αυτές της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ωστόσο μετά το 2009 τα ποσοστά ανεργίας της Περιφέρειας και της χώρας αυξήθηκαν δραματικά σε σχέση με την Ε.Ε. η οποία παρουσιάζει μεν αύξηση της ανεργίας, αλλά ο ρυθμός αύξησης παραμένει χαμηλός. Αξίζει να σημειωθεί ότι ενώ μέχρι το 2012 η Περιφέρεια εμφάνιζε μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας από το μέσο όρο της χώρας, μετά το 2012 η ανεργία στην Περιφέρεια είναι μικρότερη του μέσου εθνικού όρου.

Πίνακας 56: Ποσοστά ανεργίας (2004 – 2014)

Γεωγραφική Περιοχή	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
ΕΕ 28	9,3	9,0	8,3	7,2	7,0	9,0	9,6	9,7	10,5	10,8	10,4
Σύνολο χώρας	10,3	10,0	9,0	8,4	7,8	9,6	12,7	17,9	24,4	27,5	26,9
Αν. Μακεδονία -Θράκη	13,1	11,9	11,1	9,8	8,8	11,1	14,5	20,2	22,8	26,8	24,7

Πηγή: Eurostat

Εικόνα 8: Εξέλιξη Ανεργίας 2004-2014

Πηγή: Eurostat, ίδια επεξεργασία

Οι επιπτώσεις της πρόσφατης οικονομικής κρίσης στην απασχόληση περιλαμβάνουν την απώλεια περί των 37.500 θέσεων εργασίας μεταξύ των ετών 2009 – 2014 (2009 → 232.500 απασχολούμενοι, 2014 → 195.000 απασχολούμενοι). Η υψηλότερη μείωση της απασχόλησης παρατηρείται στο δευτερογενή τομέα κατά 30,6% (απώλεια 12.600 θέσεων εργασίας) λόγω της μεγάλης πτώσης στους κλάδους των κατασκευών και της μεταποίησης, ακολουθεί ο τριτογενής τομέας με μείωση κατά 18,1% (απώλεια 23.600 θέσεων εργασίας) και τέλος ο πρωτογενής με μείωση 2,3% (απώλεια 1.400 θέσεων εργασίας). Μεγαλύτερη μείωση απασχολούμενων παρουσιάζεται στον τριτογενή κλάδο του εμπορίου (-12.000 θέσεις) και ακολουθούν οι κλάδοι των κατασκευών (-8000 απασχολούμενοι) και της δημόσιας διοίκησης (-6000 απασχολούμενοι). Μικρή αύξηση απασχόλησης παρατηρείται στον τομέα της ενημέρωσης και της επικοινωνίας.

Τα επαγγέλματα που εμφανίζουν τους υψηλότερους ρυθμούς μείωσης της απασχόλησης περιλαμβάνουν επαγγέλματα της μεταποίησης, γεγονός που καταδεικνύει τις συνέπειες της βιομηχανικής οπισθοχώρησης (αποβιομηχάνισης), κάποια επαγγέλματα του πρωτογενούς τομέα (αλιείς, δασοκόμοι, και υλοτόμοι), αλλά και επιστημονικά επαγγέλματα όπως νομικοί, εκπαιδευτικοί και εν γένει απασχολούμενοι στο χώρο της εκπαίδευσης. Ειδικότερα οι μειώσεις της απασχόλησης σε κάποια επαγγέλματα του πρωτογενούς τομέα, σε συνδυασμό με την αύξηση της απασχόλησης στους κτηνοτρόφους - πτηνοτρόφους, παρέχουν ενδείξεις σημαντικών τάσεων επαγγελματικής αναδιάρθρωσης που επικρατούν στο χώρο.

Η δεινή θέση της Περιφέρειας χαρακτηρίζεται από επιμέρους δυσμενείς επιδόσεις ως προς τα ποσοστά ανεργίας των νέων και των μακροχρόνια ανέργων. Αξιοσημείωτο είναι ότι η Περιφέρεια κατα-

τάσσεται 3η μετά τις Περιφέρειες Δυτικής και Στερεάς Ελλάδας, εμφανίζοντας ένα από τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας στους νέους. Ωστόσο το ποσοστό αυτό είναι σχετικά μικρότερο του ευρωπαϊκού μέσου όρου που ανέρχεται στο 20.7%

Πίνακας 57: Νέοι Άνεργοι, 2014

Γεωγραφική Ενότητα	Άνεργοι	Νέοι άνεργοι	% Νέων Ανέργων
ΕΕ 28	24.807,5	5.145,1	20,7%
Σύνολο Χώρας	1.274,4	160,4	12,6%
Αν. Μακεδονία-Θράκη	62,2	9,9	15,9%
Κεντρική Μακεδονία	227,1	24,5	10,8%
Δυτική Μακεδονία	31,4	3,1	9,9%
Θεσσαλία	79,4	10,5	13,2%
Ήπειρος	38,0	5,6	14,7%
Ιόνια Νησιά	19,4	2,9	14,9%
Δυτική Ελλάδα	81,1	13,4	16,5%
Στερεά Ελλάδα	63,5	10,2	16,1%
Πελοπόννησος	57,5	7,7	13,4%
Αττική	499,0	57,5	11,5%
Βόρειο Αιγαίο	17,9	2,6	14,5%
Νότιο Αιγαίο	31,1	3,1	10,0%
Κρήτη	66,9	9,3	13,9%

Πηγή: Eurostat

Οι ηλικιακές ομάδες που παρουσιάζουν τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας είναι αυτές των 35-44 και 45-54, δηλ. οι πλέον παραγωγικές ηλικίες.

Πίνακας 58: Ποσοστά Απασχολούμενων ανά ηλικιακή ομάδα, 2014

Γεωγραφική Ενότητα	15-24 ετών	25-34 ετών	35-44 ετών	45-54 ετών	55-64 ετών
ΕΕ 28	7,5%	22,1%	26,0%	26,1%	15,3%
Σύνολο Χώρας	3,8%	22,9%	31,2%	27,4%	12,8%
Αν. Μακεδονία-Θράκη	4,3%	23,3%	28,1%	27,1%	13,8%
Κεντρική Μακεδονία	3,3%	22,2%	31,2%	28,7%	13,0%
Δυτική Μακεδονία	2,4%	18,9%	33,2%	31,1%	13,0%
Θεσσαλία	4,3%	18,9%	31,3%	27,3%	14,9%
Ήπειρος	2,6%	20,3%	31,4%	27,7%	16,2%
Ιόνια Νησιά	3,9%	20,1%	28,5%	27,4%	18,8%
Δυτική Ελλάδα	4,2%	21,2%	31,1%	27,8%	14,6%
Στερεά Ελλάδα	4,7%	21,1%	30,7%	28,5%	13,6%
Πελοπόννησος	2,9%	18,8%	28,6%	29,7%	16,9%
Αττική	3,4%	24,8%	32,5%	27,0%	10,8%
Βόρειο Αιγαίο	6,9%	26,2%	28,5%	24,6%	14,3%
Νότιο Αιγαίο	6,6%	26,6%	28,5%	24,7%	11,0%
Κρήτη	5,0%	24,2%	31,2%	25,5%	12,5%

Πηγή: Eurostat

Όσον αφορά τους μακροχρόνια ανέργους, η Περιφέρεια Α.Μ.Θ., έρχεται 8η μεταξύ των 13ων περιφερειών της χώρας, με ποσοστό μακροχρόνια ανέργων 70,7%.

Πίνακας 59: Ποσοστό μακροχρόνια ανέργων, 2014

Γεωγραφική Ενότητα	% μακροχρόνια ανέργων
ΕΕ 28	49,4%
Σύνολο Χώρας	73,5%
Αν. Μακεδονία-Θράκη	70,7%
Κεντρική Μακεδονία	75,2%
Δυτική Μακεδονία	59,9%
Θεσσαλία	73,4%
Ήπειρος	75,8%
Ιόνια Νησιά	60,8%
Δυτική Ελλάδα	76,7%
Στερεά Ελλάδα	72,1%
Πελοπόννησος	73,7%
Αττική	77,3%

Γεωγραφική Ενότητα	% μακροχρόνια ανέργων
Βόρειο Αιγαίο	67,0%
Νότιο Αιγαίο	44,7%
Κρήτη	63,2%

Πηγή: Eurostat

Το ποσοστό ανεργίας των αντρών είναι ελάχιστα μεγαλύτερο από το ποσοστό ανεργίας των γυναικών, 50,5% έναντι 49,4%, σε αντίθεση με τις περισσότερες Ελληνικές περιφέρειες πλην της Στερεάς Ελλάδος, Αττικής και Βορείου Αιγαίου. Επιπλέον, η Π.Α.Μ.Θ. παρουσιάζει το μεγαλύτερο ποσοστό ανεργίας αντρών και αντιστοίχως το μικρότερο ποσοστό ανεργίας των γυναικών σε σύγκριση τόσο με τις άλλες περιφέρειες όσο και την ΕΕ γεγονός που πιθανά οφείλεται στην παραδοσιακή δομή της οικογένειας.

Πίνακας 60: Ανεργία ανά φύλο, 2014

Γεωγραφική Ενότητα	Σύνολο Ανέργων	Άντρες	Γυναίκες	% αντρών	% γυναικών
ΕΕ 28	24.807,5	13.277,4	11.530,1	53,5%	46,5%
Σύνολο Χώρας	1.274,4	635,0	639,4	49,8%	50,2%
<i>Αν. Μακεδονία-Θράκη</i>	62,2	31,4	30,7	50,5%	49,4%
Κεντρική Μακεδονία	227,1	110,3	116,9	48,6%	51,5%
Δυτική Μακεδονία	31,4	14,6	16,8	46,5%	53,5%
Θεσσαλία	79,4	35,7	43,7	45,0%	55,0%
Ήπειρος	38	19,0	19,1	50,0%	50,3%
Ιόνια Νησιά	19,4	8,4	11,0	43,3%	56,7%
Δυτική Ελλάδα	81,1	40,7	40,4	50,2%	49,8%
Στερεά Ελλάδα	63,5	34,2	29,2	53,9%	46,0%
Πελοπόννησος	57,5	26,1	31,4	45,4%	54,6%
Αττική	499	256,8	242,1	51,5%	48,5%
Βόρειο Αιγαίο	17,9	9,2	8,7	51,4%	48,6%
Νότιο Αιγαίο	31,1	16,8	14,3	54,0%	46,0%
Κρήτη	66,9	31,8	35,2	47,5%	52,6%

Πηγή: Eurostat

Συμπερασματικά, τα προβλήματα που καταγράφονται στον τομέα της απασχόλησης είναι:

- η διαχρονική ανεργία και η πρόσφατη αύξησή της,
- η διαχρονικά χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας, και
- σημαντικές χωρικές και ηλικιακές συγκεντρώσεις των παραπάνω φαινομένων.

Παράμετροι που συμβάλουν στα προβλήματα αυτά είναι η αποβιομηχάνιση και η μετακίνηση παραγωγικών μονάδων σε γειτονικές χώρες, η απαξίωση του τοπικού εργατικού δυναμικού και η απασχόληση εργατικού δυναμικού που προέρχεται από τρίτες χώρες - λόγω μειωμένης αμοιβής - σε παραδοσιακές εργασίες (συγκομιδή καρπών, αλιεία κλπ), αλλά και η επικάλυψη αρμοδιοτήτων μεταξύ της Περιφέρειας και της Κεντρικής Διοίκησης. Η ανυπαρξία διαλόγου, ενημέρωσης και κοινής δράσης πολλαπλασιάζει τα φαινόμενα επικάλυψων, στερεί από την Περιφέρεια τη δυνατότητα δημιουργίας οικονομικών κλίμακας, επηρεάζει αρνητικά τις παρεχόμενες υπηρεσίες στους χρήστες και τελικά δεν υποστηρίζει τους στόχους της συνοχής.

Επίσης, η άνιση ανάπτυξη των περιοχών και οι άνισες συνθήκες εργασίας, πολλαπλασιάζουν τα φαινόμενα αποκλεισμού από την εργασία για ειδικές πληθυσμιακές ομάδες, δημιουργώντας ανισότητες και ανάπτυξη δύο ταχυτήτων σε πληθυσμούς και περιοχές μέσα στην ίδια περιφέρεια, γεγονός που

επιβάλλει στοχευμένες πολιτικές ανά Περιφερειακή Ενότητα. Επιπλέον, η ύπαρξη στερεοτυπικών αντιλήψεων (σχετικά με γυναίκες, μειονότητες) όσον αφορά στον τομέα της απασχόλησης οδηγεί σε ένα μη αποτελεσματικό σύστημα δια-βίου μάθησης και αποκλεισμού από αυτό ομάδων του πληθυσμού, με κίνδυνο να λειτουργήσουν ανασταλτικά στην ανάπτυξη της περιφέρειας.

Άλλες αδυναμίες που χαρακτηρίζουν την περιφέρεια και επηρεάζουν την απασχόληση είναι η διαχρονικά μειωμένη αποδοτικότητα και ανταγωνιστικότητα της τοπικής αγροτικής οικονομίας και της βιομηχανίας, ο εσωστρεφής χαρακτήρας του τριτογενή τομέα (μεγάλη εξάρτηση από τη Δημόσια Διοίκηση) και η μη ικανοποιητική ανάπτυξη του κλάδου του τουρισμού και η χαμηλή ελκυστικότητα της περιφέρειας ως τόπο εγκατάστασης επιχειρήσεων και ατόμων.

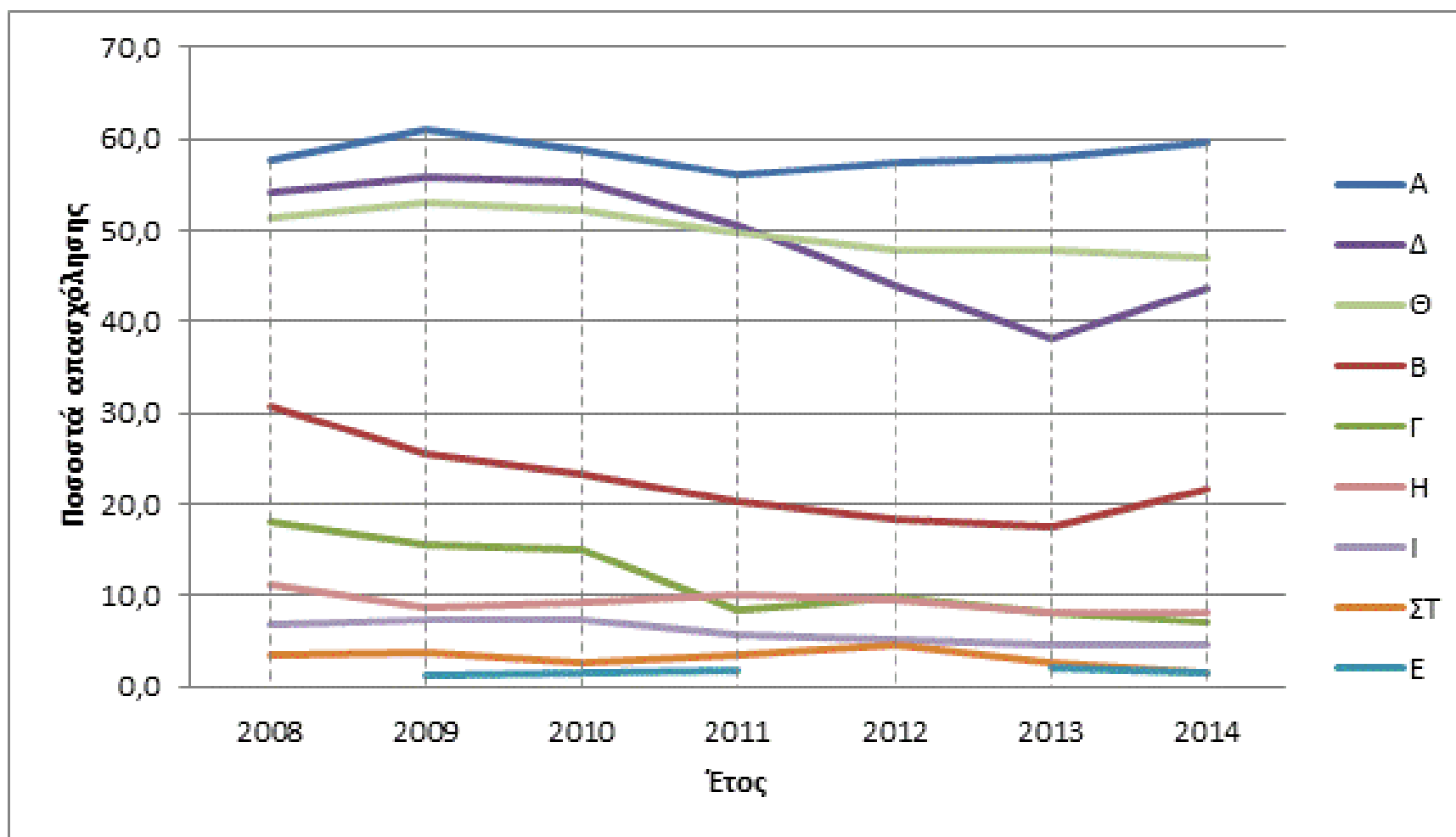
Πίνακας 61: Απασχόληση ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, 2014

Γεωγραφική Ενότητα	A ⁶⁵	B	Γ	Δ	Ε	ΣΤ	Z	H	Θ	I
ΕΕ 28	4,7%	17,3%	6,8%	23,7%	2,9%	3,0%	0,8%	9,6%	25,3%	5,4%
Σύνολο Χώρας	13,6%	10,7%	4,3%	30,9%	2,2%	2,6%	0,1%	7,9%	22,9%	4,8%
<i>Αν. Μακεδονία-Θράκη</i>	30,6%	11,1%	3,6%	22,4%	0,8%	0,8%		4,2%	24,1%	2,4%
Κεντρική Μακεδονία	15,6%	11,4%	3,8%	31,0%	1,7%	2,0%		7,4%	22,1%	5,0%
Δυτική Μακεδονία	18,5%	17,5%	7,5%	24,9%				5,5%	23,3%	2,7%
Θεσσαλία	26,8%	11,3%	4,4%	23,9%	0,6%	1,0%		4,5%	22,7%	4,7%
Ήπειρος	22,2%	9,4%	5,8%	27,1%		1,3%		5,4%	25,2%	2,8%
Ιόνια Νησιά	16,8%	8,1%	6,0%	39,4%				7,0%	18,8%	4,0%
Δυτική Ελλάδα	25,4%	7,9%	4,5%	29,1%	1,2%	1,3%		4,7%	20,9%	4,9%
Στερεά Ελλάδα	24,1%	19,1%	3,5%	29,5%		1,4%		3,9%	16,1%	2,3%
Πελοπόννησος	33,3%	7,2%	5,0%	25,0%	0,8%	1,4%		5,0%	18,3%	3,9%
Αττική	0,7%	10,7%	3,7%	32,7%	4,0%	4,7%	0,2%	11,6%	25,7%	6,1%
Βόρειο Αιγαίο	15,7%	6,1%	5,1%	30,5%				7,0%	31,1%	3,1%
Νότιο Αιγαίο	8,4%	7,6%	6,8%	46,3%		1,3%		7,5%	18,6%	2,7%
Κρήτη	16,4%	8,3%	5,8%	36,9%	1,3%	1,3%		5,5%	19,4%	5,0%

Πηγή: Eurostat

⁶⁵ Α: Γεωργία, Δασοκομία και αλιεία, Β: Βιομηχανία πλην κατασκευών, Γ: Κατασκευές, Δ: Χονδρικό και λιανικό εμπόριο, Μεταφορά και αποθήκευση, Δραστηριότητες υπηρεσιών παροχής καταλύματος και υπηρεσιών εστίασης, Ε: Ενημέρωση και επικοινωνία, ΣΤ: Χρηματοπιστωτικές και ασφαλιστικές δραστηριότητες, Ζ: Διαχείριση ακίνητης περιουσίας, Η: Επαγγελματικές, επιστημονικές και τεχνικές δραστηριότητες, Διοικητικές και υποστηρικτικές δραστηριότητες, Θ: Δημόσια διοίκηση και άμυνα, υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση, Εκπαίδευση, Δραστηριότητες σχετικές με την ανθρώπινη υγεία και την κοινωνική μέριμνα, Ι: Τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία, Άλλες δραστηριότητες παροχής υπηρεσιών, Δραστηριότητες νοικοκυριών ως εργοδοτών, μη διαφοροποιημένες, δραστηριότητες νοικοκυριών που αφορούν την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών για ίδια χρήση, Δραστηριότητες ετερόδικων οργανισμών και φορέων

Εικόνα 9: Απασχόληση ανά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. 2008 – 2014

Πηγή: Eurostat, Ιδία επεξεργασία

iii. Ευκαιρίες – Συγκριτικά Πλεονεκτήματα

Η στροφή της απασχόλησης από τον τριτογενή τομέα – των υπηρεσιών και της κατανάλωσης – σε μια παραγωγική διάρθρωση που θα αξιοποιεί τα στρατηγικά πλεονεκτήματα του πρωτογενή τομέα της Περιφέρειας, σε συνδυασμό με τις δυνατότητες στοχευμένης ανάπτυξης του τουρισμού, θα πρέπει να αποτελέσει τη βάση της διαδικασίας ενίσχυσης της απασχόλησης στην Περιφέρεια.

Προς αυτή την κατεύθυνση είναι σημαντικό η Περιφέρεια να αναλάβει οργανωτικό και συντονιστικό ρόλο σε θέματα απασχόλησης για την ορθή αξιοποίηση των ικανοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού της και την αύξηση της συμμετοχής του στο γεωργικό και κτηνοτροφικό κλάδο, στη μεταποίηση των προϊόντων του πρωτογενή τομέα, στον τομέα της ενέργειας και του τουρισμού.

Η Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας – Θράκης χαρακτηρίζεται ως γεωργική περιφέρεια, με το 30% του πληθυσμού της να απασχολείται στον πρωτογενή τομέα. Η ανάγκη στήριξης της γεωργικής δραστηριότητας και υποστήριξης της κτηνοτροφίας είναι επιτακτική. Η Περιφέρεια θα πρέπει να επενδύσει στην επιστημονική υποστήριξη και κατάρτιση των αγροτών και κτηνοτρόφων και στη βελτίωση των υποδομών και της παραγωγής του γεωργικού τομέα. Σημαντική κρίνεται η υποστήριξη των γεωργών για τη διάθεση των προϊόντων τους στις αγορές, η προώθηση της βιολογικής καλλιέργειας και εκτροφής, η ταυτοποίηση και ανάδειξη της τοπικής κτηνοτροφικής παραγωγής, καθώς και η προβολή των τοπικών κτηνοτροφικών προϊόντων.

Η ενίσχυση του πρωτογενή τομέα συμβάλλει ταυτόχρονα και στην ενεργοποίηση του δευτερογενή μέσω της μεταποίησης των αγροτικών προϊόντων και της ανάπτυξης του αγροτοδιατροφικού τομέα. Η δημιουργία κινήτρων για την ενίσχυση και τον εκσυγχρονισμό των υποδομών υποστήριξης της μεταποίησης και η ταυτόχρονη βελτίωση των δικτύων μεταφοράς για την άμεση και γρήγορη διάθεση των προϊόντων θα συμβάλουν ιδιαίτερα στην αύξηση της απασχόλησης στην Περιφέρεια.

Λόγω της στροφής τα τελευταία χρόνια στον τομέα της Ενέργειας και δεδομένου ότι η Περιφέρεια προσφέρεται για χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, δημιουργούνται δυνατότητες αύξησης της τοπικής προστιθέμενης αξίας, της τοπικής απασχόλησης και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. Η αξιοποίηση της αιολικής και ηλιακής ενέργειας, των γεωθερμικών πεδίων, καθώς και των μεταλλευτικών και ορυκτών αποθεμάτων, δημιουργεί δυνατότητες αναβάθμισης των δικτύων ενέργειας καθώς και των υφιστάμενων και ανεκμετάλλευτων υποδομών και δικτύων των Βιομηχανικών και Επιχειρηματικών Περιοχών, συμβάλλοντας επιπλέον στην απασχόληση των τοπικών ΜΜΕ του κλάδου της ενέργειας και των τοπικών τεχνολογικών και ερευνητικών οργανισμών.

Επιπλέον, η αύξηση της επισκεψιμότητας της περιοχής από Τούρκους, Ρώσους, Βούλγαρους και Ρουμάνους τουρίστες δημιουργεί την ανάγκη για ανάδειξη και προβολή της τουριστικής φυσιογνωμίας της Περιφέρειας, με έμφαση στις ειδικές μορφές τουρισμού (Εμπορικό Επιμελητήριο Αλεξανδρούπολης, 2014). Η υποστήριξη της επιχειρηματικότητας στον τομέα του τουρισμού και η περαιτέρω κα-

τάρτιση των απασχολούμενων στον τομέα αυτό θα διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στην αύξηση της απασχόλησης της Περιφέρειας.

Σημαντικές δυνατότητες, όσον αφορά στην αύξηση της απασχόλησης και στην αντιμετώπιση της ανεργίας εντοπίζονται και στον τομέα των Κοινωνικών Υποδομών. Συγκεκριμένα, μέσω τοπικών σχεδίων για την απασχόληση και σχεδίων για κοινωνική ένταξη των ευπαθών ομάδων μπορούν να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις, ώστε α) ένας σεβαστός αριθμός ανέργων να προωθηθεί σε δράσεις κατάρτισης, συμβουλευτικής και απασχόλησης, και β) να συσσωρευτεί τεχνογνωσία πάνω σε νέα επαγγέλματα και νέες ειδικότητες, που μπορούν να υποστηρίξουν νέες και βιώσιμες θέσεις εργασίας και επιχειρηματικές δραστηριότητες. Σημαντική ευκαιρία για την προώθηση της απασχόλησης αποτελεί ο νόμος για την κοινωνική οικονομία και την κοινωνική επιχειρηματικότητα⁶⁶. Ο νόμος ενθαρρύνει τη δημιουργία μικρών κοινωνικών συνεταιρισμών στους τομείς της υγείας, της κοινωνικής φροντίδας, του πολιτισμού, της εκπαίδευσης, του περιβάλλοντος και της ενέργειας.

Η ιδιαίτερη σύνθεση του πληθυσμού που συναντάται στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. δημιουργεί περαιτέρω ανάγκες στον τομέα της απασχόλησης, μιας και η Περιφέρεια έχει να αντιμετωπίσει και το ζήτημα της κοινωνικής ενσωμάτωσης των μειονεκτούντων και περιθωριοποιημένων κοινοτήτων μέσω δράσεων αύξησης της απασχόλησης στην κατεύθυνση της ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής και στην προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς. Αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να ενισχυθούν α) δράσεις δημιουργίας νέων ή/και υποστήριξης υφιστάμενων δομών παροχής κατάρτισης και συμβουλευτικής υποστήριξης ανέργων, β) προώθησης της απασχόλησης των μειονεκτούντων και εξαιρετικά περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, γ) δράσεις ενίσχυσης νέων επιχειρηματιών για πρωτοβουλίες που εστιάζουν σε προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής προστιθέμενης αξίας και ενσωματώνουν την καινοτομία ή/και τον εξωστρεφή προσανατολισμό και δ) δράσεις προώθησης της κοινωνικής οικονομίας.

Η ενίσχυση τέτοιων δράσεων μπορεί να γίνει μέσω του Προγράμματος επιχορήγησης Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων (ΚοινΣεπ) του Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Πρόνοιας. Στόχος του προγράμματος είναι η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης μέσω της ανάπτυξης του θεσμού της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Το πρόγραμμα αφορά άνεργους ηλικίας από 18 έως 29 ετών, οι οποίοι θα απασχοληθούν ως εργαζόμενοι στις ΚοινΣεπ, καθώς και οποιονδήποτε ενδιαφέρεται να συστήσει μία Κοινωνική Συνεταιριστική επιχείρηση. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης για ευάλωτες και ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, όπως μακροχρόνια άνεργοι, κάτοικοι απομακρυσμένων ορεινών περιοχών, άτομα με πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, πρόσφυγες, κλπ. Επιπλέον, δυνατότητες απασχόλησης δημιουργούνται και μέσω χρηματοδοτούμενων από το ΕΣΠΑ παρεμβάσεων για κοινωνικά ευπαθείς ομάδες (ΕΚΟ).

---

⁶⁶ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘΜ. 4019. Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις. (ΦΕΚ Α' 216/30-09-2011)

8.3.2. Εισόδημα – Φτώχεια

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 1984 υιοθέτησε τον ορισμό της φτώχειας, σύμφωνα με τον οποίο «φτωχοί είναι εκείνα τα άτομα, οι οικογένειες ή οι ομάδες των οποίων οι υλικοί, πολιτισμικοί και κοινωνικοί πόροι είναι τόσο ανεπαρκείς ώστε να τους αποκλείουν από το ελάχιστο αποδεκτό βιοτικό επίπεδο της κοινωνίας που ζουν». Ως συνέπεια της ανεπάρκειας πόρων και εισοδήματος επέρχεται η περιθωριοποίηση και ο αποκλεισμός των ατόμων ή των ομάδων από τη συμμετοχή σε δραστηριότητες που θεωρούνται αυτονόητες για άλλα άτομα και ομάδες που διαβιούν στο ίδιο κοινωνικό περιβάλλον. Μολονότι ο ορισμός εισάγει ποιοτικά χαρακτηριστικά, ο πιο διαδεδομένος τρόπος μέτρησης της φτώχειας θεωρείται ο καθορισμός ενός κατώτατου οικονομικού επιπέδου, το οποίο συνήθως είναι το 60% του διαμέσου (mean) διαθέσιμου ισοδύναμου εισοδήματος. Αυτή η σχετική θεώρηση της φτώχειας δίνει έμφαση στην οικονομική ανισότητα, σε αντίθεση με την ακραία φτώχεια που δίνει έμφαση στην οικονομική ανεπάρκεια.

Στην Π.Α.Μ.Θ. το βασικό οικογενειακό εισόδημα ανέρχεται σε 8.700€, το χαμηλότερο στην επικράτεια, και αγγίζει το 80% του μ.ο του βασικού οικογενειακού εισοδήματος σε εθνικό επίπεδο..

Πίνακας 62: Ετήσιο οικογενειακό εισόδημα, 2012 (ευρώ)

Σύνολο χώρας	11.300,00
Αν. Μακεδονία-Θράκη	8.700,00
Κεντρική Μακεδονία	10.300,00
Δυτική Μακεδονία	10.900,00
Θεσσαλία	9.700,00
Ήπειρος	10.000,00
Ιόνια Νησιά	11.000,00
Δυτική Ελλάδα	9.000,00
Στερεά Ελλάδα	8.700,00
Πελοπόννησος	9.800,00
Αττική	14.000,00
Βόρειο Αιγαίο	10.300,00
Νότιο Αιγαίο	11.900,00

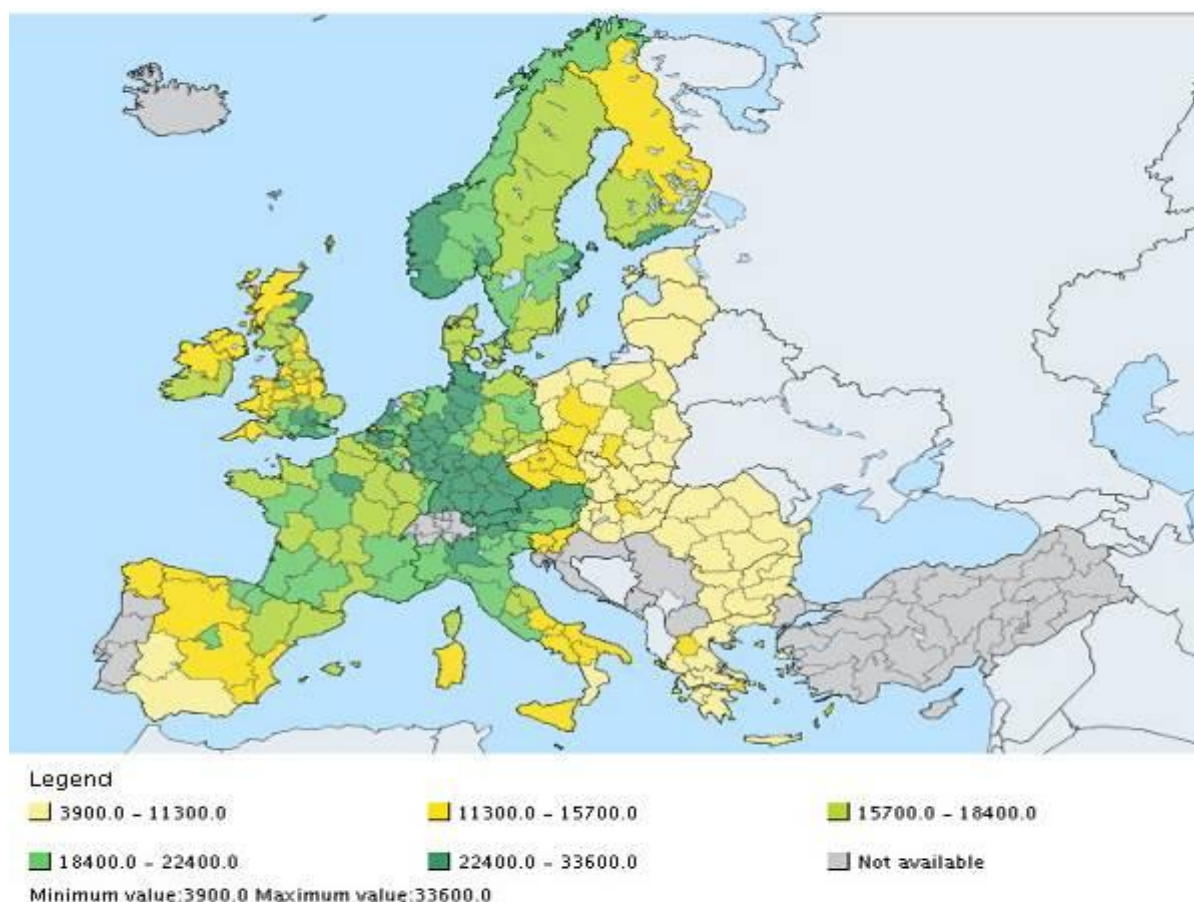
Κρήτη	9.500,00
-------	----------

Πηγή: Eurostat

Στην ΕΕ ο μ.ο του ετήσιου οικογενειακού εισοδήματος για την ίδια περίοδο ανέρχεται σε 18.750€ γεγονός που φέρνει την Ελλάδα στο 60,26% του ευρωπαϊκού μέσου όρου και την Π-Α.Μ.Θ. μόλις στο 46,4%.

Εικόνα 10: Οικογενειακό εισόδημα 2012

Primary income of private households by NUTS 2 regions
PPS per inhabitant – 2012

Source of Data Eurostat

Copyright of administrative boundaries: ©EuroGeographics, commercial re-distribution is not permitted

Last update: 21.01.2016

Date of extraction: 22 Jan 2016 12:03:01 CET

Hyperlink to the map: <http://ec.europa.eu/eurostat/eurostat/tgm/mapToolClosed.do?tab=map&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tps00036&toolbox=legend>

Disclaimer: This map has been created automatically by Eurostat software according to external user specifications for which Eurostat is not responsible.

General Disclaimer of the EC website: http://ec.europa.eu/geninfo/legal_notices_en.htm

Short Description: The primary distribution of income shows the income of private households generated directly from market transactions, in particular the purchase and sale of factors of production. This includes as the main item the compensation of employees, i.e. income from the sale of labour as a factor of production. Private households can also receive income on assets, particularly interest, dividends and rents. Then there is also income from net operating surplus and self-employment. Interest and rents payable are recorded as negative items for households. The balance of all these transactions is known as the primary income of private households.

Code: tps00036

Πηγή: Eurostat

Με βάση τώρα το μέσο φορολογητέο εισόδημα, η Π.Α.Μ.Θ., περιλαμβάνει κάποιες από τις πλέον φτωχές περιοχές της Ελλάδας, με την Οργάνη να κατέχει τον πλέον αρνητικό δείκτη, με το μέσο εισόδημα των κατοίκων της να βρίσκεται 35% κάτω από το όριο της φτώχειας. Κοντά στην Οργάνη, ο Ίασμος και οι Σάπες προσδίδουν στην Ροδόπη, βάσει του μέσου φορολογητέου εισοδήματος, τον τίτλο της φτωχότερης ΠΕ της Π.Α.Μ.Θ. .

Το πρόβλημα έχει σαφή χωρική διάσταση αφού ειδικά α) στη διασυνοριακή ζώνη, β) εκτός των αστικών κέντρων, γ) στις ορεινές περιοχές της Π.Α.Μ.Θ. (χωρίς να εξαιρούνται εντελώς και κάποιες οι παραθαλάσσιες) και δ) σε περιοχές που υπάρχουν «παραδοσιακοί» και εγνωσμένοι θύλακες φτώχειας το δηλωθέν φορολογητέο εισόδημα είναι αρκετά κάτω από το όριο φτώχειας.

Πίνακας 63: Μέσο Φορολογητέο Εισόδημα στην Π.Α.Μ.Θ. κατά περιοχές

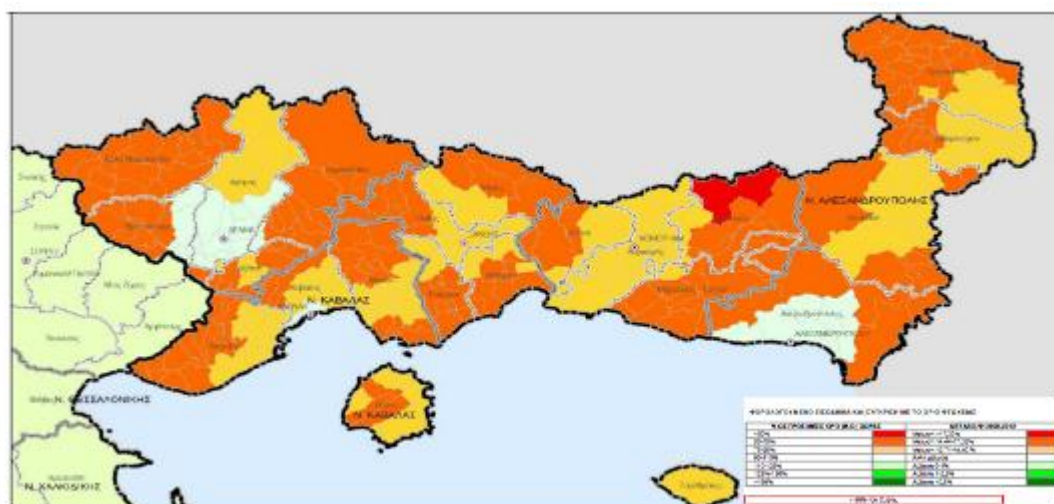
	ΤΚ	ΜΕΣΟ ΦΟΡΟΛ. ΕΙΣ. 2012	ΜΕΣΟ ΦΟΡΟΛ. ΕΙΣ. 2009	% ΩΣ ΠΡΟΣ Μ.Ο. ΧΩΡΑΣ 2012	% ΩΣ ΠΡΟΣ Μ.Ο. ΧΩΡΑΣ 2009	ΜΕΤΑΒΟΛΗ 2009 - 2012	+ Όριο Φτώχειας (11.986) 2012
ΙΑΣΜΟΣ	69200	10.196,61	9.439,76	60,7%	54,3%	8,0%	0,85
ΚΟΜΟΤΗΝΗ	69100	15.019,09	15.265,45	89,4%	87,9%	-1,6%	1,25
ΞΥΛΑΓΑΝΗ	69400	12.097,77	11.707,21	72,0%	67,4%	3,3%	1,01
ΟΡΓΑΝΗ	69500	7.834,99	5.306,02	46,7%	30,5%	47,7%	0,65
ΣΑΠΕΣ	69300	10.084,18	8.708,62	60,0%	50,1%	15,8%	0,84
ΡΟΔΟΠΗ		13.474,40	13.259,53	80,2%	76,3%	1,6%	1,12
ΑΒΔΗΡΑ	67061	11.575,17	10.430,31	68,9%	60,1%	11,0%	0,97
ΓΕΝΙΣΕΑ	67064	11.173,52	10.170,08	66,5%	58,6%	9,9%	0,93
ΕΥΛΑΛΟ	67200	10.288,93	8.986,55	61,3%	51,7%	14,5%	0,86
ΕΧΙΝΟΣ	67300	10.421,39	9.439,69	62,1%	54,3%	10,4%	0,87
ΛΑΓΟΣ	67063	12.220,52	11.896,58	72,8%	68,5%	2,7%	1,02
ΞΑΝΘΗ	67100	14.885,11	15.178,17	88,6%	87,4%	-1,9%	1,24
ΣΤΑΥΡΟΥΠΟΛΗ	67062	10.829,95	11.146,02	64,5%	64,2%	-2,8%	0,90
ΞΑΝΘΗ		13.829,74	13.805,01	82,3%	79,5%	0,2%	1,15
ΑΜΥΓΔΑΛΕΩΝΑΣ	64012	14.945,02	15.279,28	89,0%	88,0%	-2,2%	1,25
ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗ	64100	12.902,86	13.470,47	76,8%	77,6%	-4,2%	1,08
ΘΑΣΟΣ	64004	12.611,76	12.594,66	75,1%	72,5%	0,1%	1,05
ΘΕΟΛΟΓΟΣ	64005	10.165,05	9.490,31	60,5%	54,6%	7,1%	0,85
ΚΑΒΑΛΑ	65000	16.734,48	18.579,40	99,6%	107,0%	-9,9%	1,40
	65001	16.040,65	17.280,58	95,5%	99,5%	-7,2%	1,34
	65110	15.378,50	18.011,13	91,6%	103,7%	-14,6%	1,28
	65201	15.196,88	15.867,95	90,5%	91,4%	-4,2%	1,27
	65302	15.876,52	16.595,28	94,5%	95,5%	-4,3%	1,32
	65403	17.885,16	18.996,26	106,5%	109,4%	-5,8%	1,49
	65404	18.371,30	18.927,08	109,4%	109,0%	-2,9%	1,53
	65500	14.541,10	14.707,00	86,6%	84,7%	-1,1%	1,21
ΚΕΡΑΜΩΤΗ	64011	11.126,78	11.272,53	66,3%	64,9%	-1,3%	0,93
ΚΕΧΡΟΚΑΜΠΟΣ	64009	9.474,69	9.036,85	56,4%	52,0%	4,8%	0,79
ΚΡΗΝΙΔΕΣ	64003	11.592,95	10.714,80	69,0%	61,7%	8,2%	0,97
ΛΙΜΕΝΑΡΙΑ	64002	11.112,56	11.273,09	66,2%	64,9%	-1,4%	0,93
ΜΟΥΣΘΕΝΗ	64008	11.019,86	11.119,25	65,6%	64,0%	-0,9%	0,92
Ν ΚΑΡΒΑΛΗ	64006	13.090,94	12.914,62	78,0%	74,4%	1,4%	1,09
Ν ΠΕΡΑΜΟΣ	64007	13.402,74	14.182,89	79,8%	81,7%	-5,5%	1,12
ΝΙΚΗΣΙΑΝΗ	64001	11.874,68	11.716,79	70,7%	67,5%	1,3%	0,99
ΠΡΙΝΟΣ	64010	10.955,73	10.995,56	65,2%	63,3%	-0,4%	0,91
ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗ	64200	12.836,02	12.936,92	76,4%	74,5%	-0,8%	1,07
ΚΑΒΑΛΑ		14.271,70	14.691,68	85,0%	84,6%	-2,9%	1,19

SF437F07-0e37-4e2d-8251-40b5137145dcfile

ΑΙΣΥΜΗ	68011	11.915,77	12.004,85	71,0%	69,1%	-0,7%	0,99
ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	68100	17.554,06	18.085,06	104,5%	104,1%	-2,9%	1,46
ΓΕΦΥΡΑ ΚΗΠΩΝ	68012	17.994,15	18.182,77	107,1%	104,7%	-1,0%	1,50
ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟ	68300	13.388,61	13.038,12	79,7%	75,1%	2,7%	1,12
ΔΙΚΑΙΑ	68007	10.987,41	9.892,17	65,4%	57,0%	11,1%	0,92
ΚΑΣΤΑΝΙΕΣ	68008	12.270,06	11.484,60	73,1%	66,1%	6,8%	1,02
ΚΥΠΡΙΝΟΣ	68006	11.074,17	10.480,13	65,9%	60,3%	5,7%	0,92
ΛΑΒΑΡΑ	68004	11.899,64	11.529,48	70,9%	66,4%	3,2%	0,99
ΜΕΤΑΞΑΔΕΣ	68010	10.691,07	9.873,45	63,7%	56,8%	8,3%	0,89
ΜΙΚΡΟ ΔΕΡΕΙΟ	68005	11.734,62	10.070,71	69,9%	58,0%	16,5%	0,98
Ν ΒΥΣΣΑ	68001	12.110,95	11.197,93	72,1%	64,5%	8,2%	1,01
ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	68200	15.064,30	14.547,79	89,7%	83,8%	3,6%	1,26
ΠΕΠΛΟΣ ΕΒΡΟΥ	68013	10.606,54	9.886,56	63,2%	56,9%	7,3%	0,88
ΡΙΖΙΑ ΕΒΡΟΥ	68014	11.864,19	10.459,86	70,6%	60,2%	13,4%	0,99
Σ Σ ΠΥΘΙΟΥ	68009	10.443,84	10.333,35	62,2%	59,5%	1,1%	0,87
ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ	68002	12.787,08	12.783,90	76,1%	73,6%	0,02%	1,07
ΣΟΥΦΛΙ	68400	14.066,40	14.191,04	83,8%	81,7%	-0,9%	1,17
ΤΥΧΕΡΟ	68003	12.250,27	12.339,16	72,9%	71,0%	-0,7%	1,02
ΦΕΡΕΣ	68500	12.583,24	12.424,87	74,9%	71,5%	1,3%	1,05
ΕΒΡΟΣ		15.070,85	14.972,68	89,7%	86,2%	0,7%	1,26
ΔΟΞΑΤΟ	66300	12.686,91	12.572,84	75,5%	72,4%	0,9%	1,06
ΔΡΑΜΑ	66100	15.472,90	15.950,96	92,1%	91,8%	-3,0%	1,29
Κ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙ	66033	10.937,02	10.381,29	65,1%	59,8%	5,4%	0,91
ΚΑΛΑΜΠΑΚΙ	66031	12.310,47	11.809,84	73,3%	68,0%	4,2%	1,03
ΚΥΡΙΑ	66032	11.448,51	11.267,39	68,2%	64,9%	1,6%	0,96
ΜΙΚΡΟΠΟΛΗ	66036	10.790,36	10.112,14	64,3%	58,2%	6,7%	0,90
ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ	66037	11.310,38	11.318,14	67,3%	65,2%	-0,1%	0,94
ΠΑΡΑΝΕΣΤΙ	66035	12.011,97	13.388,67	71,5%	77,1%	-10,3%	1,00
ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗ	66200	11.893,23	11.761,66	70,8%	67,7%	1,1%	0,99
ΣΙΔΗΡΟΝΕΡΟ	66038	12.854,11	13.837,58	76,5%	79,7%	-7,1%	1,07
ΦΟΤΟΛΙΒΟΣ	66034	11.667,89	10.733,50	69,5%	61,8%	8,7%	0,97
ΔΡΑΜΑ		14.187,08	14.414,98	84,48%	82,99%	-1,58%	1,18
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ		14.243,54	14.330,25	84,81%	82,51%	-0,61%	1,19

Πηγή: «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ», ΒCS, Νοέμβριος 2013.

Εικόνα 11: Χωρική Κατανομή Μέσου Φορολογητέου Εισοδήματος (2013)

Πηγή: «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ», ΒCS, Νοέμβριος 2013.

Για μια σαφέστερη απεικόνιση, για τον καθορισμό της φτώχειας χρησιμοποιούνται οι παρακάτω τρεις δείκτες:

- το ποσοστό κινδύνου φτώχειας (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις),
- ο δείκτης υλικής στέρησης και
- το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας.
- Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας στην Ελλάδα ανέρχονταν σε 21,4% το 2011, σε 23,1% το 2012 και το 2013 και σε 22,1 το 2014. Αξιοσημείωτο είναι ότι κατά τη διετία 2012-2013 η Ελλάδα παρουσίαζε τον υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας από όλες τις Ευρωπαϊκές χώρες και μόνο το 2014 εκτοπίζεται από την πρώτη θέση από τη Ρουμανία.

Πίνακας 64: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας, 2010 -2014

Χώρα	2010	2011	2012	2013	2014
Ισλανδία	9,8	9,2	7,9	9,3	7,9
Τσεχία	9,0	9,8	9,6	8,6	9,7
Νορβηγία	11,2	10,6	10,0	11,0	10,9
Ολλανδία	10,3	11,0	10,1	10,4	11,6
Δανία	13,3	13,0	13,1	11,9	11,9
Σλοβακία	12,0	13,0	13,2	12,8	12,6
Φιλανδία	13,1	13,7	13,2	11,8	12,8
Γαλλία	13,3	14,0	14,1	13,7	13,3
Αυστρία	14,7	14,5	14,4	14,4	14,1
Κύπρος	15,6	14,8	14,7	15,3	14,4
Σλοβενία	12,7	13,6	13,5	14,5	14,5
Ουγγαρία	12,3	13,8	14,0	14,3	14,6
Σουηδία	12,9	14,0	14,2	14,8	15,1
Ιρλανδία	15,2	15,2	15,7	14,1	15,3
Βέλγιο	14,6	15,3	15,3	15,1	15,5
Μάλτα	15,5	15,6	15,1	15,7	15,9
Λουξεμβούργο	14,5	13,6	15,1	15,9	16,4
Γερμανία	15,6	15,8	16,1	16,1	16,7
Ηνωμένο Βασίλειο	17,1	16,2	16,0	15,9	16,8
Πολωνία	17,6	17,7	17,1	17,3	17,0
Λιθουανία	20,5	19,2	18,6	20,6	19,1
Κροατία	20,6	20,9	20,4	19,5	19,4
Ιταλία	18,7	19,8	19,5	19,3	19,4
Πορτογαλία	17,9	18,0	17,9	18,7	19,5
Λετονία	20,9	19,0	19,2	19,4	21,2
Βουλγαρία	20,7	22,2	21,2	21,0	21,8
Εσθονία	15,8	17,5	17,5	18,6	21,8
Ελλάδα	20,1	21,4	23,1	23,1	22,1
Ισπανία	20,7	20,6	20,8	20,4	22,2
Ρουμανία	21,1	22,2	22,6	22,4	25,4

Πηγή: Eurostat

Παράλληλα, ως προς την κατανομή πληθυσμού με σοβαρή υλική υστέρηση για το 2014 η Ελλάδα έρχεται στην 4^η χειρότερη θέση στην Ευρώπη, μια θέση διαρκώς επιδεινούμενη, αφού το 2013 ήταν 5^η και το 2012 6^η.

Πίνακας 65: Ποσοστό νοικοκυριών με σοβαρή υλική στέρηση, 2013-2014

Χώρες	2013	2014
Σουηδία	1,4	0,7
Νορβηγία	2,0	1,2
Λουξεμβούργο	1,8	1,4
Ισλανδία	1,9	1,4
Φιλανδία	2,5	2,8
Δανία	3,6	3,2
Ολλανδία	2,5	3,2
Αυστρία	4,2	4,0
Γαλλία	4,9	4,8
Γερμανία	5,4	5,0
Βέλγιο	5,1	5,9
Εσθονία	7,6	6,2
Σλοβενία	6,7	6,6
Τσεχία	6,6	6,7
Ισπανία	6,2	7,1
Ηνωμένο Βασίλειο	8,3	7,3
Ιρλανδία	9,9	8,4
Σλοβακία	10,2	9,9
Μάλτα	9,5	10,2
Πολωνία	11,9	10,4
Πορτογαλία	10,9	10,6
Ιταλία	12,3	11,6
Λιθουανία	16,0	13,6
Κροατία	14,7	13,9
Κύπρος	16,1	15,3
Λετονία	24,0	19,2
Ελλάδα	20,3	21,5
Ουγγαρία	26,8	23,9
Ρουμανία	28,5	26,3
Βουλγαρία	43,0	33,1

Πηγή: Eurostat

Πίνακας 66: Ποσοστό νοικοκυριών με σοβαρή υλική στέρηση, 2012

Βουλγαρία	44,1
Ρουμανία	29,9
Λετονία	26
Ουγγαρία	25,7
Λιθουανία	19,8
Ελλάδα	19,5
Κροατία	15,4
Κύπρος	15,0
Ιταλία	14,5
Πολωνία	13,5
Σλοβακία	10,5
Εσθονία	9,4
Πορτογαλία	8,6
Μάλτα	8,0
Ηνωμένο Βασίλειο	7,8
Τσεχία	6,6
Σλοβενία	6,6
Βέλγιο	6,5
Ισπανία	5,8
Γαλλία	5,3
Γερμανία	4,9
Αυστρία	4,0
Φινλανδία	2,9
Δανία	2,8
Ισλανδία	2,4
Ολλανδία	2,3
Νορβηγία	1,7

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ ΕΤΟΥΣ 2012 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2011) Δείκτες συνθηκών διαβίωσης

Οι άνθρωποι θεωρούνται ότι αντιμετωπίζουν σοβαρή υλική στέρηση στη περίπτωση που παρουσιάζουν τουλάχιστον 4 από τις 9 παρακάτω στερήσεις: i) να πληρώσουν το ενοίκιο ή τους πάγιους λογαριασμούς ρεύματος, νερού κλπ., ii) να κρατήσουν το σπίτι τους επαρκώς ζεστό, iii) να αντιμετωπίσουν απροσδόκητα έξοδα, iv) να τρώνε κρέας, ψάρι ή ισοδύναμο πρωτεΐνης κάθε δεύτερη μέρα, v) να απολαύσουν μία εβδομάδα διακοπών μακριά από το σπίτι, μία φορά το χρόνο, vi) να έχουν αυτοκίνητο, vii) να έχουν πλυντήριο ρούχων, viii) να έχουν έγχρωμη τηλεόραση ή ix) να έχουν τηλέφωνο.

Περιφερειακά δεδομένα δεν υπάρχουν για τους παραπάνω δείκτες. Μία ένδειξη της κατανομής της φτώχειας σε εθνικό επίπεδο παρέχει ο παρακάτω πίνακας. Σύμφωνα με τα στοιχεία αυτά η Βόρεια Ελλάδα παρουσιάζει διαχρονικά δείκτες δυσμενέστερους του εθνικού μέσου όρου, εν τούτοις όχι και τους δυσμενέστερους πανελλαδικά.

Πίνακας 67: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (2010-2014)

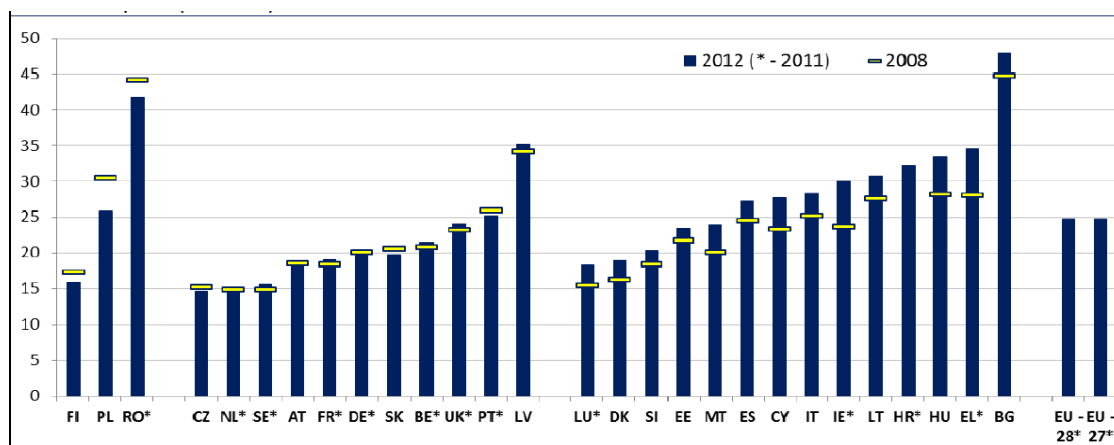
	2010	2011	2012	2013	2014
Χώρα	27,7	31,0	34,6	35,7	36,0
Βόρεια Ελλάδα	31,5	:	:	36,0	37,1
Κεντρική Ελλάδα	33,0	:	:	39,3	40,5
Αττική	23,1	:	:	34,0	31,6
Νησιά Αιγαίου – Κρήτη	23,9	:	:	33,7	39,4

Πηγή: Eurostat

Το Ελάχιστο Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα και το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για τους Άπορους (TEBA/FEAD)», στο πλαίσιο του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας, που προσδοκά την διαμόρφωση κοινωνικών συμπράξεων υλικής συνδρομής στους πλέον αδύναμους, θα αποτελέσουν τις δυο βασικές εθνικές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας σε εθνικό επίπεδο.

Το 2008 περισσότερα από 80 εκατομμύρια άτομα σε ολόκληρη την ΕΕ ζούσαν κάτω από το όριο της φτώχειας, δηλαδή περισσότερα το 16,5% του συνολικού πληθυσμού της. Από τα άτομα αυτά, περισσότερα από τα μισά ήταν γυναίκες και 20 εκατομμύρια ήταν παιδιά. Το 2011 το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 24,3%, ενώ το 2012 σε 24,8% δηλαδή σε 124.5 εκατομμύρια ανθρώπους. Το 2013, στην Ελλάδα αντίστοιχα, το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 36%, δηλ. 1,5 φορά τον ευρωπαϊκό μέσο όρο του 2012.

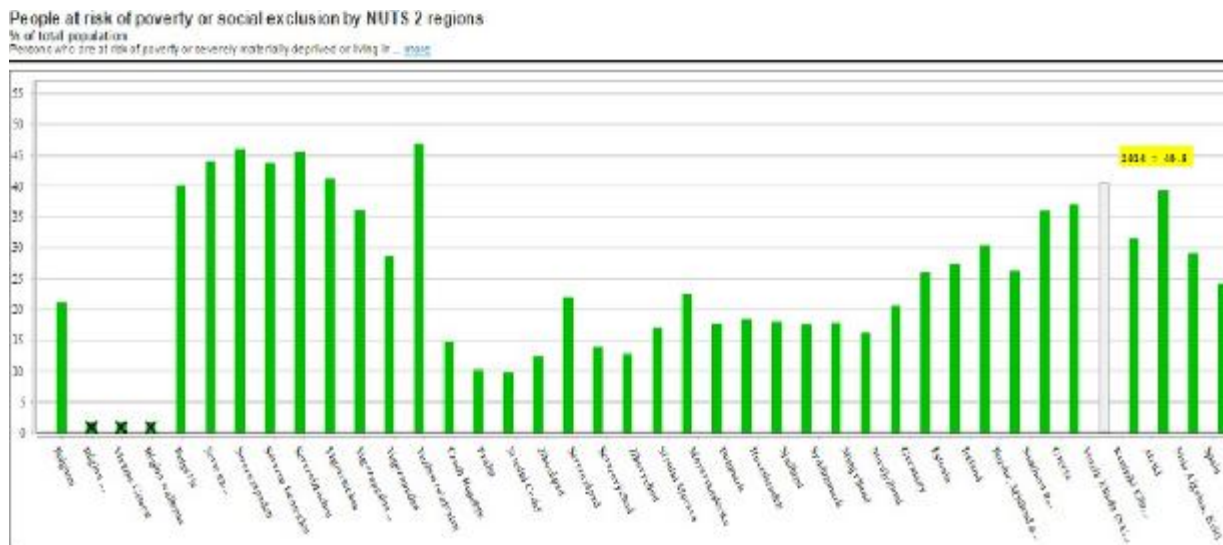
Εικόνα 12: Ποσοστό του πληθυσμού που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σε επίπεδο χώρας και ΕΕ, 2008, 2011, 2012

Πηγή: Eurostat, Στατιστικές της ΕΕ για το εισόδημα και τις συνθήκες διαβίωσης (ΕΕ -SILC) 2013.

Το 2014 το ποσοστό του πληθυσμού που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας στην Ελλάδα δεν μεταβλήθηκε. Το ποσοστό εν τούτοις του πληθυσμού σε επίπεδο NUTS 1 για την Β. Ελλάδα αγγίζει το 37,1% ξεπερνώντας τον εθνικό μ.ο ενώ η Κεντρική Ελλάδα ξεπερνά το 40%,

Εικόνα 13: Ποσοστό του πληθυσμού που διατρέχει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σε επίπεδο χώρας και ΕΕ, 2014

Πηγή: Eurostat

Η φτώχεια είναι απόρροια της μακροχρόνιας ύφεσης, της αυξημένης ανεργίας, και της συρρίκνωσης του εισοδήματος. Ανεργία και μείωση εισοδήματος οδήγησαν σε μια διαρκώς εντεινόμενη φτωχοποίηση που εκδηλώνεται με μια σειρά σημαντικών κοινωνικών προβλημάτων, που σχετίζονται με την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική συνοχή, με έμφαση στις ευαίσθητες ομάδες πληθυσμού για τις οποίες οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης υπήρξαν μεγαλύτερες και επαχθέστερες. Δίπλα σε αυτές τις ομάδες πληθυσμού προστέθηκαν άνεργοι, ανασφάλιστοι, άτομα εργαζόμενα με άτυπη εργασία, άτομα με χαμηλό εισόδημα, νέοι και μακροχρόνια άνεργοι, μονογονεϊκές οικογένειες, χαμηλοσυνταξιούχοι, παλιννοστούντες.

Τα στατιστικά στοιχεία σε ευρωπαϊκό επίπεδο, καταδεικνύουν ότι - σε σχέση με τον τύπο νοικοκυριού - η οικογένεια με εξαρτώμενα παιδιά και ειδικά τα μονογονεϊκά νοικοκυριά με τουλάχιστον ένα εξαρτώμενο παιδί και όπως και οι πολυμελείς οικογένειες με περισσότερους από δύο ενήλικες βρίσκονται στη δεινότερη θέση ως προς τον κίνδυνο φτώχειας.

Πίνακας 68: Ποσοστό νοικοκυριών σε κίνδυνο φτώχειας ανά τύπο νοικοκυριού, Ελλάδα, 2014

Τύπος νοικοκυριού	%
Συνολικός πληθυσμός	22,1
Νοικοκυριά χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	18,7
Ένας ενήλικας ηλικίας κάτω των 65 ετών	23,6
Ένας ενήλικας ηλικίας 65 ετών και άνω	21,6
Μονοπρόσωπο νοικοκυριό – θήλυ	22,9
Μονοπρόσωπο νοικοκυριό – άρρεν	22,2
Δύο ενήλικες ηλικίας κάτω των 65 ετών χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	18,4
Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	21,7
Νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά	25,7
Μονογονεϊκό νοικοκυριό με, τουλάχιστον, ένα εξαρτώμενο παιδί	27,8
Δύο ενήλικες με ένα εξαρτώμενο παιδί	22,6
Δύο ενήλικες με δύο εξαρτώμενα παιδιά	22,0
Δύο ενήλικες με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά	32,4
Δύο ή περισσότεροι ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά	25,6
Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά	32,0

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ 2014 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2013) .Κίνδυνος φτώχειας

Αντίστοιχα οι άνεργοι, είναι τρεισήμισι φορές πιο πιθανόν να αντιμετωπίσουν προβλήματα φτώχειας έναντι των εργαζόμενων, με τις γυναίκες να προηγούνται λίγο των ανδρών στο ποσοστό

Πίνακας 69: Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις του πληθυσμού ηλικίας 18 ετών και άνω, κατά φύλο και κατάσταση απασχόλησης, Ελλάδα, 2014

Ασχολία	%		
	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
Εργαζόμενοι	13,4	10,4	15,4
Μη εργαζόμενοι (άνεργοι και οικονομικά μη ενεργοί)	25,6	25,9	25,3
Άνεργοι	45,9	40,3	51,9
Συνταξιούχοι	11,5	12,2	10,9
Λοιποί μη οικονομικά ενεργοί (εκτός συνταξιούχων)	28,4	28,3	28,8

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ 2014 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2013) .Κίνδυνος φτώχειας

Παράλληλα, από τους εργαζόμενους, αυτοί που εργάζονται με καθεστώς ημι-απασχόλησης είναι δυο φορές πιο πιθανόν να αντιμετωπίσουν πρόβλημα φτώχειας από όσους εργάζονται σε καθεστώς πλήρους απασχόλησης.

Πίνακας 70: Κίνδυνος φτώχειας εργαζόμενων 18-64 ετών μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις με διάκριση πλήρους και μερικής απασχόλησης, Ελλάδα, 2014

	%
Πλήρης απασχόληση	11,9
Μερική απασχόληση	27,9

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ 2014 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2013) .Κίνδυνος φτώχεια

Οι γυναίκες είναι σε δυσχερέστερη θέση από τους άνδρες, ειδικά στην παραγωγική ηλικία μεταξύ 18-65 ετών.

Πίνακας 71: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ανά φύλο και ομάδες ηλικιών, Ελλάδα, 2014

%			
Ομάδες ηλικιών	Σύνολο πληθυσμού	Γυναίκες	Άνδρες
Σύνολο	52,2	53,8	50,6
0-17	35,3	-	-
18-64	44,7	46,2	43,1
65+	89,9	90,0	89,9

(1) Δεν περιλαμβάνονται στο διαθέσιμο εισόδημα τα κοινωνικά επιδόματα και οι συντάξεις

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ 2014 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2013) .Κίνδυνος φτώχεια

όπως και οι αλλοδαποί που ζουν στην Ελλάδα σε σχέση με τους ημεδαπούς, ειδικά όσοι προέρχονται από χώρες εκτός της ΕΕ28.

Πίνακας 72: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά ομάδες ηλικιών και χώρα γέννησης, Ελλάδα, 2014

Ομάδες ηλικιών	Χώρα γέννησης	%
18-64	Ελλάδα	37,3
	Άλλη χώρα	63,8
	Χώρα ΕΕ των 27	42,3
	Χώρα εκτός χωρών ΕΕ των 27	68,9
18+	Ελλάδα	33,3
	Άλλη χώρα	62,7
	Χώρα ΕΕ των 27	39,9
	Χώρα εκτός χωρών ΕΕ των 27	68,0

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ 2014 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2013) .Κίνδυνος φτώχεια

Ηλικιακά, η κατηγορία 0-17 ετών, δηλαδή τα παιδιά, αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας ακόμη και όταν δεν διαβιούν σε οικογένειες με υλική στέρηση, έναντι της ηλικιακής κατηγορίας 18-65, ενώ η υλική στέρηση δημιουργεί περιβάλλον μεγαλύτερων δυσχερειών από την χαμηλή ένταση εργασίας.

Πίνακας 73: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ανά κατηγορία παραγόντων κινδύνου και ηλικιακή ομάδα, Ελλάδα, 2014

Ομάδες ηλικιών		%
Σύνολο πληθυσμού	Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση και χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	7,3
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση αλλά με χαμηλή ένταση εργασίας	5,2
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά με υλική στέρηση αλλά χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	7,8
18-64	Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση και χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	6,9
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση αλλά με χαμηλή ένταση εργασίας	7,6
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά με υλική στέρηση αλλά χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	7,6
0-17	Πληθυσμός σε κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση και χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	8,5
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας που διαβιεί σε νοικοκυριά χωρίς υλική στέρηση αλλά με χαμηλή ένταση εργασίας	2,7
	Πληθυσμός χωρίς κίνδυνο φτώχειας, διαβιεί σε νοικοκυριά με υλική στέρηση αλλά χωρίς χαμηλή ένταση εργασίας	8,0

ΠΗΓΗ: ΕΛΣΤΑΤ ΕΡΕΥΝΑ ΕΙΣΟΔΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΘΗΚΩΝ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ ΤΩΝ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΩΝ 2014 (Περίοδος αναφοράς εισοδήματος 2013) .Κίνδυνος φτώχεια

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι η Βόρεια Ελλάδα βρίσκεται στον εθνικό μ.ο. όσον αφορά το ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά με σοβαρή υλική στέρηση.

Πίνακας 74: Ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε νοικοκυριά με σοβαρή υλική στέρηση, 2010-2014

	2010	2011	2012	2013	2014
Χώρα	11,6	15,2	19,5	20,3	21,5
Βόρεια Ελλάδα	13,1	:	:	20,3	20,5
Κεντρική Ελλάδα	13,8	:	:	21,4	24,6
Αττική	9,5	:	:	20,7	20,0
Νησιά Αιγαίου – Κρήτη	11,1	:	:	16,7	:

Πηγή: Eurostat

Το σύγχρονο πρόσωπο της φτώχειας εκφράζεται με σοβαρές στερήσεις στην διαβίωση, τη στέγαση και τη θέρμανση, με αδυναμία πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και εκπαίδευσης, σε χώρους πολιτι-

σμού και ψυχαγωγίας (ακραία φτώχεια) δηλαδή με φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού – που προέρχονται από την οικονομική ανισότητα – και υπονομεύουν την ατομική ασφάλεια των πολιτών εντείνοντας ταυτόχρονα το αίσθημα της περιθωριοποίησης.

Με ευρωπαϊκά δεδομένα η Ελλάδα βρίσκεται στην τέταρτη δυσμενέστερη θέση στον πίνακα χωρών της ΕΕ (2014) σε πληθυσμό που αντιμετωπίζει τον κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Πίνακας 75: Ποσοστό πληθυσμού σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σε επίπεδο ΕΕ, 2012-2014

Χώρες	2012	2013	2014
Ισλανδία	12.7	13.0	11.2
Νορβηγία	13.8	14.2	13.5
Τσεχία	15.4	14.6	14.8
Ολλανδία	15.0	15.9	16.5
Σουηδία	15.7	16.4	16.9
Φιλανδία	17.2	16.0	17.3
Δανία	19.0	18.3	17.8
Σλοβακία	20.5	19.8	18.4
Γαλλία	19.1	18.1	18.5
Λουξεμβούργο	18.4	19.0	19.0
Αυστρία	18.5	18.8	19.2
Σλοβενία	19.6	20.4	20.4
Γερμανία	19.6	20.3	20.6
Βέλγιο	21.6	20.8	21.2
Μάλτα	23.1	24.0	23.8
Ηνωμένο Βασίλειο	24.1	24.8	24.1
Πολωνία	26.7	25.8	24.7
Εσθονία	23.4	23.5	26.0
Λιθουανία	32.5	30.8	27.3
Ιρλανδία	30.0	29.5	27.4
Κύπρος	27.1	27.8	27.4
Πορτογαλία	25.3	27.5	27.5
Ιταλία	29.9	28.5	28.3
Ισπανία	27.2	27.3	29.2
Κροατία	32.6	29.9	29.3
Ουγγαρία	32.4	33.5	31.1
Λετονία	36.2	35.1	32.7
Ελλάδα	34.6	35.7	36.0
Βουλγαρία	49.3	48.0	40.1
Ρουμανία	41.7	40.4	40.2

Πηγή: Eurostat

Τα παραπάνω εντείνονται από την μέχρι τώρα μη ενεργοποίηση μίας ολοκληρωμένης Εθνικής Στρατηγικής Κοινωνικής Ένταξης, η οποία θα μπορούσε αφενός να αποτελέσει το πλαίσιο δημιουργίας ενός δικτύου ασφαλείας για τις ομάδες του πληθυσμού που πλήττονται περισσότερο από τις συνέ-

πειες της οικονομικής κρίσης και αφετέρου να χρησιμοποιηθεί παράλληλα ως αναπτυξιακό εργαλείο για την ορθολογική προώθηση κοινωνικών επενδύσεων.

9. Τα Συγκριτικά Πλεονεκτήματα και Προκλήσεις της Α.Μ.Θ. (Ανάλυση SWOT)

Από την ανωτέρω αναλυτική καταγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης προκύπτουν τα προβλήματα, οι περιορισμοί, οι δυνατότητες και οι ευκαιρίες για την Περιφέρεια.

9.1. Φυσικό Περιβάλλον – Υποδομές/Δίκτυα

9.1.1. Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Νέες αρμοδιότητες της Περιφέρειας και δυνατότητα ουσιαστικής και τεκμηριωμένης συμμετοχής της στις διαδικασίες της επικείμενης αναθεώρησης του Περιφερειακού Χωροταξικού Σχεδιασμού. - Επιμόρφωση υπαλληλικού δυναμικού μέσω ΠΙΝΕΠ, παρακολούθηση επιμορφωτικών σεμιναρίων άλλων φορέων π.χ. ΤΕΕ, Πανεπιστημιακών Ιδρυμάτων κλπ. - Αξιοποίηση του εξειδικευμένου υπαλληλικού δυναμικού. 	<ul style="list-style-type: none"> - Απουσία σε μεγάλο βαθμό και σημαντική χρονική υστέρηση στη θεσμοθέτηση / επικαιροποίηση του σχεδιασμού κατωτέρου επιπέδου (Γ.Π.Σ. / Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. και πολεοδομικών μελετών) - Έλλειμμα σχεδιασμού σε περιοχές ειδικού ενδιαφέροντος (περιοχές του Δικτύου NATURA 2000, παράκτιες, νησιωτικές, ορεινές) και σε αστικές περιοχές με δυσλειτουργίες – μειονεκτικά χαρακτηριστικά - Υποστελέχωση υπηρεσιών και έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού - Έλλειψη αρχείου των εγκεκριμένων χωροταξικών και πολεοδομικών σχεδίων (Περιφερειακό Πλαίσιο, Γ.Π.Σ., Ζ.Ο.Ε. κλπ.) - Ανυπαρξία μηχανισμού παρακολούθησης και εφαρμογής των ρυθμίσεων σε επίπεδο Περιφέρειας
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Η επικείμενη αναθεώρηση του Περιφερειακού Πλαισίου χωροταξικού σχεδιασμού - Αξιοποίηση Χρηματοδοτικών πηγών και εργαλείων (ΣΕΣ 2014-2020, Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας κτλ) 	<ul style="list-style-type: none"> - Υψηλό κόστος μελετών για ΤΧΣ/ΕΧΣ, ΡΣΕ και ΣΟΑΠ - Περίπλοκο θεσμικό πλαίσιο με συχνές επικαλύψεις - Μεγάλες καθυστερήσεις στον έλεγχο και έγκριση των μελετών

	<ul style="list-style-type: none"> - Απροθυμία εκκίνησης των σχετικών διαδικασιών εκ μέρους των Ο.Τ.Α.
--	---

9.1.2. Φυσικό Περιβάλλον

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Εναλλαγές στη γεωμορφολογία (ορεινοί όγκοι, πεδινές περιοχές, παράκτια ζώνη, νησιωτικός χώρος) - Υψηλό επίπεδο διατήρησης της «φυσικότητας» του φυσικού περιβάλλοντος - Μεγάλη βιοποικιλότητα με πλούσια χλωρίδα και πανίδα - Σημαντικό ποσοστό δασοκάλυψης (Π.Ε. Δράμας το υψηλότερο στη χώρα) - Σημαντικός αριθμός περιοχών Natura (34) που αναλογούν στο 16% της συνολικής έκτασης της Π.Α.Μ.Θ. - Ύπαρξη τριών «Υγροβιότοπων Διεθνούς Σημασίας» προστατευόμενων από τη συνθήκη Ramsar 	<ul style="list-style-type: none"> - Καθυστέρηση στην εκπόνηση και εφαρμογή των σχεδίων διαχείρισης και έκδοση των απαιτούμενων θεσμικών ρυθμίσεων για τις προστατευόμενες περιοχές. - Ελλείψεις στον προσδιορισμό της κατάστασης (βαθμό) διατήρησης οικοτόπων και περιοχών Natura για το σύνολο της εδαφικής έκτασης της Π.Α.Μ.Θ. από τις σχετικές εκθέσεις αξιολόγησης. - Ανάγκη δημιουργίας και εμπλουτισμού βάσης δεδομένων περιβαλλοντικών θεμάτων που μεταβιβάστηκαν στην αιρετή Περιφέρεια και χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης. - Ανάγκη δημιουργίας εργαστηριακών υποδομών για τη μέτρηση περιβαλλοντικών παραμέτρων με σκοπό τη διευκόλυνση των ελέγχων για την τήρηση Περιβαλλοντικών Όρων έργων και δραστηριοτήτων στην Π.Α.Μ.Θ. - Σημαντικές πιέσεις του πρωτογενή τομέα που οδηγούν σε περιορισμό των ενδιαιτημάτων και των φυσικών οικοτόπων (π.χ αποξηράνσεις υγροτόπων, ευθυγραμμίσεις ποταμών, κ.α.) και αδυναμία ανάκτησης των περιοχών αυτών. - Περιορισμένος βαθμός ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης των πολιτών και των οικονομικών συντελεστών για ζητήματα προστατευόμενων περιοχών.

	<ul style="list-style-type: none"> - Αδράνεια φορέων και υπηρεσιών στην εφαρμογή μέτρων για τη διαφύλαξη των φυσικών περιοχών και υλοποίηση δράσεων ανάδειξης και αξιοποίησης αυτών
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Το πλούσιο φυσικό περιβάλλον της Περιφέρειας που μπορεί να συμβάλλει στη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη (ειδικά των προστατευόμενων περιοχών). - Οι χρηματοδοτικές δυνατότητες για τη διαχείριση προστατευόμενων περιοχών που αποτελούν άμεση προτεραιότητα από την ΕΕ - Η μέχρι σήμερα αποκτηθείσα εμπειρία στην αντιμετώπιση προβλημάτων στις προστατευόμενες περιοχές από τους αρμόδιους φορείς - Η ύπαρξη περιβαλλοντικών φορέων και οργανώσεων που δραστηριοποιούνται ενεργά στην Περιφέρεια για την ενημέρωση – ευαισθητοποίηση, την περιβαλλοντική εκπαίδευση, την ανάκτηση και διάχυση περιβαλλοντικών δεδομένων και τη συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς για την αντιμετώπιση προβλημάτων - Η ανάπτυξη της έρευνας και η απόκτηση επιστημονικών δεδομένων από διάφορους εκπαιδευτικούς – ερευνητικούς φορείς. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αβεβαιότητα στον τρόπο μελλοντικής λειτουργίας του συστήματος διαχείρισης προστατευόμενων περιοχών (Φορείς Διαχείρισης) κυρίως εξαιτίας περιορισμένων οικονομικών πόρων. - Ανεξέλεγκτες δραστηριότητες που ενδέχεται να διαταράξουν την κατάσταση των οικοτόπων (π.χ λαθροθηρία, λαθροϋλοτομία, υπερβόσκηση, πυρκαγιές, όχληση εξαιτίας του τουρισμού) - Ρύπανση των εδαφών και των φυσικών οικοτόπων εξαιτίας των αστικών και κτηνοτροφικών υγρών αποβλήτων - Ρύπανση εξαιτίας της χρήσης χημικών λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων από τις αγροτικές δραστηριότητες.

9.1.3. Φυσικοί Πόροι – Ενέργεια

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Το πλούσιο υδατικό δυναμικό της Περιφέρειας 	<ul style="list-style-type: none"> - Εξάντληση του υπόγειου υδατικού δυναμικού των

<p>ας ειδικά στο Υδατικό Διαμέρισμα Θράκης που θεωρείται το πλουσιότερο πανελλαδικά</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ο πλεονασματικός χαρακτήρας σε υδατικό ισοζύγιο της Περιφέρειας συγκρίνοντας την προσφορά και ζήτηση νερού - Η ύπαρξη αξιοποιήσιμων γεωθερμικών πεδίων στην παράκτια ζώνη - Η ύπαρξη αξιόλογου ορυκτού πλούτου κυρίως μαρμάρων αλλά και μεταλλευμάτων - Η ένταξη της Περιφέρειας σε «Περιοχή Αιολικής Προτεραιότητας» - Το μοναδικό εκμεταλλεύσιμο κοίτασμα πετρελαίου στη χώρα - Ένα τεράστιο ανεκμετάλλευτο κοίτασμα Ζεολίθου 	<p>πεδινών εκτάσεων σε σημαντικό βαθμό εξαιτίας αυξημένων αρδευτικών αναγκών.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η υφαλμύριση που διαπιστώνεται σε ορισμένα υπόγεια Υδάτινα Συστήματα (κυρίως Καβάλας, Ξάνθης – Κομοτηνής, Φιλιουρή και Δέλτα Έβρου) - Πιθανή ανάγκη χαρακτηρισμού ως «ευπρόσβλητης ζώνης από νιτρορύπανση» περιοχών που περιλαμβάνουν υπόγεια υδατικά συστήματα της Π.Α.Μ.Θ. - Η επιβάρυνση του ποταμού Νέστου αλλά και του Έβρου από αστικά και βιομηχανικά λύματα - Η άγνωστη (ποιοτική και ποσοτική) κατάσταση μεγάλου αριθμού υδάτινων σωμάτων των δύο Υδατικών Διαμερισμάτων της Περιφέρειας. - Ανάγκη εφαρμογής του προγράμματος μέτρων των Σχεδίων Διαχείρισης των ΥΔ 11 & 12.. - Συχνά πλημμυρικά φαινόμενα στις παράβριες περιοχές - Η ανάγκη ολοκλήρωσης των έργων ταμίευσης υδάτων αλλά και βελτίωσης - εκσυγχρονισμού αρδευτικών δικτύων με σκοπό την κάλυψη των αναγκών - Η ανάγκη αειφορικής διαχείρισης των δασών της Περιφέρειας - Η ανάγκη οργάνωσης των εξορυκτικών δραστηριοτήτων μαρμάρου σε καθορισμένους χώρους (π.χ ΠΟΑΠΔ) - Η ανάγκη καθορισμού περιοχών μεταλλευτικής δραστηριότητας - Η ανάγκη καθορισμού λατομικών περιοχών αδρανών υλικών
--	---

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Η ύπαρξη των κατάλληλων εργαλείων σχεδιασμού και παρακολούθησης (σε εθνικό επίπεδο) για τον καθορισμό των προβλημάτων και προτεραιοτήτων κυρίως για τους υδατικούς και ενεργειακούς πόρους (π.χ. Σχέδια Διαχείρισης Υ.Δ., σύστημα παρακολούθησης υδατικών πόρων, κλπ). - Η ύπαρξη Εθνικού Σχεδιασμού για την Ενέργεια και τις ΑΠΕ - Η περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση φορέων και πολιτών σε θέματα εκμετάλλευσης ενεργειακών και μεταλλευτικών πόρων 	<ul style="list-style-type: none"> - Η ανομοιόμορφη εδαφική κατανομή του δυναμικού αξιοποίησης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (π.χ υδατικών πόρων, αιολικού δυναμικού, γεωθερμίας). - Ο κίνδυνος περεταίρω υποβάθμισης (ή μη βελτίωσης) της κατάστασης Υδάτινων Συστημάτων που δεν χαρακτηρίζονται από καλή κατάσταση ή είναι μη χαρακτηρισμένα. - Διασυνοριακή ρύπανση υδατικών συστημάτων στους ποταμούς Νέστο και Έβρο. - Κίνδυνοι υποβάθμισης του τοπίου και του περιβάλλοντος από λατομικές και μεταλλευτικές δραστηριότητες. - Κίνδυνοι υποβάθμισης του θαλάσσιου περιβάλλοντος από την ανεξέλεγκτη αλιεία. - Ο αυξημένος κίνδυνος επίχωσης της λίμνοθάλασσας Βιστωνίδας με φερτά υλικά και η υποβάθμιση της ποιοτικής και ποσοτικής κατάστασής της καθώς και της δυναμικότητάς της σε ιχθυοαποθέματα.

9.1.4. Μεταφορικές Υποδομές

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Η ανάδειξη της Περιφέρειας ως ισχυρής Πύλης της Ελλάδας προς την Ανατολική Ευρώπη και τη Μέση Ανατολή, αλλά και ως ενδιάμεσος κόμβος των μεταφορικών Διευρωπαϊκών Δικτύων - Η Εγνατία οδός και η ύπαρξη των μεθορια- 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγκη ολοκλήρωσης και αναβάθμισης του δικτύου των μεταφορικών υποδομών - Έλλειψη σύγχρονης σιδηροδρομικής σύνδεσης της Περιφέρειας με Θεσσαλονίκη - Ανάγκη ολοκλήρωσης των μεγάλων λιμένων της Περιφέρειας (Φίλιππος Β΄, Αλεξ/πολης) και βελτίωσης – αναβάθμισης υποδομών μικρότερων λιμένων της Πε-

<p>κών σταθμών</p>	<p>ριφέρειας</p> <ul style="list-style-type: none"> - Απουσία αεροπορικής σύνδεσης (αεροδρόμια Χρυσούπολης και Αλεξανδρούπολης) με πόλεις του εξωτερικού αλλά και του εσωτερικού. - Ανεπάρκεια λοιπών υποδομών αερομεταφοράς (ελικοδρόμια) - Ανάγκη ανάπτυξης συνδυασμένων μεταφορών - Ανάγκη αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού των κτιριακών υποδομών και των συνδέσεων των μεθοριακών σταθμών - Ανάγκη βελτίωσης των προδιαγραφών και συνθηκών ασφαλείας του οδικού δικτύου, των επαρχιακών – περιφερειακών οδών και ιδιαίτερα αυτών του ορεινού όγκου
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση Χρηματοδοτικών πηγών και εργαλείων (ΣΕΣ 2014-2020, Προγράμματα Εδαφικής Συνεργασίας κτλ) - Δυνατότητα ενεργοποίησης ιδιωτικής συμμετοχής για μεγάλα αναπτυξιακά έργα - Η διαφαινόμενη τάση για ανάπτυξη αεροπορικών μεταφορών με υδροπλάνα 	<ul style="list-style-type: none"> - Υπερβολικός χρόνος αδειοδοτήσεων - Θεσμικό πλαίσιο εκπόνησης μελετών - Ελλείψεις μελετών ωρίμανσης έργων - Απουσία εν γένει θεσμικού πλαισίου για την ανάπτυξη συνδυασμένων δικτύων μεταφορών - Το μεγάλο κόστος κατασκευής των σιδηροδρομικών έργων.

9.1.5. Ενεργειακές Υποδομές

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Οι ενεργειακές εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας που υπάρχουν ήδη στην Περιφέρεια. - Η διαπίστωση των ενεργειακών δυνατο- 	<ul style="list-style-type: none"> - Ο παρατηρούμενος περιορισμός τις ανάπτυξης φωτοβολταϊκών συστημάτων. - Μη ομοιόμορφη διασπορά ενεργειακών υποδομών και ελάχιστη έως μηδενική αξιοποίηση των γεω-

<p>τήτων της Περιφέρειας μέσω της έρευνας δημόσιων και ιδιωτικών φορέων.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η περαιτέρω παραγωγή ενέργειας με χρήση βιομάζας αλλά και άλλων ΑΠΕ - Η δυνατότητα περαιτέρω αξιοποίησης του κοιτάσματος πετρελαίου και η εμπειρία αξιοποίησης που έχει αποκτηθεί από αυτή. - Χρήση συμπιεσμένου και υγροποιημένου φυσικού αερίου από μεμονωμένους καταναλωτές η απομακρυσμένων τοπικών δικτύων 	<p>θερμικών πεδίων σε όλα τα επίπεδα (π.χ αιολικών εγκαταστάσεων, γεωθερμικών πεδίων).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Οι πιθανές περιβαλλοντικές επιπτώσεις και η υποβάθμιση του τοπίου σε ορισμένες περιπτώσεις εγκατάστασης ενεργειακών υποδομών (π.χ ανεμογεννήτριες, δίκτυα μεταφοράς, φράγματα κλπ)
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Η μελλοντική διέλευση νέου αγωγού φυσικού αερίου από την Περιφέρεια και οι ευκαιρίες που προσφέρονται για οικιακή χρήση αλλά και μεγάλων θερμοκηπιακών μονάδων - Οι δυνατότητες χρηματοδότησης από δημόσιες επενδύσεις δράσεων εγκατάστασης ενεργειακών συστημάτων ΑΠΕ. - Η ανάπτυξη νέων ιδιωτικών επενδύσεων ενεργειακών υποδομών με αφορμή τις ενεργειακές δυνατότητες της Περιφέρειας - Εφαρμογή της τηλεθέρμανσης για αστική χρήση - Οι δυνατότητες χρηματοδότησης δράσεων ενεργειακής αναβάθμισης των δημοσίων κτιρίων της Π.Α.Μ.Θ., με τεχνικές παθητικής εξοικονόμησης ενέρ- 	<ul style="list-style-type: none"> - Η (πιθανή) αδυναμία κάλυψης μελλοντικής αύξησης του ενεργειακού δυναμικού από το υφιστάμενο δίκτυο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας - Η επιβάρυνση της ορνιθοπανίδας σε περιοχές (μαζικής) ανάπτυξης Αιολικών Πάρκων κυρίως στην ΠΕ Έβρου - Κίνδυνοι υποβάθμισης επιφανειακών υδατικών συστημάτων από την εγκατάσταση υδροηλεκτρικών έργων. - Ο κίνδυνος υποβάθμισης της οικοσυστημικής λειτουργίας σε περιοχές υψηλής τρωτότητας εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής (π.χ. δασικά οικοσυστήματα, υγροτοπικές – παραποτάμιες περιοχές, παράκτια οικοσυστήματα) με αντίστοιχες επιπτώσεις στους φυσικούς πόρους.

<p>γεια και εγκατάστασης ΑΠΕ.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η προώθηση από την Π.Α.Μ.Θ. προγραμμάτων χρηματοδότησης εγκατάστασης φωτοβολταϊκών στις στέγες (οικίες, βιομηχανικά κτίρια, αγροτικά κα), προκειμένου να μειωθεί η εγκατάσταση φωτοβολταϊκών, σε αγροτικές εκτάσεις. 	
--	--

9.1.6. Περιβαλλοντικές Υποδομές

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Η κάλυψη σε σημαντικό βαθμό των οικισμών της Περιφέρειας από ΕΕΛ και δικτύων ύδρευσης - Η ομαλή λειτουργία του συστήματος αποκομιδής των απορριμμάτων στους οικισμούς της Περιφέρειας - Η αποκατάσταση του μεγαλύτερου μέρους των ΧΑΔΑ της Περιφέρειας 	<ul style="list-style-type: none"> - Οι σημαντικές ελλείψεις υποδομών (π.χ ΜΕΑ) για την ολοκληρωμένη διαχείριση των απορριμμάτων της Περιφέρειας - Το περιορισμένο ποσοστό ανακύκλωσης ΑΣΑ ως προς τους μελλοντικούς στόχους που έχουν τεθεί. - Η ανεξέλεγκτη διάθεση απορριμμάτων σε διάφορες περιοχές και ειδικά υλικών εκσκαφών και κατεδαφίσεων εξαιτίας έλλειψης οργανωμένων χώρων για τη διάθεσή τους. - Οι παρατηρούμενες ελλείψεις στην ύδρευση οικισμών της ορεινής ζώνης - Οι υψηλές απώλειες (πόσιμο) ύδατος σε διάφορα δίκτυα ύδρευσης. - Οι ελλείψεις σε εγκαταστάσεις επεξεργασίας αστικών λυμάτων κυρίως σε μικρότερους οικισμούς της Περιφέρειας - Η έλλειψη καθορισμένων χώρων λατομικών περιοχών και οι πολύ λίγες περιπτώσεις αποκατάστασης χώρων λατομείων και λήψης αδρανών υλικών ως προς τις πραγματικές ανάγκες.

	<ul style="list-style-type: none"> - Η μη αποδοτική διαχείριση αποβλήτων των σημαντικότερων παραγωγικών κλάδων της Περιφέρειας (εξόρυξη και επεξεργασία μαρμάρου, υλοτομία, επεξεργασία ξύλου, οινοποιία, ελαιοτριβεία, κτηνοτροφία, σφαγεία) - Οι παράνομες αμμοληψίες, και απολήψεις αδρανών υλικών από δημόσιες, δημοτικές ή ιδιωτικές εκτάσεις. - Η έλλειψη υποδομών διαχείρισης (επεξεργασίας και διάθεσης) για τα παραγόμενα Επικίνδυνα Απόβλητα
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Οι ικανοποιητικές δυνατότητες χρηματοδότησης έργων περιβαλλοντικών υποδομών που προσφέρονται από το νέο ΕΣΠΑ - Οι δυνατότητες αξιοποίησης ανακυκλώσιμων υλικών και γεωργικών-κτηνοτροφικών υπολειμμάτων (π.χ. για την παραγωγή ενέργειας και κομπόστ). - Οι δυνατότητες εφαρμογής εναλλακτικών συστημάτων διαχείρισης αποβλήτων - «πράσινων υποδομών» για μικρής κλίμακας δραστηριότητες/οικισμούς ειδικά σε περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές 	<ul style="list-style-type: none"> - Η καθυστέρηση στην υλοποίηση προγραμματιζόμενων έργων διαχείρισης στερεών αποβλήτων και η ανάγκη προσαρμογής σε νέα δεδομένα του ΠΕΣ-ΔΑ εξαιτίας του αναθεωρημένου εθνικού σχεδιασμού διαχείρισης αποβλήτων. - Περεταίρω υποβάθμιση του τοπίου και των υδάτινων συστημάτων από την ανεξέλεγκτη ρίψη αποβλήτων και επικίνδυνων ουσιών. - Υποβάθμιση περιοχών υψηλής επισκεψιμότητας (π.χ τουριστικές) από τη μη ολοκλήρωση περιβαλλοντικών υποδομών σε αυτές. - Κίνδυνοι από τη μη συμμόρφωση ρυπογόνων δραστηριοτήτων (βιομηχανίες κλπ) εξαιτίας ενδεχόμενου περιορισμού των περιβαλλοντικών ελέγχων

9.2. Κοινωνικό Περιβάλλον – Ποιότητα Ζωής

9.2.1. Κοινωνική Πρόνοια – Κοινωνική Μέριμνα

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη παρεμβάσεων για την κοινωνικο-οικονομική ένταξη ευπαθών ομάδων. 	<ul style="list-style-type: none"> - Έλλειψη συντονισμού των φορέων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών με άλλους τομείς του συστήματος

<ul style="list-style-type: none"> - Οργάνωση και λειτουργία κάποιων Στεγών Υποστηριζόμενης Διαβίωσης για την πρόληψη του ιδρυματισμού και του στιγματισμού ΑμεΑ, δημιουργία δομών αποασυλοποίησης ΑμεΑ, υλοποίηση προγραμμάτων ανάπτυξης δεξιοτήτων κοινωνικοποίησης και ενεργούς διαβίωσης στην κοινότητα - Λειτουργία Κέντρων Στήριξης Ευπαθών Ομάδων - Ευαισθητοποίηση των φορέων των τοπικών κοινοτήτων στην κατεύθυνση της έμπρακτης υποστήριξης πρωτοβουλιών για την Κοινωνική Μέριμνα και την Κοινωνική Ενσωμάτωση. - Ενεργοποίηση ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα υγείας-πρόνοιας και μπορούν να λειτουργήσουν συμπληρωματικά των δημόσιων υπηρεσιών - Θετικές ιδιαιτερότητες ανά Περιφερειακή Ενότητα 	<p>κοινωνικής προστασίας (απασχόληση, υγεία, εκπαίδευση)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Άνιση γεωγραφικά ανάπτυξη βασικών κοινωνικών υπηρεσιών και αδυναμία κάλυψης των προβλημάτων των ευπαθών ομάδων - Αλληλοεπικαλύψεις και προσφορά παράλληλων υπηρεσιών από διάφορους φορείς της διοίκησης για τις ίδιες ανάγκες και τις ίδιες ομάδες πληθυσμού - Εξακολούθηση της τάσης παροχής υπηρεσιών φροντίδας κυρίως ιδρυματικού χαρακτήρα, - Δυσκολία πρόσβασης του πληθυσμού στις υπηρεσίες φροντίδας και αδυναμία ορθολογικής αξιοποίησής τους. - Έλλειψη αναλυτικών στοιχείων εργαλείων και βάσεων δεδομένων για τη αναγκαία στόχευση, - Μειωμένη λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα των προνοιακών μονάδων λόγω των μειωμένων κρατικών κονδυλίων. - Ανεπαρκής στελέχωση μονάδων πρόνοιας και δομών φτώχειας - Έλλειψη απευθείας σύνδεσης των υπηρεσιών με την Εισαγγελία, Δικαστήρια ανηλίκων και το Πανεπιστήμιο (Τμήμα Κοινωνικής Διοίκησης).
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική «Ευρώπη 2020 - Η Εθνική Στρατηγική για την Κοινωνική Ένταξη - Διαμόρφωση περιφερειακής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη - Δημιουργία Δικτύου Εθελοντικής Προ- 	<ul style="list-style-type: none"> - Επιδείνωση της φτώχειας και περαιτέρω αύξηση της ανεργίας - Λόγω της συνεχιζόμενης ύφεσης αύξηση του ποσοστού με αδυναμία πρόσβασης σε υπηρεσίες πρόνοιας, εκπαίδευσης, πολιτισμού, με αποτέλεσμα τη σταδιακά διογκούμενη κοινωνική απομόνωση

<p>σφοράς</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χρηματοδοτήσεις από ΕΣΠΑ για την υλοποίηση προγραμμάτων ευπαθών ομάδων και τη δημιουργία δομών κοινωνικής πρόνοιας. - Δημιουργία μέσω ΕΣΠΑ ξενώνων για αστέγους. - Θεσμοθέτηση “Κοινωνικών Συμπράξεων” που θα αποτελέσουν βασικό κύτταρο των δράσεων αντιμετώπισης της ακραίας φτώχειας. - Ενίσχυση από ΕΣΠΑ της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την παροχή υπηρεσιών μέριμνας και φροντίδας αλλά και για την ανάπτυξη εναλλακτικών τρόπων απασχόλησης και επαγγελματικής αποκατάστασης των Ληπτών Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, ΑΜΕΑ και άλλων ευπαθών ομάδων. - Η προώθηση από τη Γενική Γραμματεία Ισότητας του θεσμού των Συμβουλευτικών Κέντρων Κακοποιημένων Γυναικών και των Ξενώνων φιλοξενίας θυμάτων Βίας (Γυναίκες ,παιδιά) και πιθανά του θεσμού της Ανάδοχης Οικογένειας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Αδυναμία υπέρβασης στερεότυπων διακρίσεων που σχετίζονται με την καταγωγή, τη θρησκεία, την ηλικία, την φυσική κατάσταση
---	--

9.2.2. Υγεία

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης ιατρικού προσωπικού. - Ανάπτυξη παρεμβάσεων για την κοινωνικο-οικονομική ένταξη ευπαθών ομάδων. Οργάνωση και λειτουργία Στεγών 	<ul style="list-style-type: none"> - Μειωμένη λειτουργικότητα και αποτελεσματικότητα των υγειονομικών μονάδων λόγω των μειωμένων κρατικών κονδυλίων. - Ανεπαρκής στελέχωση μονάδων υγείας, έλλειψη νοσηλευτικού και παραϊατρικού προσωπικού.

<p>Υποστηριζόμενης Διαβίωσης για την πρόληψη του ιδρυματισμού και του στιγματισμού ΑμεΑ, δημιουργία δομών αποασυλοποίησης ΑμεΑ, υλοποίηση προγραμμάτων ανάπτυξης δεξιοτήτων κοινωνικοποίησης και ενεργούς διαβίωσης στην κοινότητα</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάπτυξη της Περιφερειακής διάστασης του ΕΣΥ (ΥΠΕ). - Λειτουργία των ΙΑΚ (Κέντρα Στήριξης Ευπαθών Ομάδων). - Ενεργοποίηση ΜΚΟ υγείας. 	<ul style="list-style-type: none"> - Έλλειψη ενός ολοκληρωμένου σχεδίου δράσης για την περιβαλλοντική υγιεινή και διαφώτιση των πολιτών σε θέματα δημόσιας υγείας. - Μειωμένη πρόσβαση ευπαθών (ευάλωτων, ειδικών, λοιπών) ομάδων πληθυσμού σε υπηρεσίες υγείας. - Περιορισμένα προγράμματα πρόληψης και προαγωγής της υγείας καθώς και προσυμπτωματικού ελέγχου σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού. - Χαμηλός βαθμός ενσωμάτωσης νέων τεχνολογιών και ανεπαρκής ανάπτυξη της τηλεϊατρικής. - Ελλείψεις στον τομέα της ψυχικής υγείας. - Έλλειψη παιδείας πολιτών - κυρίως των ευπαθών ομάδων (μετανάστες – ΡΟΜΑ) - σε σχέση με τρόπους πρόληψης, διάγνωσης και αντιμετώπισης λοιμωδών νοσημάτων, ειδικά της HBV & HCV. - Η μαζική μετανάστευση προσφύγων που εντείνει τον επιπολασμό των λοιμωδών νοσημάτων
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Νέα μοντέλα παροχής υγείας (π.χ. κοινωνικά ιατρεία, κοινωνικά φαρμακεία). - Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών - Ανάπτυξη της τηλεϊατρικής - Δημιουργία – λειτουργία κινητών διαγνωστικών μονάδων. - Υλοποίηση μέσω ΕΣΠΑ προγραμμάτων για ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των πολιτών σε θέματα δημόσιας υγείας καθώς και προγραμμάτων διαγνωστικών εξετάσεων για ευπαθείς και 	<ul style="list-style-type: none"> - Αυξημένη ανεργία που οδηγεί σε έλλειψη ασφαλιστικής κάλυψης και σε αυξημένα ποσοστά μη πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας - Συνέχιση της οικονομικής κρίσης με επιπτώσεις στην απασχόληση και την ψυχική υγεία των πολιτών (κατάθλιψη, κλπ) - Κοινωνικές και πολιτισμικές μεταβολές (χαλάρωση των οικογενειακών και λοιπών κοινωνικών δεσμών, αλλαγή διατροφικών συνηθειών, αύξηση του καπνίσματος και της χρήσης ουσιών). - Επιδημιολογικές μεταβολές - Αναδυόμενα λοιμώδη νοσήματα, αύξηση νευροψυχιατρικών νοσημάτων και

<p>ευάλωτες ομάδες πληθυσμού.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ενίσχυση μέσω ΕΣΠΑ κτιριακών υποδομών υγείας. - Προγράμματα εμβολιασμών ειδικών πληθυσμιακών ομάδων και μεταναστών - Ανάπτυξη συμπληρωματικών και συνεργατικών σχέσεων με τις κοινωνικές και λοιπές υποστηρικτικές δομές για παροχή υπηρεσιών με στόχο την προαγωγή υγείας. - Εθνική Στρατηγική για την εφαρμογή των μεταρρυθμίσεων στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας, με σκοπό την καθολική κάλυψη και ίση πρόσβαση, με ειδική μέριμνα για τους μη έχοντες ασφαλιστική ικανότητα, τους διαβιούντες κάτω από το όριο της φτώχειας και άλλες απειλούμενες από κοινωνικό αποκλεισμό ομάδες του πληθυσμού (Ν.4238/14, και λοιπές σχετικές υπουργικές αποφάσεις). - Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική «Ευρώπη 2020» - Η διατύπωση από την ΕΕ κατευθύνσεων στο Έγγραφο της Επιτροπής με τίτλο «Επενδύοντας στην Υγεία» μέσω του οποίου αναδεικνύεται ο ρόλος του τομέα υγείας ως αναπόσπαστου μέρους της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» ενώ επιπλέον ορίζονται στρατηγικές προτεραιότητες και επενδυτικές κατευθύνσεις σε 3 διακριτούς άξονες 	<p>εμφάνιση νέων, λόγω αλλαγής των προτύπων διατροφής και διαβίωσης.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Υποβάθμιση περιβάλλοντος (π.χ. ρύπανση ποταμών, επιφανειακή διάθεση ανεπεξέργαστων αστικών λυμάτων, κ.α.) με επιπτώσεις στην υγεία του πληθυσμού. - Ανεξέλεγκτη ρίψη απορριμμάτων που ενδεχομένως μπορεί να δημιουργήσει πρόβλημα Δημόσιας Υγείας, και εν γένει μη τήρηση νόμων σε θέματα δημόσιας υγείας από τους πολίτες. - Κίνδυνος αύξησης των περιστατικών Ηπατίτιδας Α λόγω ύπαρξης ανεμβολίαστων παιδιών σε αρκετούς οικισμούς της Περιφέρειας κυρίως Ρομά. - Δυσχέρεια στην υλοποίηση προγραμμάτων για την καταπολέμηση των κουνουπιών. - Μειωμένη δυνατότητα εξυπηρέτησης των εργαστηριακών αναλύσεων νερού από τα δημόσια εργαστήρια λόγω μεγάλης απόστασης και έλλειψης πόρων.
--	--

<ul style="list-style-type: none"> - Η θέσπιση από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή του Προγράμματος «Υγεία για την ανάπτυξη», του τρίτου πολυετούς προγράμματος δράσης της ΕΕ στον τομέα της υγείας για την περίοδο 2014-2020 	
---	--

9.2.3. Πολιτισμός – Αθλητισμός

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, λαϊκή παράδοση και πολυ-πολιτισμικά στοιχεία - Σύγχρονες πολιτιστικές υποδομές σε όλες τις Π.Ε. - Βιομηχανική πολιτιστική κληρονομιά και θεματικά μουσεία - Η Εγνατία Οδός ως φυσικό και «συμβολικό» πλαίσιο συνοχής των πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας. - Ευρύ πεδίο δράσης, στο μαζικό, σχολικό και ερασιτεχνικό αθλητισμό - Επαρκείς υποδομές αθλητικών δραστηριοτήτων - Η διαφοροποίηση χαρακτηριστικών, και προοπτικών ανάπτυξης ανάμεσα στις Περιφερειακές Ενότητες (περιοχές με πολιτιστικά μνημεία, με τουριστική κίνηση, με άλλες δυνατότητες οικονομικής ανάπτυξης, κλπ) 	<ul style="list-style-type: none"> - Η Περιφέρεια δεν έχει αξιοποιήσει ούτε αναδείξει σε ικανοποιητικό βαθμό τους πολιτιστικούς της πόρους - Ανεπαρκής διασύνδεση των πολιτιστικών πόρων με την τουριστική δραστηριότητα. - Χαμηλό επίπεδο επισκεψιμότητας μουσείων και χώρων πολιτισμού. - Έλλειψη συντονισμού και συνεργασίας των δημοσίων κυρίως φορέων, που δραστηριοποιούνται στον τομέα του πολιτισμού - Ανεπαρκής στελέχωση των υπηρεσιών πολιτισμού - Αθλητικές εκδηλώσεις που απευθύνονται μόνον στην τοπική κοινωνία. - Περιορισμένες αρμοδιότητες της Περιφέρειας και ελλείψεις σε υποστηρικτικές δομές και προσωπικό στον τομέα του αθλητισμού. - Γήπεδα χωρίς άδεια λειτουργίας. - Ανυπαρξία διατάξεων για τα γήπεδα 5Χ5 και τις σχολές χορού. - Ανεπαρκείς επιχορηγήσεις Αθλητικών Συλλόγων.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσω προβολής των ιδιαίτερων χαρα- 	<ul style="list-style-type: none"> - Μειωμένη πρόσβαση της Περιφέρειας στις πολιτιστικές αγορές των γειτονικών κρατών (Βουλγαρία, Τουρ-

<p>κτηριστικών της Περιφέρειας (ιστορικότητα, πολυπολιτισμικότητα, πολυθρησκευτικότητα, φυσικό περιβάλλον, διατροφή κλπ).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ανάδειξη πολιτιστικού τουρισμού αλλά και άλλων μορφών εναλλακτικού τουρισμού (μαθητικού, θρησκευτικού, θεραπευτικού/λουτρικού, φυσιολατρικού, αγροτουρισμού). - Ένταξη των τουριστικών και πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας σε ένα ενιαίο δίκτυο και τόνωση του δίπολου φύση – πολιτισμός (culture & nature). - Σύνδεση του πολιτισμού με τον τουρισμό, τη διασκέδαση και την ψυχαγωγία, για την δημιουργία μιας ιδιαίτερης τουριστικής εμπειρίας και ενός μοναδικού τουριστικού προορισμού με διακριτά ταυτοτικά χαρακτηριστικά που να στηρίζεται στους πλούσιους φυσικούς και πολιτιστικούς πόρους. - Αυξανόμενα επίπεδα επισκεψιμότητας χώρων πολιτισμού. - Προσέλκυση επισκεπτών από τα Βαλκάνια, τη Ρωσία και την Τουρκία - Ανάπτυξη συνεργιών με τις όμορες Περιφέρειες και χώρες στο επίπεδο της ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων. - Δικτύωση και ανάπτυξη συνεργιών με άλλους φορείς (Επαγγελματικά επιμελητήρια, Κέντρα Περιβαλλοντικής Εκπαί- 	<p>κία)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δυσχέρειες ως προς τη συν-διοργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων της Περιφέρειας με άλλους φορείς λόγω εμπλοκής διάφορων υπηρεσιών και επιτροπών εντός και εκτός Περιφέρειας. - Ανάπτυξη ενός αποκλειστικά τουριστικού μοντέλου χωρίς ορθή αξιοποίηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών της Περιφέρειας. - Αδυναμία άμεσης χρηματοδότησης από ευρωπαϊκούς πόρους στον τομέα του αθλητισμού
---	---

<p>δευσης, Φορείς Διαχείρισης Εθνικών Πάρκων, Μουσεία, Πανεπιστήμια, ΜΚΟ, Σωματεία, Συλλόγους) για την δημιουργία ενός ολοκληρωμένου προγράμματος προβολής και ανάδειξης των φυσικών και πολιτιστικών πόρων).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Διοργάνωση βαλκανικών, ευρωπαϊκών και διεθνών αθλητικών εκδηλώσεων - Δυνατότητα εξασφάλισης σταθερών πηγών χρηματοδότησης - Σύνδεση του Αθλητισμού - ως κοινωνικό πολιτιστικό αγαθό - με τον τουρισμό, την αναψυχή και τη διασκέδαση - Ανάδειξη του μαζικού λαϊκού αθλητισμού ως τρόπου ζωής και διασκέδασης - Δυνατότητα συγκρότησης αυτοδιοικητικών δικτύων αθλητισμού, για την υποστήριξη δικτυώσεων μεταξύ αθλητικών σωματείων και για την ενθάρρυνση της συμμετοχής ειδικών και ευπαθών ομάδων του πληθυσμού σε αθλητικές δραστηριότητες, όπως Α.Μ.Ε.Α., ηλικιωμένων, μεταναστών κλπ. - Η εκπόνηση της μελέτης «Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (Ο.Χ.Ε) της Πολιτιστικής Διαδρομής της Εγνατίας Οδού» - Η εκπόνηση Στρατηγικού & Επιχειρησιακού Σχεδίου Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης 	
---	--

9.2.4. Παιδεία – Δια Βίου Μάθηση

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Αύξηση του αριθμού των μαθητών που εγγράφονται στην προσχολική εκπαίδευση. - Συγκράτηση του δείκτη σχολικής διαρροής στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση. - Βελτίωση δεικτών πρόσβασης στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση - Δομές υποστηρικτικές της εκπαίδευσης (ΚΕΣΠΕΜ). - Λειτουργία των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης. 	<ul style="list-style-type: none"> - Χαμηλοί δείκτες εκπαίδευσης - Ύπαρξη εκπαιδευτικών ανισοτήτων με την μειωμένη συμμετοχή στην εκπαίδευση ορισμένων πληθυσμιακών ομάδων. - Υψηλός δείκτης σχολικής διαρροής - Πεπαλαιωμένες και ανεπαρκείς κτιριακές υποδομές - Περιορισμένη αρμοδιότητα της Περιφέρειας σε θέματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης - Έλλειψη της διασύνδεσης με την αγορά εργασίας της τεχνικο-επαγγελματικής Εκπαίδευσης - Έλλειψη μηχανισμού σε περιφερειακή βάση που να συλλέγει, να καταγράφει και να μελετά στοιχεία που να επικεντρώνονται στις ιδιαιτερότητες της Περιφέρειας (πχ σχολική διαρροή, διαπολιτισμικότητα). - Σοβαρή υστέρηση της Π.Α.Μ.Θ. στην τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση και δια βίου μάθηση με αρνητική επίδραση στην ανταγωνιστικότητα των κλάδων του περιφερειακού παραγωγικού συστήματος - Ελλιπής διασύνδεση της γνώσης με τις ανάγκες της τοπικής οικονομίας - Ύπαρξη κατοίκων που δε γνωρίζουν την ελληνική γλώσσα. - Μη επαρκώς ανεπτυγμένος ο τομέας της έρευνας και καινοτομίας.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - ΕΠ «Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση» Αναθεώρηση 2014 	<ul style="list-style-type: none"> - Αυξημένη ανεργία που εντείνει το φαινόμενο της σχολικής διαρροής

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική «Ευρώπη 2020» - Συμμετοχή σε Ευρωπαϊκά Προγράμματα Δία Βίου Μάθησης - Προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των δομών κατάρτισης και των επιχειρηματικών φορέων για την αντιμετώπιση ειδικών και τοπικών αναγκών - Προώθηση της συνεργασίας των υφιστάμενων φορέων και δομών εκπαίδευσης και κατάρτισης - Χρήση νέων Τεχνολογιών. - Συνέχιση προγραμμάτων Εκπαίδευσης για την εκμάθηση της Ελληνικής γλώσσας σε αλλοδαπούς με ενίσχυση κι άλλων μαθημάτων προκειμένου να καταρτιστούν πλήρως και να ενσωματωθούν στην ελληνική κοινωνία. - Διευρυμένη λειτουργία των Κέντρων Δημιουργικής Απασχόλησης με ενισχυτικό χαρακτήρα σε Εκπαίδευση και Δια Βίου μάθηση. 	<ul style="list-style-type: none"> - Συνέχιση της οικονομικής ύφεσης και έλλειψη κονδυλίων για την ανέγερση νέων μονάδων και την επέκταση υφιστάμενων. - Κοινωνικές και πολιτισμικές μεταβολές - Έλλειψη συντονισμού των προγραμμάτων εκπαίδευσης των Δημόσιων Ι.Ε.Κ. με τον παραγωγικό προσανατολισμό της Περιφέρειας.

9.2.5. Πολιτική Προστασία – Περιβαλλοντική Ποιότητα

<ul style="list-style-type: none"> - Η χρηματοδότηση έργων διασυνοριακής συνεργασίας (π.χ Ελλάδα-Βουλγαρία), που κατευθύνονται κυρίως προς συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης φυσικών κινδύνων - Η αποκτηθείσα εμπειρία σε θέματα συνεργασίας και διαβουλεύσεων με τις γειτονικές χώρες (Βουλγαρία, Τουρκία) για την ανάληψη δράσεων όπως π.χ. για την αντιμετώπιση των πλημμυρικών φαινομένων στον ποταμό Έβρο - Η ύπαρξη Σχεδίου Διαχείρισης Πλημμυρών για το ελληνικό τμήμα της Λεκάνης Απορροής του Έβρου - Ο χαρακτηρισμός (της μεγαλύτερης έκτασης της Περιφέρειας) ως περιοχή χαμηλής σεισμικής επικινδυνότητας - Ο περιορισμός του κινδύνου από δασικές πυρκαγιές σε σχετικά περιορισμένες περιοχές στις ΠΕ Καβάλας και Έβρου - Η ύπαρξη εγκατεστημένων σταθμών μέτρησης ατμοσφαιρικής ρύπανσης σε αστικά κέντρα της Περιφέρειας (Καβάλα, Ξάνθη) 	<ul style="list-style-type: none"> - Η εμφάνιση εκτεταμένων πλημμυρικών φαινομένων στην Π.Α.Μ.Θ. (περιοχές υψηλής πλημμυρικής επικινδυνότητας) ειδικά στις παραποτάμιες περιοχές του Έβρου. - Ανάγκες διευθέτησης, καθαρισμού και οριοθέτησης ρεμάτων για τον περιορισμό πλημμυρικών φαινομένων, καθώς και κατασκευής αντιπλημμυρικών έργων προστασίας και συντήρησης των υφισταμένων. - Οι περιορισμένες δυνατότητες που παρουσιάζει το σύστημα Πολιτικής Προστασίας στην Περιφέρεια σύμφωνα με τις εκθέσεις ESPON, για την αντιμετώπιση της τρωτότητας και προσαρμογής στους κινδύνους λόγω της κλιματικής αλλαγής - Η απουσία έως σήμερα κοινού σχεδίου διαχείρισης αντιμετώπισης πλημμυρών για τις λεκάνες απορροής των ποταμών Έβρου και Νέστου με τις γειτονικές χώρες - Η απουσία ενιαίου σχεδίου αντιμετώπισης των κινδύνων από την κλιματική αλλαγή για το σύνολο της Περιφέρειας - Η ανεπάρκεια στην υλοποίηση δράσεων ορεινής υδρονομίας σε λεκάνες απορροής ποταμών και χειμάρρων με σκοπό την ενίσχυση της αντιδιαβρωτικής και αντιπλημμυρικής προστασίας - Η διαπιστωμένη υπέρβαση των επιτρεπόμενων ορίων ατμοσφαιρικών ρύπων (κυρίως PM10 και PM24) σε Καβάλα και Ξάνθη - Η ανάγκη εκπόνησης ΣΑΤΑΜΕ για την πρόληψη ατυχημάτων μεγάλης έκτασης
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Οι δυνατότητες χρηματοδότησης για τη στήριξη συστημάτων πολιτικής προστασίας, και ενημέρωσης/ ευαι- 	<ul style="list-style-type: none"> - Πιθανή επιδείνωση των ακραίων καιρικών φαινομένων μελλοντικά και του κινδύνου φυσικών καταστροφών - Κίνδυνος διάβρωσης σημαντικών τμημάτων της παράκτιας

<p>σθητοποίησης του κοινού</p> <ul style="list-style-type: none"> - Τα εκπονούμενα Σχέδια Διαχείρισης πλημμυρικών φαινομένων για το σύνολο των υδατικών διαμερισμάτων (και της χώρας) και τα στρατηγικά έργα του Προγράμματος Διασυνοριακής Συνεργασίας Ελλάδα-Βουλγαρία για τις πλημμύρες. - Η προοπτική εγκατάστασης σταθμών για την παροχή ενδείξεων ατμοσφαιρικής ρύπανσης στις πόλεις Ορεστιάδα, Αλεξανδρούπολη, Κομοτηνή και Δράμα - Η δυνατότητα χρήσης «πράσινων υποδομών» για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων από την κλιματική αλλαγή. 	<p>ζώνης (π.χ. ακτές Καβάλας)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Πιθανή πρόκληση βιομηχανικού ατυχήματος από ορισμένες οχλούσες δραστηριότητες αλλά και έκτακτα συμβάντα ρύπανσης υδάτων - Η μέχρι σήμερα αδυναμία του συντονισμού των δράσεων με τις γειτονικές χώρες και η μονομερής αντιμετώπιση των κινδύνων από πλημμυρικά φαινόμενα.
---	--

9.3. Οικονομικά Χαρακτηριστικά – Απασχόληση

9.3.1. Παραγωγικοί Τομείς - Ανταγωνιστικότητα

i. Πρωτογενής Τομέας

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Πλήθος από αξιόλογες πεδινές εκτάσεις, εκτάσεις για βοσκοτόπους, δασικοί και αλιευτικοί πόροι. - Εκτεταμένα γεωθερμικά πεδία και άλλοι ενεργειακοί πόροι κυρίως από ανανεώσιμες πηγές, που μπορούν να συμβάλουν στην μείωση κόστους παραγωγής. - Συγκέντρωση επιχειρήσεων σε κλάδους με συγκριτικά πλεονεκτήματα λόγω μοναδικότητας ή / και άριστης ποιότητας 	<ul style="list-style-type: none"> - Οργανωτική αποδόμηση του Πρωτογενούς τομέα και έλλειψη συνεργατικών σχημάτων - συστάδων επιχειρήσεων ανά προϊόν ή ανά κλάδο, μέσα από τη δράση των οποίων θα μπορούσε να μειωθεί σημαντικά το κόστος παραγωγής. - Χαμηλή διασύνδεση της πρωτογενούς αγροτικής παραγωγής με την τοπική μεταποίηση και την έρευνα - Αδύναμοι συλλογικοί μηχανισμοί πιστο-

<p>πρώτων υλών</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ύπαρξη μεμονωμένων επιχειρήσεων με άριστες επιδόσεις σε αναδυόμενους κλάδους - Ύπαρξη σημαντικού πλήθους προϊόντων υψηλής αξίας στον πρωτογενή τομέα (π.χ., προϊόντα ΠΟΠ, μεταποιημένα αλιεύματα, κ.α.). - Ύπαρξη αυξανόμενου αριθμού προϊόντων με καθαρά «εξαγωγικό» χαρακτήρα. - Έντονη ανάπτυξη της κτηνοτροφίας στην Περιφέρεια, με μεγάλο αριθμό κτηνοτροφικών μονάδων και υψηλό ζωϊκό κεφάλαιο, με τεράστιες δυνατότητες περαιτέρω ανάπτυξής του - Αξιοποίηση ερευνητικών δομών που υπάρχουν στα διοικητικά όρια της Περιφέρειας για μια ανταγωνιστική και καινοτόμα γεωργία 	<p>ποίησης, διάθεσης, προώθησης προϊόντων και ενίσχυσης της εξωστρέφειας για τον τομέα και μικρή διαπραγματευτική δύναμη παραγωγών.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εξειδίκευση σε καλλιέργειες που η ζήτησή τους δεν παρουσιάζει δυναμική (βαμβάκι, τεύτλα, καπνός) και έλλειψη καινοτομίας στα παραγόμενα αγροτικά προϊόντα. - Ελλειμματικότητα σε νέες καλλιέργειες - Χαμηλό ποσοστό αρδευόμενων γεωργικών εκτάσεων, από επιφανειακά νερά - Γήρανση του αγροτικού πληθυσμού και ανεπαρκής κατάρτιση γενικά. Ειδικά, ανάγκες κατάρτισης αλιέων σε εφαρμογές πληροφορικής. Έλλειψη δομών κατάρτισης καθώς και συμβουλευτικής υποστήριξης. - Μικρό μέγεθος των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και πολύ-τεμαχισμός, στοιχεία που έχουν σημαντικά αρνητικές συνέπειες στο κόστος παραγωγής, καθώς και δυσκολίες ολοκλήρωσης αναδασμών. (έλλειψη πιστώσεων, τοπογραφήσεις, κλπ) - Δυσκολία εύρεσης αγροτικής γης για νέους αγρότες. - η απουσία ενός σχεδίου και πολιτικής διαχείρισης αγροτικής γης και κτηνοτροφίας, με συνακόλουθη την απουσία χωροταξικού σχεδιασμού ζωνών γεωργίας και κτηνοτροφίας, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες παραγωγικές δυνατότητες κάθε
---	---

	<p>περιοχής,</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η εξάπλωση ζωνόσων, ζωοανθρωπονόσων, καθώς και η εμφάνιση νέων εξωτικών νοσημάτων στο ζωικό κεφάλαιο τα τελευταία χρόνια έχει οδηγήσει σε μείωση του Ζωικού Κεφαλαίου και σε αποχώρηση κτηνοτρόφων από το επάγγελμα. - Έλλειψη εκσυγχρονισμού της κτηνοτροφίας (κυρίως αιγοπροβατοτροφία). - Η αποβιομηχάνιση του αγροδιατροφικού τομέα έχει διαρρήξει την παραγωγική αλυσίδα (κλείσιμο βιομηχανιών που είχαν σαν πρώτη ύλη αγροτικά προϊόντα). Επίσης, σε κάποιους κλάδους η δυναμικότητα των υφιστάμενων μονάδων δεν επαρκεί (π.χ. οινοποιεία). - Η πλειοψηφία των σημαντικότερων προϊόντων του πρωτογενούς τομέα στην Π.Α.Μ.Θ. κατευθύνεται στην εσωτερική αγορά. - Η πλημμελής τήρηση των κανόνων υγιεινής και ασφάλειας σε παραγόμενα τρόφιμα ζωικής προέλευσης. - Ελλείψεις στα αλιευτικά καταφύγια (συντήρηση και εξοπλισμός) και πεπαλαιωμένες (επικίνδυνες) εγκαταστάσεις σε ιχθυοτροφεία. - Ανεπαρκής μηχανοργάνωση σχετικών υπηρεσιών Π.Α.Μ.Θ. (π.χ. on-line κτηνιατρικές υπηρεσίες, βάσεις δεδομένων εκμεταλλεύσεων, κα.) και ανάγκη δημιουργίας «ΟΛΟΚΛΗΡΩΜΕΝΟΥ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑ-
--	--

	<p>ΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Α.Μ.Θ.»</p> <ul style="list-style-type: none"> - Συγκρούσεις μεταξύ γεωργίας και ιχθυοκαλλιέργειας (π.χ. ρύπανση λιμνοθαλασσών από φυτοφάρμακα) - Κακή κατάσταση δικτύου αγροτικής οδοποιίας και ελλείψεις σε στραγγιστικά – αρδευτικά δίκτυα. - Ακατάλληλες σταυλικές εγκαταστάσεις (πολλές στερούνται άδειας και έχουν προβλήματα με τη διαχείριση αποβλήτων), έλλειψη οργανωμένων κτηνοτροφικών πάρκων και ελλείψεις σε πληρότητα κατάλληλων υποδομών – εξοπλισμού σε σφαγεία. - Έλλειψη πληρότητας επιτόπιων, εργαστηριακών και μικροβιολογικών ελέγχων λόγω και της υποστελέχωσης στα σχετικά εργαστήρια.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Εκμετάλλευση πόρων από τα προγράμματα της ΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 και τον Αναπτυξιακό Νόμο προκειμένου οι επιχειρήσεις και οι επαγγελματίες των κλάδων του πρωτογενούς τομέα να παράγουν προϊόντα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας – εμπορικότητας. - Αξιοποίηση των ευρημάτων της στρατηγικής για την έξυπνη εξειδίκευση RIS3. - Ζήτηση για οικολογικά – βιολογικά αγρο- 	<ul style="list-style-type: none"> - Ισχυρός Ανταγωνισμός από χώρες με χαμηλότερα κόστη παραγωγής - Ισχυρός Ανταγωνισμός από χώρες με οφέλη από οικονομίες κλίμακας. - Καθυστέρηση στην υλοποίηση προγραμμάτων αγροτικής ανάπτυξης - Υψηλό επίπεδο γραφειοκρατίας - Αυξημένοι κίνδυνοι καταστροφών από ακραία φυσικά φαινόμενα λόγω κλιματικής αλλαγής. - Μείωση στην ποσότητα και στα μέσα με-

<p>τικά προϊόντα που αυξάνεται παγκοσμίως.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Στροφή στην πρωτογενή παραγωγή λόγω οικονομικής κρίσης. - Αξιοποίηση καλλιεργειών για εκτροφή ζώων (ζωοτροφές /βόσκηση, κ.α.). - Αξιοποίηση γεωθερμικών πεδίων για θερμοκηπιακές καλλιέργειες, θέρμανση εδάφους, ξηραντήρια, αντιπαγετική προστασία στις ιχθυοκαλλιέργειες, κ.α. - Διαμόρφωση «Εθνικού Κοπαδιού» (Εθνικής Φυλής) για όλα τα είδη των ζώων με παραγωγικά χαρακτηριστικά και προσαρμογή στις ελληνικές συνθήκες 	<p>γέθη των αλιευμάτων, ως συνέπεια της υπεραλίευσης και της έλλειψης διαχειριστικού σχεδίου αλιείας από το αρμόδιο Υπουργείο</p> <ul style="list-style-type: none"> - Κίνδυνοι για τις υδατοκαλλιέργειες από φαινόμενα ευτροφισμού σε υδάτινους αποδέκτες (παράκτια ζώνη), με αποτέλεσμα την υπέρμετρη αύξηση του φυτοπλαγκτόν και θανάτους ψαριών – οστράκων. - Διαρκείς αυξήσεις του κόστους μέσω παραγωγής (π.χ. καύσιμα, έξοδα συντήρησης εξοπλισμού, κ.α.) - Ελλείψεις σε γεωργικά φάρμακα. - Περιορισμοί επέκτασης δυναμικών καλλιεργειών (π.χ. αμπελοκαλλιέργειας) λόγω ποσοστώσεων. - Περιορισμένες δυνατότητες αποζημίωσης αλιέων για καταστροφές (λόγω μη ένταξης στον ΕΛΓΑ). - Περιορισμένες δανειακές δυνατότητες.
---	---

ii. Δευτερογενής Τομέας

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Μεγάλη ποικιλία πρώτων υλών (ορυκτός πλούτος, ενεργειακές πηγές, αγροτικά προϊόντα) - Βελτίωση των περιφερειακών υποδομών (δίκτυο νεοκατασκευασθέντων δρόμων που ενώνουν την περιοχή με την υπόλοιπη Ελλάδα, την Νοτιοανατολική Ευρώπη και τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες) 	<ul style="list-style-type: none"> - Έλλειψη ικανού αριθμού μονάδων μεταποίησης αγροτικών προϊόντων κοντά στις περιοχές έντασης πρωτογενούς δραστηριότητας, ώστε να αξιοποιείται το παραγόμενο προϊόν και να προσδίδεται προστιθέμενη αξία - Εκτεταμένη αποβιομηχάνιση και τη μεταφορά παραγωγικών δραστηριοτήτων

<ul style="list-style-type: none"> - Γεωγραφική θέση, η οποία προσδίδει κομβικό χαρακτήρα στην Α.Μ.Θ. που αποτελεί σταυροδρόμι της Ευρώπης και της Ασίας και που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από τη Θεσσαλονίκη - Παρουσία του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου και του ΤΕΙ της Περιφέρειας τα οποία αποτελούν βασικότατο πυλώνα γνώσης, έρευνας και καινοτομίας που μπορεί να συνδεθεί με την παραγωγική διαδικασία. - Μεγάλες δυνατότητες από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας - Διασύνδεση των υφιστάμενων ΒΙ.ΠΕ. μεταξύ τους και με το οδικό και σιδηροδρομικό δίκτυο 	<p>σε γειτονικές χώρες</p> <ul style="list-style-type: none"> - Χαμηλή ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και τον κοστολογικό ανταγωνισμό από γειτονικές χώρες - «Γήρανση» των υποδομών των υφιστάμενων ΒΙ.ΠΕ. - Υψηλό μεταφορικό κόστος των παραγόμενων προϊόντων και την απουσία δικτύων διάθεσης των προϊόντων σε μεγάλα αστικά κέντρα - Το πλήθος των φορέων και αδειοδοτήσεων που απαιτούνται για την ίδρυση και λειτουργία μεταποιητικών μονάδων και τις επακόλουθες καθυστερήσεις - Ασάφειες στον καθορισμό χρήσεων γης - Ανεπαρκής μηχανοργάνωση σχετικών υπηρεσιών της Περιφέρειας.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Εκμετάλλευση πόρων από τα προγράμματα της ΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 προκειμένου οι επιχειρήσεις και οι επαγγελματίες των κλάδων του δευτερογενούς τομέα να παράγουν προϊόντα υψηλότερης προστιθέμενης αξίας – εμπορικότητας. - Αξιοποίηση των ευρημάτων της στρατηγικής για την έξυπνη εξειδίκευση RIS3. - Αξιοποίηση ζήτησης για οικολογικά - βιολογικά αγροτικά προϊόντα που αυξάνεται παγκοσμίως που αφορά το κομμάτι της μεταποίησης αυτών από τον δευτε- 	<ul style="list-style-type: none"> - Ισχυρός Ανταγωνισμός από χώρες με χαμηλότερα κόστη παραγωγής - Ισχυρός Ανταγωνισμός από χώρες με οφέλη από οικονομίες κλίμακας. - Τα βασικά προβλήματα χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις - Συνοριακή σχέση της ΠΑΜ-Θ με χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με ευνοϊκότερο φορολογικό και ασφαλιστικό καθεστώς.

<p>ρογενή τομέα.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Εκμετάλλευση της ειδικής πληθυσμιακής σύνθεσης της περιοχής και κυρίως της Θράκης για την παραγωγή προϊόντων με αποκλειστικό εξαγωγικό προσανατολισμό τις Μουσουλμανικές χώρες - Οργάνωση Επιχειρηματικών Πάρκων 	
--	--

iii. Τριτογενής Τομέας

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Βελτιωμένες περιφερειακές υποδομές (δίκτυο νεοκατασκευασθέντων δρόμων που ενώνουν την περιοχή με την υπόλοιπη Ελλάδα, την Νοτιοανατολική Ευρώπη και τις υπόλοιπες Ευρωπαϊκές χώρες) - Γεωγραφική τοποθεσία, η οποία προσδίδει κομβικό χαρακτήρα στην Α.Μ.Θ. που αποτελεί σταυροδρόμι της Ευρώπης και της Ασίας και που βρίσκεται σε κοντινή απόσταση από τη Θεσσαλονίκη - Πλήθος σημαντικών φυσικών και πολιτιστικών πόρων της Π.Α.Μ.Θ. που μπορούν με κατάλληλη αξιοποίηση να ενισχύσουν το τουριστικό προϊόν πέραν του μοντέλου «θάλασσα-ήλιος». - Ακαδημαϊκό και ερευνητικό κεφάλαιο του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου 	<ul style="list-style-type: none"> - Έλλειψη επαρκών τουριστικών υποδομών στην χερσαία περιοχή της περιφέρειας - Ανισοκατανομή στην συγκέντρωση των τουριστικών υποδομών στην Π.Α.Μ.Θ. - Ελλείψεις σε εγκαταστάσεις ειδικής τουριστικής υποδομής - Έλλειψη εμβληματικών πόλων έλξης - Τουριστικός τομέας εσωστρεφής - Παρατηρείται έντονη υστέρηση στα μεγέθη και τη διάρθρωση της ζήτησης ιδιαίτερα από το εξωτερικό - Ελλιπής ενημέρωση, εκπαίδευση – κατάρτιση των επαγγελματιών του τουριστικού τομέα - Εσωστρεφές Λιανικό Εμπόριο που επηρεάστηκε από την γενικότερη οικονομική κρίση της χώρας η οποία οδήγησε σε ραγδαία μείωση της κατανάλωσης. - Κλάδοι υπηρεσιών Εστίασης και Αναψυχής για τις ίδιες αιτίες με το λιανικό εμπόριο, αντιμετωπίζουν παρόμοια προ-

	<p>βλήματα.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Η Δημόσια Διοίκηση άμεσα επηρεαζόμενη από την κρίση της Εθνικής οικονομίας παρουσιάζει τάσεις μείωσης των διαφόρων δημόσιων οργανισμών. - Συρρίκνωση της χρηματοδότησης στο πλαίσιο της πολιτικής μείωσης των κρατικών δαπανών για τα ΑΕΙ. - Ανεπαρκής συνεργασία και συντονισμός εμπλεκόμενων φορέων και δομών με το τουριστικό προϊόν. - Υποστελέχωση και επικάλυψη αρμοδιοτήτων των αρμόδιων Περιφερειακών Υπηρεσιών. - Έλλειψη συστηματικής και δυναμικής προώθησης του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας στο εσωτερικό και στο εξωτερικό.
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Εκμετάλλευση πόρων από τα προγράμματα της ΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 προκειμένου οι επιχειρήσεις και οι επαγγελματίες των κλάδων του τριτογενούς τομέα να παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες υψηλότερης προστιθέμενης αξίας – εμπορικότητας ειδικά στον τομέα του τουρισμού. - Αξιοποίηση των ευρημάτων της στρατηγικής για την έξυπνη εξειδίκευση RIS3. - Αξιοποίηση ζήτησης για οικολογικά - βιολογικά αγροτικά προϊόντα που αυξάνε- 	<ul style="list-style-type: none"> - Μεγάλη εποχική διακύμανση του τουριστικού ρεύματος - Ισχυρός Ανταγωνισμός από χώρες με χαμηλότερα κόστη παραγωγής, χαμηλότερη φορολογία και αντίστοιχα χαμηλότερες τιμές παροχής υπηρεσιών και προϊόντων. - Τα βασικά προβλήματα χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις - Συνέχιση της οικονομικής κρίσης με συνέπειες για το εσωτερικό εμπόριο, τον εσωτερικό τουρισμό και την δημόσια διοίκηση.

<p>ται παγκοσμίως που αφορά στο κομμάτι της εμπορίας και των μεταφορών από τον τριτογενή τομέα.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δυνατότητες προσέλκυσης ζήτησης από νέες αγορές του εξωτερικού - Αξιοποίηση της ιδιαίτερα αυξημένης εισροής αλλοδαπών από τους μεθοριακούς σταθμούς - Περαιτέρω ενέργειες ενδυνάμωσης και ενίσχυσης των σημαντικών προοπτικών ανάπτυξης κρουαζιέρας - Δημιουργία συνεργιών μεταξύ επιχειρήσεων και των τριών παραγωγικών τομέων (πχ συνδυασμός αγροδιατροφικού τομέα με τουρισμό.) - Συνδυασμός της αξιοποίησης που προαναφέρεται με την στοχευμένη ανάπτυξη τουρισμού ειδικών ενδιαφερόντων (πολιτιστικός, οικολογικός, συνεδριακός, ευεξίας, κλπ.) που θα δώσει δυνατότητες επέκτασης της τουριστικής περιόδου και διασποράς της τουριστικής δραστηριότητας και σε άλλες περιοχές της περιφέρειας. - Ο συνδυασμός των διαφορετικών σημαντικών τουριστικών πόρων-προορισμών της Π.Α.Μ.Θ. (πολιτιστικών, οικολογικών, ορειβατικών, θρησκευτικών, γαστρονομικών, αγροδιατροφικών κλπ.) και η διαμόρφωση ταυτότητας της περιφέρειας ως «δικτύου - ψηφιδωτού που περιέχει αξιόλογους και μοναδικούς προορι- 	
---	--

<p>σμούς».</p> <ul style="list-style-type: none"> - Δημιουργία, εκμετάλλευση και τόνωση εμβληματικών πόλων έλξης για τον τουρισμό στην Π.Α.Μ.Θ. - Η εκπόνηση της μελέτης «Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (Ο.Χ.Ε) της Πολιτιστικής Διαδρομής της Εγνατίας Οδού» - Η εκπόνηση Στρατηγικού & Επιχειρησιακού Σχεδίου Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης 	
---	--

9.3.2. Έρευνα & Καινοτομία

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Εκμετάλλευση του βασικού χαρακτηριστικού της Π.Α.Μ.Θ. που αποτελεί η συνοριακή της θέση με σκοπό την προσέλκυση επενδύσεων σε τομείς υψηλής τεχνολογίας – έντασης γνώσης. - Ακαδημαϊκό και ερευνητικό κεφάλαιο του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. - Οι υφιστάμενες μεταφορικές υποδομές στην Π.Α.Μ.Θ. (Εγνατία Οδό, δύο λιμάνια εθνικής σημασίας και δύο διεθνή αεροδρόμια) αποτελούν συνδυαστικά με την θέση της Π.Α.Μ.Θ. συγκριτικό πλεονέκτημα-δυνατότητα για την προσέλκυση επενδύσεων. - Ύπαρξη παραδειγμάτων επιχειρήσεων με άριστες επιδόσεις σε αναδυόμενους κλάδους οι οποίες μπορούν να αποτελέ- 	<ul style="list-style-type: none"> - Χαμηλή χρηματοδότηση για ερευνητικά έργα προς φορείς της Π.Α.Μ.Θ. - Απουσία στοχευμένης ερευνητικής δραστηριότητας με βάση την τοπική οικονομία (ιδιαίτερη εμφανής η απουσία ερευνητικών έργων αγροτικού τομέα) - Εξαιρετικά χαμηλό επίπεδο των δαπανών για Έρευνα και Τεχνολογία που οφείλονται: <ul style="list-style-type: none"> ▪ Στο πολύ μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, ▪ Στον προσανατολισμό των παραγωγικών τομέων της οικονομίας σε δραστηριότητες χαμηλής προστιθέμενης αξίας, - Ανεπαρκής σύνδεση της καινοτομίας με την παραγωγική διαδικασία - Περιορισμένη διείσδυση και αξιοποίηση

<p>σους παραδείγματα για τη δημιουργία αντίστοιχων επιχειρήσεων σε άλλους κλάδους.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση προγραμμάτων κινητικότητας ερευνητών για ενίσχυση της γνωστικής βάσης της Περιφέρειας. - Σημαντικού εύρους άυλη γνώση στον κτηνοτροφικό τομέα. 	<p>των νέων τεχνολογιών - και ειδικά των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών σε σχέση με ανταγωνιστικές χώρες.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Απουσία ενδιάμεσων δομών υποστήριξης της καινοτομίας και της εκμετάλλευσης νέας γνώσης από επιχειρήσεις καθώς και η απουσία θερμοκοιτίδας καινοτόμων επιχειρήσεων με τη συνεργασία των φορέων παραγωγής γνώσης. - Χαμηλής έντασης δεσμοί ανταλλαγής γνώσης μεταξύ συστήματος έρευνας και παραγωγικού ιστού. - Χαμηλός βαθμός αξιοποίησης ΤΠΕ στη δημόσια διοίκηση και την αυτοδιοίκηση. - Χαμηλές επιδόσεις στις εξαγωγές προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, στην παραγωγή νέων προϊόντων, και στην κατοχύρωση με διπλώματα ευρεσιτεχνίας σε όλες τις κατηγορίες.
<p>ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ</p>	<p>ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Εκμετάλλευση πόρων από τα προγράμματα της ΕΕ για την προγραμματική περίοδο 2014-2020 προκειμένου οι επιχειρήσεις να παράγουν προϊόντα και υπηρεσίες καινοτόμα ή/και με καινοτόμες μεθόδους, υψηλότερης προστιθέμενης αξίας – εμπορικότητας. - Αξιοποίηση των ευρημάτων της στρατηγικής για την έξυπνη εξειδίκευση RIS3. - Αξιοποίηση της αυξανόμενης ζήτησης για 	<ul style="list-style-type: none"> - Ισχυρός Ανταγωνισμός από χώρες με χαμηλότερα κόστη και προβάδισμα σε επίπεδο τεχνογνωσίας σε θέματα καινοτομίας. - Προβλήματα χρηματοδότησης για τις επιχειρήσεις και τους φορείς προκειμένου να αντλήσουν πόρους για έρευνα και καινοτομία. - Συνέχιση της οικονομικής κρίσης με συνέπειες για το επίπεδο των επενδύσεων

<p>βιολογικά-αγροτικά προϊόντα με έμφαση σε ερευνητικά έργα του αγροτικού-αγροδιατροφικού τομέα.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ευκαιρίες χρηματοδότησης από την ΕΕ μέσω προγραμμάτων όπως το Horizon 2020. 	<p>σε έρευνα και καινοτομία.</p>
--	----------------------------------

9.3.3. Απασχόληση – Εισόδημα – Φτώχεια

i. Απασχόληση – Ανεργία

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Μεγάλο ποσοστό απασχολούμενων στον πρωτογενή τομέα (30%) - Ισχυρός τριτογενής τομέας ως προς την απασχόληση. 	<ul style="list-style-type: none"> - Χαμηλή συμμετοχή στην αγορά εργασίας και διαχρονικά υψηλή ανεργία. - Μειωμένη απασχόληση στον δευτερογενή τομέα παραγωγής. - Μεγάλα ποσοστά ανεργίας νέων - Άνιση ανάπτυξη των περιοχών και οι άνισες συνθήκες εργασίας - Διαχρονικά μειωμένη αποδοτικότητα και ανταγωνιστικότητα της τοπικής αγροτικής οικονομίας και της βιομηχανίας - Εσωστρεφής χαρακτήρας του τριτογενή τομέα
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Αύξηση της απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα και ενίσχυση του αγροδιατροφικού κλάδου - Δυνατότητα στροφής προς «εντατικές» καλλιέργειες - «Ενεργοποίηση» του δευτερογενή τομέα μέσω της μεταποίησης γεωργικών 	<ul style="list-style-type: none"> - Φαινόμενα αποκλεισμού από την εργασία για ειδικές πληθυσμιακές ομάδες, - Όξυνση των ανισοτήτων και ανάπτυξη δύο ταχυτήτων σε πληθυσμούς και περιοχές μέσα στην ίδια περιφέρεια

<p>προϊόντων</p> <ul style="list-style-type: none"> - Αύξηση της απασχόλησης των τοπικών ΜΜΕ του κλάδου της ενέργειας και των τοπικών τεχνολογικών και ερευνητικών οργανισμών για την αξιοποίηση της αιολικής και ηλιακής ενέργειας, των γεωθερμικών πεδίων, καθώς και των μεταλλευτικών και ορυκτών αποθεμάτων. - Υποστήριξη της επιχειρηματικότητας στον τομέα του τουρισμού - Ενίσχυση δράσεων ΚοινΣεπ 	
--	--

ii. Εισόδημα – Φτώχεια

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Πρωτοβουλίες στήριξης του εισοδήματος - Επαρκώς ανεπτυγμένες μονάδες υγείας - Ανάπτυξη δικτύου δομών φτώχειας - Ενεργοποίηση του εθελοντισμού - Ανάπτυξη κουλτούρας κοινωνικής αλληλεγγύης 	<ul style="list-style-type: none"> - Μειωμένη απασχόληση του εργατικού δυναμικού - Υψηλά ποσοστά ανεργίας - Χαμηλός δείκτης επενδύσεων σε Έρευνα & Ανάπτυξη - Υψηλός δείκτης πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου - Μικρή πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση - Αυξημένος αριθμός ατόμων και κοινωνικών ομάδων σε κατάσταση ή σε κίνδυνο φτώχειας και αποκλεισμού - Σημαντικές ανισότητες μέσα στην Περιφέρεια, ως προς τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των κατοίκων και τη συγκέντρωση ομάδων σε αποκλεισμό

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Σχεδιασμός Εθνικής και Περιφερειακής Στρατηγικής για την κοινωνική Ενσωμάτωση - Δυνατότητες διαβαθμιδικής συνεργασίας (Υπουργεία, ΟΤΑ, φορείς) και ανάδειξης του Στρατηγικού Ρόλου της Περιφέρειας - Θετικό θεσμικό πλαίσιο και πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ευρώπη2020) για την καταπολέμηση της φτώχειας και την στήριξη της κοινωνικής – χωρικής συνοχής - Προώθηση νέων στρατηγικών δια βίου μάθησης, προκειμένου να δοθούν ίσες ευκαιρίες, αλλά και νέες δυνατότητες σε άτομα που βρίσκονται στα πρόθυρα του κοινωνικού αποκλεισμού 	<ul style="list-style-type: none"> - Παράταση της ύφεσης και της οικονομικής κρίσης - Αδυναμία συγκράτησης της αυξητικής τάσης των ομάδων του πληθυσμού που χρήζουν κοινωνικής στήριξης λόγω της οικονομικής κρίσης - Αναποτελεσματικότητα εφαρμογής πολιτικών ενσωμάτωσης κοινωνικών ομάδων - Αποσπασματικότητα χρηματοδοτήσεων

Κεφάλαιο 3: Περιγραφή και αξιολόγηση του εσωτερικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας⁶⁷

10. Οργάνωση και Λειτουργία

10.1. Οργάνωση της Περιφέρειας

Η Κεντρική Υπηρεσία της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας-Θράκης έχει την εξής διάρθρωση:

1. Γραφείο Περιφερειάρχη

2. Γραφεία Αντιπεριφερειάρχων

- i. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Δράμας
- ii. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Έβρου
- iii. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Καβάλας
- iv. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Ξάνθης
- v. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Ροδόπης
- vi. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Τουριστικής Ανάπτυξης, Εκθέσεων, Υποστήριξης Δημοσίων Σχέσεων και Διεθνών Σχέσεων
- vii. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Απασχόλησης και Κοινωνικής Συνοχής, Πρόνοιας, ΑμΕΑ, Δημόσιας Υγείας
- viii. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Εξυπηρέτησης Πολιτών, Αντιμετώπιση και Περιορισμού της Γραφειοκρατίας, Διοικητικού Συντονισμού της Λειτουργίας των Π.Ε., Βιομηχανικής Ανάπτυξης και Επενδύσεων, Εμπορίου και Λαϊκών Αγορών
- ix. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Πολιτισμού, Αθλητισμού, Εθελοντισμού, Περιβάλλοντος και Χωροταξίας
- x. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Οικονομικών, Παρακολούθησης και Οικονομικού Συντονισμού Π.Ε. και Επιχειρήσεων, Λύσης επιχειρήσεων, Εκτέλεσης Προϋπολογισμού και πορείας Π.Δ.Ε, Επίλυσης προβλημάτων πληρωμών, τήρησης Στατιστικών Στοιχείων
- xi. Γραφείο Αντιπεριφερειάρχη Αγροτικής Οικονομίας (Γεωργίας, Κτηνοτροφίας, Αλιείας κλπ.) και Καταπολέμησης Κουνουπιών

3. Εκτελεστικός Γραμματέας

4. Περιφερειακός Συμπαραστάτης του Πολίτη και της Επιχείρησης

5. Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος και Υποδομών

- i. Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού
- ii. Διεύθυνση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού

---

⁶⁷ Τα στοιχεία που ακολουθούν συγκεντρώθηκαν, για τις ανάγκες του Επιχειρησιακού Προγράμματος, με τη βοήθεια των αρμοδίων Διευθύνσεων το χρονικό διάστημα Απρίλιος – Ιούλιος 2015.

- iii. Διεύθυνση Τεχνικών Έργων
- iv. Διευθύνσεις Τεχνικών Έργων Περιφερειακών Ενοτήτων (5)

6. Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Λειτουργίας

- i. Διεύθυνση Διαφάνειας και Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης
- ii. Διεύθυνση Εξυπηρέτησης του Πολίτη
- iii. Διεύθυνση Διοίκησης
- iv. Διεύθυνση Οικονομικού
- v. Διευθύνσεις Διοικητικού-Οικονομικού Περιφερειακών Ενοτήτων (4-πλην Ροδόπης)

7. Γενική Διεύθυνση Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής

- i. Διεύθυνση Αγροτικής Οικονομίας
- ii. Διεύθυνση Κτηνιατρικής
- iii. Διεύθυνση Πολιτικής Γης
- iv. Διευθύνσεις Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Περιφερειακών Ενοτήτων (6-στις 5 Π.Ε. και στην Ορεστιάδα)

8. Γενική Διεύθυνση Ανάπτυξης

- i. Διεύθυνση Βιομηχανίας, Ενέργειας και Φυσικών Πόρων
- ii. Διεύθυνση Διά Βίου Μάθησης, Απασχόλησης, Εμπορίου και Τουρισμού
- iii. Διευθύνσεις Ανάπτυξης Περιφερειακών Ενοτήτων (5)

9. Γενική Διεύθυνση Μεταφορών και Επικοινωνιών

- i. Διευθύνσεις Μεταφορών και Επικοινωνιών Περιφερειακών Ενοτήτων (6-στις 5 Π.Ε. και στην Ορεστιάδα)

10. Γενική Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας

- i. Διεύθυνση Δημόσιας Υγείας
- ii. Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας
- iii. Διευθύνσεις Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Περιφερειακών Ενοτήτων (5)

Στην Κεντρική Υπηρεσία της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης λειτουργούν επίσης και οι παρακάτω Υπηρεσίες:

- Νομική Υπηρεσία.
- Αυτοτελής Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας.
- Αυτοτελές Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου.
- Αυτοτελές Τμήμα Παλλαϊκής Άμυνας και Πολιτικής Σχεδίασης Εκτάκτων Αναγκών (ΠΑΜ-ΠΣΕΑ).
- Αυτοτελές Γραφείο Τύπου και Δημοσίων Σχέσεων

Οι θεματικοί τομείς ανάπτυξης και οι υπηρεσίες που τους αποτελούν περιγράφονται στον παρακάτω πίνακα.

Πίνακας 76: Θεματικοί τομείς ανάπτυξης στην Π.Α.Μ.Θ. και οι υπηρεσίες που τους αποτελούν

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ			ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ / ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
Περιβάλλον & Ποιότητα Ζωής	Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Πολιτισμός & Αθλητισμός	Οικονομία & απασχόληση	
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ & ΧΩΡΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΜΕΡΙΜΝΑΣ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΗΣ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ
		ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
		ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ, & ΦΥΣΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
		ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ, ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ, ΕΜΠΟΡΙΟΥ & ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ
		ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ	ΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ
			ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ
			ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

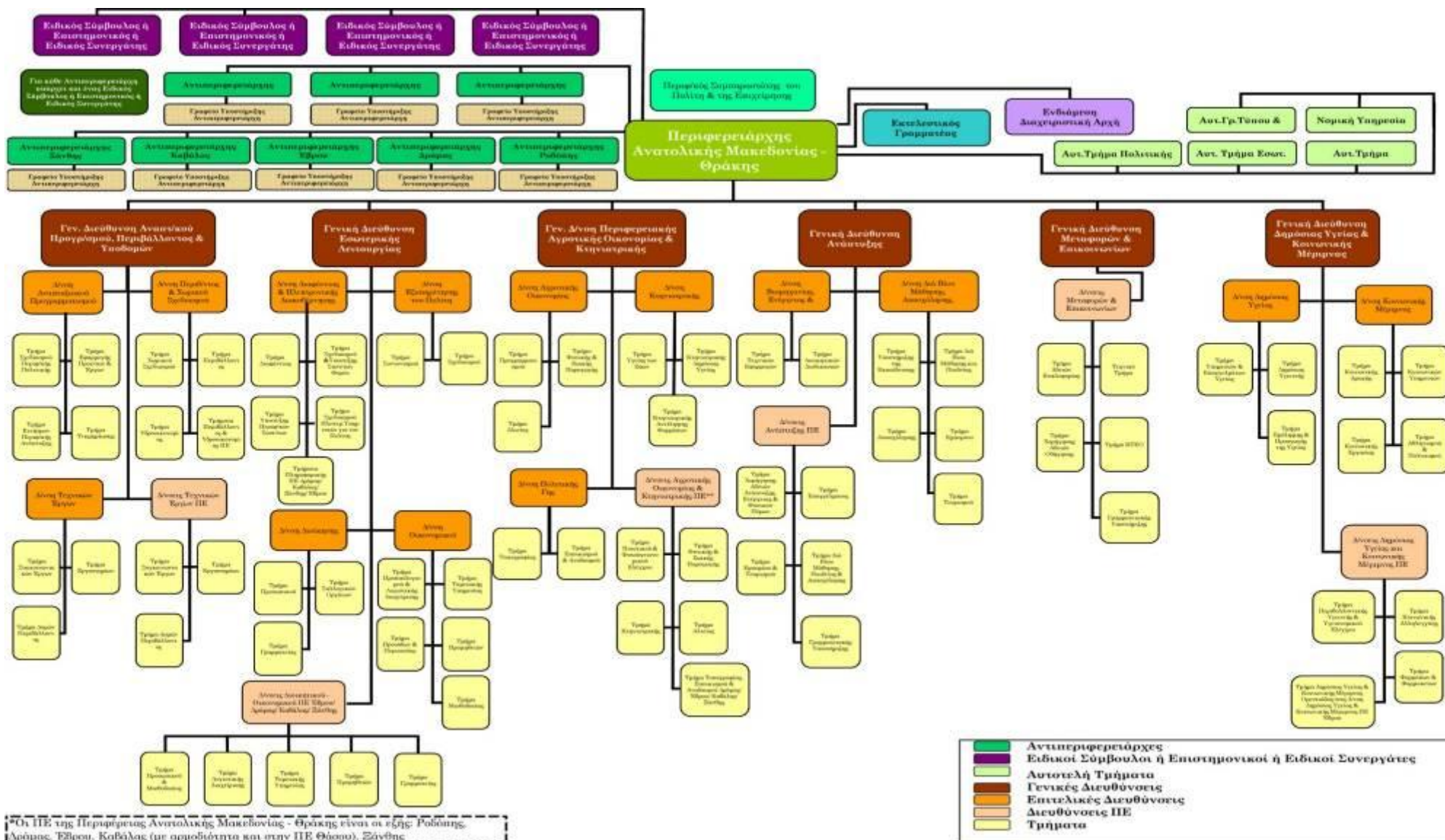
ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ			ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΜΟΔΙΟΤΗΤΕΣ / ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ
Περιβάλλον & Ποιότητα Ζωής	Κοινωνική Μέριμνα, Υγεία, Πολιτισμός & Αθλητισμός	Οικονομία & απασχόληση	
			ΤΜΗΜΑ ΠΑΜ-ΠΣΕΑ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΥΠΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Ακολουθεί αναλυτικό οργανόγραμμα της Περιφέρειας.

10.2. Οργανόγραμμα

Εικόνα 14: Οργανόγραμμα Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

*Οι ΠΕ της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης είναι οι εξής: Ροδόπη, Δράμας, Ξάνθη, Κοζάνη (με αρμοδιότητα και στην ΠΕ Φλώριδας), Ξάνθη
 **Στις Διευκύνσεις Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής/ Μεταφορών & Επικοινωνιών προστίθεται η Ορεινότητα (με αρμοδιότητα στο Επιχειρησιακό Βορείου Έβρου)

Όνομα Συντάκτη: Σοφία Παπαγεωργίου

10.3. Επιτροπές

Στην Περιφέρεια Α.Μ.Θ. λειτουργούν οι εξής μόνιμες επιτροπές:

1. Εκτελεστική Επιτροπή
2. Οικονομική Επιτροπή
3. Επιτροπή Πρωτογενούς Τομέα
4. Επιτροπή Πολιτισμού – Τουρισμού
5. Περιφερειακή Επιτροπή Διαβούλευσης
6. Περιφερειακή Επιτροπή Ισότητας των Φύλων
7. Επιτροπή Επεξεργασίας & Παρακολούθησης Μέτρων για την Αντιμετώπιση των Συνεπειών της Οικονομικής Κρίσης, και
8. Επιτροπή Επαγγελματικής Κατάρτισης

10.4. Πρότυπα, συστήματα, εργαλεία

Πίνακας 77: Πρότυπα, συστήματα, εργαλεία

Πρότυπα – Συστήματα – Εργαλεία	ΝΑΙ/ΟΧΙ	Σχόλιο - Παρατηρήσεις
Διαχειριστική Ε- πάρκεια	ΝΑΙ	Η Περιφέρεια διέθετε διαχειριστική επάρκεια για την προγραμματική περίοδο 2007 – 2013. Αναμένονται οδηγίες για την ολοκλήρωση των διαδικασιών απόδοσης διαχειριστικής επάρκειας για την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2014 – 2020.
Κοινό Πλαίσιο Αξι- ολόγησης	ΟΧΙ	Δεν υπάρχει
ISO 9001/2008	ΌΧΙ	Δεν υπάρχει
Επιμορφώσεις - Κατάρτιση	ΝΑΙ	Ανομοιογενής κατάσταση
Σύστημα Διαχειρί- σης Επιχειρησιακών Πόρων	EN ME- PEI	Υπάρχει μόνο εφαρμογή Οικονομικής Διαχείρισης σε όλη την Περιφέρεια

Πρότυπα – Συστήματα – Εργαλεία	ΝΑΙ/ΟΧΙ	Σχόλιο - Παρατηρήσεις
Σύστημα Διαχείρισης Γνώσης	ΟΧΙ	Δεν υπάρχει
Σύστημα Προγραμματισμού & Παρακολούθησης Έργων	ΕΝ ΜΕ-ΡΕΙ	Γίνεται παρακολούθηση σε διαφορετικά συστήματα από την έδρα. Επίσης υπάρχει στην ΠΕ Ξάνθης.
Σύστημα Διαχείρισης Ανθρώπινου Δυναμικού	ΝΑΙ	Δεν υπάρχει

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

10.5. Γενικά Προβλήματα

Οι σημαντικότερες αγκυλώσεις και δυσλειτουργίες της Περιφέρειας – ως αυτοδιοικητικού οργανισμού – προέρχονται από μία οργανωτική δομή που έχει άμεση ανάγκη αναδιάρθρωσης και επανακαθορισμού αρμοδιοτήτων, καθώς υφίσταται μεγάλος αριθμός διευθύνσεων και τμημάτων χωρίς ουσιαστική αρμοδιότητα, ενώ παράλληλα υφίστανται πολλές αρμοδιότητες μη «Περιφερειακού χαρακτήρα» που θα πρέπει να μεταβιβαστούν στους Δήμους. Ταυτόχρονα, η μη εφαρμογή ενιαίων διαχειριστικών διαδικασιών από όλα τα τμήματα και υπηρεσίες (δηλ. ύπαρξη πολλών, παράλληλων και διαφοροποιημένων διαδικασιών και κανόνων) καθώς και η ύπαρξη άτυπων ή περιορισμένων διαδικασιών προγραμματισμού, παρακολούθησης και ελέγχου – γεγονός που εν πολλοίς οφείλεται στις διαφορετικές οργανωσιακές κουλτούρες μεταξύ διευθύνσεων αλλά και Π.Ε.- παρουσιάζουν πολλά προβλήματα στην καθημερινή λειτουργία της Περιφέρειας. Τέλος πολλά αποκεντρωμένα τμήματα παρουσιάζουν πρόβλημα λειτουργίας στις έδρες των Π.Ε. (π.χ. τμήμα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας, Πληροφορικής, κλπ) καθώς και απουσιάζουν τα Γραφεία Κίνησης στις Π.Ε.. Όλα αυτά τα θέματα θα πρέπει να αντιμετωπιστούν μέσα από μία συνολική οργανωσιακή μελέτη, η οποία θα πρέπει να καθορίσει τόσο τη δομή και οργάνωση, όσο και τις τυπικές διαδικασίες οι οποίες θα πρέπει να εφαρμόζονται οριζόντια από όλες τις Διευθύνσεις και Τμήματα.

10.6. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες.

Οι γνώσεις και το σημαντικό επίπεδο εμπειρίας των στελεχών της Περιφέρειας σε θέματα δημόσιας διοίκησης, η ύπαρξη νέων τεχνολογιών που επιτρέπουν την επικοινωνία, συνεργασία και μετάδοση δεδομένων μεταξύ απομακρυσμένων περιοχών, το κλίμα συνεργασίας μεταξύ στελεχών ομοειδών υπηρεσιών, και κυρίως η βούληση της Περιφέρειας να προχωρήσει σε καινοτόμες αλλαγές, αποτελούν θετικούς παράγοντες για τον καθορισμό μιας νέας / σύγχρονης μορφής οργάνωσης και την εισαγωγή συστήματος ποιότητας. Τα προγράμματα του ΕΣΠΑ μπορούν να αποτελέσουν σημαντικό μηχανισμό για τις αλλαγές αυτές.

11. Στελέχωση – Ανθρώπινο Δυναμικό

Το Ανθρώπινο Δυναμικό της Περιφέρειας ανέρχεται σε 2773 στελέχη και - σύμφωνα με την τελευταία επικαιροποίηση των σχετικών στοιχείων (Ιούλιος 2015) – είναι ανά οργανωτική μονάδα ως εξής (συμπεριλαμβανομένου του συνόλου του υπηρετούντος προσωπικού. μόνιμοι υπάλληλοι με σχέση εργασίας δημοσίου δικαίου, υπάλληλοι ΙΔΑΧ, αποσπασμένοι υπάλληλοι, υπάλληλοι ΙΔΟΧ και προσωπικό ειδικών θέσεων):

Πίνακας 78: Στελέχωση – Ανθρώπινο Δυναμικό

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
Ανθρώπινο δυναμικό Γραφείου Περιφερειάρχη / Γραφεία Αντιπεριφερειάρχων		
10	ΠΕ	Ειδικοί Σύμβουλοι/Επιστημονικοί ή Ειδικοί Συνεργάτες
1	ΤΕ	
1	ΔΕ	
Ανθρώπινο Δυναμικό Γενικής Διεύθυνσης Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιβάλλοντος & Υποδομών		
23	ΠΕ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
2	ΠΕ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
8	ΠΕ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
8	ΠΕ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
1	ΠΕ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
4	ΠΕ ΑΓΡ. ΤΟΠΟΓΡΑΦΟΣ ΜΗΧ	
1	ΠΕ ΧΗΜΙΚΩΝ	
4	ΠΕ ΧΗΜΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ	
7	ΠΕ ΓΕΩΛΟΓΟΣ	
3	ΠΕ ΔΑΣΟΛΟΓΩΝ	
3	ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ & ΠΕΡΙΦ. Α-ΝΑΠΤΥΞΗΣ	
2	ΠΕ ΠΕΡΙΒΑΝΤΟΛΟΓΩΝ	
1	ΠΕ ΒΙΟΛΟΓΩΝ	
9	ΠΕ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
2	ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	
3	ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ	
1	ΠΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	
2	ΠΕ ΤΟΠΟΓΡΑΦΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ	
1	ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ	
1	ΤΕ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΟΣ	

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
1	ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	
Ανθρώπινο Δυναμικό Γενικής Διεύθυνσης Εσωτερικής Λειτουργίας		
18	ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ	
12	ΠΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	
6	ΤΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	
13	ΤΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ	
1	ΔΕ ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΕΙΔ. ΤΕΧΝΙΤΩΝ	
19	ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ	
12	ΔΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ Η/Υ	
9	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ/ΕΡΓΟΔΗΓΩΝ	
11	ΥΕ ΦΥΛΑΚΩΝ	
9	ΥΕ ΦΥΛΑΚΩΝ ΝΥΚΤΟΦΥΛΑΚΩΝ	
10	ΥΕ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	
Ανθρώπινο Δυναμικό Γενικής Διεύθυνσης Περιφερειακής Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής		
3	ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ/ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ	
47	ΠΕ ΚΤΗΝΙΑΤΡΩΝ	
1	ΠΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	
67	ΠΕ ΓΕΩΠΟΝΩΝ	

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
15	ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΙΔ. ΑΓΡΟΝ. ΤΟΠΟΓΡ.	
6	ΠΕ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ / ΒΙΟΛΟΓΩΝ/ ΙΧΘΥΟΛΟΓΩΝ	
3	ΠΕ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ / ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	
1	ΠΕ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ / ΙΧΘΥΟΛΟΓΩΝ	
1	ΠΕ ΔΑΣΟΛΟΓΩΝ	
10	ΤΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ	
5	ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΕΙΔ. ΤΟΠΟΓΡΑΦΩΝ	
1	ΤΕ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΠΟΛΙΤ. ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ (ΙΔΑΧ)	
4	ΤΕ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΕΙΔ. ΦΥΤ. ΠΑΡΑΓΩΓΗ	
3	ΤΕ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΕΙΔ. ΔΑΣΟΠΟΝΙΑΣ	
4	ΤΕ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΕΙΔ. ΖΩΙΚΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΗ	
2	ΤΕ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝ. ΕΙΔ. ΓΕΩΡΓ. ΜΗΧ.ΚΑΙ ΑΡΔΕΥΣΗΣ	
1	ΤΕ ΤΕΧΝΟΛΟΓΩΝ ΓΕΩΠΟΝ. ΕΙΔ. ΙΧΘΥΟΚΟΜΙΑΣ / ΑΛΕΙΕΙΑΣ	
1	ΤΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ/ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ	

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
1	ΤΕ ΕΡΓΟΔΗΓΩΝ (ΧΠ ΤΕΙ)	
5	ΤΕ ΤΡΟΦΙΜΩΝ	
1	ΤΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	
21	ΤΕ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ	
1	ΤΕ ΙΧΘΥΟΛΟΓΩΝ	
2	ΤΕ ΕΡΓΟΔΗΓΩΝ	
1	ΤΕ ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	
1	ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
8	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ/ΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ	
1	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ / ΣΧΕΔΙΑΣΤΩΝ	
20	ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ	
4	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ (ΕΙΔΙΚΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΕΠΙΖΩΤΙΩΝ - ΣΠΕΡΜ/ΤΩΝ)	
16	ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ	
9	ΔΕ ΣΠΕΡΜΑΤΕΓΧΥΤΩΝ	
1	ΔΕ ΧΕΙΡΙΣΤΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ	
2	ΔΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ Η/Υ	
1	ΔΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ Η/Υ	ΙΔΑΧ
11	ΔΕ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ	

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
1	ΔΕ ΔΑΚΤΥΛΟΓΡΑΦΩΝ	
3	ΔΕ ΕΙΔ. ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ ΚΤΗΝΟ-ΓΡΟΦΙΑΣ	
1	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ/ΜΗΧΑΝΟΤΕΧΝΙΤΗΣ	
2	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ	
2	ΔΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ - ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ Η/Υ	
1	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ	
3	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ	
1	ΔΕ ΚΗΠΟΥΡΙΚΗΣ ΑΝΘΟΚΟΜΙΑΣ	
1	ΔΕ ΧΕΙΡΙΣΤΩΝ Η/Υ	
1	ΔΕ ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΓΕΩΡΓΙΑΣ	
1	ΔΕ ΧΕΙΡΙΣΤΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ/ΓΕΩΤΡΥΠΑΝΙΣΤΩΝ	
1	ΔΕ ΧΕΙΡΙΣΤΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ/ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΑΣ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΙΑΣ ΗΛΕΚΤΡΟΤΕΧΝΙΚΗΣ	
2	ΔΕ ΤΕΧΝΙΤΩΝ ΕΡΓΟΔΗΓΩΝ	
2	ΔΕ ΒΟΗΘ ΚΤΗΝΙΑΤΩΝ	
4	ΔΕ ΟΔΗΓΩΝ	
5	ΥΕ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ/ΕΡΓΑΤΗΣ	

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
5	ΥΕ ΕΡΓΑΤΩΝ	
1	ΥΕ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	
1	ΥΕ ΚΛΗΤΗΡΩΝ	
Ανθρώπινο Δυναμικό Γενικής Διεύθυνσης Ανάπτυξης		
9	ΠΕ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
1	ΠΕ ΜΕΤΑΛΛΕΙΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
2	ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	
2	ΠΕ ΓΕΩΤΕΧΝΙΚΩΝ - ΓΕΩΛΟΓΩΝ	
1	ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ	
15	ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ	
2	ΠΕ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
3	ΧΗΜΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
3	ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
1	ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ	
1	ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ	
1	ΠΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΟΡΥΚΤΩΝ ΠΟΡΩΝ	
1	ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΩΝ	
5	ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ	

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
3	ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
4	ΤΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ	
1	ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ	
1	ΤΕ ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ	
13	ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ	
1	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ	
1	ΔΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ Η/Υ	
1	ΥΕ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	
Ανθρώπινο Δυναμικό Γενικής Διεύθυνσης Μεταφορών και Επικοινωνιών		
10	ΠΕ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
12	ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ	
1	ΠΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ & ΜΗΧΑΝΙΚΟΣ Η/Υ	
1	ΠΕ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
6	ΤΕ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
6	ΤΕ ΗΛΕΚΤΡΟΛΟΓΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
1	ΤΕ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
2	ΤΕ ΕΡΓΟΔΗΓΩΝ (ΧΩΡΙΣ ΠΤΥΧΙΟ)	
2	ΤΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
2	ΤΕ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ	
4	ΤΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ	
1	ΤΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ	
26	ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ	
3	ΔΕ ΟΔΗΓΩΝ	
12	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ	
2	ΔΕ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ Η/Υ	
3	ΔΕ ΧΕΙΡΙΣΤΩΝ Η/Υ	
3	ΔΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ Η/Υ	
1	ΔΕ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΩΝ	
2	ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ	
1	ΔΕ ΕΡΓΟΔΗΓΩΝ	
4	ΥΕ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	
1	ΥΕ ΤΕΧΝΙΚΟΥ	
1	ΥΕ ΒΟΗΘΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	
1	ΥΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ	
Ανθρώπινο Δυναμικό Γενικής Διεύθυνσης Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας		
4	ΠΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ	
1	ΠΕ ΨΥΧΟΛΟΓΩΝ	

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
3	ΠΕ ΙΑΤΡΩΝ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ	
1	ΠΕ ΟΔΟΝΤΙΑΤΡΩΝ	
1	ΠΕ ΙΑΤΡΩΝ ΕΣΥ	
2	ΠΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
23	ΤΕ ΕΠΟΠΤΩΝ ΔΗΜ ΥΓΕΙΑΣ	
5	ΤΕ ΝΟΣΗΛΕΥΤΙΚΗΣ	
4	ΤΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ - ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ	
5	ΤΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	
1	ΤΕ ΕΠΙΣΚΕΠΤΡΙΩΝ ΥΓΕΙΑΣ	
1	ΤΕ ΕΡΓΟΔΗΓΩΝ	
1	ΠΕ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ	
2	ΔΕ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ Η/Υ	
1	ΔΕ ΟΔΗΓΩΝ	
7	ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ	
1	ΔΕ ΝΟΣΟΚΟΜΩΝ	
2	ΔΕ ΒΟΗΘ. ΝΟΣΗΛΕΥΤΡΙΩΝ	
1	ΥΕ ΕΡΓΑΤΩΝ	
1	ΥΕ ΒΟΗΘ. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ	
Ανθρώπινο Δυναμικό της Νομικής Υπηρεσίας		

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
1	ΠΕ Δικηγόρων παρ' Εφέταις	Με Πάγια Έμμισθη εντολή
3	ΠΕ Δικηγόρων παρ' Αρείω Πάγω	
Ανθρώπινο Δυναμικό Αυτοτελούς Διεύθυνσης Πολιτικής Προστασίας		
3	ΠΕ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ	
3	ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ	
Ανθρώπινο Δυναμικό Αυτοτελούς Τμήματος ΠΑΜ-ΠΣΕΑ Π.Α.Μ.Θ.		
1	ΤΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΛΟΓΙΣΤΙΚΟΥ	
2	ΔΕ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΝ	
Ανθρώπινο Δυναμικό Αυτοτελούς Γραφείου Τύπου & Δημοσίων Σχέσεων		
1	ΠΕ Δημοσιογράφων	
1	ΔΕ Δημοσιογράφων	
Ανθρώπινο Δυναμικό Π.Ε. :		ΡΟΔΟΠΗΣ
Πλήθος:	210	
Ανθρώπινο Δυναμικό Π.Ε. :		ΔΡΑΜΑΣ
Πλήθος:	221	
Ανθρώπινο Δυναμικό Π.Ε. :		ΚΑΒΑΛΑΣ
Πλήθος:	185	
Ανθρώπινο Δυναμικό Π.Ε. :		ΞΑΝΘΗΣ
Πλήθος:	185	

Πλήθος	Επίπεδο Εκπαίδευσης (ΠΕ, ΤΕ, ΔΕ, ΥΕ)	Σχέση Εργασίας (Οργανικές θέσεις μόνιμου προσωπικού, Προσωποπαγείς θέσεις μόνιμου προσωπικού, Ειδικές Θέσεις, ΙΔΑΧ, ΙΔΟΧ)
Ανθρώπινο Δυναμικό Π.Ε. :		ΕΒΡΟΥ
Πλήθος:	315	

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

11.1. Γενικά Προβλήματα

Τα σημαντικότερα προβλήματα και δυσλειτουργίες της Περιφέρειας που σχετίζονται με το επίπεδο στελέχωσης ή την επάρκεια του ανθρώπινου δυναμικού. Το στελεχιακό δυναμικό είναι άνισα καταμεμημένο μεταξύ των διευθύνσεων και τμημάτων της Περιφέρειας – τόσο σε σχέση με τους αριθμούς των στελεχών όσο και σε σχέση με το επίπεδο γνώσης και εμπειρίας τους. Εν μέρει, το πρόβλημα προκύπτει από τη δυσκολία/απροθυμία μετακίνησης (αλλαγής έδρας εργασίας) των μόνιμων στελεχών αλλά και από τις ελλείψεις προγραμμάτων επιμόρφωσης σε θέματα διαχείρισης (management), πληροφορικής και ειδικών θεμάτων στην περιφέρειά μας. Τα θέματα αυτά θα πρέπει να εξεταστούν από την οργανωσιακή μελέτη που απαιτείται για την αναδιοργάνωση της Περιφέρειας. Επίσης, είναι εν γένει άγνωστο εάν η ηλικιακή σύνθεση του προσωπικού ενδέχεται να δημιουργήσει σύντομα πρόβλημα επάρκειας λόγω συνταξιοδότησης, κάτι που θα πρέπει να εξεταστεί και αντιμετωπιστεί από την οργανωσιακή μελέτη. Άλλα προβλήματα που χρήζουν άμεσης αντιμετώπισης περιλαμβάνουν τις δυσκολίες επικοινωνίας μεταξύ Π.Α.Μ.Θ. και κεντρικού κράτους, και τις δυσκολίες μετακίνησης των στελεχών της Περιφέρειας μεταξύ Π.Ε. και προς Αθήνα.

11.2. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες.

Τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που θα πρέπει να αξιοποιηθούν είναι ο σημαντικός αριθμός υπαλλήλων με υψηλό επίπεδο γνώσεων και πολυετή εμπειρία είτε στη δημόσια διοίκηση είτε στα γνωστικά τους αντικείμενα. Η γνώση αυτή και η εμπειρία θα πρέπει να αξιοποιηθούν με την τοποθέτησή τους σε κατάλληλες θέσεις ώστε να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών. Επίσης, θα πρέπει να κεφαλαιοποιηθεί και η ευκαιρία που προσφέρουν τα προγράμματα επιμόρφωσης του Εθνικού Κέντρου Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ) τόσο επί τόπου όσο και εξ αποστάσεως.

12. Υποδομή και Συστήματα Υποστήριξης

12.1. Κτιριακή υποδομή

Οι υπηρεσίες της Περιφέρειας στεγάζονται σε 53 διαφορετικά κτίρια, κάποια από τα οποία είναι ιδιόκτητα, κάποια ενοικιαζόμενα και κάποια που έχουν παραχωρηθεί.

Πίνακας 79: Υποδομή και Συστήματα Υποστήριξης

Όνομασία Κτιρίου	Αριθμός Εργαζομένων
<p>Κτηνιατρικά Κέντρα και Αγροτικά Κτηνιατρεία</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δράμας (Αδριανουπόλεως 46, 66100): 5 γραφεία και 1 αίθουσα συσκέψεων, • Προσοτσάνης: 3 γραφεία, • Κ.Νευροκοπίου: 2 γραφεία και 1 αποθήκη, • Νικηφόρου: 2 γραφεία), • Παρανεστίου: 2 γραφεία, • Δοξάτου: 3 γραφεία και • Καλαμπακίου: 3 γραφεία. 	Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ 54 ΕΡΓΑΖ/ΝΟΙ (Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας & Κτηνιατρικής)
Διοικητήριο Δράμας	Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ 113 ΕΡΓΑΖ. (Δ/νση Δημόσιας Υγείας, Διοικητικού Οικονομικού, Ανάπτυξης και Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Δράμας, Τμήμα Περιβάλλοντος & Υδροοικονομίας)
Μυλοπόταμος Δράμας: (Ισόγειο και 1ος όροφος) 7 χώροι και 8 γραφεία	Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ 23 ΕΡΓΑΖ. (Δ. Μεταφ. & Επικ/νιών)
Δ/νση Τεχνικών Έργων Δράμας - Τμήμα Εργαστηρίου: (Δ. Γούναρη και Τριχωνίδος)	Π.Ε. ΔΡΑΜΑΣ 7 ΕΡΓΑΖ (Τμ.Εργαστηρ. και συνολικά Δ. Τεχ. Έργων) 33 ΕΡΓΑΖ
4 περιφερειακά αγροτικά κτηνιατρεία (Κομοτηνή, Σάπες, Ίασμος, Ξυλαγανή)	Π.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ 28 ΕΡΓΑΖ. (Δ/νση Αγροτ. Οικονομίας & Κτηνιατρικής)
Δ/νση Τεχνικών Έργων ΠΕ Ροδόπης, Δ/νση Δια Βίου Μάθησης, Απασχόλησης, Εμπορίου και Τουρισμού	Π.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ 46 ΕΡΓΑΖ.

Όνομασία Κτιρίου	Αριθμός Εργαζομένων
Π.Α.Μ.Θ., Δ/νση Ανάπτυξης, Δνση Μεταφορών και Επικοινωνιών: Φιλίππου 82, Κομοτηνή 69100	(Δ. Τεχ. Έργων)
Διοικητήριο, Κομοτηνή	Π.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ ΚΑΙ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ 88 ΕΡΓΑΖ.
Περιφερειάρχης, Κεντρική Υπηρεσία, Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού: Κακουλίδου 1, Κομοτηνή	35 ΕΡΓΑΖ
Δ/νση Δημόσιας Υγείας Π.Ε. Ροδόπης και Π.Α.Μ.Θ. (αριθμός γραφείων 3 για την Π.Α.Μ.Θ.): Συμεωνίδα και Υψηλάντη 1- 6 γραφεία	Π.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ Δνση Δημ. Υγείας και Κοινωνικής Μέρμνας ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ Π.Α.Μ.Θ. 11 ΕΡΓΑΖ.
Δ/νση Τεχνικών Έργων Π.Α.Μ.Θ., Διευθυντής και τα τμήματα Χωρικού Σχεδιασμού, Περιβάλλοντος, Υδροοικονομίας και Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας ΠΕ Ροδόπης: Σισμάνογλου 78 - 691 00 Κομοτηνή	18 ΕΡΓΑΖ.
Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών – ΚΤΕΟ: 6ο Χιλ Ε.Ο. ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ- ΙΑΣΜΟΥ	3 ΕΡΓΑΖ
ΑΡΧΕΙΑ Δνσης Μεταφορών και Επικοινωνιών ΠΕ Ροδόπης (ΥΠΟΓΕΙΟ-ΥΠΕΡΩΟΝ): 1 ^ο Χιλ. ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ – ΑΛΕΞ/ΛΗΣ	
ΑΙΘΟΥΣΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΟΔΗΓΩΝ Δ/νσης μεταφορών και επικοινωνιών Π.Ε.: Φιλίππου 82 πρώην ΔΕΒ	
Αγροτικό Κτηνιατρείο Ξάνθης: Σφαγείων 3 , 67 100 Ξάνθη	Δ/νση Αγροτ. Οικονομίας & Κτηνιατρικής 36 ΕΡΓΑΖ.
Αγροτικό Κτηνιατρείο Αβάτου: Άβατο Ξάνθης, 67 200 Εύλαλο	
Αγροτικό Κτηνιατρείο Σταυρούπολης: Σταυρούπολη	

Όνομασία Κτιρίου	Αριθμός Εργαζομένων
Ξάνθης, 67 062	
Διοικητήριο Ξάνθης	Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ 148 ΕΡΓΑΖ. (Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, Δνση Ανάπτυξης, Δνση Τεχνικών Έργων, Δνση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας, Δνση Διοικητικού Οικονομικού, Τμήμα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας ΠΕ Ξάνθης)
Λεύκη Ξάνθης (ΚΤΕΟ)	7 ΕΡΓΑΖ.
ΠΕ Καβάλας Αγροτικό Κτηνιατρείο και Γ.Γ.Α. Θάσου: Λιμένας Θάσου	
Αγροτικό Κτηνιατρείο Ελευθερούπολης	
Γραφείο Καπνού και Αγροτικό Κτηνιατρείο Καβάλας (φιλοξενείται σε εγκαταστάσεις του Δήμου Καβάλας)	
Διοικητήριο Καβάλας	Συνολικά στην ΠΕ ΚΑΒΑΛΑΣ 182 ΕΡΓΑΖ. (Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής, Δ/νση Ανάπτυξης, Δ/νση Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας, Δ/νση Τεχνικών Έργων, Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών, Δ/νση Διοικητικού Οικονομικού και Τμήμα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας ΠΕ Καβάλας)
ΠΕ Καβάλας Κοκκινόχωμα Καβάλας (ΚΤΕΟ)	ΠΕ ΚΑΒΑΛΑΣ 4 ΕΡΓΑΖ.
Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Έβρου, Δ/νση Ανάπτυξης, Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών, Δ/νση Διοικητικού Οικονομικού: ΚΑΡΑΟΛΗ και ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 40, Αλεξανδρούπολη	ΠΕ ΕΒΡΟΥ 93 ΕΡΓΑΖ. Δ/νση Αγροτ. Οικονομίας & Κτηνιατρικής (Αλεξ/λη)
ΤΜΗΜΑ ΚΤΕΟ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ: ΣΕ ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΟ ΙΣΟΓΕΙΟ ΙΔΙΟΚΤΗΤΟ ΧΩΡΟ, ΕΝΤΟΣ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ ΕΚΤΟΣ	6 ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ

Όνομασία Κτιρίου	Αριθμός Εργαζομένων
ΠΟΛΗΣ, ΣΤΟ 3ο ΧΙΛΜ. ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΟΔΟΥ ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗΣ – ΦΕΡΩΝ.	
ΑΙΘΟΥΣΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ ΟΔΗΓΩΝ Δ/σης Μεταφορών και Επικοινωνιών Αλεξανδρούπολης στο ΔΗΜΟ ΣΟΥΦΛΙΟΥ	
Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής: Ορεστιάδας Αναγεννήσεως Τέρμα, 68200-Ορεστιάδα	11 ΕΡΓΑΖ. Δ/ση Αγροτ. Οικονομίας & Κτηνιατρικής (Δίκαια, Ορεστιάδα και Διδυμότειχο
Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας και Κτηνιατρικής Ορεστιάδας Ραιδεστού 9- 68200-Ορεστιάδα. Ενοικιάζονται 3 όροφοι και υπάρχουν 18 γραφεία και συστεγάζονται στο 2ο όροφο το τμήμα υγείας και το αποκεντρωμένο τμήμα εμπορίου	31 Εργαζόμενοι
Το Κτηνιατρικό Κέντρο Διδυμοτείχου στεγάζεται σε ιδιόκτητο κτίριο	
Το Αγροτικό κτηνιατρείο Δικαίων και το Αγροτικό κτηνιατρείο Κυπρίνου και το γραφείο Αγροτικής Οικονομίας Δικαίων στεγάζονται σε ιδιόκτητο χώρο	
Το γραφείο Αγροτικής Οικονομίας Διδυμοτείχου στεγάζεται σε χώρο του Δήμου Διδυμοτείχου, χωρίς καταβολή ενοικίου.	
Δ/ση Δημόσιας Υγείας & Κοινωνικής Μέριμνας ΠΕ Έβρου: Δήμητρας 19, 68100-Αλεξανδρούπολη	38 ΕΡΓΑΖ
Τμήμα Δημόσιας Υγείας και Κοινωνικής Μέριμνας Ορεστιάδας: Κωνσταντινουπόλεως 165 – ΤΚ 68200 – ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	ΠΕ ΕΒΡΟΥ 4 ΕΡΓΑΖ
Δ/ση Τεχνικών Έργων ΠΕ Έβρου και Τμήμα Περιβάλλοντος και Υδροοικονομίας: Λεωφόρος Δημοκρατίας και Ίωνος Δραγούμη 1 Αλεξ/πολη.	ΠΕ ΕΒΡΟΥ (Ορεστιάδα & Αλεξ/λη) Δ/ση Τεχνικών Έργων 96 ΕΡΓΑΖ.

Όνομασία Κτιρίου	Αριθμός Εργαζομένων
Ιδιότητα κτίρια, δύο διώροφα και ένα τριώροφο, με συνολικά 44 χώρους.	
Δ/νση Τεχνικών Έργων ΠΕ Έβρου: Καρτάλη 2 Αλεξ/πολη. Προσωρινά παραχωρημένο ισόγειο κτίριο με 8 χώρους.	
Δ/νση Τεχνικών Έργων ΠΕ Έβρου: Άνθεια Αλεξ/πολης. Ιδιότητα κτίριο διώροφο με 4 χώρους.	
Δ/νση Τεχνικών Έργων ΠΕ Έβρου: Κωνσταντινούπολεως 147 Ορεστιάδα. Ενοικιαζόμενο κτίριο στο 1ο όροφο με 3 χώρους και ενοικιαζόμενο κτίριο στο 2ο όροφο με 3 χώρους.	
Δ/νση Τεχνικών Έργων ΠΕ Έβρου: Τέρμα Ιπποκράτους Ορεστιάδα. Παραχωρημένο κτίριο με 2 χώρους.	
Δ/νση Τεχνικών Έργων ΠΕ Έβρου: Σοφικό Ορεστιάδας. Ιδιότητα ισόγειο κτίριο με 3 χώρους	
Δ/νση Τεχνικών Έργων ΠΕ Έβρου: Κυπρίνος Ορεστιάδας. Ιδιότητα βαγόνη τρένου.	
Δ/νση Μεταφορών και Επικοινωνιών Ορεστιάδας ΕΥΡΗΠΙΔΟΥ 98, ΝΕΑ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ, ΙΣΟΓΕΙΟ, ΕΝΙΑΙΟΣ ΧΩΡΟΣ ΓΡΑΦΕΙΩΝ, ΑΙΘΟΥΣΑ ΕΞΕΤΑΣΕΩΝ, ΑΙΘΟΥΣΑ ΑΡΧΕΙΟΥ	8 ΕΡΓΑΖ.
ΚΤΕΟ Ορεστιάδας: ΚΑΒΥΛΗ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ, ΔΙΑΔΡΟΜΟΣ ΕΛΕΓΧΟΥ ΟΧΗΜΑΤΩΝ, ΤΕΣΣΕΡΑ ΓΡΑΦΕΙΑ, ΑΡΧΕΙΟ	6 ΕΡΓΑΖ

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

12.2. Τεχνικός Εξοπλισμός

Στις παραπάνω κτιριακές εγκαταστάσεις υπάρχει σημαντικός τεχνικός εξοπλισμός γραφείου⁶⁸. Όσον αφορά το μηχανικό εξοπλισμό της Περιφέρειας, αυτός αποτελείται από 226 μηχανήματα/οχήματα, τα οποία κατανέμονται ως εξής:

Πίνακας 80: Τεχνικός Εξοπλισμός

Πλήθος	Είδος
87	Μηχανήματα Έργων
60	Φορτηγά
79	Επιβατηγά οχήματα

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Απαιτείται συστηματική αξιολόγηση της ηλικίας, κατάστασης συντήρησης και επάρκειας του εξοπλισμού αυτού.

12.3. Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση

Πίνακας 81: Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση

Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση	ΝΑΙ/ ΌΧΙ	Σχόλιο - Παρατηρήσεις
Διαδικτυακή Πύλη	ΝΑΙ	url: www.pamth.gov.gr , www.pedramas.eu , www.pekavalas.eu , www.pexanthiis.eu , www.perodopis.eu , www.peevrou.eu , cp.pamth.gov.gr/ , www.facebook.com/perifereia.amth , www.jti-rhodope.eu/index1.php?area=1&lang=el , www.emtgreece.com/el/ , www.kavala.gr , www.nomevrou.gr e—corpmail.otenet.gr
Ηλεκτρονική Εξυπηρέτηση του Πολίτη		Η εξυπηρέτηση γίνεται μόνο μέσα από τις πληροφορίες που προσφέρει ο ιστότοπος δηλαδή τηλέφωνα και φόρμα επικοινωνίας, δικαιολογητικά και email.
Διαβούλευση		Γίνεται μέσα από ανάρτηση του κειμένου στον κεντρικό ιστότοπο

⁶⁸ Δεν υπάρχει συστηματικά καταγραφή και αξιολόγηση της επάρκειας του εξοπλισμού αυτού.

Ηλεκτρονική Διακυβέρνηση	ΝΑΙ/ ΌΧΙ	Σχόλιο - Παρατηρήσεις
		και επικοινωνία μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.
Τοπικό δίκτυο (lan)	ΝΑΙ	Μπορεί να θεωρηθεί όλο το δίκτυο όλης της Π.Α.Μ.Θ.
Ασύρματο δίκτυο (w-lan)	ΕΝ ΜΕΡΕΙ	Λειτουργεί σε ορισμένα σημεία (αίθουσες συσκέψεων, αμφιθέατρα) των Περιφερειακών Ενοτήτων και του κεντρικού κτιρίου της Π.Α.Μ.Θ. . Γίνεται μελέτη για επέκταση αυτού σε περισσότερες υπηρεσίες της έδρας.
Αριθμός web servers		ΠΕ Καβάλας: 1, ΠΕ Ξάνθης: 1, Κομοτηνή: 1
Web servers/ Γραμμή επικοινωνία (εύρος ζώνης)		Υπάρχει σε κάθε ΠΕ γραμμές ταχύτητας 100Mbps/sec στα κεντρικά κτήρια και στο κτίριο που είναι εγκατεστημένα τα γραφεία Περιφερειάρχη. Επίσης υπάρχουν κτήρια που συνδέονται με γραμμές 2Mbps/sec.

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

12.4. Γενικά Προβλήματα

Τα προβλήματα που άπτονται των υφιστάμενων υποδομών περιλαμβάνουν την περιπτώσιακή ανεπάρκεια χώρων, την μη ικανοποιητική κατάσταση συντήρησης (κτίρια, εξοπλισμός και εγκαταστάσεις που χρήζουν επισκευών), ανάγκες για νέο εξειδικευμένο εξοπλισμό και υπηρεσιακά οχήματα, και περιπτώσιακή ανεπάρκεια περιφερειακών συσκευών ΗΥ και γραφείου.

Σε σχέση με τον ηλεκτρονικό εξοπλισμό, τα σημαντικότερα προβλήματα περιλαμβάνουν τη λειτουργία διαφορετικών εφαρμογών ΗΥ για το ίδιο αντικείμενο στις Π.Ε. και ελλείψεις σε εξειδικευμένες εφαρμογές, την περιορισμένη αυτοματοποίηση λειτουργίας (μη ύπαρξη κοινών και επικαιροποιημένων Βάσεων Δεδομένων - μη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των υφισταμένων εφαρμογών), την ανάγκη αναβάθμισης και επέκτασης των αδειών λογισμικού και την ανάγκη βελτίωσης της ταχύτητας πρόσβασης στο internet. Τέλος, όσον αφορά την ηλεκτρονική διακυβέρνηση, σημαντικό εμπόδιο είναι η περιορισμένη προβολή των δράσεων της Π.Α.Μ.Θ. σε φορείς και πολίτες, η μη εξοικείωση τους με διαδικασίες συναλλαγής μέσω ΗΥ, και η μη εξοικείωση με πρακτικές αμφίδρομης επικοινωνίας.

Σημαντικό πρόβλημα για την επίλυση όλων αυτών των προβλημάτων αποτελεί η δημοσιονομική στενότητα των τελευταίων ετών.

12.5. Συγκριτικά Πλεονεκτήματα – Δυνατότητες.

Υπαρξη σχετικά σύγχρονου εξοπλισμού ΗΥ σε μεγάλο εύρος υπηρεσιών και η σημαντική γνώση και εμπειρία χειρισμού του εξοπλισμού από τα στελέχη των υπηρεσιών, είναι δύο από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα που θα πρέπει να αξιοποιηθούν. Σε σχέση με το δεύτερο, θα μπορούσαν να δημιουργηθούν «θύλακες» προώθησης της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης (με σχεδίαση και ανάπτυξη εφαρμογών ΗΥ ικανών να υποστηρίζουν τις πρότυπες διαδικασίες που θα ορισθούν, προβολή των πολιτικών και προγραμμάτων της Π.Α.Μ.Θ., με διαρκή εμπλουτισμό της υπάρχουσας ιστοσελίδας, αποτύπωση αναγκών κοινού και συναλλασσομένων φορέων με χρήση εφαρμογών social media, κλπ). Άλλοι παράγοντες που θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των υποδομών και υποστηρικτικών συστημάτων είναι η αξιοποίηση των δυνατοτήτων υπάρχουσών υποδομών τηλεδιάσκεψης, τα προγράμματα του ΕΣΠΑ και η αυξημένη προσφορά στέγης σε μειωμένες τιμές (λόγω οικονομικής κρίσης).

13. Συμπεράσματα – Κρίσιμα ζητήματα για την οργάνωση, τη στελέχωση και τις υποστηρικτικές υποδομές

Η παραπάνω ανάλυση επιβεβαιώνει ορισμένες κλασικές και χρονίζουσες αδυναμίες της τοπικής αυτοδιοίκησης και ταυτοχρόνως αποτυπώνει κάποιες άλλες νεώτερες και συνδεδεμένες με την εφαρμογή του Προγράμματος «Καλλικράτης». Οι αδυναμίες αυτές συνδέονται με:

- α) την ύπαρξη μεγάλων φυσικών αποστάσεων και τα προβληματικά μέσα και δίκτυα επικοινωνίας ανάμεσα στις υπηρεσιακές μονάδες,
- β) τις ελλείψεις σε έμπυχο δυναμικό, τεχνογνωσία, υποδομές και ιδιαίτερος σε οικονομικούς πόρους και
- γ) την πληθώρα νέων κανονιστικών διατάξεων, που ενισχύουν την αδρανειακή ροπή του συστήματος.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που εντοπίστηκαν είναι τα εξής:

- Η ανισοκατανομή και έλλειψη εξειδικευμένου ανθρώπινου δυναμικού (κυρίως στην έδρα), σε συνδυασμό με την δυσκολία μετακινήσεων, καθιστούν την λειτουργία κάποιων επιχειρησιακών μονάδων προβληματική. Αυτό πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την οριστικοποίηση του ΟΕΥ και την αναδιοργάνωση της δομής και του αντικειμένου των υπηρεσιών.
- Η μη ύπαρξη προτυποποιημένων διαδικασιών λειτουργίας και ενιαίων κανόνων λήψης αποφάσεων ανάμεσα στις διάφορες υπηρεσιακές μονάδες, σε συνδυασμό με την δυσκολία επικοινωνίας με τις υπηρεσίες του κεντρικού κράτους, δημιουργούν συγχύσεις και καθυστερήσεις υλοποίησης αναπτυξιακών έργων, καθώς και μια αίσθηση άνισης μεταχείρισης πολιτών, προσωπικού και φορέων.

- Η χρήση αποσπασματικών εφαρμογών πληροφορικής που οι δυνατότητές τους δεν αξιοποιούνται επαρκώς, δεν συνδέονται σε μια κοινή και επικαιροποιημένη βάση δεδομένων και δεν συνιστούν ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα διοίκησης.
- Η περιορισμένη διάχυση πληροφόρησης και επικοινωνία με φορείς και το κοινό μέσω διαδικτύου, καθώς και η σχεδόν ανύπαρκτη ηλεκτρονική διακυβέρνηση, που θα μπορούσαν να αποσυμφορήσουν τον φόρτο εργασίας των υπηρεσιών και να βελτιώσουν την δημόσια εικόνα της Περιφέρειας.
- Οι περιορισμένοι οικονομικοί πόροι που είναι διαθέσιμοι λόγω της κρίσης.

Τα κρίσιμα ζητήματα που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν περιλαμβάνουν:

1. Η βελτίωση της λειτουργίας και απόδοσης των υπηρεσιών της Π.Α.Μ.Θ., μέσω της αναδιοργάνωσης δομών και αντικειμένου, της θέσπισης ενιαίων προτύπων λειτουργίας και της καθιέρωσης διαδικασιών σχεδίασης, παρακολούθησης και αξιολόγησης.
2. Η προώθηση της ηλεκτρονικής διακυβέρνησης μέσω της λειτουργίας ενιαίων και ολοκληρωμένων εφαρμογών λογισμικού.
3. Η περαιτέρω ανάπτυξη των γνώσεων και ικανοτήτων του προσωπικού και η ορθολογική αξιοποίησή τους προς όφελος της υπηρεσίας και ιδίως της ενίσχυσης των κεντρικών επιτελικών μονάδων.
4. Η διευκόλυνση της επικοινωνίας και συνεργασίας με φορείς και πολίτες και η βελτίωση της προβολής και δημοσιότητας της δραστηριότητας της Π.Α.Μ.Θ.
5. Η αξιοποίηση και προστασία της δημόσιας περιουσίας και η συντήρηση και αναβάθμιση εγκαταστάσεων και εξοπλισμού.

14. Οικονομική Διαχείριση

Η οικονομική κατάσταση της Περιφέρειας όσον αφορά στα περιουσιακά της στοιχεία (που χρησιμοποιεί και μπορεί να διαθέσει προς αξιοποίηση) και τις λογιστικές καταστάσεις εσόδων-εξόδων των τριών παρελθόντων οικονομικών ετών απεικονίζεται στις παρακάτω ενότητες.

14.1. Ακίνητη Περιουσία προς Αξιοποίηση

Πίνακας 82: Ακίνητη Περιουσία προς Αξιοποίηση

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
1.	Γ.ΚΑΚΟΥΛΙΔΟΥ 1	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	800	ΚΑΛΗ		ΈΔΡΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΑΜΘ. ΣΤΟ ΙΣΟΓΕΙΟ ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ Η Δ/ΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΥ
2.	ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ 1	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	3.709,68	ΚΑΛΗ		ΣΤΟ ΙΣΟΓΕΙΟ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΤΑ ΚΕΠ ΚΑΙ Η Δ/ΝΣΗ ΔΙΑΦΑΝΕΙΑΣ & ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ. ΣΤΟΝ 1Ο ΟΡΟΦΟ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΤΟΥ ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ, ΟΙ ΕΙΔΙΚΟΙ ΣΥΜΒΟΥΛΟΙ, ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΤΟ ΓΡΑΦΕΙΟ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΑΝΤΙΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΡΧΗ, Η Δ/ΝΣΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ Η Δ/ΝΣΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ. ΣΤΟΝ 2Ο ΟΡΟΦΟ ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ ΜΟΝΟ ΤΟ ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΤΜΗΜΑ ΠΑΛΛΑΪΚΗΣ ΆΜΥΝΑΣ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΧΕΔΙΑΣΗΣ ΕΚΤΑΚΤΩΝ ΑΝΑΓΚΩΝ (ΠΑΜ-ΠΣΕΑ).ΣΤΟΝ ΥΠΟΛΟΙΠΟ ΟΡΟΦΟ ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ Η Δ.Ο.Υ. Ν. ΡΟΔΟΠΗΣ. ΣΤΟΝ 3Ο ΟΡΟΦΟ ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ Η Δ/ΝΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ, Η Δ/ΝΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ. ΣΤΟΝ 4Ο ΟΡΟΦΟ ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ Η ΓΕΝΙΚΗ Δ/ΝΣΗ ΠΕΡΙΦ.

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
						ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ.
3.	ΦΙΛΙΠΠΟΥ 82	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	363,27	ΜΕΤΡΙΑ		ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ Η ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΜΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΟΥ ΥΠΑΓΟΝΤΑΙ Σ' ΑΥΤΗ.
4.	ΦΙΛΙΠΠΟΥ 82	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	2.204,61	ΚΑΛΗ		ΣΤΕΓΑΖΟΝΤΑΙ Η ΔΤΕ ΠΕ ΡΟΔΟΠΗΣ, Η Δ/ΝΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΚΑΙ Η ΑΥΤ. Δ.ΝΣΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
5.	70 ΧΙΛ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ - ΞΑΝΘΗΣ	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	1.111,52	ΚΑΛΗ		ΕΡΓΟΤΑΞΙΟ ΤΗΣ ΔΤΕ Π.Ε. ΡΟΔΟΠΗΣ

Α/ Α	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
6.	ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥ 78	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	1.200,00	ΚΑΛΗ		ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΣΤΕΓΑΖΟΝΤΑΙ ΣΕ 4 ^ο ΟΡΟΦΟ ΚΤΙΡΙΟ ΩΣ ΕΞΗΣ : Η Δ/ΝΣΗ ΠΕΧΩ. ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ ΣΤΟΝ 3 ^ο ΟΡΟΦΟ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ 300,00 Μ2, Η Δ.Τ.Ε. Π.Α.Μ.Θ. ΣΤΟΝ 1 ^ο & 2 ^ο ΟΡΟΦΟ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ 600,00 Μ2 ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ, ΠΟΥ ΠΑΡΕΜΕΙΝΕ ΣΤΗΝ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΟ ΙΣΟΓΕΙΟ, ΣΕ ΧΩΡΟ 150,00 Μ2. Η ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑ ΤΩΝ ΟΡΟΦΩΝ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ ΕΙΝΑΙ 1.200,00 Μ2. Η ΑΡ. 260, 260Α/1986 ΟΙΚΟΔΟΜΙΚΗ ΑΔΕΙΑ ΑΝΕΓΕΡΣΗΣ ΚΤΙΡΙΟΥ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ Τ. 6ΗΣ ΠΥΔΕ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ ΚΑΛΥΠΤΕΙ 2ΟΡΟΦΟ ΚΤΙΡΙΟ ΣΥΝΟΛΙΚΗΣ ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ ΟΡΟΦΩΝ 600,00 Μ2. ΕΠΙΣΗΣ, ΣΤΟ ΥΠΟΓΕΙΟ ΤΟΥ ΚΤΙΡΙΟΥ, ΕΠΙΦΑΝΕΙΑΣ 300,00 Μ2, ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΧΩΡΟΙ ΤΟΥ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟΥ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ. ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΣΕ ΑΜΕΑ ΥΠΑΡΧΕΙ ΣΤΗΝ ΕΙΣΟΔΟ ΜΗΧΑΝΙΚΟ ΑΝΑΒΑΤΟΡΙΟ. ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΡΑΜΠΑ ΑΝΟΔΟΥ.

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
7.	ΣΙΣΜΑΝΟΓΛΟΥ 59	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	580,22	ΚΑΛΗ		7 ΙΣΟΓΕΙΑ ΚΤΙΣΜΑΤΑ. ΣΤΟ 1Ο ΚΤΙΡΙΟ ΕΜΒΑΔΟΥ 302,81Τ.Μ. ΣΤΕΓΑΖΟΝΤΑΙ ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΤΗΝΙΑΤΡΕΙΟ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΕΜΙΝΑΡΙΩΝ. ΕΠΙΣΗΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΙΘ.258/ΠΡ.11/02-07-2012 ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΦ. ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ 2 ΓΡΑΦΕΙΑ ΚΑΙ 2 ΧΩΡΟΙ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΕΧΟΥΝ ΠΑΡΑΧΩΡΗΘΕΙ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΕΚΑΒ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ.ΤΟ 2Ο ΚΤΙΡΙΟ ΕΜΒΑΔΟΥ 203,29 Τ.Μ. ΕΙΝΑΙ ΠΡΟΣΦΑΤΩΣ ΑΝΑΚΑΙΝΙΣΜΕΝΟ ΚΑΙ ΠΡΟΟΡΙΖΕΤΑΙ ΓΙΑ ΑΡΧΕΙΟ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ
8.	ΥΨΗΛΑΝΤΟΥ & ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ ΓΩΝΙΑ	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	396,14	ΚΑΛΗ		ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ Η ΓΕΝ. Δ/ΝΣΗ ΥΓΕΙΑΣ & ΚΟΙΝ. ΜΕΡΙΜΝΑΣ ΜΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΟΥ ΥΠΑΓΟΝΤΑΙ Σ' ΑΥΤΗ.
9.	Δ. ΤΣΕΤΙΝΕ 7	ΚΟΜΟΤΗΝΗ		ΚΑΛΗ		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΑΜΘ
10.	ΜΕΡΑΡΧΙΑΣ ΣΕΡΡΩΝ	ΚΟΜΟΤΗΝΗ				ΑΡΧΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΑΜΘ
11.	70 ΧΙΛ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ - ΞΑΝΘΗΣ			ΜΕΤΡΙΑ		ΑΡΧΕΙΟ Ν.Α.Ρ.Ε & ΥΛΙΚΟ ΠΣΕΑ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
12.	ΣΑΠΕΣ	ΣΑΠΕΣ	90			ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΤΗΝΙΑΤΡΕΙΟ ΣΑΠΩΝ
13.	ΙΑΣΜΟΣ	ΙΑΣΜΟΣ	120			ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΤΗΝΙΑΤΡΕΙΟ ΙΑΣΜΟΥ
14.	ΞΥΛΑΓΑΝΗ	ΞΥΛΑΓΑΝΗ	110			ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΤΗΝΙΑΤΡΕΙΟ ΞΥΛΑΓΑΝΗΣ
15.	60 ΧΙΛ ΚΟΜΟΤΗ-ΝΗΣ-ΙΑΣΜΟΥ	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	750	ΚΑΛΗ		Κ.Τ.Ε.Ο.
16.	ΑΠ. ΣΟΥΖΟΥ 14	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	70,27	ΚΑΛΗ		2 ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕ ΑΡ. ΕΣΩΤΕΡ. 4 ΚΑΙ 5 ΣΤΟΝ 2Ο ΟΡΟΦΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ.
17	ΑΠ. ΣΟΥΖΟΥ 15	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	31,82	ΚΑΛΗ		1 ΓΡΑΦΕΙΟ ΜΕ ΑΡ. ΕΣΩΤΕΡ.6 ΣΤΟΝ 2Ο ΟΡΟΦΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ.
18	ΑΠ. ΣΟΥΖΟΥ 14	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	70,3	ΚΑΛΗ		2 ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕ ΑΡ. ΕΣΩΤΕΡ. 7 ΚΑΙ 8 ΣΤΟΝ 2Ο ΟΡΟΦΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ.
19	ΑΠ. ΣΟΥΖΟΥ 14	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	78,84	ΚΑΛΗ		2 ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕ ΑΡ. ΕΣΩΤΕΡ.9 ΚΑΙ 10 ΣΤΟΝ 2Ο ΟΡΟΦΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ
20	ΑΠ. ΣΟΥΖΟΥ 15	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	68,49	ΚΑΛΗ		2 ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΕ ΑΡ. ΕΣΩΤΕΡ.11 ΚΑΙ 12 ΣΤΟΝ 2Ο ΟΡΟΦΟ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
						ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ.
21	ΑΠ. ΣΟΥΖΟΥ 14	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	45,44	ΚΑΛΗ		1 ΓΡΑΦΕΙΟ ΜΕ ΑΡ. ΕΣΩΤΕΡ.13 ΣΤΟΝ 2Ο ΟΡΟΦΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ.
22	ΑΠ. ΣΟΥΖΟΥ 14	ΚΟΜΟΤΗΝΗ	45	ΚΑΛΗ		1 ΓΡΑΦΕΙΟ ΜΕ ΑΡ. ΕΣΩΤΕΡ.13 ΣΤΟΝ 1Ο ΟΡΟΦΟ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ.
<p>1.Η ΕΝΔΙΑΜΕΣΗ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ ΣΕ ΜΙΣΘΩΜΕΝΑ ΑΚΙΝΗΤΑ ΕΠΙ ΤΗΣ ΟΔΟΥ ΗΡΟΔΟΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΟΜΟΤΗΝΗ. ΤΑ ΕΝΟΙΚΙΑ ΠΛΗΡΩΝΕΙ Η ΜΟΔ Α.Ε.</p> <p>2.ΤΟ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑΚΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΩΝ ΑΚΙΝΗΤΩΝ ΠΟΙΚΙΛΛΕΙ ΚΑΙ ΔΕΝ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΣΤΗΝ ΚΥΡΙΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ Α.Μ.-Θ.</p>						
1	ΠΛΑΤΕΙΑ ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟΥ 3	ΞΑΝΘΗ	7063,86			ΠΕΝΤΑΩΡΟΦΟ ΚΤΙΡΙΟ ΟΠΟΥ ΣΤΕΓΑΖΟΝΤΑΙ ΟΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ, Η Δ/ΝΣΗ Α' ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ, Η Δ/ΝΣΗ Β' ΒΑΘΜΙΑΣ ΕΚΠ/ΣΗΣ, Η Δ/ΝΣΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΞΑΝΘΗΣ, Η ΥΔΕ Ν. ΞΑΝΘΗΣ, Η ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΕΠΙΤΡΟΠΟΥ, ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΙΑ ΤΗ Δ/ΝΣΗ ΔΑΣΩΝ, ΓΡΑΦΕΙΟ ΟΠΟΥ ΣΤΕΓΑΖΕΤΕ Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΣΥΠΟΘΑ.
			2464,34			ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟΥ
2	ΑΒΔΗΡΩΝ- ΔΡΑ-	ΞΑΝΘΗ	545,63			ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΗΣ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
	ΜΑΣ & ΈΛΛΗΣ		1650		ΝΑΙ	ΚΤΙΡΙΟ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΗΣ
3	ΠΑΡΟΔΟΣ ΈΛΛΗΣ	ΞΑΝΘΗ	616,6			ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΗΣ
			1848		ΝΑΙ	ΚΤΙΡΙΟ ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΗΣ
4	ΣΟΛΩΜΟΥ 48	ΑΘΗΝΑ	140			ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑ ΠΑΡΑΧΩΡΗΜΕΝΟ ΣΕ ΣΥΛΛΟΓΟΥΣ ΞΑΝΘΙΩΤΩΝ ΠΟΥ ΜΕΝΟΥΝ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ
5	ΠΕΡΑ ΚΑΙ ΚΑΤΩ ΑΜΠΕΛΙΑ	ΞΑΝΘΗ	3942,32			ΑΓΡΟΤΕΜΑΧΙΟ ΠΟΥ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΑΙ ΓΙΑ ΤΗ ΦΥΛΑΞΗ ΤΩΝ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ Π.Ε. ΞΑΝΘΗΣ
6	ΕΧΙΝΟΣ	ΕΧΙΝΟΣ ΞΑΝΘΗΣ	899,15			ΑΓΡΟΤΕΜΑΧΙΟ
7	ΛΕΥΚΗ	ΛΕΥΚΗ ΞΑΝΘΗΣ	14991			ΑΓΡΟΤΕΜΑΧΙΟ & ΚΤΙΡΙΟ ΤΟΥ ΚΤΕΟ Ν. ΞΑΝΘΗΣ
8	Χ# ΣΤΑΥΡΟΥ 10	ΞΑΝΘΗ	959,82			ΚΤΙΡΙΟ ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΞΑΝΘΗΣ
			747,94			ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΟΠΟΥ ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΜΕΙΟΝΟΤΙΚΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΞΑΝΘΗΣ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
9	Χ# ΣΤΑΥΡΟΥ 1	ΞΑΝΘΗ	933,24			ΚΤΙΡΙΟ ΠΟΥ ΠΑΡΑΧΩΡΗΘΗΚΕ ΣΤΗ "ΣΤΗΡΙΞΗ"
			760,8			ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΟΠΟΥ ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΚΤΙΡΙΟ ΤΗΣ "ΣΤΗΡΙΞΗΣ"
10	ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ	ΞΑΝΘΗ	1316,36			ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΟΠΟΥ ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΦΡΟΥΡΑΡΧΕΙΟ (ΚΤΙΡΙΟ ΜΑΝΟΥ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ)
			1538,78			ΚΤΙΡΙΟ ΜΑΝΟΥ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ
11	ΔΗΜΑΡΙΟ	ΔΗΜΑΡΙΟ ΞΑΝΘΗΣ	822,98			ΟΙΚΟΠΕΔΟ
12	ΑΝΔΡΕΟΥ ΔΗΜΗ- ΤΡΙΟΥ 4	ΞΑΝΘΗ	9784,73			ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΚΤΗΜΑ ΓΚΕΡΙΝ
			2178,17			ΚΤΙΡΙΑ ΠΟΥ ΒΡΙΣΚΟΝΤΑΙ ΕΝΤΟΣ ΤΟΥ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ ΓΚΕΡΙΝ
1	ΒΑΣ.ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 26,	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	1.151,53	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΙΡΙΟ ΠΑΛΑΙΑΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ (ΤΡΙΩΡΟΦΟ)
2	ΒΑΣ.ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 26,	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	620,07	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΚΤΙΡΙΟ ΠΑΛΑΙΑΣ ΝΟΜΑΡΧΙΑΣ ΟΙΚΟΠΕΔΟ
3	30 ΧΛΜ Α-	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	985,35	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΙΡΙΟ ΚΤΕΟ ΑΛΕΞ/ΛΗΣ ΙΣΟΓΕΙΟ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
	ΛΕΞ/ΛΗΣ-ΑΠΑΛΟΥ					
4	30 ΧΛΜ Α-ΛΕΞ/ΛΗΣ-ΑΠΑΛΟΥ	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	13.702,50	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΚΤΕΟ ΑΛΕΞ/ΛΗΣ ΟΙΚΟΠΕΔΟ
5	ΒΑΣ.ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ 62	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	286,33	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΑΛΕΞ/ΛΗΣ (1ΟΣ ΟΡΟΦΟΣ & ΥΠΟΓΕΙΟ)
6	ΑΓ.ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ-ΜΕΣΗΜΒΡΙΑΣ	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	18.474,07	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΟΙΚΟΠΕΔΟ ΓΙΑ ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟ
7	Ι.ΔΡΑΓΟΥΜΗ 1	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	1.477,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΙΡΙΟ Δ/ΝΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ
8	Γ.ΚΑΡΤΑΛΗ & ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	80,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΓΡΑΦΕΙΟ ΚΙΝΗΣΗΣ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ (ΙΣΟΓΕΙΟ)
9	ΜΑΙΣΤΡΟΣ	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	40.310,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΚΕΓΕ ΑΛΕΞ/ΛΗΣ ΕΧΕΙ ΓΙΝΕΙ ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΟΙΚΟΠΕΔΟΥ ΕΚΤΑΣΗΣ 12.068,40 ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗΣ ΓΙΑ ΑΝΕΡΓΕΣΗ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ
10	ΜΑΙΣΤΡΟΣ	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	15.000,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΟΛΟΓΙΚΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΥ ΤΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ (ΠΡΩΗΝ ΥΕΒ)

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
11	ΑΝΘΕΙΑ	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	100,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΕΡΓΟΤΑΞΙΟ ΑΝΘΕΙΑΣ
12	ΜΑΚΡΗ	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	140,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΟ ΜΑΚΡΗΣ (ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ ΣΕ ΙΔΙΩΤΗ)
13	ΜΑΚΡΗ	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	4.006,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΟ ΜΑΚΡΗΣ (ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ ΣΕ ΙΔΙΩΤΗ)
14	ΚΑΡΑΟΛΗ & ΔΗ-ΜΗΤΡΙΟΥ 40	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	4.032,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΠΕΝΤΑΟΡΟΦΟ ΜΙΣΘΩΜΕΝΟ ΚΤΙΡΙΟ ΠΟΥ ΣΤΕΓΑΖΟΝΤΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΕΒΡΟΥ (ΚΕ-ΝΤΡΙΚΟ ΚΤΙΡΙΟ)
15	ΔΗΜΗΤΡΑΣ 19	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	1.794,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΤΡΙΩΡΟΦΟ ΚΤΙΡΙΟ (ΣΙΩΠΗΡΗ ΜΙΣΘΩΣΗ) Δ/ΝΣΗ ΥΓΕΙΑΣ, Δ/ΝΣΗΣ Α'ΒΑΘΜΙΑΣ & Β'ΘΜΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ
16	ΔΗΜΗΤΡΑΣ 19	ΑΛΕΞ/ΠΟΛΗ	221,58	ΠΡΟΚΑΤ ΚΤΙΡΙΟ		ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΚΕΣΥΠ
17	ΧΩΡΑ ΣΑΜΟΘΡΑ-ΚΗ	ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ	50,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΑΜΟΘΡΑΚΗΣ-ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (ΜΙΣΘΩΜΕΝΟ)
18	ΦΕΡΕΣ	ΦΕΡΕΣ	80,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΦΕΡΩΝ
19	ΚΗΠΟΙ ΤΕΛΩΝΕΙΟ	ΠΕΠΛΟΣ	90,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΦΥΤΟΥΓΕΙΟΝΟΜΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ ΚΗΠΩΝ (ΑΝΗΚΕΙ ΣΤΟ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
						ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΓΕΩΡΓΙΑΣ)
20	ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΟΥ 1	ΣΟΥΦΛΙ	80,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΟΥΦΛΙΟΥ
21	ΒΑΣ.ΓΕΩΡΓΙΟΥ 93	ΣΟΥΦΛΙ	65,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (ΜΙΣΘΩΜΕΝΟ)
22	ΟΡΕΣΤΙΑΔΟΣ 49	ΔΙΔΥΜΟΤΕΙ- ΧΟ	120,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΔΥΜΟΤΕΙΧΟΥ
23	ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 26	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	190,00	ΚΤΙΡΙΟ		Δ/ΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ (ΠΡΩ- ΗΝ ΥΕΒ)
24	ΤΕΡΜΑ ΑΝΑΓΕΝ- ΝΗΣΕΩΣ -ΚΑΤΩ ΟΙΝΟΗ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	665,00	ΚΤΙΡΙΟ		Δ/ΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ
25	ΤΕΡΜΑ ΑΝΑΓΕΝ- ΝΗΣΕΩΣ -ΚΑΤΩ ΟΙΝΟΗ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	2.000,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		Δ/ΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ
26	ΡΑΙΔΕΣΤΟΥ 9	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	713,71	ΚΤΙΡΙΟ		Δ/ΝΣΗ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΗΣ (ΜΙ- ΣΘΩΜΕΝΟ)

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
27	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ-ΠΟΛΕΩΣ 147	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	248,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΟ ΤΜΗΜΑ ΤΕΧΝΙΚΩΝ ΕΡΓΩΝ (ΜΙΣΘΩΜΕΝΟ)
28	ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 98	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	300,00	ΚΤΙΡΙΟ		Δ/ΝΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΩΝ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ (ΜΙΣΘΩΜΕΝΟ)
29	ΑΡΧΗ ΒΑΣ.ΚΩΝ/ΝΟΥ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	100,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΠΡΩΗΝ ΔΙΚΤΥΟ ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ
30	ΚΑΒΥΛΗ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	402,58	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΕΟ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ
31	ΚΑΒΥΛΗ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	5.000,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΚΤΕΟ ΟΡΕΣΤΙΑΔΑΣ
32	ΣΟΦΙΚΟ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	90,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΕΡΓΟΤΑΞΙΟ ΣΟΦΙΚΟΥ
33	ΔΙΚΑΙΑ	ΔΙΚΑΙΑ	96,70	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΚΑΙΩΝ
34	ΔΙΚΑΙΑ	ΔΙΚΑΙΑ	2.057,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΔΙΚΑΙΩΝ
35	ΚΥΠΡΙΝΟΣ	ΚΥΠΡΙΝΟΣ	100,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΚΤΗΝΙΑΤΡΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΚΥΠΡΙΝΟΥ
36	ΚΥΠΡΙΝΟΣ	ΚΥΠΡΙΝΟΣ	45,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΕΡΓΟΤΑΞΙΟ ΚΥΠΡΙΝΟΥ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
37	ΚΥΠΡΙΝΟΣ	ΚΥΠΡΙΝΟΣ	1.107,00	ΑΓΡΟΤΕ-ΜΑΧΙΟ		ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΔΗΜΟΥ ΚΥΠΡΙΝΟΥ
38	ΖΩΝΗ	ΚΥΠΡΙΝΟΣ	150,00	ΚΤΙΡΙΟ		ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΟ ΖΩΝΗΣ (ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ ΣΕ ΙΔΙΩΤΗ)
39	ΖΩΝΗ	ΚΥΠΡΙΝΟΣ	6.062,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΑΝΑΨΥΚΤΗΡΙΟ ΖΩΝΗΣ (ΕΝΟΙΚΙΑΖΕΤΑΙ ΣΕ ΙΔΙΩΤΗ)
40	ΦΥΛΑΚΙΟ	ΚΥΠΡΙΝΟΣ	8.100,00			ΚΤΙΡΙΑΚΕΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΦΥΛΑΞΗΣ ΛΑΘΡΟΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ (ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΚΑΤ'Α ΧΡΗΣΗ ΣΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ ΑΡΘΡΟ 15 ΤΟΥ Ν.3907/11)
41	ΒΑΛΤΟΣ	ΟΡΕΣΤΙΑΔΑ	386.734,00	ΑΓΡΟΤΕ-ΜΑΧΙΑ		ΚΤΗΜΑ ΧΑΤΖΗΚΩΝΣΤΑΝΤΗ (ΜΙΣΘΩΜΕΝΑ)
1	ΕΘΝ. ΑΜΥΝΗΣ 26	ΔΡΑΜΑ	504	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		
2	ΕΘΝ. ΑΜΥΝΗΣ 26	ΔΡΑΜΑ	1.299	ΟΙΚΟΠΕΔΟ	ΠΑΛΙΟ ΤΕΛΩΝΕΙΟ	ΔΙΩΡΟΦΟ ΚΤΙΡΙΟ 18 ΔΩΜΑΤΙΩΝ ΜΕ ΥΠΟΣΤΕΓΟ
3	1ΗΣ ΙΟΥΛΙΟΥ & ΑΓ. ΑΝΑΡΓΥΡΩΝ	ΔΡΑΜΑ	1.605	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		
4	ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΚΕ-	ΚΕΦΑΛΛΑΡΙ	310	ΑΓΡΟΤΕ-		

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
	ΦΑΛΛΑΡΙΟΥ	ΔΡΑΜΑΣ		ΜΑΧΙΟ		
5	ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΜΑΥΡΟΛΕΥΚΗΣ	ΜΑΥΡΟΛΕΥΚΗ ΔΡΑΜΑΣ	881	ΑΓΡΟΤΕ-ΜΑΧΙΟ		
6	ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ ΜΑΥΡΟΛΕΥΚΗΣ	ΜΑΥΡΟΛΕΥΚΗ ΔΡΑΜΑΣ	517	ΑΓΡΟΤΕ-ΜΑΧΙΟ		
7	ΑΔΡΙΑΝΟΥΠΟΛΕΩΣ	ΔΡΑΜΑ	3.381	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΚΤΗΝΙΑΤΡΕΙΟ ΔΡΑΜΑΣ (3 ΚΤΙΣΜΑΤΑ ΣΥΝ. ΕΜΒΑΔΟΥ 616 Τ.Μ.)
8	ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗ	ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗ ΔΡΑΜΑΣ	1.405	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ ΤΟ ΚΤΗΝΙΑΤΡΕΙΟ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ (1 ΚΤΙΣΜΑ ΣΥΝ. ΕΜΒΑΔΟΥ 62 Τ.Μ.)
9	1ΗΣ ΙΟΥΛΙΟΥ & ΧΡΥΣΟΒΕΡΓΗ	ΔΡΑΜΑ	3.500	ΠΕΝΤΑΟ-ΡΟΦΟ ΚΤΙ-ΡΙΟ		ΠΑΡΑΧΩΡΗΘΗΚΕ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΑ 99 ΕΤΗ (ΑΠΌ ΤΟ 2006) ΚΑΙ ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΑ ΤΗ ΣΤΕΓΑΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ Δ/ΝΣΗΣ ΔΡΑΜΑΣ
10	ΠΕΡΙΟΧΗ "ΑΚ-ΤΣΕΚΜΕ"	ΔΡΑΜΑ	207.375	ΑΚΙΝΗΤΟ	ΚΑΠΝΟΛΟΓΙΚΟ ΙΝ-ΣΤΙΤΟΥΤΟ ΔΡΑΜΑΣ	ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΚΕΝΤΡΙΚΟ ΚΤΙΡΙΟ ΚΑΙ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΑΡΑΧΩΡΗΘΗΚΑΝ ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥΣ ΓΙΑ 99 ΕΤΗ (ΑΠΌ ΤΟ 2006)

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
11	ΑΓΡΟΚΤΗΜΑ Α-ΜΠΕΛΟΚΗΠΩΝ	ΑΜΠΕΛΟΚΗΠΟΙ ΔΡΑΜΑΣ	11.218	ΑΚΙΝΗΤΟ		ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΣΤΗΚΕ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ ΤΟ 5Ο ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΔΡΑΜΑΣ, ΕΝΩ ΕΚΚΡΕΜΕΙ Η ΠΑΡΑΧΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΔΡΑΜΑΣ
12	ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΣ	ΜΥΛΟΠΟΤΑΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	14.750	ΑΚΙΝΗΤΟ		ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ ΚΤΙΡΙΟ (ΙΣΟΓΕΙΟ & 1ΟΣ ΟΡΟΦΟΣ ΣΥΝ. ΕΜΒΑΔΟΥ 995 Τ.Μ.)ΚΑΙ ΣΤΕΓΑΖΕΤΑΙ Η Δ/ΝΣΗ ΜΕΤΑΦΟΡΩΝ
13	ΒΙ.Π.Ε.	ΔΡΑΜΑ	86.848	ΑΚΙΝΗΤΟ		ΠΑΡΑΧΩΡΗΘΗΚΕ ΜΕΤΑ ΤΩΝ ΚΤΙΣΜΑΤΩΝ (ΑΠΟΘΗΚΕΣ) ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΗ ΧΡΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΑ 99 ΕΤΗ
1.	Γ.ΚΙΤΣΟΥ 57	ΚΑΒΑΛΑ	2.228,36			10-20 ΛΥΚΕΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ
2.	ΑΓΙΟΣ ΣΙΛΑΣ - ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΣΕΙΣ	ΚΑΒΑΛΑ	8.000,00			5Ο ΛΥΚΕΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ
3.	ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΙΑΣ 13 - ΑΡΚΑΔΙΟΥ - ΠΕΡΓΑΜΟΥ	ΚΑΒΑΛΑ	1.796,45			16Ο ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΣΧΟΛΕΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
4.	ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ 17 - ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ	ΚΑΒΑΛΑ	4.626,89			20 ΛΥΚΕΙΟ & 70 ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ
5.	ΔΗΜΟΣΘΕΝΟΥΣ 17 - ΜΕΝΑΝΔΡΟΥ	ΚΑΒΑΛΑ	1.673,96			
6.	ΙΟΚΑΣΤΗΣ	ΚΑΒΑΛΑ	5.897,00			ΜΟΥΣΙΚΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ
7.	ΕΘΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΣΤΑΣΗΣ 20	ΚΑΒΑΛΑ	15.069,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΔΙΟΙΚΗΤΗΡΙΟ ΚΑΒΑΛΑΣ (ΕΞΙ ΟΡΟΦΟΙ)
			12.822,00	ΚΤΙΡΙΟ		
8.	ΦΙΛΙΠΠΟΥ 12	ΚΑΒΑΛΑ	558	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΚΑΠΝΑΠΟΘΗΚΗ (ΠΕΝΤΕ ΟΡΟΦΟΙ)
			1.500,00	ΚΤΙΡΙΟ		
9.	ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ ΣΤΑΥΡΟΥ (ΠΕΡΙΓΙΑΛΙ)	ΚΑΒΑΛΑ	860	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΑΠΟΘΗΚΗ ΜΗΧΑΝΗΜΑΤΩΝ
			450	ΚΤΙΡΙΟ		
10.	ΝΕΑ ΚΑΡΒΑΛΗ	ΚΑΒΑΛΑ	10.000,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΠΙΣΤΕΣ ΟΔΗΓΗΣΗΣ ΜΕ 3 ΚΤΙΡΙΑ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
			400	Κ.Μ (ΣΥ-ΝΟΛΙΚΟΣ ΟΓΚΟΣ ΤΩΝ 3 ΚΤΙΡΙΩΝ)		
11.	ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ	ΚΑΒΑΛΑ	256			
12.	ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ	ΚΑΒΑΛΑ	677,21			
13.	ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ	ΚΑΒΑΛΑ	428,59			
14.	ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΜΑ	ΚΟΚΚΙΝΟ-ΧΩΜΑ	9.600,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΚΤΕΟ (ΙΣΟΓΕΙΟ ΚΤΙΣΜΑ)
			754,7	ΚΤΙΡΙΟ		
15.	ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΜΑ	ΚΟΚΚΙΝΟ-ΧΩΜΑ	9.170,00			1192Η ΤΕΜΑΧΙΟ ΑΓΡ. ΚΟΚΚΙΝΟΧΩΜΑΤΟΣ (ΚΟΝΤΑ ΣΤΟ ΚΤΕΟ)
16.	ΘΑΣΟΣ	ΘΑΣΟΣ	380	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΤΗΝΙΑΤΡΕΙΟ ΘΑΣΟΥ
			160	ΚΤΙΡΙΟ		
17.	ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗ	ΕΛΕΥΘΕΡΟΥ-	276,57	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΤΗΝΙΑΤΡΕΙΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΠΟΛΗΣ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
		ΠΟΛΗ	214,5	ΚΤΙΡΙΟ		
18.	ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗ	ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗ	3.000,00	ΟΙΚΟΠΕΔΟ		ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΚΤΗΝΙΑΤΡΕΙΟ ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ
			200	ΚΤΙΡΙΟ		
19.	ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ & ΚΛΕΙΤΟΥ	ΚΑΒΑΛΑ	9.060,00	Τ.Μ (ΣΥ-ΝΟΛΙΚΟ ΕΜΒΑΔΟΝ 5ΟΡΟΦΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ)		ΥΠΟΓΕΙΟ & 5ΟΣ ΟΡΟΦΟΣ: ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΑΠΟ ΚΟΙΝΟΥ ΠΕ ΚΑΒΑΛΑΣ ΜΕ ΔΗΜΟ ΚΑΒΑΛΑΣ
						3ΟΣ & 4ΟΣ ΟΡΟΦΟΣ: ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΤΗΣ ΠΕ ΚΑΒΑΛΑΣ
20.	ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ	ΔΗΜΟΣ ΠΑΓ-ΓΑΙΟΥ	780,00 ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ			ΑΜΕΣΑ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΙΜΑ ΤΑ 60 ΣΤΡΕΜΜΑΤΑ
21.	ΠΕΡΙΟΧΗ ΧΡΥΣΟΥΠΟΛΗΣ ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ " ΜΕΓΑΣ ΑΛΕΞΑΝ-		16,758 Τ.Μ			Ο ΧΩΡΟΣ ΓΡΑΦΕΙΟΥ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΤΟ ΙΣΟΓΕΙΟ ΤΗΣ ΑΙΘΟΥΣΑΣ ΑΝΑΜΟΝΗΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΑΕΡΟΣΤΑΘΜΟΥ

A/A	Οδός	Περιοχή	Επιφάνεια (τ.μ.)	Κατάσταση	Κτίσματα Ιστορικής / Αρχιτεκτονικής αξίας	Περιγραφή
	ΔΡΟΣ "					ΚΑΚΒΑ
22.	ΠΡΙΝΟΣ- ΘΑΣΟΥ		120, 00 Τ.Μ			Η ΑΠΟΘΗΚΗ ΒΡΙΣΚΕΤΑΙ ΣΕ ΙΣΟΓΕΙΟ ΔΙΩΡΟΦΗΣ ΟΙΚΟΔΟΜΗΣ

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

14.2. Οικονομικά Στοιχεία

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα οικονομικά στοιχεία της Περιφέρειας ΑΜΘ για τα τελευταία 3 έτη. Σημειώνεται ότι το Ν = 2015.

Πίνακας 83: Οικονομικά Στοιχεία

ΕΣΟΔΑ €				
0		N - 1	N - 2	N - 3
0000	Επιχορηγήσεις	1.229.853,08	2.435.513,34	1.981.401,90
0100	Επιχορηγήσεις από τον τακτικό Κρατικό Προϋπολογισμό	1.187.635,08	2.382.045,34	1.903.833,43
0200	Επιχορηγήσεις και εισφορές από ν.π.δ.δ., ν.π.ι.δ., οργανισμούς, ιδρύματα και ειδικούς λογαριασμούς εσωτερικού	42.218,00	53.468,00	77.568,47
0300	Επιχορηγήσεις προερχόμενες από την αλλοδαπή	0,00	0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ	1.229.853,08	2.435.513,34	1.981.401,90
1		N - 1	N - 2	N - 3
1000	Φόροι, Τέλη και Δικαιώματα υπέρ ν.π.δ.δ.	27.471.573,88	22.387.666,50	19.769.640,88
1100	Φόροι	0,00	0,00	0,00
1200	Έσοδα από Τέλη και Δικαιώματα	27.471.573,88	22.387.666,50	19.769.640,88
-1250	Έσοδα από Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους ( ) ( ) ( )	24.956.044,05	19.783.916,01	16.599.440,57
(1210-1240 & 1290)	Λοιπά Έσοδα από Τέλη και Δικαιώματα ( ) ( ) ( )	2.515.529,83	2.603.750,49	3.170.200,31

	ΣΥΝΟΛΟ	27.471.573,88	22.387.666,50	19.769.640,88
2		N - 1	N - 2	N - 3
2000	Ασφαλιστικές εισφορές	0,00	0,00	407,90
2100	Εισφορές εργοδότη και ασφαλισμένου	0,00	0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ	0,00	0,00	407,90
3		N - 1	N - 2	N - 3
3000	Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα	1.166.654,83	1.732.292,52	1.816.510,36
3100-3200	Έσοδα από προσφορά υπηρεσιών	13.996,11	7.936,71	12.891,42
3300	Έσοδα από πώληση αγαθών	3.181,07	0,00	0,00
3400	Έσοδα από εκμίσθωση κινητής ή ακίνητης περιουσίας	17.271,37	19.097,24	19.320,40
3500	Πρόσοδοι από κεφάλαια, κινητές αξίες κ.λπ. περιπτώσεις	1.132.206,28	1.705.258,57	1.784.298,54
3900	Λοιπά Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα	0,00	0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ	1.166.654,83	1.732.292,52	1.816.510,36
4		N - 1	N - 2	N - 3
4000	Προσαυξήσεις, πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα	642.320,45	586.842,26	471.062,22

4100	Προσαυξήσεις	0,00	0,00	0,00
4200	Πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα	642.320,45	586.842,26	471.062,22
	ΣΥΝΟΛΟ	642.320,45	586.842,26	471.062,22
5		N - 1	N - 2	N - 3
5000	Λοιπά έσοδα	1.406.599,04	112.716,80	175.973,18
5100	Απολήψεις ανταποδοτικού χαρακτήρα	0,00	0,00	1.000,00
5200	Έσοδα υπέρ Δημοσίου και τρίτων	1.214.738,43	32.803,10	6.977,44
5300	Έσοδα από συνεισφορές υπαλλήλων και συνταξιούχων για την υγειονομική περίθαλψή τους και των μελών των οικογενειών τους	0,00	0,00	0,00
5400	Έσοδα από δωρεές, κληρονομίες, κληροδοσίες	49.451,41	0,00	0,00
5500	Επιστροφές χρημάτων	142.409,20	70.048,76	133.952,92
5600	Έσοδα από λοιπές περιπτώσεις	0,00	9.864,94	34.042,82
	ΣΥΝΟΛΟ	1.406.599,04	112.716,80	175.973,18
6		N - 1	N - 2	N - 3
6000	Έκτακτα έσοδα	224.580,00	1.917.729,86	1.501.789,71
6100	Επιχορηγήσεις	223.680,00	1.917.729,86	1.437.104,80
6200	Φόροι - Τέλη - Δικαιώματα	0,00	0,00	1.396,40
6300	Ασφαλιστικές εισφορές	0,00	0,00	0,00

6400	Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα	0,00	0,00	0,00
6500	Προσαυξήσεις, πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα	0,00	0,00	7.464,09
6600	Λοιπά έσοδα	900,00	0,00	55.824,42
	ΣΥΝΟΛΟ	224.580,00	1.917.729,86	1.501.789,71
7		N - 1	N - 2	N - 3
7000	Έσοδα από δάνεια	0,00	0,00	0,00
7100	Έσοδα προερχόμενα από δάνεια που έχουν συναφθεί	0,00	0,00	0,00
7200	Έσοδα προερχόμενα από την επιστροφή δανείων που χορηγήθηκαν	0,00	0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ	0,00	0,00	0,00
8		N - 1	N - 2	N - 3
8000	Έσοδα από παρελθόντα έτη	67.359,06	50.898,95	0,00
8100	Επιχορηγήσεις	0,00	0,00	0,00
8200	Φόροι - Τέλη - Δικαιώματα	0,00	0,00	0,00
8300	Ασφαλιστικές εισφορές	0,00	0,00	0,00
8400	Έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα	0,00	0,00	0,00
8500	Προσαυξήσεις, πρόστιμα, χρηματικές ποινές και παράβολα	67.359,06	50.898,95	0,00
8600	Λοιπά έσοδα	0,00	0,00	0,00

	ΣΥΝΟΛΟ	67.359,06	50.898,95	0,00
9		N - 1	N - 2	N - 3
9000	Έσοδα από επιχορηγήσεις κ.λπ. για επενδύσεις	1.117.857,21	7.899.441,70	16.779.043,83
9100-9200	Επιχορηγήσεις από τον τακτικό Κρατικό Προϋπολογισμό για επενδύσεις	0,00	0,00	0,00
9300-9400	Επιχορηγήσεις από τον Προϋπολογισμό Δημοσίων Επενδύσεων για επενδύσεις	448.318,37	6.464.684,94	13.870.726,59
9500-9600	Επιχορηγήσεις από τον Προϋπολογισμό ν.π.δ.δ., οργανισμών ή ειδικών λογαριασμών για επενδύσεις	0,00	0,00	0,00
9700	Έσοδα από δάνεια που χορηγήθηκαν για επενδύσεις	0,00	0,00	0,00
9800	Λοιπά έσοδα από δημόσιες επενδύσεις	0,00	0,00	0,00
9900	Έσοδα από επιχορηγήσεις της Ε.Ε. για επενδύσεις	669.538,84	1.434.756,76	2.908.317,24
	ΣΥΝΟΛΟ	1.117.857,21	7.899.441,70	16.779.043,83
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	33.326.797,55	37.123.101,93	42.495.422,08
ΕΞΟΔΑ €				
		N - 1	N - 2	N - 3
	Αποθεματικά	0,00	0,00	0,00
	Τακτικό αποθεματικό	0,00	0,00	0,00

	Έκτακτο αποθεματικό	0,00	0,00	0,00
	Ειδικό αποθεματικό	0,00	0,00	0,00
0		N - 1	N - 2	N - 3
0000	Πληρωμές για υπηρεσίες	18.967.439,59	17.599.568,34	12.004.526,86
0200	Αμοιβές πολιτικών υπαλλήλων (τακτικοί και Ι.Δ.Α.Χ.)	2.170.577,48	937.026,64	1.466.359,64
0300	Αμοιβές υπαλλήλων με σχέση εργασίας Ι.Δ. ορισμένου χρόνου & ειδικών κατηγοριών	490.421,62	378.916,88	634.588,68
0500	Πρόσθετες και παρεπόμενες παροχές	622.661,99	546.056,50	575.354,41
0600	Ασφαλιστικές παροχές (από Κώδικα ν.π.δ.δ.)	47.585,99	51.074,13	33.412,55
0700	Πληρωμές για μετακινήσεις	830.013,88	735.208,17	791.795,29
0800	Πληρωμές για λοιπές υπηρεσίες	14.722.578,08	14.915.345,82	8.450.461,05
0900	Φόροι - Τέλη - Έξοδα βεβαίωσης και είσπραξης (από Κώδικα ν.π.δ.δ.)	83.600,55	35.940,20	52.555,24
	ΣΥΝΟΛΟ	18.967.439,59	17.599.568,34	12.004.526,86
1		N - 1	N - 2	N - 3
1000	Προμήθειες αγαθών και κεφαλαιακού εξοπλισμού	1.503.345,65	1.766.311,82	1.549.031,14
1100	Προμήθεια ειδών εξοπλισμού υπηρεσιών, εργαστηρίων κ.λπ.	211.035,43	222.415,02	266.290,47
1200	Προμήθεια υγειονομικού, φαρμακευτικού υλικού και ειδών καθαριό-	24.230,66	49.569,27	38.623,02

	τητας			
1300	Προμήθεια ειδών συντήρησης και επισκευής εγκαταστάσεων και εξοπλισμού	230.663,58	251.664,00	262.682,47
1400	Προμήθεια ειδών διατροφής, ματισμού, υπόδησης, εξάρτυσης, εστίασης, κατασκήνωσης και άθλησης	2.545,01	10.074,80	6.608,80
1500	Προμήθεια καυσίμων και λιπαντικών	713.938,98	710.200,86	689.715,80
1600	Διάφορες προμήθειες	82.212,20	165.059,96	144.024,11
1700	Προμήθεια κεφαλαιακού εξοπλισμού	238.719,79	357.327,91	141.086,47
	ΣΥΝΟΛΟ	1.503.345,65	1.766.311,82	1.549.031,14
2		N - 1	N - 2	N - 3
2000	Πληρωμές μεταβιβαστικές	4.113.441,99	4.326.438,14	3.925.249,61
2200	Επιχορηγήσεις σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, (οργανισμούς τοπικής αυτοδ/σης, γεωργικούς, βιοτεχνικούς, βιομηχανικούς και τουριστικούς οργανισμούς)	0,00	0,00	0,00
2300	Επιχορηγήσεις σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (ιδρύματα και οργανισμούς υγείας, πρόνοιας, κοινωνικής ασφάλισης και λογαριασμούς)	0,00	0,00	0,00
2400	Επιχορηγήσεις σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου (επιστημονικά, εκπαιδευτικά, πολιτιστικά, λογαριασμούς και λοιπά ιδρύματα και οργα-	0,00	0,00	0,00

	νισμούς).			
2500	επιχορηγήσεις σε νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου	398.260,00	515.290,00	560.735,04
2600	Επιχορηγήσεις, εισφορές και συνδρομές σε διεθνείς οργανισμούς και κοινότητες του εξωτερικού	0,00	9.800,00	30.679,00
2700	Εισοδηματικές ενισχύσεις και λοιπές μεταβιβάσεις	3.715.181,99	3.801.348,14	3.333.835,57
(2730-2790)	Λοιπά επιδόματα και αποζημιώσεις ( ) ( ) ( )	14.133,50	0,00	125.575,57
2800	Επιχορηγήσεις για αποδοχές προσωπικού γενικά	0,00	0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ	4.113.441,99	4.326.438,14	3.925.249,61
3		N - 1	N - 2	N - 3
3000	Πληρωμές που αντικρίζονται από πραγματοποιούμενα έσοδα	19.127,49	21.401,55	3.039,98
3100	Επιστροφές όσων εισπράχθηκαν χωρίς να οφείλονται	7.748,50	11.783,09	2.161,37
3200	Αποδόσεις εσόδων που εισπράχθηκαν για τρίτους	7.734,83	6.909,48	0,00
3300	Δαπάνες εκμετάλλευσης κρατικής περιουσίας	3.644,16	2.708,98	878,61
	ΣΥΝΟΛΟ	19.127,49	21.401,55	3.039,98
5		N - 1	N - 2	N - 3

5000	Δαπάνες που δεν εντάσσονται σε άλλες κατηγορίες	1.211.752,01	988.315,21	2.161.160,53
5100 - 5200	Διάφορες σύνθετες δαπάνες	1.098.011,36	200.488,43	1.361.993,48
5300	Προγράμματα χρηματοδοτούμενα από την ΕΕ	113.740,65	787.826,78	799.167,05
5400	Εθνική συμμετοχή για προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε.	0,00	0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ	1.211.752,01	988.315,21	2.161.160,53
6		N - 1	N - 2	N - 3
6000	Κίνηση κεφαλαίων (από Κώδικα ν.π.δ.δ.)	0,00	0,00	0,00
6100 - 6200	Τόκοι - χρεωλύσια, χορήγηση δανείων	0,00	0,00	0,00
6300 - 6400	Χρηματοδοτήσεις, πληρωμές λοιπών υποχρεώσεων		0,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ	0,00	0,00	0,00
7		N - 1	N - 2	N - 3
7000	Απαλλοτριώσεις, αγορές, ανεγέρσεις κ.λπ.	15.000,00	30.000,00	0,00
7200 - 7300	Απαλλοτριώσεις, αγορές, μελέτες-έρευνες, ανεγέρσεις, εκτελέσεις έργων και συμμετοχή στο μετοχικό κεφάλαιο εταιρειών κ.λπ.	15.000,00	30.000,00	0,00
	ΣΥΝΟΛΟ	15.000,00	30.000,00	0,00

9		N - 1	N - 2	N - 3
9000	Πληρωμές για Επενδύσεις (από Κώδικα ν.π.δ.δ.)	8.694.695,75	15.008.811,46	14.471.913,43
9100-9200	Επενδύσεις που εκτελούνται μέσω του τακτικού Κρατικού Προϋπολογισμού	0,00	0,00	300.147,71
9300-9400	Επενδύσεις που εκτελούνται μέσω του Προϋπολογισμού Δημοσίων Επενδύσεων	3.578.707,45	7.397.228,32	1.917.278,84
9500-9600	Επενδύσεις που εκτελούνται μέσω του Προϋπολογισμού άλλων ν.π.δ.δ. ή οργανισμών ή ειδικών λογαριασμών	0,00	0,00	0,00
9700-9800	Επενδύσεις που εκτελούνται με τα έσοδα των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων	4.547.105,21	5.844.288,01	9.392.736,39
9900	Επενδύσεις από έσοδα Ε.Ε.	568.883,09	1.767.295,13	2.861.750,49
	ΣΥΝΟΛΟ	8.694.695,75	15.008.811,46	14.471.913,43
	ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	34.524.802,48	39.740.846,52	34.114.921,55
ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ				
		N - 1	N - 2	N - 3
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΣΟΔΩΝ	33.326.797,55	37.123.101,93	42.495.422,08
	ΣΥΝΟΛΟ ΕΞΟΔΩΝ	34.524.802,48	39.740.846,52	34.114.921,55
	Πλεόνασμα ή έλλειμμα	-1.198.004,93	-2.617.744,59	8.380.500,53
	Ταμειακό Υπόλοιπο	42.855.674,48	47.194.619,59	56.367.225,01

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

14.3. Κρατικές επιχορηγήσεις

Στο Ν. 3852/10 προβλέπεται ότι οι Κεντρικοί Αυτοτελείς Πόροι των Περιφερειών προέρχονται από τις παρακάτω πηγές εσόδων του κρατικού προϋπολογισμού:

α) Το 2,4% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του φόρου εισοδήματος φυσικών και νομικών προσώπων (Φ.Ε.Φ.Ν.Π.),

β) Το 4% των συνολικών ετήσιων εισπράξεων του Φόρου Προστιθέμενης Αξίας.

Με κοινή απόφαση των Υπουργών ΕΣ.Α.Η.Δ. και Οικονομικών, ύστερα από γνώμη της Ένωσης Περιφερειών, καθορίζεται στο σύνολο των Κ.Α.Π. το ποσοστό που προορίζεται για την κάλυψη λειτουργικών και λοιπών γενικών δαπανών των Περιφερειών, το ποσοστό που προορίζεται για την κάλυψη επενδυτικών δαπανών, το ποσοστό που αποτελεί έσοδο της Ένωσης Περιφερειών, καθώς και ο τρόπος και η διαδικασία κατανομής των ποσών που αναλογούν στα ανωτέρω ποσοστά.

Οι κατανομές των δύο επιχορηγήσεων στις Περιφέρειες διενεργούνται με βάση τα δημογραφικά, γεωμορφολογικά, διοικητικά, οικονομικά, κοινωνικά, περιβαλλοντικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά τους (κριτήρια). Επιπλέον λαμβάνεται υπόψη η άμβλυνση των περιφερειακών ανισοτήτων.

Επίσης με απόφαση του Υπουργού ΕΣ.Α.Η.Δ., μετά από γνώμη της Ένωσης Περιφερειών καθορίζονται τα ποσοστά κατανομής των πόρων που αφορούν στις Περιφερειακές Ενότητες

14.4. Οικονομική οργάνωση και λειτουργία

Στο Π.Δ. 144/2010 «Οργανισμός της Π.Α.Μ.Θ.» οι οικονομικές λειτουργίες της Περιφέρειας οργανώνονται ως εξής:

Πίνακας 84: Οικονομική οργάνωση και λειτουργία

Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Λειτουργίας					
Διεύθυνση Οικονομικού	Περιφερειακές Ενότητες / Διευθύνσεις Διοικητικού - Οικονομικού				
	Π.Ε. Ροδόπης	Π.Ε. Δράμας	Π.Ε. Καβάλας	Π.Ε. Ξάνθης	Π.Ε. Έβρου
Τμήμα προϋπολογισμού- λογιστικής διαχείρισης		Τμήμα προσωπικού - μισθοδοσίας	Τμήμα προσωπικού - μισθοδοσίας	Τμήμα προσωπικού - μισθοδοσίας	Τμήμα προσωπικού - μισθοδοσίας
Τμήμα ταμειακής υπηρεσίας		Τμήμα λογιστικής διαχείρισης	Τμήμα λογιστικής διαχείρισης	Τμήμα λογιστικής διαχείρισης	Τμήμα λογιστικής διαχείρισης

Γενική Διεύθυνση Εσωτερικής Λειτουργίας					
Διεύθυνση Οικονομικού	Περιφερειακές Ενότητες / Διευθύνσεις Διοικητικού - Οικονομικού				
	Π.Ε. Ροδόπης	Π.Ε. Δράμας	Π.Ε. Καβάλας	Π.Ε. Ξάνθης	Π.Ε. Έβρου
Τμήμα προσόδων - περιουσίας	Τμήμα ταμειακής υπηρεσίας	Τμήμα ταμειακής υπηρεσίας	Τμήμα ταμειακής υπηρεσίας	Τμήμα ταμειακής υπηρεσίας	Τμήμα ταμειακής υπηρεσίας
Τμήμα προμηθειών	Τμήμα προμηθειών	Τμήμα προμηθειών	Τμήμα προμηθειών	Τμήμα προμηθειών	Τμήμα προμηθειών
Τμήμα μισθοδοσίας	Τμήμα γραμματείας	Τμήμα γραμματείας	Τμήμα γραμματείας	Τμήμα γραμματείας	Τμήμα γραμματείας

Πηγή: Περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας - Θράκης

Κάθε Περιφερειακή Ενότητα διαθέτει τις δικές της οικονομικές υπηρεσίες (τμήματα), ενώ η Διεύθυνση Οικονομικού ασκεί κεντρικές οικονομικές λειτουργίες και την οικονομική διαχείριση της Π.Ε. της έδρας. Η κατάρτιση, παρακολούθηση του προϋπολογισμού, η σύνταξη του απολογισμού, η σύναψη δανείων και η κατάρτιση του προγράμματος προμηθειών αποτελούν αντικείμενα της Διεύθυνσης Οικονομικού.

Με τη λύση που υιοθετήθηκε οι Περιφερειακές Ενότητες διαθέτουν σχεδόν πλήρη αυτονομία σε θέματα οικονομικής διαχείρισης (όχι οικονομικού προγραμματισμού) αλλά θα πρέπει να λειτουργεί ένα ολοκληρωμένο λογιστικό πληροφοριακό σύστημα, μέσω του οποίου να αποτυπώνονται σε καθημερινή βάση οι οικονομικές τους συναλλαγές και να παρακολουθείται η υλοποίηση λειτουργικών δαπανών, προμηθειών κ.λπ. αλλά και η είσπραξη εσόδων.

Αλλιώς δημιουργούνται προβλήματα συντονισμού με την Οικονομική Επιτροπή και τον αρμόδιο Αντιπεριφερειάρχη, αφού αυτό το σύστημα αποκεντρωμένης οικονομικής διαχείρισης δεν έχει σχεδιαστεί και οργανωθεί κατάλληλα, ώστε να συμβαδίζει με ένα κεντρικό σύστημα οικονομικής διοίκησης, με βάση τις ρυθμίσεις του ν. 3852/10. Επιπλέον η ίδια η κατάρτιση του προϋπολογισμού με την κατανομή όχι μόνο των δαπανών αλλά και των εσόδων ανά Π.Ε., καταλήγει σε ένα ομοσπονδιακό σύστημα οικονομικής διακυβέρνησης με αποκεντρωμένους και όχι κεντρικούς οικονομικούς στόχους.

14.5. Ανάλυση προϋπολογισμού – έσοδα

Με βάση τα οικονομικά στοιχεία των τριών παρελθόντων ετών, είναι δυνατό να γίνουν οι εξής παρατηρήσεις στο σκέλος των εσόδων:

- Οι επιχορηγήσεις κάθε είδους αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων (τάξης μεγέθους του 50%) και περιλαμβάνουν τις επιχορηγήσεις από τον τακτικό κρατικό προϋπολογισμό, τα έσοδα από τους Κ.Α.Π. (λειτουργικά και επενδύσεις) και τα έσοδα από επιχορηγήσεις για επενδύσεις.
- Τα ίδια έσοδα αποτελούν ένα σημαντικό μικρότερο μέρος των εσόδων και περιλαμβάνουν τα έσοδα από τέλη και δικαιώματα, τους τόκους κεφαλαίων, τα πρόστιμα /παραβόλα, τα έσοδα από επιχειρηματική δραστηριότητα και άλλα μικρότερα.

14.6. Ανάλυση προϋπολογισμού - έξοδα

Σε ότι αφορά το σκέλος των εξόδων η κατάσταση έχει ως εξής:

- Οι σημαντικότερες κατηγορίες εξόδων είναι κατά φθίνουσα σειρά οι εξής: επενδύσεις, πληρωμές για υπηρεσίες, μεταβιβαστικές πληρωμές και προμήθειες αγαθών - κεφαλαιακού εξοπλισμού.
- Οι υπηρεσίες περιλαμβάνουν τη μισθοδοσία και λοιπές λειτουργικές δαπάνες και οι μεταβιβαστικές πληρωμές τα επιδόματα
- Οι ΚΑΕ 1700 (προμήθεια κεφαλαιουχικού εξοπλισμού), 7000, και 9000 αφορούν το σύνολο των επενδύσεων και κυμαίνονται σε ποσοστό 30% επί των εξόδων. Επιβεβαιώνεται ότι η Π.Α.Μ.Θ. δίνει ιδιαίτερο βάρος στις επενδύσεις.
- Οι λειτουργικές δαπάνες της χρήσης προσεγγίζουν ή και υπερβαίνουν το 50% του συνόλου των εξόδων (ΚΑΕ 000, 1000 πλην 1700, 2000, 5000 και 6000).

14.7. Αξιολόγηση - Κρίσιμα Ζητήματα

Η Π.Α.Μ.Θ. εξαρτάται σχεδόν αποκλειστικά από τις επιχορηγήσεις για να καλύψει τις λειτουργικές της δαπάνες και τις επενδύσεις, συνεπώς η οικονομική της αυτοδυναμία είναι ελάχιστη. Το ταμειακό υπόλοιπο θεωρείται υψηλό και αποτελεί ένδειξη «σφιχτής» οικονομικής διαχείρισης και εξαρτάται ως ένα βαθμό από την χρονική κατανομή των επιχορηγήσεων, αλλά πιθανόν να υποδηλώνει αδυναμίες των υπηρεσιών να υλοποιήσουν έργα και να παρέχουν υπηρεσίες. Ένα ποσοστό της τάξης του 10% κρίνεται ως φυσιολογικό.

Η Περιφέρεια Α.Μ.Θ. είναι σε σημαντικό βαθμό προσανατολισμένη προς τις επενδύσεις και τα λειτουργικά της έξοδα με βάση τις αρμοδιότητες της κινούνται σε μεσαία επίπεδα. Έχει πολύ μικρή οι-

κονομική αυτοδυναμία και χρησιμοποιεί τα υψηλά ταμειακά της υπόλοιπα για να χρηματοδοτήσει τη λειτουργία και τις επενδύσεις της.

Με δεδομένη τη δυσμενή οικονομική συγκυρία θα πρέπει να δώσει ιδιαίτερο βάρος στα εξής:

- Περιορισμό των λειτουργικών εξόδων
- Αύξηση της απορροφητικότητας από το Π.Ε.Π. Α.Μ.Θ. και τα τομεακά επιχειρησιακά προγράμματα του ΕΣΠΑ, και τα χρηματοδοτικά εργαλεία μέσω των κοινοτικών πρωτοβουλιών (HORIZON, INTERREG κοκ)
- Εφαρμογή του διπλογραφικού λογιστικού συστήματος.

15. Τα Συγκριτικά Πλεονεκτήματα και Προκλήσεις της Π.Α.Μ.Θ. (Ανάλυση SWOT)

Από την ανωτέρω αναλυτική καταγραφή και αξιολόγηση της υφιστάμενης κατάστασης του εσωτερικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας προκύπτουν τα προβλήματα, οι περιορισμοί, οι δυνατότητες και οι ευκαιρίες προς εκμετάλλευση.

15.1. Οργάνωση και Λειτουργία

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Ύπαρξη γνώσεων και ωριμότητας στα στελέχη για τον καθορισμό πρότυπων διαδικασιών και κανόνων λειτουργίας και την εισαγωγή συστήματος ποιότητας - Ύπαρξη νέων τεχνολογιών που επιτρέπουν την επικοινωνία, συνεργασία και μετάδοση δεδομένων μεταξύ απομακρυσμένων περιοχών - Ύπαρξη κλίματος συνεργασίας μεταξύ των στελεχών ομοειδών υπηρεσιών 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγκη ενοποίησης της διοικητικής λειτουργίας μεταξύ Περιφερειακών Ενοτήτων - Ανάγκη αναδιάρθρωσης οργανωτικής δομής και επανακαθορισμού αρμοδιοτήτων. Μεγάλος αριθμός Διευθύνσεων και Τμημάτων χωρίς ουσιαστική αρμοδιότητα. Αρμοδιότητες μη Περιφερειακού χαρακτήρα που πρέπει να μεταβιβαστούν στους Δήμους. - Μη ενιαία αντιμετώπιση υπηρεσιακών ζητημάτων από τις Π.Ε. (διαφοροποιημένες διαδικασίες και κανόνες λειτουργίας. - Άτυπες ή περιορισμένες διαδικασίες προγραμματισμού, παρακολούθησης και ελέγχου. - Πρόβλημα λειτουργίας Αποκεντρωμένων Τμημάτων στις έδρες των Π.Ε. - Ανάγκη οριστικοποίησης προσωρινού Οργανισμού Εσωτερικών Υπηρεσιών.

ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Προγράμματα Τεχνικής Βοήθειας-(ΤΒ) του ΕΣΠΑ 	<ul style="list-style-type: none"> - Διαφορετική οργανωσιακή κουλτούρα τόσο ανάμεσα σε Διευθύνσεις όσο και σε Π.Ε.

15.2. Στελέχωση – Ανθρώπινο Δυναμικό

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Ύπαρξη σημαντικού αριθμού υπαλλήλων με υψηλά standards γνώσεων και πολυετή εμπειρία - Αξιοποίηση στελεχών σε θέσεις που επιτρέπουν την αξιοποίηση των γνώσεων και της εμπειρίας τους 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανομοιογενές επίπεδο γνώσης και εμπειρίας & ανισοκατανομημένη στελέχωση ορισμένων παρεμφερών τμημάτων των Π.Ε. - Ανισοκατανομή & ελλείψεις εξειδικευμένου ή υποστηρικτικού προσωπικού σε αρκετές υπηρεσίες και ιδίως σε αυτές της έδρας - Ανάγκη συστηματικής επιμόρφωσης σε θέματα μάνατζμεντ, πληροφορικής και ειδικών αντικειμένων
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> • Προγράμματα επιμόρφωσης ΕΚΔΔΑ (επί τόπου και εξ αποστάσεως) 	<ul style="list-style-type: none"> - Δυσκολία στελεχών για μόνιμη αλλαγή έδρας εργασίας - δυσκολία συχνών μετακινήσεων στελεχών μεταξύ Π.Ε. και προς Αθήνα - Δυσκολίες επικοινωνίας μεταξύ υπηρεσιών της Π.Α.Μ.Θ. και του κεντρικού κράτους

15.3. Υποδομή και Συστήματα Υποστήριξης

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Ύπαρξη σχετικά σύγχρονου εξοπλισμού ΗΥ σε μεγάλο εύρος υπηρεσιών - Σημαντική γνώση και εμπειρία χειρισμού εξοπλισμού από τα στελέχη των υπηρεσιών - Αξιοποίηση δυνατοτήτων υπάρχουσών υποδομών τηλεδιάσκεψης 	<ul style="list-style-type: none"> - Περιπτωσιακή ανεπάρκεια χώρων - Κτίρια, εξοπλισμός και εγκαταστάσεις που χρήζουν συντήρησης και επισκευών - Ανάγκες σε νέο εξειδικευμένο εξοπλισμό και υπηρεσιακά οχήματα - Περιπτωσιακή ανεπάρκεια περιφερειακών συσκευών ΗΥ και γραφείου - Λειτουργία διαφορετικών εφαρμογών ΗΥ για το ίδιο αντικείμενο στις Π.Ε. και ελλείψεις σε εξειδικευμένες εφαρμογές. Ανάγκη σχεδίασης και ανάπτυξης εφαρμογών ΗΥ ικανών να υποστηρίζουν τις πρότυπες διαδικασίες που θα ορισθούν - Περιορισμένη αυτοματοποίηση λειτουργίας (μη ύπαρξη κοινών και επικαιροποιημένων Βάσεων Δεδομένων - μη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των υφισταμένων εφαρμογών) - Ανάγκη αναβάθμισης και επέκτασης αδειών λογισμικού και βελτίωσης της ταχύτητας πρόσβασης στο internet - Περιορισμένη προβολή των δράσεων της Π.Α.Μ.Θ. σε φορείς και πολίτες, Ανάγκη αποτύπωσης αναγκών κοινού και συναλλασσομένων φορέων με χρήση εφαρμογών social media, και αποτελεσματικότερης προβολής, με διαρκή εμπλουτισμό της υπάρχουσας ιστοσελί-

	δας
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση προγραμμάτων ΕΣΠΑ - Αυξημένη προσφορά υπηρεσιών και διάθεση στέγης σε μειωμένες τιμές (λόγω οικονομικής κρίσης) - Αξιοποίηση έμπειρων και πρόθυμων στελεχών για την δημιουργία “Θυλάκων” προώθησης της Ηλεκτρονικής Διακυβέρνησης 	<ul style="list-style-type: none"> - Περιορισμένοι πόροι - Μη εξοικείωση του κοινού με διαδικασίες συναλλαγής μέσω ΗΥ, και με πρακτικές αμφίδρομης επικοινωνίας. - Περιορισμένη πρόσβαση σε εξειδικευμένες βάσεις πληροφόρησης.

15.4. Οικονομική Διαχείριση

ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ	ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ/ΑΝΑΓΚΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Σφιχτή οικονομική διαχείριση - Υψηλό ταμειακό υπόλοιπο - Αξιοποίηση υφιστάμενων ακινήτων 	<ul style="list-style-type: none"> - Ανάγκη περιορισμού λειτουργικών εξόδων - Εφαρμογή διπλογραφικού λογιστικού συστήματος
ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ	ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ/ΑΠΕΙΛΕΣ
<ul style="list-style-type: none"> - Αξιοποίηση προγραμμάτων ΕΣΠΑ - Αξιοποίηση κοινοτικών πρωτοβουλιών 	<ul style="list-style-type: none"> - Δημοσιονομική στενότητα

ΜΕΡΟΣ ΙΙ: ΤΟ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Κεφάλαιο 1: Το Αναπτυξιακό Όραμα και οι Κατευθυντήριες Αρχές

16. Σκοπός και Όραμα για την Α.Μ.Θ.

Το μακροπρόθεσμο Αναπτυξιακό Όραμα της Περιφέρειας Ανατολικής Μακεδονίας Θράκης είναι:

1) να αναπροσαρμόσει σε ρεαλιστική βάση το αναπτυξιακό της πρότυπο στα χαρακτηριστικά του γεωγραφικού της χώρου.

2) να ανασυγκροτήσει - αναδιαρθρώσει το παραγωγικό της πρότυπο, ώστε να μετασηματιστεί η Περιφέρειά μας σε:

- **τουριστικό προορισμό αριστείας,**
- **τόπο δικτυωμένης «ενδοτομεακά» και «διατομεακά» παραγωγής και μεταποίησης,**
- **τόπο με εξωστρεφή βιομηχανική παραγωγή,**
- **διαμετακομιστικό κέντρο σε ρεαλιστικό επίπεδο, και**
- **ενεργειακό κόμβο με ανταλλάγματα, με χρήση φυσικού αερίου παντού στην οικιακή και στην παραγωγική οικονομία.**

3) να άρει την αναδιαρθρωτική αδράνεια με αξιοποίηση των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων και κυρίως:

- **την τοπική της ταυτότητα και πλούτο,**
- **το ισχυρό αγροδιατροφικό της σύμπλεγμα,**
- **τη γεωγραφική και γεωστρατηγική της θέση, και**
- **το ανθρώπινο της κεφάλαιο.**

4) να προωθήσει:

- **την αναπτυξιακή ασφάλεια και αισιοδοξία,**
- **την κοινωνική συνοχή και ειρήνη, και**
- **την άρση της μειονεκτικότητας της περιοχής.**

5) να αλλάξει η φιλοσοφία, οι πρακτικές και οι αντιλήψεις στην προσέγγιση της ανάπτυξης.

Οι βασικές αρχές, που διέπουν το όραμα αυτό και πάνω στις οποίες θα δομηθούν οι βασικοί άξονες στρατηγικής είναι:

- **Η βιώσιμη και μακροπρόθεσμα διατηρήσιμη ανάπτυξη.** Η ανάπτυξη που επιδιώκουμε για την Π.Α.Μ.Θ. πρέπει να είναι ανθεκτική σε διεθνείς κρίσεις και προκλήσεις ώστε να αποφευχθούν στο μέλλον οι κοινωνικο-οικονομικές επιπτώσεις των τελευταίων χρόνων (φτώχεια, ανεργία, κ.α.). Η εκμετάλλευση όμως των φυσικών πόρων θα πρέπει να πραγματοποιείται με σεβασμό στους βιοτικούς και αβιοτικούς συντελεστές που συνθέτουν το περιβάλλον καθώς και τις μελλοντικές γενιές.

- Η ισότροπη ανάπτυξη, και ο σεβασμός στα ανθρώπινα δικαιώματα και στον πολίτη. Η Π.Α.Μ.Θ. πρέπει να φέρνει σύγκλιση και όχι απόκλιση στην κοινωνία, διασφαλίζοντας σε όλους ίσα δικαιώματα, το σεβασμό της πολιτείας και των συμπολιτών τους και το δικαίωμα στη διαφορετικότητα (πολιτισμική, θρησκευτική, λόγω αναπηρίας, κ.α.). Όλοι οι πολίτες της Α.Μ.Θ. θα πρέπει να αισθάνονται «πολίτες πρώτης κατηγορίας» χωρίς καμία διάκριση ανεξάρτητα από τη διαμονή, την καταγωγή, την εθνική ή θρησκευτική τους ταυτότητα, κ.ο.κ.
- Η επίτευξη της μέγιστης δυνατής συνέργειας. Στην εποχή που ζούμε υπάρχει πλέον μεγάλη στενότητα οικονομικών πόρων και λόγω της δημοσιονομικής στενότητας αλλά και λόγω των διεθνώς μειούμενων ρυθμών ανάπτυξης. Επομένως οι διαθέσιμοι πόροι πρέπει να χρησιμοποιούνται ώστε να επιτυγχάνεται η μέγιστη δυνατή συνέργεια και αποδοτικότητα. Θα υποστηριχθούν όλες οι μορφές συνεργασιών όπως π.χ. στο αγροδιατροφικό σύμπλεγμα η οργάνωση και δημιουργία συσπειρώσεων, δικτύων και επιχειρησιακών ομάδων που θα λειτουργήσουν ως γέφυρα μεταξύ αγροτών, επιχειρήσεων, ερευνητών, εφαρμοστών και συμβούλων καθώς και άλλων φορέων για την προώθηση καινοτομικών δράσεων. Επιπρόσθετα θα επιδιωχθεί η ταχύτερη ανταλλαγή γνώσης μεταξύ έρευνας και παραγωγικής πρακτικής, ώστε η έρευνα να ανταποκρίνεται στις σημερινές πρακτικές ανάγκες των παραγωγών.
- Η αξιοποίηση της γνώσης, της τεχνολογίας και της καινοτομίας. Οι κοινωνίες που καινοτομούν είναι κοινωνίες που ευημερούν. Στη σημερινή εποχή μόνο με την αξιοποίηση της γνώσης μπορεί μία κοινωνία να πετύχει ικανοποιητικούς ρυθμούς ανάπτυξης και να διασφαλίσει ένα αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο για τους πολίτες της. Η Περιφέρεια θα επιδιώξει την προώθηση της μεταφοράς γνώσεων και της καινοτομίας σε όλο το φάσμα των παραγωγικών της δραστηριοτήτων και κυρίως σε εκείνες που έχουν επισημανθεί από τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης. Ιδιαίτερη βαρύτητα θα δοθεί στην υποστήριξη των επιχειρήσεων για την ανάπτυξη νέων προϊόντων, πρακτικών, διεργασιών και τεχνολογιών στους κλάδους προτεραιότητας της RIS3.
- Αποτελεσματικότητα σε όλο το φάσμα του προγραμματισμού - από τον σχεδιασμό, στην υλοποίηση, και στην αξιολόγηση. Για να πετύχουμε την ανάπτυξη που επιδιώκουμε, αναπληρώνοντας κενά πολλών δεκαετιών, πρέπει να επιδιώξουμε μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεών μας και αυτό μπορεί να γίνει δίνοντας ίσο – αν όχι περισσότερο – βάρος στην αποτελεσματική υλοποίηση και αξιολόγηση των προγραμμάτων μας.

17. Κατευθυντήριες Αρχές Πολιτικής - Ο ρόλος της Περιφέρειας

Η Περιφέρεια της Α.Μ.Θ. διακρίνεται από τρία κύρια αναπτυξιακά χαρακτηριστικά,:

- τη σχετικά πιο παραδοσιακή παραγωγική δομή με τον έντονα αγροτικό προσανατολισμό της που έχει οδηγήσει ιστορικά σε χαμηλούς ρυθμούς ανάπτυξης αλλά παράλληλα θωράκισε τη Περιφέρεια όσον αφορά τις επιπτώσεις στην απασχόληση της πρόσφατης οικονομικής κρίσης,

- τη σημαντική συσσώρευση επενδεδυμένου κεφαλαίου κυρίως σε υποδομές μεταφορών, ενεργειακές και περιβαλλοντικές, και
- τις σημαντικές ενδοπεριφερειακές ανισότητες, τόσο σε χωρικό όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Στην περιφέρεια Α.Μ.Θ. τα διαρθρωτικά προβλήματα δεν έχουν αντιμετωπισθεί συστηματικά, όπως άλλωστε και σε όλη τη χώρα, και παρά τις πολιτικές που εφαρμόστηκαν στο παρελθόν οι ανισότητες επιμένουν και η φτώχεια και η ανεργία αυξάνονται, ιδιαίτερα μετά το 2008. Από την άλλη πλευρά υπάρχουν επαρκείς προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της περιοχής, τόσο από πλευράς φυσικών πόρων και γεωπολιτικής θέσης, όσο και από πλευράς ανθρώπινου δυναμικού (εργασιακό κεφάλαιο, ερευνητικό δυναμικό, κλπ). Υπάρχει επίσης, μια βασική προϋπόθεση που είναι η βούληση της Περιφερειακής Διοίκησης να παρέμβει και να αναστρέψει το αρνητικό κλίμα, επιδιώκοντας όχι μία πρόσκαιρη βελτίωση των συνθηκών αλλά βάζοντας τα θεμέλια για μια βιώσιμη και διατηρήσιμη ανάπτυξη, που θα αντέχει στις διεθνείς προκλήσεις και στο χρόνο.

Σε αντίθεση με τα αναπτυξιακά μοντέλα που ακολουθήθηκαν στο παρελθόν – που στηρίχτηκαν περισσότερο στη χρηματοδότηση δημόσιων υποδομών και σε πολιτικές κινήτρων που επηρέασαν μόνο την επιλογή χωροθέτησης των επιχειρήσεων και όχι τη βιωσιμότητά τους - η βασική προσέγγιση στην οποία στηρίζεται ο στρατηγικός σχεδιασμός που ακολουθεί, συνίσταται στο μοντέλο της «ενδογενούς» ανάπτυξης. Σύμφωνα με το μοντέλο αυτό επιχειρείται:

- η αξιοποίηση του ρόλου της Αιρετής Περιφέρειας (αρμοδιοτήτων, εμπειρίας, μέσων και πόρων) για προγραμματισμό, οργάνωση και συντονισμό της αναπτυξιακής προσπάθειας,
- η αξιοποίηση των διαθέσιμων και εκμεταλλεύσιμων πόρων και υποδομών καθώς και των διαθέσιμων δημόσιων, ευρωπαϊκών και ιδιωτικών κεφαλαίων ώστε να τροφοδοτηθεί βραχυπρόθεσμα η διαδικασία ενεργοποίησης των παραπάνω πόρων σε όλα τα επίπεδα (οικονομία, κοινωνία, κ.α.) και να παραχθεί μακροπρόθεσμα τοπική υπεραξία που θα καταστήσει την αναπτυξιακή διαδικασία «αυτοτροφοδοτούμενη»,
- η ενεργοποίηση όλων των παραγόντων, συλλογικοτήτων και διαδικασιών που επηρεάζουν την επιχειρηματική επιτυχία και την ανάπτυξη, και
- η αξιοποίηση της θέσης και του ευρύτερου γεωγραφικού περιβάλλοντος της περιφέρειας (διασυνοριακή περιοχή, Μεσόγειος Θάλασσα, αναδυόμενες αγορές Μαύρης Θάλασσας, κλπ) και των εδραιωμένων ή δυνητικών σχέσεων της Περιφέρειας με αυτό.

Οι κατευθυντήριες αρχές της στρατηγικής για την επίτευξη του οράματος της Περιφέρειας Α.Μ.Θ. έχουν εν πολλοίς τεθεί στο προηγούμενο κεφάλαιο αλλά αναπτύσσονται σε μεγαλύτερη λεπτομέρεια παρακάτω.

Στον τομέα της οικονομίας επιδιώκεται η προώθηση ενός δομημένου μοντέλου, σταθερής ετήσιας ανάπτυξης που να βασίζεται στην αναπτυξιακή ταυτότητα (δυνατότητες και χαρακτηριστικά) της Περιφέρειας⁶⁹ και στην εκμετάλλευση των εξωτερικών τάσεων και ευκαιριών, δηλ.:

- Η ενίσχυση κατά προτεραιότητα επιλεγμένων οικονομικών δραστηριοτήτων που παρουσιάζουν ιδιαίτερη δυναμική – όπως αυτές έχουν αναδειχθεί και από τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης της Περιφέρειας (RIS3) - και η δημιουργία δικτύων παραγωγικών δραστηριοτήτων και αλυσίδων αξίας. Οι κλάδοι αυτοί – ως πιο ανταγωνιστικοί - θα λειτουργήσουν ως πυλώνες της αναπτυξιακής πορείας, ανατροφοδοτώντας το παραγωγικό σύστημα με κεφάλαια (βάσει της θεωρίας εισροών-εκροών) με αποτέλεσμα να διαχυθούν τα αναπτυξιακά αποτελέσματα και στο λοιπό παραγωγικό σύστημα. Οι κατά προτεραιότητα προωθούμενοι κλάδοι είναι:
  - **το αγροδιατροφικό σύμπλεγμα**, όπου απαιτείται εσωτερική αναδόμηση και προώθηση των κλάδων που αποτελούν τον πυρήνα εξειδίκευσης της Περιφέρειας όπως αυτοί προέκυψαν από την ανάλυση της στρατηγικής της έξυπνης εξειδίκευσης (RIS 3). Οι κλάδοι αυτοί περιλαμβάνουν τα προϊόντα ζωικής παραγωγής, τις θερμοκηπιακές καλλιέργειες, τις δενδροκαλλιέργειες, τα οπωροκηπευτικά, την αγροτοδοασπονία και τα τοπικά προϊόντα μέλι, επιτραπέζια σταφύλια, μέταξι και κρασί (τοπικοί πυλώνες) και στον τομέα της μεταποίησης τα τρόφιμα και ποτά, και οι αναδυόμενοι κλάδοι που περιλαμβάνουν τις ελαιοκαλλιέργειες και υδατοκαλλιέργειες, τα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά, με αντίστοιχες δραστηριότητες παραγωγής χημικών- φαρμάκων και καλλυντικών στη μεταποίηση, και τέλος τα βιολειτουργικά τρόφιμα,
  - **το ενεργειακό σύμπλεγμα** όπου συμπεριλαμβάνονται στους αναδυόμενους κλάδους τα ενεργειακά φυτά και η βιομάζα με τις αντίστοιχες δραστηριότητες παραγωγής ενέργειας στη μεταποίηση αλλά και η ενέργεια από φυσικό αέριο και οι ΑΠΕ όπου απαιτείται άρση της άτακτης διέλευσης αγωγών, η δημιουργία δικτύου παροχής ΦΑ για οικιακούς χρήστες αλλά και η καλύτερη χωροθέτηση των ΑΠΕ,
  - **το φαρμακευτικό σύμπλεγμα** όπου συμπεριλαμβάνονται στους αναδυόμενους κλάδους τα αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά με αντίστοιχες δραστηριότητες παραγωγής χημικών-φαρμάκων και καλλυντικών στη μεταποίηση,
  - **το σύμπλεγμα των βιομηχανικών και κατασκευαστικών υλικών** όπου περιλαμβάνονται στον πυρήνα εξειδίκευσης τα μη μεταλλικά ορυκτά (κυρίως μάρμαρο) και τα πλαστικά-ελαστικά και στους αναδυόμενους κλάδους ο ηλεκτρολογικός και ηλεκτρονικός εξοπλισμός, και

---

⁶⁹ Μια ανάπτυξη που να ταιριάζει στον τόπο, στα προϊόντα, στη γεωγραφία, στα χαρακτηριστικά, και στα χαρίσματα της ΑΜΘ.

- ο **το σύμπλεγμα τουρισμός-πολιτισμός** που ανήκει στις αναδυόμενες μεν οικονομικές δραστηριότητες – αλλά με μεγάλη πολλαπλασιαστική επίπτωση στους λοιπούς κλάδους - της Περιφέρειας. **Ο τουρισμός βρίσκεται στο επίκεντρο της στρατηγικής της Περιφέρειας** με απώτερο στόχο να αποτελέσει τον κλάδο με το υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα στο μέλλον. Το όραμα της Περιφέρειας είναι να καταστήσει την Π.Α.Μ.Θ. διεθνώς πιστοποιημένο «τουριστικό προορισμό αριστείας» - σε συνεργασία τόσο με τον ιδιωτικό τομέα όσο και με την τοπική αυτοδιοίκηση – αυξάνοντας σταθερά τις τουριστικές ροές και το τουριστικό εισόδημα.
- Η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και επιχειρηματικής επιτυχίας – σύμφωνα με τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης (RIS3) της Περιφέρειας - εκμεταλλευόμενη το ανθρώπινο κεφάλαιο και τη συσσωρευμένη γνώση μέσα από την **ενσωμάτωση υφιστάμενης τεχνολογίας** και καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία (και δευτερευόντως μέσα από την παραγωγή εγχώριας καινοτομίας), και μέσα από **την επέκταση της αλυσίδας αξίας** των προωθούμενων κλάδων είτε ενισχύοντας την καθετοποίηση (όπως για παράδειγμα στον αγροδιατροφικό τομέα) είτε ενισχύοντας τη διασύνδεση με συναφείς παραγωγικές δραστηριότητες (όπως για παράδειγμα στον τομέα τουρισμού-πολιτισμού).
- Η βελτίωση του εμπορικού ισοζυγίου της Περιφέρειας μέσα από **την προώθηση των πλέον εξαγωγίμων προϊόντων/υπηρεσιών** (όπως π.χ. το άνοιγμα του τουρισμού προς τα Βαλκάνια, την Κεντρική Ευρώπη και την Τουρκία) ή/και την υποκατάσταση εισαγωγών με την ανάπτυξη των αντίστοιχων κλάδων σε όλα τα στάδια της παραγωγικής αλυσίδας (όπως π.χ. στην κτηνοτροφία) καθώς και την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης προϊόντων από γειτονικές χώρες (παρα-εμπορίου).

Στον κοινωνικό τομέα επιδιώκεται:

- Η αύξηση της απασχόλησης κυρίως μέσα από την ενεργοποίηση του παραγωγικού συστήματος για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας αλλά και μέσα από την ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας ως μοντέλου οργάνωσης της παραγωγής, της οικονομίας και της συλλογικής ζωής και συμβίωσης.
- Η βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων του πληθυσμού και η διασύνδεσή του συστήματος δια-βίου παιδείας με την αγορά ώστε να μπορούν οι εργαζόμενοι να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις του εξελισσόμενου παραγωγικού συστήματος ενισχύοντας έτσι την απασχολησιμότητά τους. Αυτό θα γίνει μέσα από την ανάπτυξη επαρκούς κτιριακής υποδομής, την πρόληψη και μείωση της σχολικής διαρροής, την προώθηση της ισότιμης πρόσβασης όλων των κοινωνικών ομάδων στην εκπαίδευση, και την ενίσχυση της συμμετοχής των ειδικών

ομάδων του πληθυσμού σε προγράμματα δια βίου μάθησης (κατάλληλα προσαρμοσμένα στις ανάγκες της οικονομίας).

- Η επίτευξη της κοινωνικής συνοχής και ειρήνης μέσα από τη βελτίωση των κοινωνικών δεικτών (αποκλεισμός, υγεία, κ.α.). Τα μέσα για την επίτευξη των παραπάνω περιλαμβάνουν την υλοποίηση στοχευμένων και χωρικά/κοινωνικά ολοκληρωμένων παρεμβάσεων, τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, τη διευκόλυνση της πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, και την ενεργοποίηση των φορέων της δημόσιας διοίκησης για την προστασία των δικαιωμάτων των ευπαθών ομάδων του πληθυσμού.

Στον τομέα του περιβάλλοντος και των υποδομών επιδιώκεται:

- Η βελτίωση της εφαρμογής των περιβαλλοντικών υποχρεώσεων που προκύπτουν από το Ευρωπαϊκό κεκτημένο σε όλους τους τομείς (απόβλητα, φυσικό περιβάλλον, υδατικούς πόρους, αέριους ρύπους, κλπ) με απώτερο στόχο τη βελτίωση της κατάστασης του περιβάλλοντος. Αυτό θα γίνει μέσα από την αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών μέτρησης και παρακολούθησης της κατάστασης του περιβάλλοντος, υποδομών και συστημάτων βιώσιμης διαχείρισης αποβλήτων, και μέσα από την επιμόρφωση και ευαισθητοποίηση τοπικών φορέων και πολιτών σε θέματα αειφορίας σε όλους τους τομείς (ενέργεια, απόβλητα, αστικές μετακινήσεις, κ.ο.κ). Ειδικά στον τομέα του θαλάσσιου περιβάλλοντος, θα επιδιωχθεί η ανάπτυξη του Θαλάσσιου Χωροταξικού Σχεδιασμού και ο καθορισμός θαλάσσιων καταφυγίων για την προστασία των αλιευμάτων.
- Η ανάπτυξη οικονομικών δραστηριοτήτων που παρουσιάζουν αυξημένη περιβαλλοντική βιωσιμότητα (δηλ. ελάχιστη παρέμβαση στο φυσικό περιβάλλον) και η ενίσχυση της περιβαλλοντικής ευθύνης στο επιχειρηματικό περιβάλλον.
- Η αποτελεσματική διαχείριση ακραίων φαινομένων και κρίσεων μέσα από την ενίσχυση της ικανότητας του συστήματος πολιτικής προστασίας, τη διασυννοριακή συνεργασία και με την επιλογή κατάλληλων υποδομών.
- Η ορθολογική χρήση της ενέργειας (ενεργειακή εξοικονόμηση στην παραγωγή, στις μετακινήσεις και στον κτιριακό τομέα), η ενεργειακή ασφάλεια (ενίσχυση εγχώριων ενεργειακών πηγών και συνδυασμένη χρήση ενεργειακών πηγών και δικτύων) και η πράσινη ενέργεια.
- Η ενίσχυση της πολυτροπικότητας στο σύστημα των μεταφορών ώστε να διευκολύνονται τόσο οι μεταφορές προϊόντων από και προς την Περιφέρεια, όσο και διαμέσου αυτής, δηλαδή να ενισχυθεί ο διαμετακομιστικός ρόλος, αξιοποιώντας με αυτό τον τρόπο τη γεωστρατηγική της θέση.

Στον τομέα της θεσμικής ικανότητας των φορέων της Περιφέρειας επιδιώκεται:

- Η οργανωσιακή αναδιάταξη και η κάλυψη των κενών του οργανογράμματος της Περιφέρειας, και η προώθηση της διακριτότητας και καθαρότητας των ρόλων και υπευθυνοτήτων αφενός στην εσωτερική δομή της Περιφέρειας, και αφετέρου μεταξύ των συναρμόδιων φορέων στο χώρο της ΑΜΘ – στο μέτρο του δυνατού και εφόσον υπάρχει η απαιτούμενη δι-υπηρεσιακή συνεργασία και θεσμικό πλαίσιο.
- Η συνεπής και ομοιογενής λειτουργία όλων των υπηρεσιών της (κεντρικών και των Π.Ε.) μέσα από τη θέσπιση ενιαίων διαδικασιών και κανόνων λειτουργίας (και περιορισμό των «άτυπων» ή «κατ' εξαίρεση» διαδικασιών), αναδιάρθρωση και σαφή καθορισμό αρμοδιοτήτων, ισοκατανομή έμπειρου ανθρώπινου δυναμικού, ομογενοποίηση των εφαρμογών ΗΥ (συμπεριλαμβανομένων των βάσεων δεδομένων) για το ίδιο αντικείμενο και καλλιέργεια μιας συνεπούς οργανωσιακής κουλτούρας τόσο ανάμεσα σε Διευθύνσεις όσο και σε Π.Ε.
- Η αύξηση της αποδοτικότητας της λειτουργίας των υπηρεσιών της Περιφέρειας μέσα από τη συστηματική επιμόρφωση του ανθρώπινου δυναμικού σε θέματα μάλιστα, πληροφορικής αλλά και ειδικών αντικειμένων, την ικανοποίηση ελλείψεων προσωπικού, συμπλήρωση αναγκαίων υπηρεσιών κατά τόπους (π.χ. γραφεί κίνησης Π.Ε.), τη μέγιστη αυτοματοποίηση των παρεχόμενων υπηρεσιών αλλά και των διοικητικών λειτουργιών, τη διασφάλιση ικανών κτιριακών εγκαταστάσεων και εξοπλισμού, και την προώθηση της ευέλικτης εργασίας.
- Η «φιλική προς τον πολίτη» εξυπηρέτηση μέσα από την επιμόρφωση και εξοικείωση του ανθρώπινου δυναμικού σε πρακτικές αμφίδρομης επικοινωνίας με το κοινό, και εγκατάσταση εφαρμογών Η/Υ φιλικών προς το κοινό για όσο το μεγαλύτερο δυνατόν φάσμα υπηρεσιών.

Όσον αφορά στη χωρική διάσταση, επιδιώκεται:

- Η προώθηση της ενδοπεριφερειακής εδαφικής συνοχής μέσα από το χωροταξικό σχεδιασμό και τις ολοκληρωμένες χωρικές παρεμβάσεις που θα αξιοποιούν όλες τις επιμέρους χωρικές ενότητες (π.χ. πλέγμα βιοτόπων, αστικά κέντρα, νησιά, κλπ) και τα συγκριτικά τους πλεονεκτήματα.
- Η ενίσχυση των διασυνδέσεων της Περιφέρειας με το εξωτερικό της περιβάλλον, όπως η ενίσχυση συναλλαγών με τις όμορες Περιφέρειες της Βουλγαρίας και με την Τουρκία και η ένταξη στα ευρύτερα δίκτυα (π.χ. Μεσόγειος, Μαύρη Θάλασσα, κ.ο.κ.).

Κεφάλαιο 2: Η Αναπτυξιακή Στρατηγική

Στα υποκεφάλαια που ακολουθούν περιγράφονται οι αναπτυξιακοί στόχοι και οι στρατηγικές επιλογές δράσεων ανά θεματική ενότητα, όπως παρουσιάστηκαν στα κεφάλαια 2 και 3 της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης.

18. Στόχοι – Προτεραιότητες

18.1. Χωροταξικός και Πολεοδομικός Σχεδιασμός

Ο στρατηγικός στόχος για το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό στην Περιφέρεια είναι *«η αποτελεσματική πρόληψη των εν δυνάμει συγκρούσεων γης μέσα από τη θεσμική ρύθμιση τους και η προώθηση της ισόρροπης χωρικά ανάπτυξης»*.

Οι προτεραιότητες για το χωροταξικό και πολεοδομικό σχεδιασμό περιλαμβάνουν:

- Την ολοκλήρωση της αναθεώρησης του Περιφερειακού Χωροταξικού Πλαισίου – σε αρμονία με τον αναπτυξιακό σχεδιασμό της Περιφέρειας - και την επιτάχυνση των διαδικασιών έγκρισης Γ.Π.Σ. / Σ.Χ.Ο.Ο.Α.Π. που εκκρεμούν.
- Την προώθηση μελετών χωροταξικού σχεδιασμού (Τοπικά και Ειδικά Χωρικά Σχέδια – ΤΧΣ, ΕΧΣ) και πολεοδομικού σχεδιασμού (Ρυμοτομικά Σχέδια Εφαρμογής – ΡΣΕ), για την κάλυψη όλων των χωρικών ενότητων και κατά προτεραιότητα σε περιοχές που παρουσιάζουν σημαντικά προβλήματα άναρχης δόμησης, συγκρούσεων γης, κλπ. Μέσω αυτών των μελετών μπορεί να επιτευχθεί εκτός των άλλων και μια πιο ευέλικτη και σαφώς προσανατολισμένη παρέμβαση στην επίτευξη ειδικού οικονομικού και αναπτυξιακού σκοπού ικανού να υποβοηθήσει την οικονομία της Περιφέρειας π.χ. Εκπόνηση Ειδικού Χωρικού Σχεδίου για την αντιμετώπιση της ύπαρξης μη θεσμοθετημένων αλλά υφιστάμενων τουριστικών οικισμών στην παράκτια ζώνη της Π.Α.Μ.Θ., ώστε να μπορεί να εφαρμοστεί συγκεκριμένη πολιτική για τη βιώσιμη τουριστική ανάπτυξη του παραλιακού μετώπου της Περιφέρειας.
- Την υλοποίηση παρεμβάσεων πολεοδομικού χαρακτήρα και αστικών αναπλάσεων σε αστικές περιοχές με μειονεκτικά χαρακτηριστικά ή σε περιοχές που χρήζουν αναβάθμισης (όπως π.χ. Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης – ΣΟΑΠ) είτε στο πλαίσιο της τουριστικής πολιτικής της περιφέρειας είτε στο πλαίσιο της στρατηγικής για την αναβάθμιση της ποιότητας του περιβάλλοντος σε αστικές περιοχές (βλέπε και παρακάτω «περιβαλλοντική ποιότητα»).
- Την ενίσχυση των δομών ελέγχου, παρακολούθησης, αξιολόγησης και παρέμβασης στο σχεδιασμό.

18.2. Φυσικό Περιβάλλον

Ο στρατηγικός στόχος για το φυσικό περιβάλλον είναι *«η δημιουργία αποτελεσματικών δομών και εργαλείων διαχείρισης με απώτερο στόχο την προστασία και βελτίωση της κατάστασης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας»*.

Οι προτεραιότητες για το φυσικό περιβάλλον περιλαμβάνουν:

- Την κατά προτεραιότητα ολοκλήρωση και εφαρμογή του σχεδιασμού της διαχείρισης των περιοχών προστασίας, κυρίως στις περιοχές Natura 2000, τόσο σε περιφερειακό όσο και σε διασυνοριακό επίπεδο (εκπόνηση Σχεδίων Διαχείρισης, θεσμοθέτηση ΠΔ). Χαρακτηριστική περίπτωση αποτελεί η ανάγκη εκπόνησης σχεδίου διαχείρισης των περιοχών Natura 2000 (ΖΕΠ) Ορεινού Έβρου – Κοιλιάδας Δερείου και Δάσους Δαδιάς – Σουφλίου που βρίσκονται στην περιοχή Αιολικής Προτεραιότητας (ΠΑΠ1). Επίσης απαιτείται η εκπόνηση μελετών για τα τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους αλλά και τη διατήρηση της βιοποικιλότητας.
- Την οργάνωση και λειτουργία ενός αποτελεσματικού Συστήματος Παρακολούθησης και αξιολόγησης της κατάστασης των οικοτόπων.
- Την ανάπτυξη περιβαλλοντικής ευθύνης στο παραγωγικό σύστημα και την ενημέρωση/ευαισθητοποίηση των πολιτών.

18.3. Φυσικοί Πόροι

Ο στρατηγικός στόχος για τους φυσικούς πόρους είναι *«η βιώσιμη και ορθολογική αξιοποίησή τους για τη στήριξη του παραγωγικού συστήματος της Περιφέρειας και την ανάδειξη νέων, ανταγωνιστικών οικονομικών δραστηριοτήτων και για την αύξηση του βιοτικού επιπέδου στην Π.Α.Μ.Θ.»*.

Οι προτεραιότητες για τους φυσικούς πόρους περιλαμβάνουν:

- Την εκπόνηση σχεδίων φέρουσας ικανότητας που θα υποδεικνύουν τα επίπεδα αειφορικής εκμετάλλευσης και αξιοποίησης των φυσικών πόρων.
- Την προώθηση της ορθολογικής χρήσης των υδατικών πόρων από τις παραγωγικές δραστηριότητες – και κυρίως από τον αγροτικό τομέα – και από αστικές χρήσεις. Περιορισμό των απωλειών ύδατος σε δίκτυα ύδρευσης και άρδευσης και διασφάλιση επάρκειας πόσιμου νερού σε υπο-εξυπηρετούμενες περιοχές (ορεινούς οικισμούς, τουριστικές περιοχές).
- Τον περιορισμό της υποβάθμισης των υπόγειων υδροφορέων με δράσεις ελέγχου των γεωτρήσεων, διαφύλαξη των υγροτόπων και εμπλουτισμό των υδροφορέων από πλημμυρικά νερά ή επεξεργασμένα λύματα. Τον περιορισμό της υποβάθμισης των επιφανειακών υδάτων με δράσεις βιώσιμης διαχείρισης λυμάτων (βλέπε και παρακάτω «περιβαλλοντικές υποδομές») και μέσα από την ορθολογική χρήση λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στον αγροτικό τομέα.

- Την ολοκληρωμένη διαχείριση του παράκτιου χώρου με τη θέσπιση και εφαρμογή σχεδίων που θα αποσκοπούν στον καθορισμό αναπτυξιακών ζωνών εντός της παράκτιας ζώνης (περιοχές ιχθυοκαλλιέργειας, ζώνες κολύμβησης και ανάπτυξης τουριστικών δραστηριοτήτων, ζώνες προστασίας, ζώνες ναυταθλητισμού και συναφών δραστηριοτήτων, κ.ο.κ) και στον περιορισμό των συγκρούσεων χρήσεων γης στο θαλάσσιο τόξο. Επίσης κρίνεται σκόπιμη η απαγόρευση δημιουργίας νέων πλωτών αγκυροβολίων (για την εκφόρτωση πετρελαιοειδών) ενώ κρίνεται σκόπιμη η διατήρηση των υφιστάμενων πλωτών αγκυροβολίων στη θαλάσσια περιοχή της Βάσσοβας.
- Την εκπόνηση μελετών ορθής διαχείρισης των λιμνοθαλασσών και την παρακολούθηση της κατάστασης των υδάτων τους για να αντιμετωπιστούν προβλήματα που επηρεάζουν την παραγωγικότητα αυτών των υδάτινων συστημάτων. Ειδικότερα για την αντιμετώπιση του προβλήματος επίχωσης της λιμνοθάλασσα Βιστωνίδα και του κινδύνου για το λιμάνι του Πόρτο Λάγους εξαιτίας της στερεοπαροχής των ποταμών που εκβάλλουν σ' αυτήν απαιτείται η εκτέλεση έργων καθώς και η λήψη των κατάλληλων μέτρων.
- Την προσέλκυση επενδύσεων για την εμπορική αξιοποίηση ανεκμετάλλετων ορυκτών πόρων και την επαναλειτουργία εγκαταλειμμένων λατομείων, με νέες τεχνικές εξόρυξης ώστε να αποφεύγονται τα καταστροφικά αποτελέσματα στο περιβάλλον.
- Την οργάνωση των εξορυκτικών δραστηριοτήτων μαρμάρου σε επιμέρους «Περιοχές Οργανωμένης Ανάπτυξης Παραγωγικών Δραστηριοτήτων» (ΠΟΑΠΔ) που προωθεί την ορθολογικότερη ανάπτυξή τους και διαχείριση των αποβλήτων τους. Σκόπιμη κρίνεται η θέσπιση Προαπαιτούμενων για την αδειοδότηση των λατομικών δραστηριοτήτων λαμβάνοντας υπόψη τη συνολική χωρητικότητα του τοπίου σε συνδυασμό με την αποκατάσταση των ανενεργών θέσεων. Μέχρι τη θεσμοθέτηση των ΠΟΑΠΔ προτείνεται η άτυπη οριοθέτηση Ζωνών με πρωτοβουλία της Περιφέρειας.
- Τον καθορισμό περιοχών μεταλλευτικής δραστηριότητας (μέταλλα και μεταλλεύματα) κατόπιν συνεργασίας υπηρεσιών λαμβάνοντας υπόψη τους δημόσιους μεταλλευτικούς χώρους, τις παραχωρήσεις μεταλλείων και τα μισθωτήρια συμβόλαια δημόσιων μεταλλευτικών χώρων καθώς και τη διασπορά λατομείων μαρμάρων και βιομηχανικών ορυκτών.
- Τον καθορισμό λατομικών περιοχών αδρανών υλικών στο σύνολο της Περιφέρειας
- Την βιώσιμη αύξηση της δασικής παραγωγής (δασοκομία, υλοτομία) μη διαταράσσοντα την οικολογική ισορροπία και δημιουργώντας ευκαιρίες δασικής αναψυχής.
- Την αξιοποίηση της γεωθερμίας χαμηλής ενθαλπίας σε αγροτικές, τουριστικές και οικιστικές χρήσεις (βλέπε και παρακάτω «ενέργεια»).

- Την προώθηση της ενεργειακής εξοικονόμησης στην παραγωγή, τις μετακινήσεις και τον κτιριακό τομέα με στόχο τόσο την ορθολογική χρήση της ενέργειας όσο και τη βελτίωση των περιβαλλοντικών παραμέτρων (βλέπε και παρακάτω «περιβαλλοντική ποιότητα»).
- Την εκμετάλλευση του τεράστιου κοιτάσματος ζεολίθου

Ειδικότερα προτεραιότητες για την άρδευση και την αντιμετώπιση σχετικών προβλημάτων περιλαμβάνουν:

- Έργα για την ενίσχυση του υδατικού δυναμικού της λεκάνης του Αγγίτη για την άρδευση της πεδιάδας Δράμας – Τενάγη Φιλίππων.
- Έργα αντικατάστασης γεωτρήσεων για αποκατάσταση υπογείων υδροφορέων της Ξάνθης με μεταφορά νερού από τον ποταμό Νέστο.
- Κατασκευή φράγματος επί του ποταμού Κομφάτου για την αντικατάσταση των γεωτρήσεων και την αντιμετώπιση της υφαλμύρισης και κατασκευή αρδευτικού δικτύου Κομφάτου, Π.Ε. Ροδόπης.
- Αντικατάσταση και επέκταση αρδευτικών δικτύων του Β. Έβρου, της πεδιάδας του Νέστου και του νότιου τμήματος της ΠΕ Δράμας με κλειστά δίκτυα.
- Έργα αξιοποίησης υδατικού δυναμικού ποταμού Έβρου (π.χ. αρδευτικό δίκτυο Τυχερού) και φράγμα Μαρμαρά – Ακροποτάμου.
- Έργα τεχνητού εμπλουτισμού υδροφόρου ορίζοντα σε παράκτιες περιοχές όπου παρατηρείται διείδυση θαλάσσιων υδάτων.

18.4. Μεταφορές

Ο στρατηγικός στόχος για τις μεταφορές είναι *«η ολοκλήρωση του δικτύου μεταφορικών υποδομών και η ανάδειξη της Περιφέρειας σε διαμετακομιστικό κέντρο των Βαλκανίων και της Μαύρης Θάλασσας με την ανάπτυξη της πολυτροπικότητας και την υλοποίηση της παράκαμψης των στενών του Βοσπόρου»*.

Οι προτεραιότητες για τις μεταφορές περιλαμβάνουν:

- Την κατά προτεραιότητα πλήρη ένταξη της Περιφέρειας στα εθνικά και διεθνή δίκτυα επιβατικών και εμπορευματικών μεταφορών με την ολοκλήρωση των καθέτων αξόνων της Εγνατίας Οδού και την επέκτασή τους έως το θαλάσσιο μέτωπο, την υλοποίηση του αυτοκινητόδρομου Καβάλα – Δράμα – Σέρρες Ε61 (τμήματα Καβάλα- Δράμα και Δράμα – όρια Νομού Σερρών) την αναβάθμιση του σιδηροδρόμου (με έμφαση στην ηλεκτροκίνηση), την αύξηση της δυναμικότητας στα λιμάνια και άλλους μικρότερους αλλά σημαντικούς λιμένες της Περιφέρειας και ενίσχυση των διασυνδέσεων της Εγνατίας με τα λιμάνια και τα αεροδρόμια καθώς και του σιδηροδρόμου με τους χώρους οικονομικού ενδιαφέροντος (λιμάνια, ΒΙΠΕ-ΒΙΟΠΑ). Κύριος στό-

χος είναι η σύνδεση του λιμανιού της Αλεξανδρούπολης με το λιμάνι του Μπουργκάς για την παράκαμψη των στενών του Βοσπόρου.

- Την προώθηση απευθείας αεροπορικών συνδέσεων από χώρες ιδιαίτερου τουριστικού ενδιαφέροντος και την αναβάθμιση – βελτίωση των αεροπορικών υποδομών.
- Την προώθηση των εμπορευματικών μεταφορών με τη δημιουργία κέντρων συνδυασμένων μεταφορών στα λιμάνια της Περιφέρειας και τη δημιουργία κέντρων εφοδιαστικής (logistics) σε κατάλληλα επιλεγμένες τοποθεσίες.
- Τη βελτίωση της προσβασιμότητας και ασφάλειας τόσο σε ενδοπεριφερειακό όσο και σε διαπεριφερειακό επίπεδο αλλά και με τη γείτονα Βουλγαρία – και ως συνέπεια και την προσβασιμότητα από άλλες χώρες της Μαύρης Θάλασσας όπως η Ρουμανία, Μολδαβία, Ουκρανία, κλπ που είναι εφικτό να έχουν οδική σύνδεση με την Περιφέρεια, μέσω της ολοκλήρωσης των καθέτων αξόνων της Εγνατίας, την κατασκευή του οδικού άξονα Καβάλα – Δράμα – Σέρρες Ε61 (τμήματα Καβάλα- Δράμα και Δράμα – όρια Νομού Σερρών), τη βελτίωση του ορεινού περιφερειακού οδικού δικτύου και τη βελτίωση – αναβάθμιση των συνοριακών σταθμών. Η οδική προσβασιμότητα από τις χώρες αυτές είναι σημαντική εκτός των άλλων και για την ανάπτυξη του τουρισμού.
- Τη βελτίωση της προσβασιμότητας από τη γείτονα Τουρκία μέσω της αναβάθμισης των συνοριακών σταθμών και της δημιουργίας υπερσύγχρονου μεθοριακού σταθμού στους Κήπους Έβρου - με Σύμπραξη Ιδιωτικού και Δημόσιου Τομέα (Σ.Δ.Ι.Τ.) – για τη διευκόλυνση τόσο των τουριστικών ροών όσο και της εμπορευματικής κίνησης.

Σύμφωνα με τα παραπάνω και την ανάλυση – αξιολόγηση που προηγήθηκε, στα κυριότερα **έργα προτεραιότητας** στον τομέα των μεταφορών περιλαμβάνονται τα παρακάτω:

Οδικό δίκτυο

- Ολοκλήρωση Κάθετου Άξονα Εγνατίας Οδού, Τμήμα Αρδάνιο-Μάνδρα -Ψαθάδες.
- Κατασκευή νέας οδικής Γέφυρας και Μεθοριακού Σταθμού στο Τελωνείο των Κήπων.
- Κατασκευή του (Ε61) Καβάλα-Δράμα-Σέρρες (τμήματα Καβάλα-Δράμα και Δράμα-όρια νομού Σερρών).
- Ολοκλήρωση Κάθετου Άξονα Εγνατίας Οδού Κομοτηνή-Νυμφαία (Νότιο Τμήμα, Σύνδεση με Άξονα Εγνατίας Οδού)
- Αναβάθμιση μεθοριακού σταθμού Νυμφαίας.
- Βελτιώσεις Οδικού Άξονα Δράμας-Εξοχής (τμήμα Δράμα-Κ.Νευροκόπι, Εθνική Οδός Νο 57).
- Κατασκευή Κάθετου Άξονα Εγνατίας Οδού Ξάνθη-Εχίνος-Ελληνοβουλγαρικά Σύνορα.
- Βελτίωση προσπελασιμότητας αεροδρομίου Χρυσούπολης και λιμένα Κεραμωτής (αναβάθμιση οδικού δικτύου, αναβάθμιση κόμβου Πέρνης, παρακάμψεις οικισμών).

- Ένταξη του Άξονα Δράμα-Εξοχή στο αναλυτικό Δίκτυο Διευρωπαϊκών Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ).
- Εξασφάλιση της σύνδεσης του Ε61 με την Εγνατία οδό με το κομμάτι Μπάφρα -Αμφίπολη.
- Βελτίωση της Εθνικής Οδού Νο. 14 (Δράμα-Παρανέστι-Σταυρούπολη-Ξάνθη).
- Κατασκευή περιφερειακής οδού Καβάλας.
- Κατασκευή ανατολικής παράκαμψης Ξάνθης.
- Κατασκευή περιφερειακής οδού Αλεξανδρούπολης

Σιδηροδρομικό Δίκτυο

- Βελτίωση της χάραξης σε εντοπισμένα τμήματα και εγκατάσταση ηλεκτροκίνησης και σηματοδότησης στην σιδηροδρομική γραμμή Αλεξανδρούπολη-Ορμένιο.
- Νέα γραμμή σύνδεσης του σιδηροδρομικού δικτύου με τον Εμπορικό λιμένα Καβάλας (Τοξότες -Ν. Καρβάλη-«ΦΙΛΙΠΠΟΣ Β΄»).
- Βελτίωση σε εντοπισμένα τμήματα της σιδηροδρομικής γραμμής Στρυμόνας- Αλεξανδρούπολη και πλήρης ηλεκτροκίνηση με σηματοδότηση της υφιστάμενης σιδηροδρομικής γραμμής.
- Κατασκευή νέας σιδηροδρομικής γραμμής Θεσσαλονίκη-Αμφίπολη/Νέα Ζίχνη-Καβάλα (Ν. Καρβάλη).
- Συνδέσεις σιδηροδρομικού δικτύου με τις ΒΙΠΕ και τα ΒΙΟΠΑ.
- Παρακάμψεις των αστικών κέντρων όπου παρατηρούνται προβλήματα ασφάλειας.
- Αναβάθμιση μεθοριακού σταθμού σιδηροδρομικού σταθμού Πυθίου (ως επιβατικού και εμπορευματικού καθώς αποτελεί τη μοναδική σιδηροδρομική σύνδεση Ανατολής και Δύσης).
- Συνδέσεις σιδηροδρομικού δικτύου με αεροδρόμια.

Λιμάνια

- Επανεένταξη του Λιμένα της Αλεξανδρούπολης στο αναλυτικό Δίκτυο Διευρωπαϊκών Μεταφορών (ΔΕΔ-Μ)
- Κατασκευή εγκαταστάσεων πολυχρηστικού σταθμού και λοιπών υποδομών στο Λιμένα Αλεξανδρούπολης.
- Σύνδεση Εγνατίας Οδού με το Λιμάνι Αλεξανδρούπολης (Περιφερειακή Οδός Αλεξανδρούπολης -Ανατολικό Τμήμα).
- Κατασκευή έργων νέου Λιμένα Καβάλας (ολοκλήρωση υποδομών στο λιμένα ΦΙΛΙΠΠΟΣ Β΄).
- Αναβάθμιση - ανάπλαση αστικού λιμένα Καβάλας (ολοκλήρωση έργων υποδομής, εξυπηρέτηση κρουαζιέρας, μαρίνων σκαφών αναψυχής).

Το λιμενικό σύστημα της Καβάλας (αστικός λιμένας Καβάλας, εμπορικός λιμένας Φίλιππος Β΄, λιμένας Κεραμωτής και λιμένας Ελευθερών) και το λιμάνι της Αλεξανδρούπολης **μπορούν να αναλάβουν και οι δύο το ρόλο του Λιμένα/ Πύλη Διεθνούς Εμβέλειας** όπως περιγράφεται στη συνέχεια: διεθνές διαμετακομιστικό - εμπορευματικό κέντρο, κέντρο συνδυασμένων μεταφορών και διεθνής πύλη για

τον τουρισμό, με λειτουργίες εμπορευματικού και επιβατικού λιμένα, αλιευτικού καταφύγιου, μαρίνας σκαφών αναψυχής, κρουαζιέρας και έδρας ναυταθλητικών δραστηριοτήτων. Οι δύο λιμένες μπορούν να λειτουργήσουν με συνέργεια και συμπληρωματικότητα δημιουργώντας διάδρομο πολυτροπικών μεταφορών για τη σύνδεση των λιμένων του βορειοανατολικού Αιγαίου με τους λιμένες της Μαύρης θάλασσας και τον Δούναβη, προσφέροντας έτσι μια εναλλακτική διαδρομή προς τα στενά του Βοσπόρου, όπου παρατηρείται κυκλοφοριακή συμφόρηση.

Συμπληρωματικά των προαναφερόμενων:

- Χρειάζεται να διερευνηθεί η δυνατότητα διασυνοριακής εισόδου (τελωνείο) στη Νήσο Σαμοθράκης προκειμένου να καταστεί δυνατή η θαλάσσια σύνδεση με τα νησιά του βορείου και ανατολικού Αιγαίου και τα παράλια της Τουρκίας.
- Να γίνει αποκατάσταση – αναβάθμιση του λοιπού οδικού δικτύου όπου αυτό κρίνεται σκόπιμο.
- Δράσεις για βελτίωση της Οδικής Ασφάλειας.
- Να ενισχυθούν οι υποδομές προσβασιμότητας σε απομονωμένες περιοχές καθώς και η βελτίωση και επέκταση του αγροτικού και δασικού δικτύου δρόμων.
- Διερεύνηση της σκοπιμότητας προαστιακής σιδηροδρομικής σύνδεσης των πόλεων της Π.Α.Μ.Θ.
- Κρίνεται σκόπιμο ο τομέας των μεταφορών στην Περιφέρεια να συμπληρωθεί με δίκτυο μεταφορών με υδροπλάνα, για την σύνδεση κυρίως των νησιών του βορείου και ανατολικού Αιγαίου, με τα λιμάνια Καβάλας, Αλεξανδρούπολης και Θάσου.
- Είναι απαραίτητο να γίνουν επενδύσεις εκσυγχρονισμού των αλιευτικών λιμένων της περιοχής, κυρίως με εξοπλισμό που θα βοηθήσει στην ανάπτυξη του αλιευτικού επαγγέλματος. Παράλληλα, μπορεί να αξιοποιηθεί η υφιστάμενη υποδομή των λιμένων και των αλιευτικών καταφυγίων της περιοχής, με τις απαραίτητες παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού, για την περαιτέρω ανάπτυξη του τουρισμού με σκάφη (μαρίνες).
- Προτείνεται σε θαλάσσιες περιοχές με χαρακτηριστικά φυσικών λιμένων να δημιουργηθούν εγκαταστάσεις (πλωτές ή χερσαίες) ελλιμενισμού τουριστικών σκαφών με στόχο την προσέλκυση τουριστών.
- Αλλαγή της χωροθέτησης του Αλιευτικού Καταφυγίου Ιμέρου αφού η σημερινή του θέση δεν είναι λειτουργική
- Βελτίωση του λιμανιού της σκάλας Ποταμιάς ως αλιευτικού καταφυγίου και ανάγκη κατασκευής αλιευτικού καταφυγίου στην Ν. Καρβάλη Καβάλας.
- Ελικοδρόμιο στη Σαμοθράκη
- Να διερευνηθεί η δυνατότητα κατασκευής σύγχρονου ελικοδρομίου στο Βόρειο Έβρο.

- Κρίνεται σκόπιμη η αξιοποίηση της δυνατότητας ανάπτυξης εμπορευματικών αερομεταφορών CARGO των δύο αερολιμένων Αλεξανδρούπολης και Καβάλας για μεταφορά π.χ. ευαίσθητων προϊόντων (ιχθυηρά, φρούτα).
- Δυνατότητα ανάπτυξης και χωροθέτησης υποδομών logistics στα λιμάνια και τους κάθετους άξονες

18.5. Ενέργεια

Ο στρατηγικός στόχος για την ενέργεια είναι «η ανάδειξη της Περιφέρειας ως ενεργειακού κόμβου της χώρας».

Οι προτεραιότητες για την ενέργεια περιλαμβάνουν:

- Την προσέλκυση επενδύσεων στην παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ (αιολικά, ΦΒ, βιομάζα) και από Φυσικό Αέριο με στόχο την αύξηση της εγκατεστημένης ισχύος από καθαρές πηγές ενέργειας. Οι επενδύσεις αυτές θα πρέπει να γίνουν κατόπιν κεντρικού σχεδιασμού ώστε να είναι σε αρμονία με το περιβάλλον και με το δίκτυο μεταφοράς ενέργειας.
- Αύξηση της συμμετοχής των τοπικών επιχειρήσεων στην κατασκευή και συντήρηση των υποδομών ενέργειας.
- Παροχή φθηνής ενέργειας για την ανάπτυξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων. Η αξιοποίηση της Γεωθερμίας και του Φυσικού Αερίου είναι κρίσιμοι κρίκοι προς την κατεύθυνση αυτή.
- Ανάδειξη της γεωθερμίας σε άξονα αιχμής, αφού η Περιφέρεια είναι η πλουσιότερη σε επίπεδο χώρας με διαπιστωμένα γεωθερμικά πεδία στο Αρίστεινο, στην Κεσσάνη και στο Νέστο ενώ ήδη έχει ανατεθεί έρευνα για το Δέλτα του Έβρου και τη Σαμοθράκη. Η εξαίρεση της γεωθερμίας από τις αγκυλώσεις του Μεταλλευτικού κώδικα θα συντελέσει τα μέγιστα στην οικονομική ανάπτυξη της περιοχής.
- Επέκταση των δικτύων παροχής ΦΑ – εκτός των 35 περίπου μεγάλων επιχειρήσεων μαζικής κατανάλωσης – και σε όλες τις μεγάλες πόλεις της Περιφέρειας που βρίσκονται κατά μήκος ένθεν και ένθεν του αγωγού διέλευσης: δηλαδή της Κομοτηνής, της Ξάνθης, της Καβάλας, της Δράμας, της Αλεξανδρούπολης και της Ορεστιάδας, σε πρώτη φάση, και μακροπρόθεσμα σε όλες τις οικιστικές, παραγωγικές και τουριστικές περιοχές. Επίσης την αξιοποίηση του φυσικού αερίου για την ανάπτυξη μεγάλων θερμοκηπιακών μονάδων.
- Τη χρήση συμπιεσμένου και υγροποιημένου φυσικού αερίου για τροφοδοσία μεμονωμένων καταναλωτών ή/και απομακρυσμένων τοπικών δικτύων διανομής
- Την εφαρμογή της τηλεθέρμανσης για αστική χρήση.
- Τη χρήση της βιομάζας για παραγωγή ενέργειας (με αυστηρές όμως προδιαγραφές για αέριους ρύπους).

18.6. Περιβαλλοντικές Υποδομές

Ο στρατηγικός στόχος για τις περιβαλλοντικές υποδομές είναι *«η βιώσιμη διαχείριση του περιβάλλοντος και η μείωση του ανθρώπινου αποτυπώματος σε όλα τα επίπεδα με απώτερο στόχο ένα καθαρότερο και ομορφότερο φυσικό και ανθρωπογενές περιβάλλον»*.

Οι προτεραιότητες για τις περιβαλλοντικές υποδομές περιλαμβάνουν:

- Τη βελτίωση της χημικής και οικολογικής κατάστασης των επιφανειακών υδατικών σωμάτων της Περιφέρειας μέσα από την ανάπτυξη συστημάτων διαχείρισης και επαναχρησιμοποίησης λυμάτων στους οικισμούς, στις βιομηχανικές και κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις (συμπεριλαμβανομένης της διασυννοριακής συνεργασίας στον τομέα της διαχείρισης λυμάτων) και την εφαρμογή των μέτρων των Σχεδίων Διαχείρισης των δύο Υδατικών Διαμερισμάτων στα οποία ανήκει η Περιφέρεια.
- Τη βελτίωση του συστήματος διαχείρισης απορριμμάτων με καλύτερη αξιοποίηση των διαφόρων ροών (ανακύκλωση, κομποστοποίηση, παραγωγή ενέργειας, κ.ο.κ) και ελαχιστοποίηση των κινδύνων από επικίνδυνα και μολυσματικά απόβλητα και την προώθηση συμπράξεων δημοσίου και ιδιωτικού τομέα για την υλοποίηση δράσεων και έργων διαχείρισης αποβλήτων.

18.7. Κοινωνική Πρόνοια – Μέριμνα

Ο στρατηγικός στόχος για την κοινωνική πρόνοια και μέριμνα είναι *«η δημιουργία ενός πλέγματος ασφαλείας που να στηρίζει τις ασθενέστερες κοινωνικές ομάδες αποτελεσματικά και να προάγει την αλληλεγγύη στην κοινωνία έτσι ώστε να εξαλειφθούν οι γκρίζες ζώνες της φτώχειας, ανεργίας, ανέχειας και πείνας»*.

Οι προτεραιότητες για την κοινωνική πρόνοια και μέριμνα περιλαμβάνουν:

- Ανάπτυξη νέων και αναβάθμιση των υφισταμένων δομών και υποδομών Κοινωνικής Φροντίδας με στόχο την καλύτερη χωρική κάλυψη αλλά και την κάλυψη όλων των κοινωνικών ομάδων που χρήζουν προστασίας (παιδιά, ηλικιωμένοι, μετανάστες, ευπαθείς ομάδες, κ.ο.κ.), κεντρικός συντονισμός και απάλειψη των επικαλύψεων.
- Διεύρυνση των παρεχόμενων υπηρεσιών κυρίως σε απομακρυσμένες περιοχές ή/και περιοχές συγκέντρωσης κοινωνικο-οικονομικών προβλημάτων (π.χ. φτώχεια, συγκεντρώσεις ευπαθών ομάδων, κ.ο.κ.)
- Παρεμβάσεις για την αντιμετώπιση της διάκρισης, ενίσχυση του εθελοντισμού και προώθηση της κοινωνικής ευθύνης στον επιχειρηματικό τομέα.
- Ανάπτυξη της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας τόσο για τη βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση κοινωνικών ομάδων που απειλούνται με αποκλεισμό, όσο και για την παροχή ειδικών υπηρεσιών.

18.8. Υγεία

Ο στρατηγικός στόχος για την υγεία είναι *«η παροχή υψηλού επιπέδου υπηρεσιών υγείας προς όλους τους πολίτες, ώστε να βελτιωθούν οι δείκτες υγείας του πληθυσμού της Περιφέρειας στο σύνολό της αλλά και όπου εντοπίζονται θύλακες φτώχειας, ή ευπαθείς και ευάλωτες ομάδες».*

Οι προτεραιότητες για την υγεία περιλαμβάνουν:

- Δράσεις στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας (υποδομές, εξοπλισμός, ανθρώπινο δυναμικό) για μετατόπιση του βάρους από την θεραπεία στην πρόληψη ώστε να υλοποιηθούν οικονομικές κλίμακας στο σύστημα υγείας και για καλύτερη κάλυψη του πληθυσμού (χωρική και όσον αφορά τις ευάλωτες ομάδες).
- Αναβάθμιση των υποδομών, του εξοπλισμού και του ανθρώπινου δυναμικού δευτεροβάθμιας φροντίδας για βελτίωση του επιπέδου παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας, για περιορισμό του λειτουργικού κόστους και για βελτίωση της αποτελεσματικότητας ανθρωπίνων πόρων και συστημάτων. Σημαντική προτεραιότητα αποτελεί το Νοσοκομείο Κομοτηνής.
- Συντονισμός στην παροχή υπηρεσιών υγείας μεταξύ πρωτοβάθμιας και νοσοκομειακής φροντίδας υγείας.
- Εφαρμογή καινοτομικών υπηρεσιών υγείας.

18.9. Πολιτισμός – Αθλητισμός

Ο στρατηγικός στόχος για τον πολιτισμό και τον αθλητισμό είναι *«η αξιοποίηση και προώθησή τους ως μέσα τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας, ως μέσα διατήρησης της πολιτιστικής της ταυτότητας, και ως μέσα προώθησης της κοινωνικής αλληλεγγύης και του σεβασμού στη διαφορετικότητα».*

Οι προτεραιότητες για τον πολιτισμό και τον αθλητισμό περιλαμβάνουν:

- Την ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής ταυτότητας της Περιφέρειας, της ιστορίας της, της πολυπολιτισμικότητάς της και της σύγχρονης καλλιτεχνικής δημιουργίας ως βασικό στοιχείο έλξης τουριστικού ενδιαφέροντος.
- Την ανάπτυξη ολοκληρωμένων τουριστικών προϊόντων (στη βάση μιας χωρικής ενότητας) και εξειδικευμένων τουριστικών προϊόντων (ως προς το θέμα π.χ. θρησκευτικού, πολιτιστικού-ιστορικού, γαστρονομικού, κλπ τουρισμού ή ως προς τον ομάδα στόχο π.χ. τρίτης ηλικίας, σχολείων, ΑΜΕΑ, κλπ) πάνω στον άξονα τουρισμός-πολιτισμός, και την ένταξη σε διεθνή πολιτιστικά/τουριστικά δίκτυα.
- Την αύξηση της επισκεψιμότητας των σημαντικών πολιτιστικών πόρων της περιφέρειας μέσα από τη βελτίωση της οδικής προσβασιμότητας (και δη της διασύνδεσης με την Εγνατία Οδό και τους κάθετους άξονές της), και την αναβάθμιση της συνολικής εμπειρίας της επίσκεψης (κατάσταση διατήρησης πολιτιστικών πόρων, στάθμευση, βασικές εξυπηρετήσεις, ασφάλεια

οδεύσεων και προσβασιμότητα από ΑΜΕΑ, ξενάγηση, φύλαξη, ώρες λειτουργίας, κ.ο.κ) μέσα από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (Ο.Χ.Ε.), με άξονα ανάπτυξης την αρχαία Εγνατία Οδό.

- Τη βελτίωση των υποδομών για νέες δραστηριότητες με πιστοποιημένες υπηρεσίες
- Την ανάπτυξη του ήπιου τουρισμού με προστασία και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος με παράλληλη παροχή πιστοποιημένων φιλοπεριβαλλοντικών υπηρεσιών και προϊόντων
- Την προώθηση του αθλητισμού ως βασικό στοιχείο έλξης τουριστικού ενδιαφέροντος μέσα από τη θεσμοθέτηση περιφερειακών και διαδημοτικών αθλητικών δράσεων για το ευρύ κοινό ή για ειδικές ομάδες πληθυσμού.
- Την ενθάρρυνση της πολιτιστικής δημιουργίας και της αθλητικής δραστηριότητας ως μέσα προώθησης της κοινωνικής αλληλεγγύης και του σεβασμού στη διαφορετικότητα (δηλ. ενθάρρυνση της συμμετοχής/δημιουργίας από ομάδες που απειλούνται από αποκλεισμό).
- Τον εν γένει μετασχηματισμό της Περιφέρειας σε «τουριστικό προορισμό αριστείας».

18.10. Παιδεία – Δια-βίου Μάθηση

Ο στρατηγικός στόχος για την παιδεία και τη δια-βίου μάθηση είναι *«η βελτίωση τόσο της συμμετοχής των πολιτών στο σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης όσο και της συνάφειας της γνώσης και των δεξιοτήτων που προάγονται από το σύστημα εκπαίδευσης και δια-βίου μάθησης με τις ανάγκες του παραγωγικού συστήματος ώστε και να τροφοδοτείται το παραγωγικό σύστημα με τους κατάλληλους ανθρώπινους πόρους αλλά και να διασφαλίζεται η κοινωνική εξέλιξη των πολιτών»*.

Οι προτεραιότητες για την παιδεία και δια-βίου μάθηση περιλαμβάνουν:

- Καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου σε όλα τα επίπεδα και κυρίως στο Γυμνάσιο.
- Αναβάθμιση της Τεχνικο–Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Αρχικής Επαγγελματικής Κατάρτισης και διασύνδεση με την αγορά εργασίας
- Ενδυνάμωση των δεσμών των Πανεπιστημίων, ΤΕΙ και ερευνητικών ιδρυμάτων με την αγορά εργασίας και τις ανάγκες του παραγωγικού συστήματος αλλά και με τις ανάγκες της τοπικής κοινωνίας ευρύτερα.
- Δημιουργία κοινής δομής μεταξύ ΔΠΘ και ΤΕΙ ΑΜΘ με τη μορφή Ανοικτού Τεχνολογικού Πανεπιστημίου
- Αναβάθμιση του συστήματος διά βίου μάθησης με άμεση σύνδεση με τις ανάγκες της αγοράς και αύξηση της συμμετοχής σε αυτήν.
- Επίσης προτείνεται να διερευνηθεί η σκοπιμότητα δημιουργίας: α) Ψηφιακού Ανοικτού Πανεπιστημίου, β) Πολυθεματικού Ενεργειακού Εκπαιδευτικού Πάρκου και γ) σχολής Λατόμων στο Νομό Δράμας.

18.11. Πολιτική Προστασία – Περιβαλλοντική Ποιότητα

Ο στρατηγικός στόχος για την πολιτική προστασία και την περιβαλλοντική ποιότητα είναι «η διασφάλιση της ζωής, της υγείας και της περιουσίας των πολιτών, η προστασία των ζωτικών υποδομών και συστημάτων του κράτους και η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος από καταστροφές».

Οι προτεραιότητες για την πολιτική προστασία και την περιβαλλοντική ποιότητα περιλαμβάνουν:

- Την κατάρτιση κοινών ή κοινά συντονισμένων με τη Βουλγαρική πλευρά σχεδίων πρόληψης πλημμυρών, σε επίπεδο λεκάνης απορροής. Αύξηση των εκτάσεων εκτόνωσης.
- Τη δημιουργία ή ενίσχυση Περιφερειακού μηχανισμού πρόληψης- αντιμετώπισης φυσικών και ανθρωπογενών κινδύνων και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των δομών και συστημάτων πρόληψης και αντιμετώπισης κινδύνου με σχέδια συντονισμένης δράσης σε τοπικό και διασυνοριακό επίπεδο. Εγκατάσταση συστημάτων παρακολούθησης, έγκαιρης προειδοποίησης και αποτίμησης επιπτώσεων με χρήση νέων τεχνολογιών και αξιοποίηση του ερευνητικού δυναμικού.
- Την κινητοποίηση των πολιτών μέσω της επιμόρφωσης τους και προώθησης του εθελοντισμού στην πολιτική προστασία.
- Τη βελτίωση της ατμοσφαιρικής ποιότητας και εν γένει της ποιότητας περιβάλλοντος – κυρίως στις αστικές περιοχές και στις περιοχές συγκέντρωσης παραγωγικών δραστηριοτήτων – μέσα από την προώθηση της ενεργειακής εξοικονόμησης και τη μείωση εκπομπών στην παραγωγή, τις βιώσιμες αστικές μετακινήσεις, την ενεργειακή εξοικονόμηση στον κτιριακό τομέα και την αύξηση του πρασίνου και των ελεύθερων χώρων.
- Την εκτίμηση και αξιολόγηση των επιπτώσεων και πρόληψη κινδύνου ατυχημάτων μεγάλης κλίμακας με την εκπόνηση ΣΑΤΑΜΕ για τις εγκαταστάσεις SEVEZO.

18.12. Οικονομία

Ο στρατηγικός στόχος για την οικονομία είναι «η διασφάλιση μιας δυναμικής ενδογενούς ανάπτυξης με την αξιοποίηση εγχώριων πρώτων υλών και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των κλάδων εξειδίκευσης και των δυναμικών (αναδυόμενων) προϊόντων της Περιφέρειας, και με την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων την ολοκλήρωση της αλυσίδας αξίας και την ενίσχυση της εξωστρέφειας».

Οι προτεραιότητες για την οικονομία περιλαμβάνουν:

- Στον αγροτικό τομέα (και κατά προτεραιότητα στα προϊόντα που αναδείχθηκαν από τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης):
  - Διαρθρωτικές παρεμβάσεις όπως αναδιάρθρωση καλλιεργειών (βασισμένη στη φέρουσα ικανότητα και στον εδαφολογικό χάρτη της Περιφέρειας), περιορισμός του πολυτεμαχισμού των εκμεταλλεύσεων, στροφή σε προϊόντα υψηλής αξίας, χρήση

γεωθερμίας για την προώθηση εντατικών εκμεταλλεύσεων, οργάνωση της αλυσίδας εμπορίας, ένταξη της έρευνας για νέες καλλιέργειες, της καινοτομίας και των νέων τεχνικών καλλιέργειας κ.α.

- Οργάνωση σχεδίου και πολιτικής διαχείρισης αγροτικής γης και κτηνοτροφίας, με συνακόλουθη οργάνωση του χωροταξικού σχεδιασμού ζωνών γεωργίας και κτηνοτροφίας, σύμφωνα με τις ιδιαίτερες παραγωγικές δυνατότητες κάθε περιοχής. Επισημαίνεται η αναγκαιότητα διασφάλισης της αγροτικής γης υψηλής παραγωγικότητας με σκοπό την κάλυψη των διατροφικών αναγκών με την εφαρμογή βιώσιμων πρακτικών διαχείρισης και κατάλληλων αγροπεριβαλλοντικών μέτρων όπου εντοπιστούν ενδείξεις υποβάθμισης αυτών.
- Ενθάρρυνση εξωστρέφειας και προϊόντων υψηλής εξαγωγικότητας ή όπου η αυτάρκεια στην Ελλάδα δεν είναι ικανοποιητική (π.χ. ζωική παραγωγή), προϊόντων ΠΟΠ και προϊόντων όπου υπάρχει ικανοποιητική καθετοποίηση με τη μεταποίηση.
- Μείωση του κόστους παραγωγής και βελτίωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος με την ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών (π.χ. βελτίωση εγχώριου γενετικού υλικού, αξιοποίηση υπολειμμάτων κ.α.) και την ορθολογική χρήση των πόρων (π.χ. φυτά προσαρμοσμένα σε ξηροθερμικό περιβάλλον, τεχνολογίες προγραμματισμού αρδεύσεων κ.α.)
- Προώθηση της νεανικής επιχειρηματικότητας μέσω νέων επιχειρηματικών μοντέλων (π.χ. συμβολαιακής γεωργίας), χρηματοπιστωτική και συμβουλευτική στήριξη νέων αγροτών, και υποδομές εκπαίδευσης/ενημέρωσης/τεχνικής υποστήριξης (π.χ. σύστημα γεωργικών προειδοποιήσεων, σύστημα παροχής εξειδικευμένων συμβουλών, extension services AEI, κ.α.)
- Ενθάρρυνση και υποστήριξη της ίδρυσης Ομάδων Παραγωγών ή Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων, καθώς και δημιουργία συνεργειών μεταξύ παραγωγών ή ομάδων παραγωγών όμοιων ή ομοειδών προϊόντων μεταξύ τους καθώς και με άλλους τομείς της οικονομίας (μεταποίηση, τουρισμός κλπ).
- Προστασία από αθέμιτο ανταγωνισμό (π.χ. περιορισμός «ελληνοποιήσεων», παράνομων εισαγωγών φυτοφαρμάκων, κ.α.), ιχνηλάτηση αγροτικών προϊόντων (ειδικά των βιολογικών), τυποποίηση και πιστοποίηση.
- Βελτίωση των δεξιοτήτων των αγροτών (βλέπε και παραπάνω «παιδεία, δια-βίου μάθηση»)
- Αξιοποίηση της γεωθερμίας για την ανάπτυξη θερμοκηπιακών καλλιεργειών.
- Δημιουργία δημοπρατηρίων αγροτικών προϊόντων στην Περιφέρεια καθώς και δημιουργία ενός πολυθεματικού πάρκου προβολής – διακίνησης αγροτικών προϊόντων με

την κατάλληλη χωροθέτησή του σε θέση άμεσης επικοινωνίας με την Εγνατία Οδό (π.χ. ΣΕΒΑΘ).

- Μονάδες υδατοκαλλιέργειας στα εσωτερικά νερά, (όπως αναπτύσσεται για τα θαλάσσια ύδατα).
- Κρίνεται σκόπιμο να δοθεί ως κατεύθυνση τα αλιευτικά προϊόντα των λιμνοθαλασσών της Περιφέρειας να αποκτήσουν ταυτότητα με απώτερο σκοπό να τους αποδοθεί αυξημένη προστιθέμενη αξία και αναγνωρισιμότητα από τους καταναλωτές. Για την αλιευτική εκμετάλλευση των λιμνοθαλασσών είναι απαραίτητη η υιοθέτηση νέων τεχνολογιών που θα εξυπηρετούν καλύτερα τη λογική της παραδοσιακής αλιείας, χωρίς να απομακρύνονται από αυτή (πχ τοποθέτηση υδραυλικών συστημάτων για το άνοιγμα- κλείσιμο των πορτών). Παράλληλα απαιτούνται έργα υποδομών (πχ ενίσχυση αναχωμάτων κ.α.).
- Στο δευτερογενή τομέα βασική επιδίωξη είναι η ενίσχυση υφιστάμενων και η αναβίωση κλειστών επιχειρήσεων που εμφανίζουν προοπτικές και η ανάσχεση της μεταφοράς επιχειρηματικών δραστηριοτήτων σε γειτονικές χώρες εξαιτίας δυσχερών συνθηκών. Επίσης, επιδιώκονται τα παρακάτω (και κατά προτεραιότητα στα προϊόντα που αναδείχθηκαν από τη στρατηγική έξυπνης εξειδίκευσης):
  - Ολοκλήρωση των αλυσίδων αξίας μέσω της καθετοποίησης (π.χ. αγροδιατροφικό σύμπλεγμα, μη-μεταλλικά υλικά, κ.α.), και μεγιστοποίηση της συνολικής τοπικής προστιθέμενης αξίας με την ανάπτυξη κλαδικών clusters και την ενδυνάμωση των μηχανισμών προώθησης και προβολής (π.χ. δομές ενημέρωσης/πληροφόρησης/διευκόλυνσης της διαδικασίας διεθνοποίησης).
  - Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας μέσα από τον εκσυγχρονισμό, την υιοθέτηση τεχνολογικής, οργανωτικής και προωθητικής καινοτομίας, και τη βελτίωση στη χρήση των παραγωγικών συντελεστών (π.χ. ενεργειακή εξοικονόμηση, χρήση υπολειμμάτων κ.α.).
  - Προώθηση νέων και καινοτομικών προϊόντων (π.χ. βιολειτουργικά τρόφιμα)
  - Αξιοποίηση των κοιτασμάτων ζεόλιθου κυρίως του βορείου Έβρου για την παραγωγή λιπασμάτων, φαρμάκων, βιομηχανικών σκευασμάτων, κ.λ.π.
  - Στήριξη των επιχειρήσεων με νέας γενιάς επιχειρηματικές υποδομές (π.χ. θερμοκοιτίδες επιχειρήσεων έντασης καινοτομίας, business acceleration centers, επιχειρηματικά πάρκα, ΕΠΕ (Επιχειρηματικό Πάρκο Εξυγίανσης), ΕΠΕΒΟ (Επιχειρηματικού Πάρκου Ενδιάμεσου Βαθμού Οργάνωσης) κ.α.), δομές μεταφοράς καινοτομίας, νέα χρηματοδοτικά εργαλεία, επαρκείς μεταφορικές υποδομές και αναβαθμισμένες ΒΙ-ΠΕ/ΒΙΟΠΑ.

- Παρεμβάσεις ή θεσμικές ρυθμίσεις στον τομέα της ανάπτυξης και ειδικότερα της επιχειρηματικότητας (π.χ. πρόταση για θέσπιση ειδικών ρυθμίσεων για παραμεθόριες περιοχές με διασυνοριακές διαβάσεις που πλήττονται καίρια λόγω μετακινήσεων επιχειρήσεων και καταναλωτών στις γειτονικές χώρες).
- Στον τριτογενή τομέα, βασική επιδίωξη είναι η αναβάθμιση και η ενίσχυση της θέσης του τουριστικού προϊόντος στην εγχώρια και κυρίως στη διεθνή αγορά με σκοπό να καταστεί η ΑΜΘ όχι μόνο «φυσική έξοδος προς το Αιγαίο» για τα Βαλκάνια, την κεντρική Ευρώπη και την Τουρκία αλλά και ένας «Τουριστικός Προορισμός Αριστείας». Η μεγάλη σημασία του τουρισμού στην Π.Α.Μ.Θ. διαφαίνεται στο επίπεδο του νέου χωρικού αλλά και του αναπτυξιακού σχεδιασμού (υπό αναθεώρηση ΠΠΧΣΑΑ, ΠΕΠ 2014-2020, Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, ΟΧΕ Τουρισμού – Πολιτισμού καθώς και το εξειδικευμένο Στρατηγικό και Επιχειρησιακό Σχέδιο Τουριστικής Ανάπτυξης) με κυριότερες προτεραιότητες:
  - Τη δημιουργία τουρισμού 12μηνης βάσης σε όλες τις εναλλακτικές του μορφές αλλά και με σταθερή υποστήριξη του μαζικού θερινού τουρισμού.
  - Την αξιοποίηση των πόρων της Περιφέρειας που είναι α) η φύση και κυρίως τα Εθνικά Πάρκα, β) ο πολιτισμός που αποτελεί ισχυρό δομικό συστατικό της ταυτότητας της, και γ) τόποι ειδικού ενδιαφέροντος (οι παραλίες, τα νησιά Θάσος και Σαμοθράκη, τα αστικά κέντρα, και οι παραδοσιακοί οικισμοί).
  - Το σχεδιασμό τουριστικών προορισμών ειδικών ενδιαφερόντων (πολιτιστικός, οικολογικός, συνεδριακός, ευεξίας, γαστρονομικός, οινικός, τουρισμός περιπέτειας, κλπ.) που θα επεκτείνει την τουριστική περίοδο, θα αναπτύξει τουριστικά και άλλες περιοχές πλην των ήδη κορεσμένων, και θα αυξήσει τις διανυκτερεύσεις μέσα από την προσέλκυση νέων αφίξεων.
  - Το σχεδιασμό ολοκληρωμένων τουριστικών προορισμών που θα αυξήσει τη μέση διάρκεια παραμονής, και την ποιοτική αναβάθμιση των τουριστικών εγκαταστάσεων (κυρίως καταλυμάτων) που θα προσελκύσει πιο ευκατάσταστους τουρίστες με αποτέλεσμα την αύξηση της μέσης τουριστικής δαπάνης. Για το σχεδιασμό των ολοκληρωμένων προορισμών είναι αναγκαίος ο συνδυασμός διαφορετικών τουριστικών πόρων-προορισμών και η διαμόρφωση ταυτότητας της περιφέρειας ως «δικτύου - ψηφιδωτού που περιέχει αξιόλογους και μοναδικούς προορισμούς». Στο πλαίσιο αυτής της προσπάθειας, κομβικό ρόλο θα παίξει η υλοποίηση Ολοκληρωμένων Χωρικών Επενδύσεων (ΟΧΕ) όπως π.χ. κατά μήκος της Εγνατίας Οδού, οι οποίες θα αξιοποιούν αργούντες πολιτιστικούς/τουριστικούς πόρους, θα βελτιώνουν την προσβασιμότητα μεταξύ των σημείων ενδιαφέροντος, θα ορίζουν/σημαίνουν "διαδρομές», θα δημιουργούν υποδομές πληροφόρησης-καθοδήγησης αλλά και υποδομές συνολικής δια-

χείρισης της ΟΧΕ, και θα περιλαμβάνουν δράσεις προβολής, branding και δικτύωσης, τοπικά και κλαδικά ενίσχυσης επιχειρήσεων, δράσεις ΤΠΕ, και δράσεις εκπαίδευσης και προσανατολισμού των ανθρώπινων πόρων.

- Τη δημιουργία εμβληματικών πόλων έλξης και διεθνούς τουριστικής ταυτότητας. (Δημόκριτος, Καβείρια, Μάχη Φιλίππων κ.λ.π.)
- Την αναβάθμιση της ποιότητας της τουριστικής προσφοράς (κυρίως των καταλυμάτων και άλλων τουριστικών υποδομών, τις επαγγελματικές δεξιότητες και την επιχειρηματική κουλτούρα), και την ορθή διαχείριση της ζήτησης.
- Τη δημιουργία εργαλείων ΤΠΕ (π.χ. εφαρμογές για κινητά τηλέφωνα, ιστοσελίδες, info-kiosks, κ.α.) σε πολλές γλώσσες για την προώθηση του τουριστικού προϊόντος και την παροχή τουριστικών υπηρεσιών.
- Τη διευκόλυνση της επισκεψιμότητας από το εξωτερικό με την ενίσχυση των οδικών επιβατικών μεταφορών προς βορρά και των αεροπορικών (π.χ. πτήσεις charter), την ταχεία έκδοση βίζας, κ.α.

18.13. Έρευνα – Καινοτομία

Ο στρατηγικός στόχος για την έρευνα-καινοτομία είναι *«η δημιουργία ερευνητικής δραστηριότητας που θα υποστηρίζει την παραγωγική δομή της Περιφέρειας και τη δημιουργία ανταγωνιστικών επιχειρήσεων»*.

Οι προτεραιότητες για την έρευνα-καινοτομία περιλαμβάνουν:

- Την ενίσχυση εφαρμοσμένης έρευνας από ΑΕΙ, ΤΕΙ και ερευνητικά ινστιτούτα σε πεδία που είναι αξιοποιήσιμα για τις ανάγκες του Περιφερειακού παραγωγικού συστήματος, την ενίσχυση της εφαρμοσμένης έρευνας από επιχειρήσεις, και τη συνεργασία μεταξύ ακαδημαϊκών/ερευνητικών φορέων και επιχειρήσεων για τη διεξαγωγή κοινής εφαρμοσμένης έρευνας.
- Τη δυνατότητα συνέργειας μεταξύ ΔΠΘ και ΤΕΙ ΑΜΘ προς την κατεύθυνση μελέτης, σχεδιασμού και ανάπτυξης Τεχνολογικών Πάρκων με συμπληρωματικό χαρακτήρα σε περιοχές όπως ανενεργές ΒΙΠΕ ή περιοχές με κτίρια που δεν χρησιμοποιούνται ή έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα ή/και προστατευμένα π.χ. περιοχή παλαιών καπναποθηκών Ξάνθης, λιμάνι Καβάλας, περιοχή παλαιών καπναποθηκών Καβάλας, συγκρότημα Καπνολογικού Ινστιτούτου Δράμας, κ.ά.
- Τη διάχυση της υφιστάμενης γνώσης και καινοτομίας μέσα από έναν ενιαίο μηχανισμό μεταφοράς τεχνολογίας από τα ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα της Περιφέρειας στις επιχειρήσεις και την ενθάρρυνση της ενσωμάτωσης καινοτομιών στο παραγωγικό σύστημα.
- Την αναβάθμιση των προσόντων των ερευνητικού δυναμικού τόσο στα ακαδημαϊκά και ερευνητικά ιδρύματα όσο και στις επιχειρήσεις (βλέπε και παραπάνω «παιδεία, δια-βίου μάθη-

ση»), μέσα από κατάλληλα προγράμματα δια-βίου μάθησης και μέσα από δράσεις πρόληψης της «φυγής εγκεφάλων» (brain-drain).

- Έξυπνη διαχείριση των υφιστάμενων ερευνητικών μονάδων της Π.Α.Μ.Θ. μέσω μιας δομής διαχείρισης και συντονισμού ερευνητικής δραστηριότητας στην Π.Α.Μ.Θ., η οποία θα αποτελέσει μια άυλη ψηφιακή δομή που θα εκτείνεται και στους 5 νομούς της Π.Α.Μ.Θ. και θα περιλαμβάνει:
  - Όλες τις υφιστάμενες ερευνητικές μονάδες (ερευνητικός ιστός Π.Α.Μ.Θ.).
  - Τους εξοπλισμούς που διαθέτουν και τις υπηρεσίες που δύνανται να παρέχουν (μη-τρόπο ερευνητικού εξοπλισμού).
  - Τους ερευνητές που απασχολούνται, τα γνωστικά αντικείμενα και τα ερευνητικά ενδιαφέροντα αυτών (ερευνητικό δυναμικό).
  - Τον τρόπο φυσικής ή κατ' εντολήν πρόσβασης στις υποδομές (παροχή υπηρεσιών έρευνας σε τρίτους).
- Διασφάλιση των πνευματικών δικαιωμάτων και προώθηση της οικονομικής εκμετάλλευσης της έρευνας/καινοτομίας μέσα από τη δημιουργία τεχνοβλαστών (spin-offs).
- Δράσεις στον τομέα των Δικτύων και Υποδομών Τηλεπικοινωνιών αλλά και των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ).
- Επιπλέον προτείνεται να διερευνηθεί η σκοπιμότητα των ακόλουθων δράσεων:
  - Η δημιουργία Ευρωπαϊκού Ομίλου Εδαφικής Συνεργασίας.
  - Η δημιουργία Κέντρου έρευνας Μαρμάρου, κέντρου Οινοποιίας καθώς και ινστιτούτων υποστηρικτικών της γεωργικής παραγωγής συμπεριλαμβανομένων των θερμοκηπίων.
  - Η δημιουργία ενός δικτύου μετρολογικών σταθμών σε όλη την περιφέρεια.
  - Η δημιουργία Διεθνούς Κέντρου Περιβαλλοντικής και Αθλητικής Εκπαίδευσης και Έρευνας στην Ελατιά Δράμας στα πλαίσια οικοτουριστικών δραστηριοτήτων.
  - Η δημιουργία α) Γραφείου Μεταφοράς Τεχνολογίας και β) Περιφερειακού Ινστιτούτου Καινοτομίας και Επιχειρηματικότητας

18.14. Απασχόληση

Ο στρατηγικός στόχος για την απασχόληση είναι «η αύξηση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού της περιφέρειας και μακροπρόθεσμη επίτευξη συνθηκών σχεδόν πλήρους απασχόλησης ε ιδιαίτερη έμφαση στις ειδικές ομάδες πληθυσμού».

Οι προτεραιότητες για την απασχόληση περιλαμβάνουν:

- Τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας μέσα από την επέκταση της παραγωγικής ικανότητας της Περιφερειακής οικονομίας. (βλέπε και παραπάνω «ανταγωνιστικότητα»). Θεωρούμε ότι ο

μόνος αξιόπιστος μηχανισμός ενίσχυσης της απασχόλησης είναι μέσα από την οικονομική ανάπτυξη.

- Την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας.
- Την ενίσχυση της απασχολησιμότητας μέσα από την αναβάθμιση των προσόντων των εργαζομένων (βλέπε και παραπάνω «παιδεία και δια-βίου μάθηση») και τη διασύνδεση του εκπαιδευτικού συστήματος και της αγοράς εργασίας.
- Την ενθάρρυνση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας μέσα από την παροχή κοινωνικής φροντίδας (βλέπε και παραπάνω «κοινωνική μέριμνα»).

18.15. Φτώχεια

Ο στρατηγικός στόχος για τη φτώχεια είναι *«ο περιορισμός του φαινομένου και η αποτελεσματική στήριξη των ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων»*.

Οι προτεραιότητες για τη φτώχεια περιλαμβάνουν:

- Τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας μέσα από την επέκταση της παραγωγικής ικανότητας της Περιφερειακής οικονομίας και την αύξηση της απασχολησιμότητας των εργαζομένων για τη μείωση της ανεργίας (βλέπε και παραπάνω «απασχόληση»)
- Την ενίσχυση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση ομάδων που απειλούνται με αποκλεισμό και για την παροχή ειδικών υπηρεσιών σε ευπαθείς ομάδες. Ολοκληρωμένα τοπικά σχέδια και πρωτοβουλίες για την ένταξη στην αγορά εργασίας ειδικών ομάδων.
- Δράσεις ευαισθητοποίησης και ενημέρωσης των πολιτών, άρση στερεοτύπων και προκαταλήψεων, δράσεις πρόληψης των διακρίσεων
- Υπηρεσίες για την καταπολέμηση φαινομένων ακραίας φτώχειας και στήριξη της κοινωνικής αλληλεγγύης.

19. Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων – Υπεύθυνοι Υλοποίησης – Πιθανή πηγή χρηματοδότησης

Πίνακας 85: Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων – Υπεύθυνοι Υλοποίησης – Πιθανή πηγή χρηματοδότησης

Άξονας Προτεραιότητας: Περιβάλλον-Υποδομές		
Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων	Υπεύθυνοι Υλοποίησης	Πιθανή Πηγή Χρηματοδότησης
Ολοκλήρωση ΠΠΧΣΑΑ	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Υ-ΠΑΠΕΝ	Υπό-υλοποίηση
Μελέτες χωροταξικού και πολεοδομικού σχεδιασμού	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Δήμοι	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Παρεμβάσεις πολεοδομικού χαρακτήρα – αστικές αναπλάσεις	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Δήμοι	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Ενίσχυση δομών ελέγχου, παρακολούθησης, αξιολόγησης και παρέμβασης στο σχεδιασμό	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού /	Ίδιοι πόροι
Σχέδια Διαχείρισης Περιοχών Natura	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Φορείς Διαχείρισης / ΥΠΑΠΕΝ	ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20, ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Σύστημα παρακολούθησης και αξιολόγησης κατάστασης οικοτόπων	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Φορείς Διαχείρισης / ΥΠΑΠΕΝ	ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20, Πρ.Συνεργ.Ελλ-Βουλγ. 2014-20
Σχεδιασμός εφαρμογής Η/Υ (π.χ. βάση δεδομένων) περι-	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού	Ίδιοι πόροι

βαλλοντικών θεμάτων αρμοδιότητας αιρετής Περιφέρεια και χρήζουν άμεση αντιμετώπιση		
Ίδρυση κεντρικού εργαστηρίου για μετρήσεις όλων των περιβαλλοντικών ρύπων, σε ατμόσφαιρα, έδαφος και νερό ώστε να μπορούν να γίνονται οι έλεγχοι για την τήρηση Περιβαλλοντικών Όρων	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού	Ε.Π. Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014-20
Επικαιροποίηση των περιοριστικών, απαγορευτικών και λοιπών ρυθμιστικών μέτρων για την προστασία του υδατικού δυναμικού της Περιφέρειας	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Τμήμα Υδρο-οικονομίας	Ίδιοι πόροι
Ανάπτυξη περιβαλλοντικής ευθύνης επιχειρήσεων – ενημέρωση/ευαισθητοποίηση πολιτών	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20 ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 Ίδιοι πόροι
Σχέδια φέρουσας ικανότητας	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού	Ίδιοι πόροι
Δράσεις ορθολογικής χρήσης υδατικών πόρων στον αγροτικό τομέα	Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας και Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Τμήμα Υδρο-οικονομίας	ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20
Δράσεις περιορισμού λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων στον αγροτικό τομέα	Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας	ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20

Έργα ύδρευσης σε υπο-εξυπηρετούμενες περιοχές - περιορισμός απωλειών ύδατος	Δ/νση Τεχνικών Έργων	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Βελτιώσεις δικτύων άρδευσης – περιορισμός απωλειών ύδατος	Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας	ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20
Δράσεις εμπλουτισμού υπόγειων υδροφορέων	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού	ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20
Ολοκληρωμένα σχέδια διαχείρισης παράκτιων υδάτων	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού	Ίδιοι πόροι
Δράσεις για την εμπορική αξιοποίηση ορυκτών πόρων	Δ/νση Βιομηχανίας, Ενέργειας & Φυσικών Πόρων	Ίδιοι πόροι
Βελτίωση συστήματος διαχείρισης δασών	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Αποκεντρωμένη Διοίκηση (Δ/νση Δασών)	Ίδιοι πόροι
Πρώθηση προγραμμάτων χρηματοδότησης εγκατάστασης φωτοβολταϊκών στις στέγες.	Υπηρεσία Α.Π.Ε. Υπουργείου Ενέργειας και Περιβάλλοντος	ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20
Έργα αναβάθμισης υφιστάμενης σιδηροδρομικής γραμμής	Δ/νση Τεχνικών Έργων / ΕΡΓΟΣΕ ΑΕ	(ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20)
Νέες σιδηροδρομικές συνδέσεις	Δ/νση Τεχνικών Έργων / ΕΡΓΟΣΕ ΑΕ	(ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20)
Συνδέσεις Εγνατίας Οδού με λιμάνια/ αεροδρόμια	Δ/νση Τεχνικών Έργων / Εγνατία Οδός ΑΕ	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Κάθετοι άξονες Εγνατίας Οδού	Δ/νση Τεχνικών Έργων / Εγνατία Οδός ΑΕ	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 Πρ.Συνεργ.Ελλ-Βουλγ. 2014-20

Αυτοκινητόδρομος Καβάλα – Δράμα – Σέρρες (Ε61)	Δ/νση Τεχνικών Έργων / Εγνατία Οδός ΑΕ	(ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20)
Κέντρα συνδυασμένων μεταφορών	Δ/νση Τεχνικών Έργων	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δημιουργία κέντρων εφοδιαστικής (logistics)	Δ/νση Βιομηχανίας, Ενέργειας & Φυσικών Πόρων	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20 Ιδιωτική πρωτοβουλία / ΣΔΙΤ
Έργα βελτίωσης λιμένων	Δ/νση Τεχνικών Έργων / ΟΛΑ / ΟΛΚ	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Βελτίωση περιφερειακού οδικού δικτύου	Δ/νση Τεχνικών Έργων	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 / ίδιοι πόροι
Βελτίωση – αναβάθμιση μεθοριακών σταθμών	Δ/νση Τεχνικών Έργων	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Έργα βελτίωσης αεροδρομίων – υποδομών αερομεταφορών	Δ/νση Τεχνικών Έργων / ΥΠΑ	(ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20)
Σχέδιο χωροθέτησης επενδύσεων ΑΠΕ / αναβάθμιση δικτύων μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Δ/νση Βιομηχανίας, Ενέργειας & Φυσικών Πόρων / ΑΔΜΗΕ	Ίδιοι πόροι / ΑΔΜΗΕ
Έργα αξιοποίησης γεωθερμικών πεδίων	Δ/νση Βιομηχανίας, Ενέργειας & Φυσικών Πόρων / Δ/νση Τεχνικών Έργων/Δήμοι / Επιχειρήσεις.	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δίκτυα διανομής φυσικού αερίου	Δ/νση Βιομηχανίας, Ενέργειας & Φυσικών Πόρων / Δ/νση Τεχνικών Έργων/Δήμοι	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Συστήματα διαχείρισης και επαναχρησιμοποίησης υγρών	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού /	ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20,

λυμάτων σε οικισμούς κοντά σε ευαίσθητους αποδέκτες	Δ/νση Τεχνικών Έργων	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δράσεις παρακολούθησης της χημικής και οικολογικής κατάστασης επιφανειακών υδάτων	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Αποκεντρωμένη Διοίκηση	ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20, ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 Πρ.Συνεργ.Ελλ-Βουλγ. 2014-20
Εφαρμογή των Σχεδίων Διαχείρισης ΥΔ	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Αποκεντρωμένη Διοίκηση	ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20, ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Καταγραφή, απομάκρυνση και εξυγίανση ΧΑΔΑ	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Αποκεντρωμένη Διοίκηση	Ίδιοι Πόροι
Αναθεώρηση ΠΕΣΔΑ	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Αποκεντρωμένη Διοίκηση	Υπό-υλοποίηση?
Έργα εφαρμογής ΠΕΣΔΑ	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Δ/νση Τεχνικών Έργων	ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-20, ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Άξονας Προτεραιότητας: Οικονομία – Απασχόληση		
Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων	Υπεύθυνοι Υλοποίησης	Πιθανή Πηγή Χρηματοδότησης
Ολοκληρωμένο πληροφοριακό σύστημα διαχείρισης γης Περιφέρειας Α.Μ.Θ.	Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας / Δ/νση Πολιτικής Γης	Ε.Π. Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014 – 20

Σχέδιο αναδιάρθρωσης καλλιεργειών (σύμφωνα με τον εδαφολογικό χάρτη)	Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας / Δ/ση Πολιτικής Γης	Ίδιοι πόροι
Αναδασμοί	Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας / Δ/ση Πολιτικής Γης	ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20
Δράσεις οργάνωσης αλυσίδας εμπορίας αγροτικού τομέα	Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας	ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20
Μελέτες βοσκο-ικανότητας	Δ/ση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Δ/ση Κτηνιατρικής / Αποκεντρωμένη Διοίκηση (Τμήμα Δασών)	Ίδιοι Πόροι ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20
Δράσεις προώθησης ζωικής παραγωγής	Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας	ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20
Σχέδια βελτίωσης αγροτικών εκμεταλλεύσεων (γεωργία, κτηνοτροφία, υδατοκαλλιέργειες)	Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας	ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20
Δράσεις προώθησης νέων τεχνολογιών στον πρωτογενή τομέα (γεωργία, κτηνοτροφία, υδατοκαλλιέργειες)	Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας / Δ/ση Κτηνιατρικής	ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20
Δράσεις στήριξης νέων αγροτών (κατάρτιση / συμβουλευτική)	Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας / ΑΕΙ / ΤΕΙ	ΑΕΙ / ΤΕΙ
Προστασία από αθέμιτο ανταγωνισμό	Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας / Δ/ση Κτηνιατρικής / Συνοριακοί Σταθμοί	Ίδιοι πόροι
Δράσεις εκπαίδευσης/τεχνικής στήριξης αγροτών (κατάρ-	Δ/ση Αγροτικής Οικονομίας / Δ/ση Κτηνιατρικής /	Ίδιοι πόροι, ή ΠΔΕ

τιση / συμβουλευτική)	ΑΕΙ / ΤΕΙ	
Μελέτη για την ίδρυση Περιοχής Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών	Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας	ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20
Σχεδιασμός και δημιουργία οργανωμένων Κτηνοτροφικών Πάρκων	Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας / Δ/νση Κτηνιατρικής	ΕΠ Αγροτική Ανάπτυξη 2014-20
Σχεδιασμός και προώθηση «Κωδίκων Ορθής Γεωργικής Πρακτικής	Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας	Ίδιοι Πόροι
Καταγραφή και αξιολόγηση σφαγείων Περιφέρειας	Δ/νση Κτηνιατρικής	Ίδιοι Πόροι
Βελτιώσεις αλιευτικών καταφυγίων	Δ/νση Τεχνικών Έργων	ΠΔΕ
Ανάπτυξη κλαδικών cluster και αλυσίδων αξίας	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Βιομηχανίας & Ενέργειας / Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Σχέδια ανάπτυξης νέων / καινοτομικών προϊόντων	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Βιομηχανίας & Ενέργειας / Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20 ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δράσεις στήριξης μηχανισμών προώθησης και προβολής προϊόντων	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Βιομηχανίας & Ενέργειας	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Σχέδια εκσυγχρονισμού επιχειρήσεων & ενσωμάτωσης	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Βι-	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20

καινοτομίας	ομηχανίας & Ενέργειας	
Σχέδια βελτίωσης παραγωγικών συντελεστών (συμπεριλαμβανομένης της ενεργειακής εξοικονόμησης / ΑΠΕ / ΣΗΘΥΑ) στις ΜΜΕ	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Βιομηχανίας & Ενέργειας	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20 ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Νέας γενιάς επιχειρηματικές υποδομές	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Δ/νση Βιομηχανίας & Ενέργειας	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20 ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Εκσυγχρονισμοί ΒΙΠΕ/ΒΙΟΠΑ	Δ/νση Βιομηχανίας & Ενέργειας	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δημιουργία δομής μεταφοράς τεχνολογίας	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Βιομηχανίας & Ενέργειας	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
ΟΧΕ πολιτιστικής διαδρομής Εγνατίας Οδού	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Τμήμα Τουρισμού	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Αναβάθμιση τουριστικών υποδομών	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Τμήμα Τουρισμού	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20 (χρηματοδοτικά εργαλεία)
Αναβάθμιση πολιτιστικών πόρων (συντήρηση/ αναστήλωση, συνοδευτικές εξυπηρετήσεις, υποδομές, προσβασιμότητα, ασφάλεια, ξενάγηση, κ.α.)	Εφορείες Αρχαιοτήτων, Διευθύνσεις Τεχνικών Έργων	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 Πρ.Συνεργ.Ελλ-Βουλγ. 2014-20
Δράσεις προώθησης τουριστικού προϊόντος – Δημιουργία	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νσεις	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20

εμβληματικών πόλων έλξης	Ανάπτυξης - Τμήματα Τουρισμού	
Μελέτη εντοπισμού περιοχών έρευνας	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Βιομηχανίας & Ενέργειας / Δ/νση Αγροτικής Οικονομίας / ΑΕΙ / ΤΕΙ	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Ενίσχυση ερευνητικής ικανότητας ΑΕΙ / ΤΕΙ	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / ΑΕΙ / ΤΕΙ	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20 ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δημιουργία πλατφόρμας συνεργασίας μεταξύ ακαδημαϊκού/ερευνητικού τομέα και επιχειρήσεων σε θέματα έρευνας	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / ΑΕΙ / ΤΕΙ	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20 ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δράσεις αναβάθμισης προσόντων ερευνητικού δυναμικού	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Διαβίου Μάθησης & Απασχόλησης / ΑΕΙ / ΤΕΙ	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20
Έξυπνη διαχείριση των υφιστάμενων ερευνητικών μονάδων της Π.Α.Μ.Θ.	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Διαβίου Μάθησης & Απασχόλησης / ΑΕΙ / ΤΕΙ	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20
Δράσεις διασφάλισης πνευματικών δικαιωμάτων	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Βιομηχανίας & Ενέργειας	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20
Δράσεις δημιουργίας τεχνοβλαστών	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Βιομηχανίας & Ενέργειας / ΑΕΙ / ΤΕΙ	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20 COSME HORIZON 2020

Δράσεις στον τομέα των Δικτύων και Υποδομών Τηλεπικοινωνιών αλλά και των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20
Δημιουργία δομής σύνδεσης της εκπαίδευσης και διαβίου μάθησης με την αγορά εργασίας	Δ/νση Δια-βίου Μάθησης & Απασχόλησης	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 ΕΠ Ανθρ. Δυν, Εκπ., Δια-βίου Μάθηση 2014-20
Δράσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας (δημιουργίας νέων επιχειρήσεων) και της κοινωνικής επιχειρηματικότητας	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Δια-βίου Μάθησης & Απασχόλησης	ΕΠΑΝΕΚ 2014-20 (χρηματοδοτικά εργαλεία) ΕΠ Ανθρ. Δυν, Εκπ., Δια-βίου Μάθηση 2014-20 (Κοιν. Επιχ.) ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 (Κοιν. Επιχ)
Μελέτη παραγόντων πρόωρης εγκατάλειψης σχολείου – Σχέδιο αντιμετώπισης	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Δια-βίου Μάθησης & Απασχόλησης	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δράσεις αντιμετώπισης πρόωρης εγκατάλειψης σχολείου	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Δια-βίου Μάθησης & Απασχόλησης	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Ενδυνάμωση δεσμών ΑΕΙ / ΤΕΙ με την αγορά εργασίας	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Δια-βίου Μάθησης & Απασχόλησης	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 ΑΕΙ/ΤΕΙ

Δημιουργία κοινής δομής μεταξύ ΔΠΘ και ΤΕΙ ΑΜΘ με τη μορφή Ανοιχτού Τεχνολογικού Πανεπιστημίου	Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/ση Δια-βίου Μάθησης & Απασχόλησης	ΕΠ Ανθρ. Δυν, Εκπ., Δια-βίου Μάθηση ΑΕΙ/ΤΕΙ
Δράσεις δια-βίου μάθησης - αναβάθμιση προσόντων α-νέργων	Δ/ση Δια-βίου Μάθησης & Απασχόλησης	ΕΠ Ανθρ. Δυν, Εκπ., Δια-βίου Μάθηση 2014-20
Διερεύνηση σκοπιμότητας δημιουργίας: α) Ψηφιακού Ανοιχτού Πανεπιστημίου, β) Πολυθεματικού Ενεργειακού Εκπαιδευτικού Πάρκου και γ) σχολής Λατόμων στο Νομό Δράμας.	Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/ση Δια-βίου Μάθησης & Απασχόλησης	ΕΠ Ανθρ. Δυν, Εκπ., Δια-βίου Μάθηση 2014-20 ΑΕΙ/ΤΕΙ
Άξονας Προτεραιότητας: Κοινωνική Ανάπτυξη και Προστασία		
Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων	Υπεύθυνοι Υλοποίησης	Πιθανή Πηγή Χρηματοδότησης
Αναβάθμιση Κέντρων Υγείας (εξοπλισμοί, κτιριακές βελτιώσεις)	4 ^η ΥΠΕ/ (Δ/ση Δημόσιας Υγείας)	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δράσεις τηλε-ιατρικής & κινητών μονάδων	Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/ση Δημόσιας Υγείας / Ιατρικοί Σύλλογοι	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δράσεις προληπτικής ιατρικής (εμβολιασμοί, διαγνωστικά τεστ, κ.α.)	Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/ση Δημόσιας Υγείας	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Αναβάθμιση νοσοκομείων (εξοπλισμοί, κτιριακές βελτιώσεις)	4 ^η ΥΠΕ / (Δ/ση Δημόσιας Υγείας)	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20

σεις) για περιορισμό λειτουργικού κόστους		
Δράσεις βελτίωσης της αποτελεσματικότητας στην παροχή υπηρεσιών δευτεροβάθμιας φροντίδας (συστήματα ΤΠΕ, ανθρώπινοι πόροι)	4 ^η ΥΠΕ / (Δ/νση Δημόσιας Υγείας)	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δράσεις συντονισμού στην παροχή υπηρεσιών υγείας	4 ^η ΥΠΕ / Δ/νση Δημόσιας Υγείας	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δράσεις στήριξης ψυχικής υγείας	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Δημόσιας Υγείας / Εταιρίες Ψυχικής Υγείας ΑΜΘ	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Δράσει ευαισθητοποίησης – πληροφόρησης για θέματα δημόσιας υγείας και υγιεινής	Δ/νση Δημόσιας Υγείας	Ίδιοι Πόροι
Ενίσχυση πρακτικών στην κατεύθυνση της πρόληψης του ιδρυματισμού και στιγματισμού των ΑμεΑ και ενίσχυση της από-ασυλοποίησης τους.	Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Σχέδιο εξορθολογισμού δομών/υποδομών κοινωνικής φροντίδας – δομή συντονισμού	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας	Ίδιοι πόροι / ΔΗΜΟΙ
Αναβάθμιση υποδομών κοινωνικής φροντίδας, συγχώνευση, ανάπτυξη νέων (σε απομακρυσμένες περιοχές ή περιοχές συγκέντρωσης κοινωνικο-οικονομικών προβλημάτων)	Δ/νση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού / Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20

Δράσεις στήριξης/δημιουργίας Συμβουλευτικών Κέντρων Κακοποιημένων Γυναικών και των Ξενώνων φιλοξενίας θυμάτων Βίας	Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας	Γενική Γραμματεία Ισότητας
Δράσεις προώθησης εθελοντισμού και εταιρικής κοινωνικής ευθύνης	Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας	Ίδιοι πόροι
Δράσεις στήριξης αθλητισμού	Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας	Ίδιοι πόροι
Δράσεις στήριξης πολιτιστικών εκδηλώσεων και της καλλιτεχνικής δημιουργίας	Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας	Ίδιοι πόροι
Δράσεις προώθησης της κοινωνικής αλληλεγγύης και σεβασμού στη διαφορετικότητα (κατά της διάκρισης)	Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας	Ίδιοι πόροι
Σχέδια πρόληψης πλημμυρών (και διασυνωριακού συντονισμού)	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Δ/νση Τεχνικών Έργων / ΥΠΑΠΕΝ	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 Πρ.Συνεργ.Ελλ-Βουλγ. 2014-20
Αντιπλημμυρικά έργα ποταμών	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Δ/νση Τεχνικών Έργων	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 Πρ. Συνεργ.Ελλ-Βουλγ. 2014-20
Έργα καθαρισμού και οριοθέτησης ρεμάτων για τον περιορισμό πλημμυρικών φαινομένων	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Δ/νση Τεχνικών Έργων	Ίδιοι Πόροι
Δράσεις ενίσχυσης και συντονισμού των μηχανισμών	Αυτοτελής Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20

πρόληψης και αντιμετώπισης φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών		Πρ. Συνεργ.Ελλ-Βουλγ. 2014-20
Κινητοποίηση και συμμετοχή πολιτών στην πολιτική προστασία	Αυτοτελής Διεύθυνση Πολιτικής Προστασίας	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20 Πρ.Συνεργ.Ελλ-Βουλγ. 2014-20
Δράσεις βελτίωσης της ατμοσφαιρικής ποιότητας σε αστικά κέντρα και περιοχές συγκέντρωσης παραγωγικών δραστηριοτήτων	Δ/νση Περιβάλλοντος και Χωρικού Σχεδιασμού / Δ/νση Τεχνικών Έργων	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Άξονας Προτεραιότητας: Διοικητική Ενδυνάμωση Π.Α.Μ.Θ.		
Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων	Υπεύθυνοι Υλοποίησης	Πιθανή Πηγή Χρηματοδότησης
Αναδιοργάνωση Π-ΑΜΘ	Γραφείο Περιφερειάρχη	Ίδιοι Πόροι Ε.Π. Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014-20
Ενεργειακή αναβάθμιση κτιρίων Π.Α.Μ.Θ.	Δ/νση Τεχνικών Έργων	ΠΕΠ Α.Μ.Θ. 2014-20
Απευθείας σύνδεση των υπηρεσιών Κοινωνικής Μέριμνας Π.Α.Μ.Θ. με την Εισαγγελία, Δικαστήρια ανηλίκων και το Πανεπιστήμιο	Δ/νση Κοινωνικής Μέριμνας και Δ/νση Διαφάνειας και Ηλεκτρ. Διακυβέρνησης	Ίδιοι Πόροι
Σύστημα παρακολούθησης και αντιμετώπισης ζωνόσων,	Δ/νση Κτηνιατρικής και Δ/νση Διαφάνειας και Η-	Ε.Π. Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα

και ανθρωποζωνόσων	λεκτρ. Διακυβέρνησης	2014-20
On-line πρόσβαση στις κτηνιατρικές υπηρεσίες της Περιφέρειας αλλά και της χώρας	Δ/ση Κτηνιατρικής και Δ/ση Διαφάνειας και Ηλεκτρ. Διακυβέρνησης	Ε.Π. Μεταρρύθμιση Δημόσιου Τομέα 2014-20
Δημιουργία συντονιστικού οργάνου για την τουριστική ανάπτυξη στην Π.Α.Μ.Θ. (με τη συμμετοχή της Περιφέρειας, ΕΟΤ, Δήμων, Αποκεντρωμένης Διοίκησης, Επιμελητήρια, Σύνδεσμοι Ξενοδόχων, κλπ)	Δ/ση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού	Ίδιοι Πόροι
Θέσπιση ενιαίων διαδικασιών και κανόνων λειτουργίας	Γεν. Δ/ση Εσωτερικής Λειτουργίας	Ίδιοι Πόροι

Πηγή: Ιδία επεξεργασία

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ